

بر حقیقت تاریخیه

جناب شهاب الدین بك استادمك دونكی
 [۲۰] ایول بازار ایرانی] « پیام صباح » ده
 انتشار ایدی « مدنیت » سرنامہ لی مقالہ لرنده کی :
 « آکلدیلرک ضیا آرتق صرقتد و بخارادن
 کلپور، پای تحت مدنیت فریده در. آ کلدیلرک
 جنکیز خانک طوروی و تیمورلنکک بکنی اولدیلمیزی
 اولوغالی و باخصوص اولوندرمالی بز .
 استادمك بودعوالری ، بودعاری صرف
 صیامی تورک دوشمالرینک اقتارلردن عباردر .
 تورکلردن ده بحث ایدن دنیاده کی بوتون تاریخلرده
 تورکلرک موفول هرقتدن کلدیلمکسه دائرک
 صوز بولنه ماز . جنکیز برك تورکجه بیلمز بر
 موفول ایدی . موفول تاریخی جنکیزله باشلار
 ارفاق برقیله ایدی . فرانسزلر ایچون ناپولیون
 نه ایسه تورکلر ایچون ده جنکیزده اودر بیله
 دنله من .

چونکه ناپولیون صرفاً لاتین، حرفاً فرانسز
 ایدی . جنکیزله تورکلر آراسنده بویله مناسبلر
 قطعاً بوقدر؛ بناء علیه جنکیز بز هئانلیلرک دکل
 هیچ بر تورکک بویله اتاسی دکلدز .
 بکنی اولدیلمز آقصاق تیموره کلنجه بوده
 یا کلشدر . تیمورلنک نسلاً نانا در . یعنی
 « تات . او = یابانچی ، اجیمی » لردنرک بولر
 مؤخرأ تورکلر طرفندن تمیل ایملشله ، شرق
 تورکلرینه قارشمشلدی . شمعی نانا لر ایسه
 جنکیزک دشت قیجانه سوردیکی ، آقین ایشدن
 دیکی نانا و شرق تورکلری ایله اورانک اصل
 و اصلیل خلق اولان قیچاقلرک خلطه سندن
 عباردر .

معلومدرک صلجوق سلطنتی سائر بر جوف
 تورک حکومتلری کئی جنکیزلر بیقیدیلر .
 سلطنتی جنکیزه اتسابلر بر شکل مشروهه
 صوق ایستین تیمورلنک ایسه هئانلی سلطنتی
 هوو بویدی . بناء علیه تیمور و جنکیزک
 بز اولان مناسبت تاریخه لر طری آلمانیا
 و روسیه تکینک عینی دو، تورک و هئانلی تاریخی
 بونک دوردی برصایار و دورده ده هئی خصوصتی
 بسلر و نقین ایلر .

بخارا و سمرقندک بزم ایچون هیچ مدنیت
 اولاسی سوزی ده صوگونورور، اوغوز تورکلری
 یعنی ساچوقلر و هئانلیلر ایران و اسلام مدنیتی
 آلدیلر، هئانلیلر غرب مدنیتده یابانچی قالمیلر .
 فقط تورکستانه علمی ، مدنی مناسبلری بلکه
 بوتون اوروپا لیلر قدردر ، بک آردر .

بونک بویله اولدیقی آکلامق ایچون اوزون
 بویله تدمه حاجت یوق ، شاعر ندیم ورفقاسنک
 ترجمه ایلمکلری صحایف الاخبار تدقیق ایلمسه ایش
 آکلاشلور . جناب شهاب الدین بك استادم
 اوکا قناصت بیورماز لرسه شرق و غربک بتون
 تاریخلرینه ، عربی ، فارسی ، فرانسز ، انکلیز
 تاریخلرینه ده حاجت بیوره بیلیلر . فقط شونده
 اعتراف اتملرک دلیزده مکمل برترک تاریخی ،
 دارالفنونده بونک ایچون برکری بولتمازسه اساس
 تاریخیه حقیقه بویله ذهلره دوشمکدن قورنیله .
 ماز ، موسیو ورفاق « حاصه تاریخدن کندیبکری
 قورناره مازسه کنز استادلردن ، اقتارلردن قورنیله .
 مازسکز » بدری . بزده دیوروم که او یاپه جقمز
 هئانلی تاریخنه تمیل اولتی اوزره « تورک تاریخی »
 تدیس و تدوین ایتزه سک تاریخمیزی استنادسز
 براقش اولوز ، اقدم .

دارالفنون ادبیات مدرسه سنده
 تورکک لسانیاتی مدرسی

نجیب عاصم

بوتون توركلره! خیرلی بر دعوت

یوزومه باقارلر: « قابل دكل، دبرلر، سن تورك
دكاسك، هېچ اولمازسه آنلك یاروم ویاورمنی در!»
بن اونجی عصر دن بری عالمی تدقیق ایتدم،
ایچنده تورك غیر بنی کورمدیکمی تأمین ایلرم.
بو حال یکنلرده بزم کوربیلی زاده فوآد بکک ده
باشنه کلمش. اوکاده آوروپالی دوستلرندن بریسی
صوینده صوینده بر تورك غیر بنی بوتون
بولندیغنی صورمش؟

زواللی توركلك!
اوت، زواللی توركلك! حرب میدانلر نده،
كرك تعرض وكرکسه مدافعده نه قدر بو بوتونك
کوسترمش ایسه علم ساحه سندهده، بالعمس
اوقدر وضع داورامش، محبت کوسترمش!
بو نه دن ایلری کلپور؟

بو تورك قهرمانلغندن، هر دلکندن! بر
قهرمان کنديسنی مغلوب ایدن جان دوشمانی بیله
تقدیر ایدر، و او بیله تقدیری قارشیمنده کنندن ده بکار.
فقط عصر منی او بیله دکلر، علیه زه حقسنر،
بی امان پرویاغانداریا بیلیور؟ هر ایلیکمز اوریلدیور،
افتارلر یاغدیریلیور! آناطولیده تورك سلاحی
تورك وارلغنی فصل قهرمانجه قوریلدیور ایسه بزده
بوراده معنوی وارلغمنی، مدنیتمزی، حریمزی
ایرلیتمهیه، نشره، هرکسه کوسترمهیه، دوست
دوشمان هر کوزه صوقهیه بچوروز. بوده بزده
فرض اولش بر مجاهددر.

اول امر نده شونی بیله لم که بزم تورك ادبیات
یکری عصر اولندن باشلامشدر. (تم دارالفنون
ادبیات فاکولته سی مجموعه سنک ایکنجی جزؤنده کی
ساوئر مقاله سنه یاقیکسنر.)

عرب توركلر نده، یعنی عراق و آناطولیسه
ادبیات، عثمانیلردن چوق اول وجوده کنیرلشدر.
کتبخانه عمومیده حاجی کمال آدی بر عثمانی ادیبک
طوبلادینی قوجه مان «جامع النظائر» ده بونک
شاهدیدر.

عثمانیلرده ایسه دهها برنجی سلطان مراد دورنده
سعدیک کستانلی تورکجهیه چوراشدر.

هله بجه برنجی سلیمان یعنی سلیمان چلی و بالخاصه
ایکنجی سلطان مراد دورنده سیاستدن هرچک
احمدک قابوسنامه سی، ابن کثیر تاریخک ترجمه سی کی
مهم اثرلر تورکجهیه نقل ایدلشدر. کتبخانه لر من
بو بیله بر کوزله تدقیق ایدلسه عرب و عجمک، ده
یجه قوملرک اک مهم اثرلرینک ترجمه سی بولور.
بزاون ایکنجی عصر دن صوکره اوقویه وارمش
دیهم ده، امیرخانمش. ایشته بومارغانه دوره سنده
غرب آلایلدیکنه کیمش بز یا قالمش. شمده
بوغایب ایتدیکن مسافه بی تلافی ایچون هم قولاری،
هم ده باجقاری صیغامالی بز!

ایشته دارالفنون! ادبیات مدرسه سی مدرس
و معلملر دن بر قاجادات کرک بزلی آوروپا طایتمش،
کرکسه شوغایب ایتدیکن مسافه بی فازاندرمن
ایچون بر مجموعه تأسیس ایتدیله. بوتون مدرس
و معلملر ده ییله اون ایکنشیر ایراومک فداکارلغنده
بولدیله. ایشته مجموعه بوضوئله نشر اولنیور.
وهراسخه سی آروپانک علم هرکز لرینه، عالم لرینه
تقدیم اولنیور، مجموعه لر یله مبادله ایدیلور.
بن ایچمنک بو خدمتی تقدیر ایکنکه برابر
مساعده کنیشتمه سن اولمور. بوله ایکنکه

اهل صلیب مجاربه لری شرق ایله غربی، اسلام
عالمی ایله خریستانلی بر ساحه ده فارشی فارشی به
بولندیرمش، ایکی طرفی بر برینه آکلانش
ایدی. بو مهیب وقائی معرکه دن آوروپا مادی
بر شی فازانه ماش ایدی؟ فقط معنوی استفاده
و استفاده سی بو بوک اولدی. ایشته او منفعت
سائقه سیله درکه حالا بو کونکی آوروپا تا او زمان
چیزین بوله حرکت ایدیلور.

شرق ایله غربک اوقائی قارشیلشمه سنده
غریبلر، اسلامک مادی بر قوتدن باشقه علمی
مدنی بر قوتی اولدیغنی ده ادراک ایلش ایدی.
ایشته شو دقت، شو کوروش سائقه سیله آوروپا،
اسلام النده بولنان اومدن قوتی ایدنک آرزوسنه
درشمش، هر تورلوقدا کالزق مقابله ده اومعنوی
قوتی، مادیلشدرلش بر صورتده اله ایکنکه
موفق اولشدر.

تا باقی مقامندن اک وضع مناسرت یا باسارینه
قدر بوتون استعداد صاحب لری شرقی تبعه، علم
و معرفتی او کره نهیه، بولندن مادی بر قوت
چقارمه نك قولایته باقدیلر. بالخاصه اون آلتنجی
میلادی عصر دن یعنی بش یوز ییلدن بری
تورکجه، عربجه، فارسجه، هندجه، الخ
دیلمی او کره نیلمه یه، بودیلرده یازلش کتابلر
غرب لسانلرینه ترجمه اولته یه باشلامش، هر
ملکتنده کتبخانه لر دولدیره چق قدر اثرلر وجوده
کنیرلشدر.

«مجاربه عمومی» دنیلن بادره نك جهانشمول
تأخیری بیله بو علمی حرکتی دور دور امدی،
دور دور مق شوبله دورسون، دهاز یاده بو آتمی
کور وکلدی.

شرق دیلر دن آکلایان آوروپا علماسی که
بزجه «مشرق» دیه معروفدرلر، بولنر شمده
تدقیقات و نشریاته اولکنندن ده فضل بر قوت
صرفه باشلادیلر. بوسنه نك توزنده «شرق
چعبتک» یوزنجی بیلی مناسبتیه عمومی اجتماعلر
اوله چق، بوتون غرب و شرق عالمی اللرنده
شرقه متعلق بر اثرلر بومدن سنسلیکده حاضر
بوله چقدر. بوله علمی بو بوک اجتماعلرده تورکلر ده
علمه، مدنیته خدمت و نسیبتلری کوسترمک
منفعتلری افاضاسندیلر.

سربدن اول بو آوروپا مستشرقلری بر اسلامی
«آسقلوبه دی» نشریه باشلامشدری. شمده
بونک انامنه چالشیورلر. آرزوق قصورلی اولان
بومهم اثر دن عالیا بزم باب مشیختک و دارالحکمه الا
سلامیه نك خبری بیله بولدر. بونی ده اولجه
آکلای، آکلای وجوده کتیرمک دینی و ملی اک
معم بر بوج ایکن، بوله غافل بولتی هېچده
معدور توریه جات بر حرکت صایله مار. بوله
مسئولیت معنویه سی ادراک ایدمه یه، مطلقا یاره
مقابلی، تحصیل ایدیله چی ده ایدنده بولنان بر مؤسسه دن
خبر بکلیمیر.

هر نه ایسه بو آجیقلی یاره بی قابیلمده یته بز
فسیلرله حسب حالزه دوام ایدم:
حرب عمومی آساستده، شمده متارکه زماننده
انکلیز مستشرقین جمعیتی ایله «کب مؤسسه سی»

منفعتی افاضه نمودند .
خبردن اول بو آوروپا مستشرقلری براسلامی
« آسفالو پدی » نشرینه باشلامشردی . شمدی
بونک انامنه چالیشپورلر . آرزوقی قصورلی اولان
بومهم اثردن غالباً بزم باب مشیختک و دارالحکمه الـ
صلامیه تک خبری بیله یوقدر . بونی دها اولجه
آکلاقی ، اکنی وجوده کتیرمک دینی وملی اک
مهم بر بورج ایکن ، بویه غافل بوتنی هیچده
معدور کوریه چاک بر حرکت صایله ماز . بویه
مشغولیت معنوی سنی ادراک ایدمه یمن ، مطلقا یاره
مقالی ، تحصیل ایدیه چی ذهابنده بولغان بر مؤسسه دن
خبر بکله میز .

هر نه ایسه بو آجیقلی یاره نی قاپایمه ده یته بز
قسلیلرله حسب حالزه دوام ایدم :
حرب عمومی ائاسنده ، شمدی متارکه زماننده
انکلیز مستشرقین جمعیتی ایله « کلب مؤسسه سی »
نشریاته دوام ایتدی .

نشریاتدن اک زیاده خبردار اولدیغیمز فرانسه
ایسه کندی شانته لایق صورتده چالیشان علماسنک
نشریاتی فوق العاده جایه ایتکده در . ایشته
اوبونوک فارغشه نغده ، او آنا پایا کوننده فرانسه ده
موسیو دونی *Deny* ۱۲۰۰ صحیفه نی متجاوز
بر عثمانی صرف ونحوی نشر ایتدی .

آلمانیاده بزم سابق دارالفنون مدرس لرندن
موسیو کیزه ایلك عثمانی تاریخ ومؤرخلری حقتده
تدقیقاتده بولنه رق نشریاته باشلادی . ویاته ده
جدی مستشرقلردن موسیو قره لیچ ده صرف
عثمانی تاریخنه عائد نشریاته بولنقه در . خلاصه
بو حرکت غرب عالنده عمومی بر حالتر .

بو حرکتک ایلك سائق و قتیله دین ایدی .
شمدی ایسه بونده تورو مقصدلر وارد . از
جمله یته دین غیری ، استیلا بیی ، تجارت حرصی
کبی ، معنوی ومادی شیلردن طوتیکزده صرف
بر مصراق ، حتی محبت و حتی مدنیتسه خدمت کبی
صرف معنوی وانسانی اولانلری ده وار .

بو نشریات ایچنده ، حتی صرف علمیلری
میاننده بز ریخیده ایتمسه بیله دوشوندره چکلی
وارد . از جمله کچنلرده « اسلام متفکرلری » دیه
بش جمله لک بر ائک ایکیسی نشر ایدن بارون
قارادووو *B. Caraa de Vau* دارالفنون
ادبیات مجموعه سننک ایکنجی نومروسنه درج
ایتدیردیکم بر مقاله مده کوستردیکم کبی اصللری
تورک اولان بارباروس خیرالدین باشانی روم ،
طورغود رئیس ارمی دیه قید ایتش ! دها
غریبی شو بارون دوستمز آیاصوفیه کتبخانه سنده
بولنان مشهور کوزل رسلی ماکنه کتابنک مؤلفی
ویا بونک تألیفی تشویق ایدن « آزون » اوغلارندن
دیاز بکر ملکی قره ارسالانک ملیتی هیچ
یازمیور . یانکز اسلام دیبه کوستریور .

فاران ایچونده بویه ! صوکره نصلسه برایی هرزه
وکیلک قمتسز کتابلرینه استناد آقوجه بحر ییلر مرکز
اصلی تحریف ایلور . بز بو حال دیگر اثرلرده ده
کوروو ایدک . فقط تربیه ومعلومان جنداً تقدیر
ایتدیکم بارون دو وودن بونی بکله مر ایدک .
ایشته شو مشالده بزه آکلادیور که بزه
آوروپا نلنه دالمق ، اوراده کندغیزی کوسترمک ،
حقمزی مدافسه ایتک ، یعنی عادتاً بویابده ده
مجاهدیه کیریشمک بزه فرض اولشدر . چونکه
بو آوروپا لیلر هر نه دنسه تورکدن آدام چقیمه چفته
حادثا ائمان کتیرمشلار . اوله اونه دنیا به کتیه به
نه حاجت ! طایشدنیم آوروپا لیلردن چوغی قافامه ،

مهم اثرلر بورجه به نقل ایدلشدر کتبخانه لر
بویه برکوزله تدقیق ایدله عرب وجمک ، دها
نیجه قوملرک اک مهم اثرلرینک ترجمه سی بولور .
بزاون ایکنجی عصر دن صوکره اویقویه وارمشز
دیعه مده ، امیز غامشز . ایشته بومیز غامه دوره سنده
غرب آلا ییلدیکنه کیتمش بز یا قالمشز . شمدی
بوغایب ایتدیکم مسافه نی تلافی ایچون هم قوللری ،
هم ده یا جاقلری صیغامالی بز !

ایشته دارالفنون ادبیات مدرسه سی مدرس
ومعلم لرندن براق ذات کرک بزی آوروپا به طانیسک ،
کرکسه شوغایب ایتدیکم مسافه نی قازاندیرمق
ایچون برجموعه تأسیس ایتدیلر . بونون مدرس
ومعلم لرده بیله اون ایکیش لیر اوبرمک فدا کارلنده
بولندیلر . ایشته جموعه بوضورتله نشر اولنیور .
وهر نسخه سی آوروپانک علم هرکز لرینه ، عاللرینه
تقدیم اولنیور ، جموعه لرله مبادله ایدیلور .
بن ایچمنک بو خدمتی تقدیر ایتکله بر ابر
مساعیسی کنیشلنده سنی اوزلیورم . بویه ایکی آیده
برچیقان جموعه چک کافی دکلدلر .

علیمزه اجرا اولنان تعرض پک مده شدو .
« سکان واسکان عاشر » مدیرینک حرب ائاسنده
ترجه ونشر ایتدیردیکی « تورکنلر » آدی اثره
باقارسه کز ، او بزم متفقلر مرکز ! علمیزده
قوردقلری پلانک نه یامان ، نه بی امان اولدیغی
کوزورسکسز . اوراده آلمان مؤلفی ، تورکنلرک
دونه ، یعنی اسکی آناتولی بریلرندن آزا اولدیغی
آکدن آله کوسترمک ایتنیور . عصر لرجه تاریخی ،
جنسیتی ، جغرافی موقعلری ، تقسیماتی پک معلوم
اولان تورکنلر حقتده بویه پاییلر سسه حتی بی
وکوپر یلی زاده فو آدیکی تورکاکه لایق کورسز لر سه ،
حالك نزهه وارده چی آرتیق کوریا یلر .

ایشته بویه مهم آنلر باشاد یغمز بر صیره ده
بر طرف دن دارالفنون ادبیات مدرسه سی مدرس لرینک
ترجه ویا تألیف صورتنده وجوده کتیه چکلی
یکی و دیگر طرف دن اسلاذک مثلا اولیا چلی
سیاحتنامه سی ایله ابن کثیر تاریخی ترجمه سی ، قوتادغوی
بیلیک ، اورخون آیده لری کبی خلق ایچون آدی
وار جسمی یوق کتابلری باصق اورتیه قویق
الزمر . بویه معظم ومعضل بر ایشی باشاره بیلمک
ایچون ده خلقدن بالخاصه ملنک بقا و تعالیسی بحق
مدرک اولان خاندان سلطنت ائجال کرامیه سائر
حیثی ذواتک بر مقدار فدا کارلق اختیار بیورمه .
لرنی رجا ایدرم [*] ایشته آنجق بو صورتله
بو خیرلی ایش تام جدی اللرده اولدینی حالده
میدانه کله بیلیلر . واقعا بو نشریات عمومی ملنذ
ایده مر ؟ فقط بویه شیلرده شخصی ذوقدن زیاده
ملی منفعت کوزه دلیلر . مفید ملایمه ترجیح اولور .
دارالفنون ادبیات مدرسه سی تورک آسائاتی
تاریخی و تورک تاریخی مدرسی

غیب عاصم

[*] ایکیسی مستقنا اولق اوزره وکلای فغامک
دارالفنون جموعه سننه آونه قید اولنق صورتیه
معارف رورلکارنی ابراز بیوردقلری معلومدر .

ابن مهنا لقی
متأسفیند

توركلار - موغوللار

محرری :

محمد عاصم

شمعی توركلار آره سنده بونلره بکزر واری؟
وارسه اولنر موغول و تاتار آدی آلفده سربستدرلر.
موسیو آزی قوردیه کتابنک بو قاریده کوستردیکم
عینی صحیفه سنده : « چینی استیلا و تهیدید ایدن
هیونگ - نو ، تورک ، قیتان ، کین و نهایت موغول
ودها صوکره مانچولر هپ « تاتار » تعبیرنده
داخلددرلر « دیور .

ایشته زمانمک اک معروف علماسندن بری
اولان اتری قوردیه « تاتار » سوزینک نه قدر
سوء استعمال ایدلدیکنی اعتراف ایتش اولیور .
آوروپا مؤرخلری و جغرافیاییلری دایما بو خطایی
ار تکاب ایتکلر برابر دها ایلی ده کیدرلر . مثلاً
چنکیزلردن بر قیز آلفدن باشقه قباحی اولیان
خالص مخلص تورک اولان تیمورلنکی تاتار و طورونی
بابر شاهی و بوتون بونک سلاله سندن کان هند
حکمدارلری موغول کوستردرلر .

کوبرلی زاده فؤاد بک « تورک ادبیاتی
تاریخی » نک برنجی جلدنده تورک دستان و ملی
عنعنلرینک زمانه اسلامیت صوکره موغوللار
طرفندن فصل تحریف ایدلدیکنی بک کوزل
آکلامشدر . تاریخمزی ده ینه اسلام غیرتی ،
موغول تضییق ایلر بوزمشلر . مؤرخلر مکزک بویایده
بک زیاده دقت ایتملری ، حقیقی بولمه یه چالشمه لرینی
تقی ایلم .

موغوللارک تورکلردن اتنوگرافیا و تاریخاً نه
قدر آیری اولدق لرینی آبیات ایتدکن صوکره
ابن مهنا لفتنک اوچنچی قسمنی تشکیل ایدن
موغول دیلی نک یاردیمله لسانجه ده نه قدر آیری
اولدیغمزی کوستره لم : مصدرلر ماده اصلیه یه
« کو ، غو » علاوه سیله اولیور : ابکو ، ابغو =
آمانی کبی .

ماده اصلیه اصردر : اب = آل .

« ماضی » با = ایلدر : ابا = آدی .

استقبال اکثریا « مو » بعضاً « می » ایلدر :

للو = کوندوریر ؛ برچی = کیدر

اسم فاعل ، بزده اولدیغنی کبی « می » ایلدر :

بو میجی = قائم . اسم مفعول « مور » لدر :

دلنور = مضروب .

جمع علامتی « ت » در . صری = ات ، صریب = اتلر .

تاریخ صرافیلر نه بر خدتم اولوق اوزره بعض

تاریخی کلملری معنایله نقل ایدیورم :

باتو = جلد ، جسور = برغوی = حاکم

قالااون = حار یاسا = عدل

بهادر = شجیع صابنی = طیب

آجا = بابا آغا = قرداش

کورکان = داماد بلفصون = شهر

فورغان = قلعه چنا = قورت

شیمان = طبر ، قوش داروغه = سجنه

پانجو = صبر سوغات = هدیه

ایشته لسانجه ده موغوللرله برعلاقه من اولدیغنه

همسریلر خردن ، مقدر مملکله خردن کلینل
رفت اقتدینک نظارتیه سکرنجی عصرده ابن مهنا
مرفندن یازیلان فارسی ، تورکجه و موغولجه بر اثر
مطوف نظارتیه مطبعه حاصره ده باصیلدی ونشر
ایدلی . بو اثرک تورکجه قسمنی تدقیق ایلر تموز
اینداسنده چیه جق اولان دارالفنون ادبیات
کولکولسی مجموعه سته بر مقاله یازدم . بو تدقیق
بکا تورک ، تاتار و موغوللر حقدن کرک شرق
و کرکسه غرب ملنلرینک بک یا کلش ذهابده
بولدق لرینی اخطار ایدلی . شومهم معنی بر طرفدن
دقت ، خردندن درینه تدقیق و تحقیقه منحصصرلی
کمال اهمیته دعوت ایلم . فقط اولدقه اوزون
بر زمانه متوقف اولان اولدقیقنک اجرا سته قدر
مهداته بیقان بر حقیقی محترم اقدام قارلرینه عرضی
الرم صادم .

آوروپا هررلری هان عمومیتله تورک و تاتار
کلملرینی مترادف صیاددرلر ، حتی بز معناییلردن
هریکه ، دیلمه هیچ بر فرق اولیان آذربایجانلیله ،
تاتارلر تورکلرینه بیله « تاتار » دیوب کچورلر .
دیگر طرفدن قازان و قریم تورکلردن بر قسمنی ده
کلمیلرینه تاتارلق اسناد ایتک درجه سنده بر غفلت
کوستردیورلر .

« تاتار » کلمه سنک تورکجه ده معناسی معلومدر :
اسلاولر آوستریا آلمانلرینک دیلرینی آکلایه مدقاری
ایچون فصل اولنره دیلسز معناسه اوله رق « نسه »
هیتلرله تورکلرده دیلی آکلامدق لرلی قولره ،
کیسه لره « تات » دیرلر . شو حالده « تاتار »
تاتار ، دیلسز کیسه دیک اولور ؛ یعنی تاتارلر
دیلم مخصوصنده تورکلردن آیری اولوق اقتضا ایدر .
بن تورکک شیوی بر تاتار کوردیورم .

تورک ملنک قدیم تاریخی ایچون بر بیک منبع
چین کتابلر ایدر . فرانسزجه چین تاریخلرینک
فرانسزجه ده اک بکی و مکمل انستیتو اعضاسندن
موسیو « آری قوردیه » نک دورت جلدک ائریدر .
بو چین تاریخنک برنجی جلدینک ۶۷ نجی
صحیفه سنده عیناً شویله دینور :

« روهیل تاتار آدینک اک اسکی یاد ایدلدیکنی
تاریخی ۷۳۲ یه قدر واردیره بیلور . بو تاریخ
اورخون کتابلرنده « توفوز تاتار » (یعنی طقوز
تاتار قبیله سی) و « اونوز تاتار » (یعنی اونوز
تاتار قبیله سی) دیه ذکر اولدق لرلی کتابه نک
تاریخی در . بوقبله لریک قریده اونوز تورکلری ،
شرقدن « قیتان » لر آره سنده بولندق لرلی عمنلره
« وئر » نالارلرک چین تاریخلرنده ایلک یاد
ایدیغنی ۸۶۰ : ۸۷۴ در . « روهیل » بویادی
آننجی ۸۸۰ ده بولشدر .

« هیونگ - نو » دینلن و آوروپالیلرجه « هون »
ده معروف اولان تورکلر ایسه ینه موسیو
« آری قوردیه » نک چین تاریخنک برنجی جلدینک
۱۰۶ و ۲۰۴ نجی صحیفه لرنده برنجی « هیا »
خاندانک صوکره حکمداری اولوب میلاددن ۱۷۶۴
ییل اول وقت ایدن کیه Kie نک اوغل « شان و هی »
چولرده وحش حالده یاشامق ایچون « نان چه نو » بی

تاریخی ۷۳۲ به قدر واردیره بیلور . بو تاریخ اورخون کتابلرنده «توقوز تاتار» (یعنی طقوز تاتار قبیله سی) و « اوتوز تاتار » (یعنی اوتوز تاتار قبیله سی) دبه ذکر اولندقلری کتابه نك تاوضی در . بو قبیله لرك غریبه اویغور تورکلری ، شرفده « قیتان » لر آره سنده بولندقلری عمنده لره « وتر » نامارلرك چین تاریخلرنده ایلك یاد ایدایشی ۸۶۰ : ۸۷۴ در « روتهمیل » بویادی آتیم ۸۸۰ ده بولشدور .

« هونخ-نو » دینلن آوروپالیلرجه « هون » دبه معروف اولان توركلر ایسه یه موسیو « آتری قوردیه » نك چین تاریخنك برنجی جلدینك ۱۰۶ و ۲۰۴ نجی صفحه لرنده برنجی « هیا » طانداتك صوك حكیمداری اولوب میلاددن ۱۷۶۴ ییل اول وقت ایدن کیه *Khan* نك اوغل « شان وهی » چولرده وحشی حالده یاشامق ایچون « نان چه نو » بی برنجی . « بعض چین مؤلفلری « کیه » نك اوغلنك طانداتك قائللری آله ق تاتارستانه چكدیکنی ، اوراده شمال تاتار حکومتی تأسیس ایلدیکنی صویلرلر .

تاریخیه قلملری میلاددن اون یدی عصر اولنه اران وهان خلق ادیبانلری ده اوقدر اسکلی اولان [۱] قوجه مان بر نك ماتی ایچنده جملا اوتوز طقوز تاتار قبیله سنك نه اهمیت اوله بیلیر؟ دیل اعتباریه توركلک غیری اولان شو قبیله لر توركلر طرفدن تاماً هضم وتمیل اولندقلری اورخون کتابلرندهن آچیقبه آکلاشیلور .

توركلكك بویه ایکی به آیرله سنه سبب جنکیزدر . اصلاً موغول اولان وحی بر نك تورکجه بیلدیکی طورون طرفندن اعتراف ایدیلن جنکیز ، بر طرفدن چین ، دیگر طرفدن ایران وحی روما امپراطورنلرله اکثریا غالبانه اوغراشان تورکلری گندی حسابنه اوله ق بر لشدیرمك ایسته مش ؛ تورك داستانی ، عتته لر بی تحریف ایله تاتار و موغوللری قارداش یامش ؛ شمدی قازان قریم و دور برجه ده بولنان ، لسان خصوصنده شرق تورکجه سی قوللانان هر قداشلر من وقتیه باشلرنده بولنان موغول حکیمدارلرینك تشویق واجباریه « تاتار » آدینی آشلردر !

برازده موغوللره یاقتم :
موسیو « آتری قوردیه » چین تاریخنك ایکنجی جلدینك ۱۸۸ نجی صفحه سنده شو سطرلری اوقبورز : « روتهمیل موغول آدینك شرق کتابلرنده الك اسکلی آکیشی چینلیرك صوك « تانغ » صلاه سی (۹۳۴ - ۹۲۳ میلادی) زماننده « منغ - قو » شکلنده ؛ « له آتو » صلاه سی دورنده (۱۱۲۵ - ۹۲۶) « منغ - قو - لی » طرزنده کوریلور .

موراجا دوسون موغول تاریخنك برنجی جلدنده موغول سیاسی شویله تعریف ایدر :
بونلر چینلیره بکزه مکه ریوزنده کی دیگر ملتلردن آیرد ایدیلیرلر . بروته دوغری مائل وفیرلاق اثابقی کیکلری ارسنه صیغشمش اسمر چیکیک کوزلری ، شیش یانقلری ، باصیق برونلری ، اتلی دوداقلری ، پوزو باشلرینك مدورلکی ، رنكلرینك زینونلکی ، ساقالرینك آزلنی ایله تامیز ایدن بوموغوللرك طورونلری اولان شمدیکی موغول ؛ قالموق و بوریاتلرده تاماً کندیلرینه بکیزرلر .

[۱] ادبیات فاکولته سی مجموعه سنك ایکنجی صایستدن اعتباراً نشر ایچکنده اولدیم « ساورلر » آدی اثریه مراجعت بیورلسون .

اسم فاعل ، بزده اولدینی کبی « جی » ایله در :
بو جی = قائم . اسم مفعول « مور » له در :
دلنور = مضروب .

جمع علامتی « ت » در . صری = ات ، صریت = اتلر .
تاریخ صرافلرینه بر خدمت اولوق اوزره بعض تاریخ کله لری معتالریله نقل ایدیورم :

بانو = جلد ، جسور برغوجی = حاکم
قالااون = حار یاسا = عدل
بهادر = شجیع صاینی = طیب
آجا = بابا آغا = قرداش
کورکان = داماد بلفصون = شهر
فورغان = قلعه چنا = قورت
شیمان = طبر ، قوش داروغه = سحنه
بایجو = صبر سوغات = هدیه

ایشته لسانجه ده موغوللره بر علاقه من اولدیغه بالعکس بونلرك توركلردن بر جوق کله لر آله ق دیل لرینی کینیشلندکلری ، اویغورلردن یازی اوکر .
تذکرلی تاریخاً مثبتدر .

غرب تورکلری وحی عموماً توركلر موغوللردن ضرر کوردیلر . موغوللر خوارزم شاهلنی ، قاجیاق حکومتی اناطولی سلجوق امپراطورلنی ، نهایت عباسیه خلافتی انقراضه اوغرا ندیلر . هله قاجیقلردن طوتدقلری آقین آقین مصره و سائر یرله صاندیلر ، بر طاقلرینی ماجارستانه قدر قاجیره ق اونلره قاندیلر .

واقعا شو تحریباتک اجراننده بر جوق تورك و بو توركلردن باشقه برشی اونیان تاتارلری آلت ایدندیلر . بونلر واسطه سیله قازانده ، قریبده ، اژدرخانده ، ایرانده ، تورکستانده ، چینده حکومتلر تشکیل ایدیلر . بونلرك هیچ بریسی پایدار اولدی . هب بربری قبردیلر . آره ده بر جوق تورك قانی دو کولدی .

بو حکومتلر باشنده بولنان موغول حکیمدار واحراسی چینلشدیلر ، اسلام و تورك اولدیلر .
ایچلرندن ابوالغازی بهادر خان کبی مورخلر بیله یتشدی . موغوللرك تحریباتنه تورك عسکری آلت اولدی . عسکرک بونلره آلت اوله سی توركلرك مسئولیتی موجب دکادر . عسکر هر دورده ، هر ملتده هر فناغه آلت اوله بیلیر ، اونك مسئولیتی اداره ایدنلره عائد اولور .



جهان تاريخي تورك اور مدينتي



عرق ولسان

- ۱ -

توركلرك ادبياتندن بحث ايدركن ، ادبي بر حاله كن لهجهلك تكامل تاريخلري حقنده طبيعي معلومات وره جكنز ؛ آنجاق بوراده بوكونكي تورك لهجهلرینه دائر - پروفوسور «رادولف» ه استنادآ - بعض معلومات ويرهلمكه ، الحاله هذه توركلرك نه كئي شعبه لره منقسم وهانكي ساحه لرده دمكذار اولدقلري آكلاشيلسين . «رادولف» ك «صوتيات : فونونيك» قانونلرینه نظرآ ياديني تصنيفه كوره تور كجه باشليجه درت بو بولك زمرة به آريلير .

۱ - شرق لهجهلري :

اصل آلتساي لهجهلري (آلتساي ، تله ووت) .

شمالی آلتساي لهجهلري (لهبد ، شور لهجهلري) .

اصل آباقان لهجهلري (ساغاي ، قوببال ، قاچا لهجهلري) .

آباقان لهجهسنة ربط ايديلهيلان قيزيل لهجهسى

بارابا ، كوئهرىك ، سويوت ، قاراغاس ، اويغور لهجهلري .

۲ - غرب لهجهلري :

قيرغيز لهجهسى (قارا قيرغيز ، قيرغيز - قازاق ، قارا قاليق) .

ايرتيش لهجهسى (طورالى ، كورداغ ، طوبولسوق ، يتومهن لهجهلري) .

باشقير لهجهسى (اووا و طاغ باشقير - لرينك لهجهلري) .

۳ - اورته آسيا لهجهلري :

طارانجى ، هامى ، آقسو ، كاشغر ، ياركند لهجهلري .

چغتايجه (شمال سارتلرينك ، خوفندك ، زرافشان واديسنده كي اوزبكلك ، بخارا و خيوهنگ لهجهلري) .

۴ - جنوب لهجهلري :

توركمين لهجهسى ، آذرى ويا آذربايجان لهجهسى ، قفقاس لهجهلري ، آناتولى (خداوندكار ، قارامان) لهجهلري ، قريم لهجهسى ، عثمانلى لهجهسى .

بوترز تقسيم ، نسبتاً العلمى والكم مؤخر اولقله برابر ، بوكا تاممله اعتماد اصلا جاتز دكلدر . چونكه اساساً بك قاريشيق و بك اوزون تدقيقاته محتاج اولان محلى شيوهلر حقنده شيمدى به قدر باييلان تدقيقلر ، تعمير

بوكون بربوزنده كورديكمز مدنى ملتلى ، تشكىل تاريخلري اعتباريله باشليجه ايكي قسمه آيرهيليرز : برنجى قسم ، مثلاً فرانسزلر كي طرز تشكىل و انكشافلري تاريخ صحيفه لرنده تعقيب ايديلهيلان ملتلردر . ايكنجى قسم ايسه مثلاً چينلير ، ايرانيلىر كي تاريخك انفاذ نظر ايديلهيله جيكي الك اسكى دورلرده موجوديتنى كورديكمز قوملردر . ايشته توركلر ، دنيانك الك اسكى ملتلردن اولان چينليره ايرانيلىر ، ايلك ادوار تاريخلرندن برى كنديسيله مناسبانده بولو - ندقلري بك اسكى بر قومدر ؛ توركلرك تكامل تاريخيسندن بحث ايدركن «هيونغ - نو : هون» ، «توكيو : تورك» ، «اويغور» ، «هووهى - هو» ، «قارلق» ، «قانتلى» ، «قيچاق» ، «اوغوز» ، «حزز» ، «توركمين» ، «قومان» الخ... كي مختلف عصرلر طرفنده مختلف ساحه لرده ميدانه چيقان سياسى ويا اتنولوژيك اسملر ائنده كي توركلرك حيات تاريخلري حقنده مختصر فقط واضح معلومات و برمكه چاليشه جغز . لكن بوندن اول ، بوكون «تورك» عنوان عموميسى ائنده طولانان ملتك اتنولوژيسى ولسانى حقنده بعض ايضاحات و برمك لازمدركه ، اقوام ولسنة موجوده آراسنده توركلرك و تور كجهنك موقى لايقى وجهله آكلاشيله - بيلسين . اتنولوژى ايله لسانى بر برنجى متمم اولارق ذكر ايتمكدن باشليجه مقصدمز ، علم ساحه سنده اليوم حاكم بولونان افكاره نظرآ ، روابط و مناسبات قوميهنك - يعنى اتنولوژيك علاقهنك - باشليجه روابط و مناسبات لسانيه سايه سنده آكلاشيله سندين دولاييدر : مثلاً بوكون «لسنة ساميه» ، «لسنة آريه» نامى ائنده بر طاقم لسانى طائلرك موجوديتندن استدلالاً «اقوام ساميه» و «اقوام آريه» دنيان قوى زمرة لرك وجودينه حكم اولونمشدر . يوقسه «آنتروبولوژى : مبحث البشر» و «قراولوژى : مبحث القحف» كئي اسكيدن بر آراق مودا حكمنده اولان بر طاقم مهم شعبات معرفته استنادآ ايلرى سورولن نهنه عرق نظريه - لرينك ، تاريخ و اجتماعات متبعلرى همچون بوكون هيچ بر قيمت علميهسى بو قدر .

فائله لرك موجوديندن استدلالاً «اقوام ساميه»
 و «اقوام آريه» دنيان قوی زمهر لرك وجودينه
 حكم اولونمشدر . بوقه «آرتروپولوژی :
 ميخت البشر» و «قراولوژی : ميخت
 القحف» کي اسکيدن بر آراق مودا
 حکمنده اولان بر طاق مهم شعبات معرفته
 استاد آيتري سورون کهنه عرق نظريه -
 لرنيك ، تاريخ واجتماعيات متبعلي ايجون
 بوکون هيچ بر قيمت علميه سي بوقدر .



اون دو قوزنجي عصرک ايلک نصفندن بري
 اوروپا علماسي طرفندن بايلان تدقيقات ،
 ابتدائي بر ماهيته اولقله برابر ، آسيانک
 بو بولک بر قسمنده «السنه تورانيه» ويا «تورک
 - تانار لسانلري» عنواني آلتنده بر زمهر نك
 موجوديني ميدانه قويدی . بو عنوانلر آلتنده
 «فينو - اوغرييه» و «تورک - تانار»
 لسانلر بيله برابر «ساموييد ، موغول ، مانچو ،
 طونفوز» لسانلري وحتي «ژابونجه» بيله قصد
 اولتيوردی . مؤخرآ لسانيات عالملي بو
 عنواني دکشد بره لرك برينه «اورال - آلتاي»
 لسانلري عنواني اقامه ابتديلر . «اورال»
 زمهر سي «ماجارجه» ايله «فينجه» دن مرکبي
 که «فينو - اوغرييه» دنيان بو زمهر بيله سا-
 مويده ده الحاق اولونيوردی؛ آلتاي زمهر -
 سي ايسه تورک ، موغول ، مانچو لسانلرندن
 مرکبي .

بوکون ، ماجار و فين لسانيات عالملي لرينك
 همتيه بو ايکي لسانک مشترک بر «فينو - او-
 غرييه» زمهر سي تشکيل ابتدئي و تورکجه
 ايله اساسي بر علاقه سي بولونماديقي تقرر ايتمش
 کيدر . بناء عليه «اورال - آلتاي» عنواني
 آرتق علم ساحه سننده بر ير بولاماز . «فينو
 - اوغرييه» زمهر سننک مقايسه لي صرفي
 موجود اولديقي حالده ، «آلتاي لسانلري»
 دنيان زمهر بيله عائد بو بولده علمي تدقيقلر ده
 بولونولماديقندن تورک ، موغول ، مانچو لسا-
 نلرينك حقيقتاً کندي آرالنده بر عائله
 لسانيه تشکيل ايدوب ايمه دکلريني بيلمه بورز .
 بوکون بحر سفيد و آطه لر دکري قيلرندن
 ناسيبريايه ، «لانا» نهري ساحلارينه متمد
 کنيش ساحه ني اشغال ايدن تورکجه بيله ککنجه ،
 حتي بوکا هاند بيله کافي درجه ده تدقيقات ده
 بولونولمامشدر .

«مهييه» کي مؤخر لسانيات عالملي لرينك
 نظريه لرينه کوره هر هانکي بروحدت لسانيه
 مطلقا اسکي بروحدت سياسي نك محصوليدر .
 تورکلرک تکامل تاريخيسي حقنده معلومات
 و بر بر کن ده کوستره جکمز وجهه ، اساساً
 عين هيئت سياسي بيه منسوب ايکن مؤخرآ
 سوق حادثات ايله بر بر لرندن آريلان ، آري
 آري محطلر ده بر رندن چوق فرقلي تأثيرات
 طبيعيه واجتماعيه بيه معروض قالان تورکلرک
 لسانيه ضروري بر طاق محمولاته اوغرايه رق
 يکديکرندن فرقلي لهجه لره آريلشدر .

تورکمن لهجه سي ، آذري ويا آذربا-
 يجاني لهجه سي ، قفقاس لهجه لري ، آناطولي
 (خداوندگار ، قارامان) لهجه لري ، قرم
 لهجه سي ، عثمانلي لهجه سي .
 بو طرز تقسيم ، نسبتاً العلميه واکمه مؤخر
 اولقله برابر ، بوکا تاميله اعتماد اصلا جائز
 دکدر . چونکه اساساً بک قاريشيق و بک
 اوزون تدقيقاته محتاج اولان محلي شوهرلر
 حقنده شيمي بيه قدر بايلان تدقيقلر ، تعبير
 عاميانه سيله «در يادن قطره» ماهيته ده اولديني
 کي ، ادبي لسان حائي آلمش بو بولک واساسي
 لهجه لرك تکامل تاريخيسي حقنده بيله هنوز
 جدی تدقيقلر بايلمامشدر .

تورکلرک ماهيت عموميه سننه کلنجه ،
 بو خصوصده ني تدقيقات حتي لسان تدقيقلرندن
 بيله داها کري ، داها ابتدائيدر . بوکونه
 قدر بومسئله ايله اوغراشانلرک قسم اعظمي
 تورکلري موغولر ، مانچولر ، طونفوزلرله
 عين جنسدن يعني صاري رنگلي انسانلردن
 عد ايمسکده لرسده ، اسکي تورکلر آراسنده
 بيض ، صاري صاجلي ، مائي کوزلي انسانلرک
 موجوديتي حقنده کي تاريخي و نائق و عين
 زمانده تورک جاريه لرنيك ، تورک اسير لرنيك
 کوزلکي حقنده عرب مورخ لرنيك و عجم
 شاعر لرنيك بر چوق افاده لري ، تورکلري
 عموميتله عرق اصفر دن صايلانلري تکذيب
 ايدمک حادثة لردر . بومسئله ارباب اختصاص
 آراسنده اوزون مناقشه و مباحثه لردن سو کرا
 آرزجوق قطعي بر ماهيت آلاجه سنده ، اوکا
 انتظار آشيمد ييلک نقطه نظر مزي بويله قيصه جه
 عرض ايمه ني مفيد عد ايتدک .

نجيب عاصم کوپريلي زنده فواد

بيليو جغرافيا

هر مسئله حقنده توسيع معلومات ايتک و باشليجه
 منبعله مراجعت ايله مک آرزوسنده بولان قارئر
 ايجون هر بحثک سوکته اوفان بر بيليو جغرافيا جودلي
 علاوه سي قائده لي کوردک . فرانسز و انکليز
 آتسيقلر بيله ايسکي جغرافيا لغتلر ده تورکلرک
 لسان و منشأ عرقيلري حقنده و برين ايضاحات اسکي
 واکتريته اعتماده فريشاياندر . (لئون قاهون) ک ،
 معروف تاريخيله (لاويس - رامبو) تاريخ
 عموميه سننده تورکلر حقنده يازديقي مباحثه و برين
 معلومات ، سوکرا « هوولاق » ک متعدد دفعه لر
 باصيلان « لسانيات » عنواني ائرنده کي تفصيلات ،
 روس مستشرق (بهر مزين) ک تورک لهجه لري حقنده کي
 کوچوک رساله سي تاميله محتاج تنقيددر . بوقارنده
 ذکر ايتديکمز فيوداختر ازيه ايله برابر (رادولف) ک
 « Phonetik der Nördlichen Türkssprachen, 1883 »
 عنواني اثری و پروفيسور (زان دهني) ک پک يئرينده نعر ايتديکي « تورک
 لساننک غراهه لري » (پارس ، طابع ارنتس لوروه
 ۱۹۲۱) مقدمه سي بو خصوصده شايلان استفاده در .
 تورکلرک ماهيت عرقيه سي حقنده مع التأسف بولر
 قدر بيله اهميته شايلان بر اثر بوقدر .



جهان نامہ میں تورک اور تورکستان



تورک شعبہ لری

- ۲ -

- ۴ - اوروپای روسی ورومایا تورکاری
۱ - شمالی قافقاس تورکاری :
ا : قازا چایلیز ۲۷,۲۲۳
ب : قومونلر ۸۳,۴۰۸
ج : قازا نوغایلیز ۶۴,۰۸۰
د : قاپارطای تورکاری ۳۴,۳۳۲
۲ - اورال تورکاری :
ا : « باشقیر » لر ۱,۳۲۱,۳۶۳
ب : « یشہر » لر ۵۳,۸۴۷
ج : « تیتز » لر ۱۱۷,۷۳۴
۳ - وولغا و فریم تورکاری
ا : قازان سمبیرسک ، ساراتوف ، اذربایجان ،
پہ تزا ، تامبوف ، ریازان ، نیژنی نووگورود تورکاری
۱,۷۵۵,۶۳۷
ب : فریم تورکاری (۵۶۰۰ ی فارایت) ۱۹۶,۸۵۴
ج : چوواشلر ۸۴۳,۷۵۵
۴ - بسارایا « غاناووز » لری ۵۵,۷۹۰
(خرسقا تلامش)
۵ - « دو بریجہ » « نوغای » ویاچیتاقلری ۴۰,۰۰۰

یکون عمری ۲۹,۴۰۹,۳۵۲
بو جدولده کوسترین تورک لکھان
قسم اعظمی مسلماندر. روس ایستاتستیکلرینہ
نظرآ، روسیادہ تی تورک لکھ بوزده ۸۹,۵۲ سی
مسلمان ، بوزده ۱۰,۰۵ ی اورتودوقس ،
بوزده ۲۹ ی شامانی یعنی بتپرستدر .

مع مافیہ بونفوس ایستاتستیکلرینک روسیا
تورک لری نہ عائد قسمی، پترسبورغ حکومتک
۱۸۹۷ بحر برفنوس جدولرینہ کورہ ترتیب
ایدیلدیکی جہتلہ، اوزماندن بری کچن ربع
عصرده کی تراید نفوس ، صو کرا روسیا
حکومتک تورک لکھ مقدارینی آز کوسترمک
ایچون اعظمی درجده غیرت ایستدیکنی
وبالحاصہ کوچہ قبیلہ لکھ نفوس ایستاتستیکلرینک
اعتبادہ غیر شایان وحققتدن دون اولدیغنی
دوشونمہ لیدر. ایران، افغانستان ، تورکستان
چینی تورک لریلہ عثمانلی دولتہ عائد ایستا -
تستیکلر حقتده بومطالعہ عین قولتہ وارددر.
بونون بوجہتلری نظر اعتبارہ آلیرسہق ،
بو کون بر بوزندہ کی عموم تورک لکھ مقدارینی
۳۵ میلیونہ قریب عد ایتمک اصلاحتہ مبالغہ
صایبلاماز. چونکہ یوقاریکی ایستاتستیکلرده،
عراق تورکاری ، آذربایجان ولایتک
خارجندہ کی ساحلرده یاشایان ایران تورکاری،
آذربایجان، روسیا، تورکستان،

تاریخی برطاقم عاملرک نتیجہ سی اولارق،
تورک لری بو کون «سیریا» دن آق وقاراد کز قیبلرینہ،
« وولغا » ساحلرندن عراق و ایران ایچریلرینہ
قدر ذات داغینق بر ساحلده یاشا بورلر .
تورک لکھ حیات تاریخیلری حقتده ایضاحانہ
کیرمہ دن اول، بو کونکی تورک عالمک وضعیت
عمومیہ سی و مختلف تورک شعبہ لریک وضعیت
جغرافیہ او کیمیت نفوسلری حقتده مختصر
معلومات ویرہ لم کہ عرق ولسان حقتده یابدیغمز
کوچوک مقدمہ داها بی توضح ایده بیلسون.
بو کون کندی کندیلرینہ « سارت » ،
اوزبک ، تورمن ، قازا قیرغیز ، قیرغیز
قازاق « الخ . . . کی اسملر ویرن یاخود
عمومیتلہ اون نام آلتندہ ذکر اولونان تورک
شعبہ لریک اتنولوژیسی حقتده هنوز لایقیلہ
تاریخی تدقیقات یابیلما دیغنی جہتلہ ، بونلرک
حقیقی و کندیلرینہ خاص برطاقم اوصاف ایلہ
متایز « قومی زمرہ لر Gropes ethniques سی
یوقسہ اسملری اونوتولمش اسکی قومی زمرہ لکھ
تصالبدن وجودہ کلمش خلیطہ لری ، یاخود
مشترک برحا کیمیت سیاسی آلتندہ اوزونجہ
برمات قالمق صورتیلہ تشکل ایتمش ہیئت لری
اولدیغنی مسئلہ سی هنوز مجھول کیدر. تورک
ملتنک « تاریخی اتنولوژی » سی لایقیلہ تدقیق
ایدیلہ د کجہ و تورک لسانی تاریخی ایچہ تنور
ایتمہ د کجہ ، بو خصوصہ یابیلما جق « اتنو -
غرافیک » مشاهدہ لردن مطلوب اولان
نتیجہ لکھ استحصالی ممکن دکلدر. باخصوص
روس و ماجار طالری طرفندن بو خصوصہ
یابیلان اتنوغرافی تدقیقات بیلہ ابتدائی بر
بر حالده بولونیور . مثلاً ماضیدہ بوبولدروللر
ایضا ایتمش برطاقم قومی تورک شعبہ لری
وارددرکہ ، بو کون اسملری بیلہ اونوتولمش،
اونلردن آریلان پارچہ لر و قالان بقیلر ،
یکی ہیئت لر تشکیلی ایچون داغیلمشدر . بناء
علمہ بوجھول و معلق مسئلہ لکھ حلنی مستقبل
تدقیقانہ برافہرق، بو کونکی تورک شعبہ لریک
توزع جغرافیسی و عدد نفوسلری حقتده
غرب علماسی طرفندن یابیلان ایستاتستیکلرک
برزبدہ سنی نقل ایده لم :

وارد کرده ، بو کون اسماری بيله اونوتولمش ، اونلردن آبریلان پارچهلر و قالان بقیهلر ، یکی هیئتله تشکیلی ایچون داغیلمشدر . بناء علیه بوججهول ومغلق مسئلهلرک حانی مستقبل تدقیقانه برافهرق ، بو کونکی تورک شعبه لرینک توزع جغرافیسی و عدد نفوسلری حقدنه غرب علماسی طرفندن یاپیلان ایستانستیکلرک برزیده سنی نقل ایدهم :

- ۱ — سیریا وموغولستان تورکلی
- ۱ — یانوتلر و دولغانلر ۲۲۷,۳۸۴
- ۲ — آلتای تورک - تاتارلی
- ۳ — بارابوغرنی سیریا تورک - تاتارلی ۲۱۰,۱۰۴
- ۴ — چین و روسیا «اورانخا» لری ۴۵,۰۰۰
- ۲ — اورته آسیا تورکلی
- ۱ — قیرغیز - قازانلر :
- أ : روسیاده کی قیرغیز - قازانلر ۳,۷۸۷,۲۲۲
- ب : خیوه و بخارا قیرغیز - قازانلری ۴۴,۰۰۰
- ج : چین آبرغیز - قازانلری ۱۰۱,۰۰۰
- د : قیپچانلر ۷,۶۰۷
- ه : قازا قالیانلر ۱۰۴,۲۷۴
- ۲ — قازا قیرغیز ویا بوروتلر :
- أ : روسیاده ۲۰۱,۶۸۲
- ب : بخارا امارتنده ۴,۰۰۰
- ج : چینده ۱۰,۰۰۰
- ۳ — تورکمنلر :
- أ : آسیای روسیده ۲۴۸,۷۶۷
- ب : خیوه و بخاراده ۲۰۳,۷۵۰
- ج : افغانستان و ایرانه ۸۰,۰۰۰
- د : قافقاسیاده ۲۴,۵۲۲
- ه : اوروپای روسیده ۲۸۱,۳۵۷
- ۴ — اوزبکلر :
- أ : آسیای روسیده ۷۲۶,۵۳۴
- ب : خیوه و بخاراده ۱,۲۵۷,۵۰۰
- ج : افغانستانده ۲۰۰,۰۰۰
- ه — سارتلر :
- أ : آسیای روسیده ۹۶۸,۶۵۵
- ب : بخارا امارتنده ۷۰۰,۰۰۰
- ج : افغانستانده ۱۰۰,۰۰۰
- ۶ — تورکستان شرقی تورکلی :
- أ : فولجه تورکستان چینی تورکلی ۱,۰۵۰,۰۰۰
- ب : تورکستان روسیده کی تاراجیلر ۵۶,۴۶۹
- ج : « کاشغیر لیلر ۱۴,۹۳۸
- ۷ — قانصو تورکلی
- سالارلر و صاری اوینولر (مالوفه کوره عددلری) ۲۰۰۰
- ۸ — سیریا و اوروپای روسیدن اورته آسیا بهجرت ایدن تاتارلر ۶۰,۱۹۷
- ۹ — روس تخریر نفوسنده ماهیت قومیلری تعیین ایدیله مین اورته آسیا تورکلی ۴۳۹,۹۳۰
- ۳ — جنوب غربی و ماورای قافقاس تورکلی
- ۱ — عثمانلی تورکلی (کوچک آسیا و بالقانلرده) ۱۰,۰۰۰,۰۰۰
- ۲ — ماورای قافقاسده ۱۵۳,۰۳۲
- ۳ — قافقاس آذربایجانده کی تورکلر ۱,۴۷۵,۵۵۳
- ۴ — ایران « » ۲,۰۰۰,۰۰۰
- ۵ — قازا پاپانلر ۲۹,۹۰۲

چینی تورکلر بيله عثمانلی دولتنه تائید ایستا - تستیکلر حقدنه بومطالعه عین قوتله وارددر . بوتون بوجهتلری نظر اعتباره آلیرسه حق ، بو کون بر یوزنده کی عموم تورکلرک مقدرانی ۳۵ میلیونه قریب عد ایتمک اصلا بربالغه صایلاماز . چونکه یوقاریکی ایستانستیکلرده ، عراق تورکلی ، آذربایجان ولایتک خارجنده کی ساحه لرده یاشایان ایران تورکلی ، حتی آناتولی یوروکلی ، طرزونک تورک اهلایسی ، اوروپاده ارباب علم آراسنده بيله حالا حکمران اولان غربی تلقیلره تبعاً « تورک » صایلمه مشدر .

تورک لسانی قوشان انسانلرک عددی ایسه شه سز بوندن داها فضله در : آنا لسانلری تورکجه اولان و تورک اصلندن کله لری بک محتمل بولون قارامان روملر بيله ، ارمنیجه بیلمه بن آناتولی ارمنیلری و بالقان یاریم آداسنده کی اسلاولر و روملر آراسنده تورکجه عادتا عمومی برلسان حکمنده اولارق حالا قوتله منتشردر ؛ دشمنلر مزک پروباغا - ندالرینه رغماً تورکلرله عصرلرجه تماسده بولونان بالقان اسلاولری ، روملر وارمنیلر اوزرنده تورک حرشک ایزلری - بونی ازاله خصوصنده فوق العاده صرف غیرت ایتدکلری حالده - حالا بک بارز برشکلده کورونمکده در .

نجیب عاصم کوپریا زاده محمد فواد دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی و تورک تاریخی مدرسی تاریخی مدرسی

بیلیموغرافی

تورک شعبه لری حقدنه تفصیلات ایچون باشلیجه « وامبهری » نک « تورک ملتی » آدی (آلمانیجه و ماچارجه) اثرینه ، « رادولف » نک روسجه ترجمه لری و متنلریله نشر ایتدیکی تورکلرک خلق ادبیاتی نمونه لرله عمومی تورک لغتنه مراجعت ایدیله بیلیرسه ده ، بو اثرلر یوقاریده عرض ایتدیکنم فائصله مالا مالدر . یوقاریده ذکر ایتدیکنم نفوس جدولی « ترویتسکی » نک ۱۸۹۷ تخریر نفوسنه استناداً ۱۹۰۵ ده پتر - سبورغده نشر ایتدیکی اثردن و « آریستوف » نک ۱۸۹۶ ده نشر ایتدیکی برتدیقندن اقتباساً « دهه » نک « تورک غرامه ری » نده موجوددر . « اوبرهومر » نک ۱۹۱۷ ده طابع « توبنر » ده نشر ایتدیکی Die Turken und das Osmanische reich عنوانلی کوچوک اثرنده ده بوجدوله استفاد اولونمشدر . « اوبرهومر » بو اثرنده بوتورک شعبه لرینک جغرافی ساحه سی اتوغرافیک ماهیتلری حقدنه برازم معلومات و برمکده ایسه ده چوق ناص و اعتماده تمامیه لایق دکلدر . بو مختلف شعبه لر دن بعضیلری حقدنه آیری آیری اثرلر موجودسه ده بوسلسله مقالاتده رعایت ایتدیکنم پروغرامه کوره بو خصوصده ایضاحاته کیریشمک دکلم حواله مختصر بیلیموغرافی معلوماتی و برمک بيله انکاسزدر . صوک مقالاتم زده مختلف ساحه لرده کی تورکلرک آنتیاهندن بحث اولونورکن ، بو شعبه لرک اک مهملری حقدنه ایضاحاته تصادف اولونه جقدر . ن . ع . م . ف .



جهان تاريخي تورك كورمليسي



برنجي قسم : تورك تاريخي تكمالي : - ۳ -

قبل الاسلام تورك دولتلى

- ۱ -

قبل الميلاذ اوجنجي عصرده ، هنوز وحدت سياسي سنى تأمين ايده مه مش اولان چينك شمال ساحه سنده تأمين حاكميت ايجون ايكي رقيب قوت بربرله مجادله ايدىوردى : « بوئه شى » لرله « هيونغ - نو » لر. چينيليرك « هيونغ - نو » ديدكلرى بو اسكى توركلك مباديسى حقنده معلومات يوقدر ؛ يالكز شوقدر بيلورزكه بونلر ابتدا كوچه ايديلر و ساحه حاكميتلى « جهلى » دن « باركول » قدر اوزا يوردى. ائى سوارى ، ماهر اوقچى اولان توركلك چين مملكتلىينه صيق صيق آقيلرده بولونوردى . نهايت قبل الميلاذ اوجنجي عصرك ايكنجى نصفنده بو كوچه لر قوتلى بر هيئت سياسيه تشكيل ايتديلر و [قبل الميلاذ ۲۱۵] ده چينيلير جنرال « مونغ تهن » واسطه سيله بونلره قارشى سد كبرى انشا ويا تمام ايتديلر ، ابتدا « هيونغ - نو » لرى تحت حاكملىنده طوتان « بوئه شى » لر ايسه بو كونكى « قانصو » ولايتى داخلنده اوتور يورلردى .

« هيونغ - نو » لر ابتدا اوجنجي عصرك صو كنده ايكنجى دفعه ۱۷۷ سنه سنده بونلرى مغلوب ايتديلر : اصل مملكتلى اولان « قانصو » دن بو صورته قوغولمش اولان « بوئه شيار » ۱۶۵ ده « غوى » نك شمالنده « قوجا » به كچديلر و اوانساده « ايلي » حوضه سنده بولونان « ووسون » لرى مغلوب ايتديلر . « بوئه شيار » بو انساده كوچوك بو بوك عنوانلرله ايكي به آريديلر . كوچوكلر تينليلرله قاريلدى ؛ بو بوك « بوئه شيار » ايسه « ساقا » لرى يرلرندن چيقارهرق « كاشغر » ي اشغال ايتديلر . [قبل الميلاذ ۱۶۳] . لكن « ووسون » لرى حمايه ايدن « هيونغ - نو » لرك مهاجمانى قارشينده بوراده طوتونه ميوب ، اوكلر ندهكى « ساقا » لرى قوه و رق ؛ جيحونك جنوسندهكى « تا - هيا » مملكتنه قدر كچديلر كه ، بورانك مركزى ده « لان شه » شهرى ايدى . آلمان مستشرقى « فون لوقوق » ك « ايرانى الاصل » عدايتديكى بوساقا ، هندك شمال غربي سنده التجا ايدرك « سندن » و « نجاب » ي اشغال ايتديلر و صو كنده « بوئه شيار » قاريلديلر .

« آتيللا » اداره سندهكى هونلر ماجارستان وجرمانيايى چيكنه بهرك « شالون » ه قدر ايلرله ديلر سه ده ، روماليرك ، و بزيغوظلرك ، فرانكلرك ، بورغونلرك قواعد متحده سنده قارشى مغلوب اولارق چكيديلر (ميلادى ۴۵۱) . « آق هون » لر ياخود « آفتاليت » لر ويا « هيطل » : هياطله » نامى آلتنده طانينان ديكر زمريه كلنجه ، بونلر « كابل » دهكى « قوشانلر » دولتى ، « قاندهارا » حكومتى نحو و ساسانى حكمدارى « فيروز » ي ۴۸۴ ده مغلوب ايدرك اورته آسياده معظم بر دولت تشكيل ايتديلر . بو كونكى « فيض آباد » شهرينك شرقه مصادف اولان « بدخشان » بونلرك باي نختى ايدى . ساسانيلرك ضعفتدن بالاستفاده خراسان شرقينك شمال جهتي يعنى « طنجارستان » ساحه سنى الله ايدن بو اقلاتلر ايرانه صيق صيق آقيلرده بولونوردى . « نوشروان عادل » بونلرك مهاجمتى منع ايله كنديلر نى ماوراء النهر ساحه سنده سوري . مع مافيه « اقلاتلر » اوراده اوزون مدت استقلاللرني ادا ميه موفق اولاماديلر ؛ اول شوقدن كلن « جوجن » لرك مهاجمتيله ضعفه اوغراديلر ؛ مؤخر آده ايران حكمدارلر ايله متفق اولان « غرب توركلرى » - كه « توكيو » ناميله معروفدرلر - طرفندن حاكميتلرينه نهايت وريلدى .

چين تاريخلر نك « توكيو » نامى آلتنده قيد و حقلر نده اوزون معلومات و يردكلرى توركلر « هيونغ - نو » لرك بقايا سندنلر ؛ و « تورك » آدينى ايلك دفعه عمومى آد اوله رق آلانرده بونلردر . بو توركلر بشنجى عصر ميلاديدن صو كرا ياواش ياواش قوتله بهرك آلتنجى عصرده بو بوك براهميت قازانديلر ؛ و « ايلخان » لقبى آلان « تومن » [ميلادى ۵۵۲] ك اولادندن « موقان خان » زماننده « قوره كورفى » ندىن « بحر خزر » ه قدر ، « غوى » جولى ده داخل اولدنى حالده بو توركلرك اننه كچدى .

بو صيزاده « سيحون » و « جيحون » اطرافندهكى مملكتلرده « اقلاليت » توركلرى واردى . توكيولر اونلرى مغلوب ايتدكدن صو كرا ساسانلرله مناساته كرشه دلر ؛

حمایه ایدن « هیونگ - نو » لرك مهاجمانی
 قارشيسنده بوراده ده طوتونه ميوب، اوكلرنده کی
 « ساقا » لری قووه زرق، جیحونك جنوبنده کی
 « تا - هیا » مملکتته قدر کلدیلرکه، بورانك
 مرگزی ده « لان شه » شهری ایدی. آلمان مستشرق
 « فون لوقوق » ك « ایرانی الاصل » عدايتدیکی
 بوساقار، هندك شمال فریسنه النجا ایدرك
 « سسند » و « پنجاب » ی اشغال ایتدیلر
 و صوکنده « یوئه شیلر » قاریشدیلر .
 « یوئه شیلر » قوتو حاته دوام ایدرك
 [قبل المیلاد ۱۲۰] سنه سنده اورته آسیاده کی
 یونان حاکمیتته نهایت ویردیلر . بوسورتله
 « اسکندر کبیر » ك اوراده کی ثمرات مظفرتی
 آرتق محو اولمش دیمکدی. بر آراتق « کشمیر » ی ده
 اشغال ایدن یوئه شیلر، یاواش یاواش،
 هندده کی حاکمیتلرینك برلی برنسلر الله
 کجیدیکنی کوردیلر؛ ویشنجی عصر میلادیم
 « آق هونلر » ك استیلاسیله اورته دن قالدیلر.
 بونلرك آسیا تاریخنده کی روللری بک مهمدر.
 « توخار، طنحار » ویا « هنداسکیترلی »
 دینلن بویوئه شیلر سایه سنده « بودیزم » دینی
 چینه ادخال ایدیلدی؛ و مستشرق « فون موللر »
 اخیر آونلرك یازیلری ده الله ایتدی. مومالیه،
 الله ایدیلن بعض یازیلره استناد آونلرك تورك
 اولمادیغنی ادعا ایدیلورسده، بویازیلرك هند
 - اوروپائی زمره لسانیه سنه منسوب اولماسی
 بونی اسیانه کافی دکلدر؛ چونکه مثلاً آناطولی
 سلجوقیلری بیله لسان رسمی اولارق فارسینی
 قبول ایتشردی . اساساً « زابورووسی »
 کی برطاقم عالمر - داها بویازیلرك کشفندن
 اول - بونلرك تورك اولدیغنی فکرنی ایلری
 سورمشلردر .

« هیونگ - نو » لر چینلیرله عصر لرجه
 محاربا تده بولوندیلر. « مه ته » نامنده کی حکمدارلری
 زماننده قوت و شرکتلری اعظمی درجه یه
 واصل اولارق آسیانك الك قوتلی دولتی اولدیلر.
 لکن میلادی برنجی عصر دن اعتباراً بوقوت
 تزلزله اوغراددی؛ چینلیرك متادی مهاجمانی
 قارشيسنده غربه دوغرو چکیله رك « هون »
 نامی آلتنده جهان تاریخك جریان اوزرنده
 بویوك تأثیرلر یایدیلر . « دو قنور هیرت »
 طرفندن بایلان موشکافانه تدقیقاتدن صوکر
 « هون » لرله « هیونگ - نو » لرك عین جنسندن
 یعنی تورك اولدیغنی قطعی صورتده سین ایتشدر.
 « هونلر » دردنجی عصر میلادینك
 نصف اخیرنده باشلیجه ایکی بویوك شعبه یه
 آیریلدیلر: مؤخرآ « آتیلا » طرفندن سوق
 و اداره ایدیلن معظم بر کتله غربه، اوروپا یه
 دوغرو - اوکنده کی اقوامی قاچیره زرق -
 ایلرله دی. « وولغا، دون، دینیپر، دینیه ستر »
 ساحه لرنده کی بر چوق باربار قوملر، هون
 استیلاسی اوکندن قاچوب قورتولق ایچون
 روما ایمپراطورلغی اراضیسی اوزرینه آتیلدیلر.

و « ایباخان » لقبی آلان « تومن » (میلادی
 ۵۵۲) ك اولادندن « موقان خان » زماننده
 « قوره کورفزی » ندن « بحر خزر » قدر،
 « غونی » جولیده داخل اولدیغنی حالدده بو
 توركلرك الله کجیدی .

بو صیزاده « سیحون » و « جیحون »
 اطرافنده کی مملکتلرده « اقلایت » تورکلری
 واردی . توکیولر اونلری مغلوب ایتدنگدن
 صوکر اساسانلیرله مناسباته کبریشمیلر؛
 و « نوشروان » له برابر اقتالیتلری یکیدن
 مغلوب ایدرك یاواش یاواش ماوراءالنهری الله
 ایتدیلر . توکیولر داها ایلك زمانلردن بری
 شرقی و غربی اولق اوزره ایکی به منقسمیدیلر؛
 فعلاً موجود اولان بو آریلق میلادی ۵۸۲ دن
 صوکر اساساً ده تحق ایدرك « شرق تورکلری »
 و « غرب تورکلری » نامیله ایکی دولت تشکل
 ایتدی . شرق تورکلری دولتی بو آریله دن
 یاریم عصر صوکر چینلیرك تجاوازیله منقرض
 اولدی . (م ۶۳۰) فقط « قوطولوغ خان »
 طرفندن یکیدن تأسیس و تقویه اولوندی .
 توركلرك الكاسکی کتابه لری اولارق بیلدیگمز
 و تورك لسانك الكاسکی نمونه سی اولق اعتبارله
 فوق العاده حائر اهمیت اولان « اورخون
 کتابه لری » ، (م ۷۴۴) ده قطعاً انقراض
 بولان بوشرق تورکلریه عائددر .

غرب توکیولرینه کلنجه، اونلر همان بر
 عصر قدر آسیانك بویوك بر ساحه سنده حکمران
 اولارق ساسانلیرله، یزانسلیرله متادی مناسبات
 سیاسته و اقتصادیه ده بولوندیلر. آسیانك
 عمومی مدنیت تاریخی نقطه سنندن بونلرك ایفا
 ایتدکلری وظیفه بک همدر؛ غرب تورکلری،
 تقریباً بر عصر قدر آلتایدن « وولغا » یه،
 « تابارغانای » دن « اندوس » قدر داغنیق
 قبیله لری برحاکمیت آلتنده برلشدیره رك،
 اوزمانه قدر نهایتسز قاریشقلقلره ماوا اولان
 بوساحه ده بدرجه یه قدر نظام و آسایشی محافظه
 ایتدیلر؛ و صرف بوسایه ده چین، هند،
 یزانس، ایران آراسنده اقتصادی و فکری
 مبادله لر اجرایی قابل اولدی؛ مثلاً ساسانی
 مدنیتی محصوللرینك تاژاونیایه قدر کیده -
 بیلمه سی صرف بوسایه ده در . بوندن داها
 مهم اولارق، تجارت ماللردن باشقا برطاقم
 فکری و اعتقادلرده بوکروان بوللردن کچوب
 کیدیوردی . مختلف سیاحلرک و « بودیست »
 حاجیلرینك آسیانك براوجندن او بر اوجنه
 قدر کیده بیلمه لری، « مازده نیم » ایله
 خرسیتیانلک چینه کیرمه سی، « بودیزم » ك
 بینه اوراده قوتله نوب انکشافی هب بوسایه ده
 اولدی .

دقبل الاسلام توركد دولتلری و صدائک ایکنجی قسمی بوشنبه لسخه مزه،
 نجیب عاصم کوپرلی زاده محمد فواد
 دارالفنون تورك لسانی تاریخی دارالفنون تورك ادبیاتی تاریخی
 و تورك تاریخی مدرسی مدرسی



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی

— ٤ —

قبل الاسلام تورک دولتلی

— ٢ —

قبل الاسلام تورک دولتلی مقاله سنک برنجی قسمی یازادارتمی کونکی نسخه مزده مندرج ایدی

« موغول » امپراطورنی داخنه قاریشوب کیمشدر .

ایشته اسلامیتک ظهورنه قدر تورک ملنتک کچیردیکی حیات تاریخیه و تاسیس ایندیکی باشلیجه بو یوک دولتر بونلردر . بونلردن باشقا آسیانک مختلف ساحه لرنده ینه تورکر طرفندن تاسیس ایدیلم بر طاقم سیاسی هیئتله داها وارسه ده ، تورک تاریخک و تورک مدنیتک عمومی جریانی اوزرنده مؤثر اولان اولدقجه اوزون بر زمان یاشایان بو دولتر حقنده ویریلن ایضاحات ، تاریخمیزک بو قرون اولاسنی آکلامغه کافیدر . کذلک بونلردن باشقا تورک جنسندن اولدقلری بعضیلرنجه ادعا ایدیلم — « آتوری — کلدانی » مدنیتک عناصر اولیه سی احضار ایتش اولان — « سومه رلیلر » و بوندن اوج بیک سنه اول آناتولیده بر حیات استقلال یاشایه رق مهم بر مدنیت ابداع ایتش اولان « قومانلر » ده واردرک ، تورکرک غایت کنیش بر ساحه ده بیکلرجه سنه دن بری مستقل دولتر قوردیغنی صریح صورتده کوسته ر بر . ایشته بو دلائله دنیا نیک اسکی ملت لرندن اولان چینلرله ابرائیلرک ، تورکرکی ، تاریخلرینک کاسکی صفحه لرندن اعتبار آ طسانیدقلرنی و قدیمی مورخلرجه ده تصدیق ایدیلم « تورات » ده تورکرکدن بحث ایلدیکنی علاوه ایده جک اولورسه ق ، تورک ملنتک قاج بیک سنه لک مهادی بر حیات استقلاله مظهر اولدیغنی قطعی صورتده آکلارز .

بیلوغرافیا

قبل الاسلام تورک تاریخکی حقدنه مراجعت ایلدیک باشلیجه اترلر : « دکیلی » نیک « هونلر تاریخ عمومی » ، « ویسه لو » نیک « بیلوتیک اوربانثال ذیلی » ، « ستانیاس زولین » نیک چین منبعلرندن النقاط ایته کی « شرق توکیولرینه دائر وشقهر » ی ، « ادوار شاوان » ک یته عین منابعدن مقتبس و مکمل « غرب توکیولرینه دائر وشقهر » یدر . اورخون تورک کتابه لرینه طاند فرانسیزجه ، آلمانیجه ، روسجه ، ماجارجه برچوق

« توکیو دولتی » اویغور نامی آلتنده کی تورکرک مهاجرتیه بیکلقدن سوکرا ، تورک استقلال باشلیجه اویغور دولتی طرفندن محافظه و تورک حرثی اولر طرفندن اعلا ایدیلمی . فی الحقیقه اسکی « هیونگ — نو » لر بقایاسندن ولان بو اویغورلر ، میلادی سکرنجی عصرده لایقیه قوتلنرک اصل « ترکستان » دن باشقا « موغولستان » ک بر قسمیه چینک « قانصو » ایالتنی دخی احتوا ایدن قوتلی بر دولت قوردیلر .

« فون لوقوق » کوره : « بونلر اسیت ، ابرانی و تورک عناصرندن مرکب بر خلیطه هر قیه ایدی ؛ لسانلری توکیولر ککنه بک یقین بر تورک لهجه سیدی . بو کسک بر سویه مدنییه ارتقا ایدن ایلک تورک زمره سی بونلردر . بونلرک پای تختی اولان « قاراجو » شهری معبدلردن ، مقبره لردن مرکب صرف دینی بر شهردی . معبدلردن بری — اوراده تدقیقاندنه بولنان غرب طلملرینه توره — میلادک بشنجی عصرینه منسوب اولوب دیکر لرینک زمانی هنوز تمین ایدیلمه مشدر . بونلرک دیوارلری دینی منظره لر عرض ایدن بو یوک لوجهرله مزین ایدی که بو رسملردن بعضیه ایوم اورویا موزملرنده در . اویغورلرک پای تختی اولان « طورقان — قارا خوجه » حوالیسندنه اوروپالیر طرفندن یاییلان مختلف حفریاتلر نتیجه سننده اوراده اسکی تورک مدنیتک موجودیت قطعیه سی کوستره ن بر چوق یازمه کتابلر ، صنعت اثرلری ، هیکلر ، میناتورلرله کچمشدر . اوراده بالذات حفریات اجرا ایتش بر آلمان علمی دیورکه :

« بریامور سیزو فوملق قطعه ده عصر لجه اورتولو قالمش اولان مظلم بنار ، هیکلر ، دیوار رسملری ، جافنس و کاغده ترسیم اولونمش تصویرلر ، کتابلر ، زنگین برادبیات شیهری ، بوراده عالی برمدنیتک وجودینه قطعی شاهدلردر . فی الحقیقه قارا خوجه شهرنده معظم و حیرت انزا بر مدنیت واردی . انکرتیه ، فرانسه و آلمانیا ده بو یوک شیلر بو کنکوزل و بو یوک بر مدنیت صاحبی اولان جدلریله

بونلردر». بونلرک پای تختی اولان «قاراخوجه» شهری معبدلردن، مقبره لردن مرکب صرف دینی بر شهردی. معبدلردن بری - اوراده تدقیقانه بولنان غرب عالم لرینه تورمه میلادک بشنجی عصرینه منسوب اولوب دیکر لرینک زمانی هنوز تمین ایدیه مه مشدر. بونلرک دیوارلی دینی منظره لر عرض ایدن بونلرک لوحه لرله مزین ایدی که بورسملردن بعضیسی ایوم اورویا موزه لرینده در. او یغورلرک پای تختی اولان «طورقان - قاراخوجه» حوالیسینده اورویا لیر طرفندن یاییلان مختلف حفریاتلر نتیجه سسینده اوراده اسکئی تورک مدنیتلرک موجودیت قطعیه سنی کوسستره ن بر جوق یازمه کتابلر، صنعت اولری، هیکلر، مینیاتورلرله کچمشدر. اوراده بالذات حفریات اجرا ایش بر آلمان عالی دیورکه:

«ویغورلرک موزو و فو لوق قطعیه ده عصر لرجه اور بولو قالمش اولان مظهرنار، هیکلر، دیوار رسم لری، جاشس و کاغده ترسیم اولومش تصویرلر، کتابلر، زنگین برادبیات قهر لری، اوراده عالی برمدنیتک وجودینه قطعی شاهدلردر. فی الحقیقه قاراخوجه شهرنده معظم و حیرت انزا بر مدنیت واردی. انکتره، فرانسه و آلمان یاده بولیه شیلر یوتکن کوزل و بوبوک بر مدنیت صاحبی اولان جدیلرله تورک لر بحق انتخار ایده یاییلر... حروفاتی کوزمه، یازیلیشی مکمل اولان بو کتابلرک نحر برنده تورلو تورلو رنگلر فوللایلمشدر. کتابلرکاهد و دردی یازیلیدر. دریلر شیمدی فوللایدیغمز کوده ری ال دیولر کی اینجه و نازکدر. صحیفه کسار لرینه کال اعتنا یله کتابلر جزیلرین، صحیفه باشلرینه تزینات و تصاویر ترسیم اولومشدر. بو کتابلردن اوزمان تورک لرنده بدایع حسنک بوکسک بر درجه ده اولدیقی آکلا شیلور، زنگلر دائما آهنکدار بر امتزاجله فوللایلمشدر. بو کتابلرده حتی اصول تشیطده موجوددر.»

بو او یغورلر میلادی سسکیزنجی عصر اورتلرینه قدر بودا دیننه تابع ایدیلر. او ائنده او یغور خانی اولان «بوکوک خان» - خرسیتیانقله زردشتیلکک امتزاجندن حاصل اولان - «مایخه ییزم» دینی قبول ایدینجه، کبار خلق ایله برابر اهالینک مهم بر قسمی ده اوکا اتباع ایدیلر. خرسیتیانلق دینی بوراده آنجا ک بدینجی عصر دن اعتباراً اهمیت قازانمشدی ایشته او یغورلرک اصل مسعود و مرفه و مدنیت اعتبارله ک بوکسک دورلری «مایخه ییزم» ک قبولندن سو کرا باشلامش و یوز سنه قدر دوام ایده ییلمشدر.

میلادی دو قوزنجی عصر اورتلرینده او یغورلرک شوکتی «قیرغیز» لرک - یعنی دیکر بر تورک شعبه سنک - هجومی ایله هجو اولارق تقریباً ۸۴۳ ده قاراخوجه شهری ده تخریب ایدیلدی. بالآخره بو شهر ییکیدن یاییلاق او یغور حکومتی میلادی اون در دینجی عصر سو کنه قدر آز جوق استقلالنی محافظه ایده ییلمدیسده اسکئی موقفی الامامش و «جنکیز» استیلا سندن سو کرا بونلرک

مدنیتلرک عناصر اولی سنی احضار ایش اولان - «سومر لیلر» بوندن اوج بیک سنه اول آناتولیده بر حیات استقلال یاشایه رق مهم بر مدنیت ابداع ایش اولان «قومانلر» ده وارددرکه، تورک لرک غایت کنیش بر ساحه ده بیکلرجه سنه دن بری مستقل دولتلر قوردیغنی صریح صورته کوسته رر. ایشته بو دلالتله دنیا نک اسکئی ملتلرندن اولان چینلی لرله ابرائیلرک، تورک لری، تاریخ لرینک اسکئی صفحه لرندن اعتباراً طاسیده قهر لری و قدیمی مورخ لرجه ده تصدیق ایدیلن «تورات» ده تورک لردن بحث ایدلیکنی علاوه ایده جک اولورسه ق، تورک ملتنک قاچ بیلک سنه لک منادی بر حیسات استقلاله مظهر اولدیغنی قطعی صورته آکلارز.

بیلدیغوش افیا

قبل الاسلام تورک تاریخی حقتده مراجعت ایدیه جک باشلیجه اثرلر: «دکینلی» نک «هونلر تاریخ عمومی»، «ویسه لو» نک «بیلوتنک اوردینال دیلی»، «ستانویسلاسی ژولیه ن» ک چین منبرلردن النقاط ایشکی «شرق توکولرینه دائر و شققل» ی، «ادوار شواوان» ک ینه سین منابعدن مقتبس و مکمل «غرب توکولرینه دائر و شققل» یدر. اورخون تورک کتابلرینه حاند فرانزجه، آلمانجه، روسجه، ماجارجه بر جوق اثرلر وارسه ده، بو کتابلرلی حل ایدن بوبوک دائیارجله عالم «ویاهلم طومسن» ک «هلستیفورس» ده ک «نیور اوغراین» تدقیقاتی جمعیتی طرفندن یاصدیریلان «اورخون کتابلری» و «رادلون، بارتولد، هیرت» طرفندن ترسورقده نشر ایدیلن «موغولستان کتابلری» بالخاصه شایان توصیه در. «ویاهلم طومسن» داما ۱۹۱۶ ده Turcica نامیله ینه بو کتابلره حاند دیکر بر رساله داما نشر ایشدر.

بوئشیلر، ساقلر، افتالیلر حقتده بوبوک آنسیقلوبه دیده، «زایوروسی» نک «آسیا و اورویاده که آری قوملر» (پارس، ۱۹۰۸) عنوانی ارنده معلومات اولدیغنی کبی، «سپهخت، ورونن» و داهابو کبی برطاق هالرک انکاز، فرانز، آلمان شرق مجوه لرده منتشر بر جوق مهم مقاله لری موجوددر. «طورقان» و حوالیسینده ایشتن، غرونووه ل، لوق کبی هاللر طرفندن یاییلان تدقیقات و الده ایدیلن اثرلر حقتده عرض ایشدیگمز شرق مجوه لرندن باشقا پروسیا آقاده میسی مخطرله رنده و سائر جمعات علمیه نشریاتی میانسنده بوبوک کوچوک بک جوق بکی اثرلر انتشار ایشدرکه اولرک ک مهنلرینی ذکر اینک بیله بزی قادر و مزک خارجه سوق ایدر. فرانسه انستیتوسی اعضا سندن «هانزی فوریه» نک ۱۹۲۰ ده منتشر «شرق تاریخ و جغرافیسی حقتده مقالات مختلفه» عنوانی ارنده قاراخوجه - طورقان حفریات لری و بونلرک نتایجی حقتده عمری معلومات وارددر. موضوعک وسعت و اهمیتی اعتبارله بک جوق اوزامنه مستعد اولان بولیسته بی اوزا اما قیچون بر این دارالفنون ماملرندن «دوققورغرت» ک هونلر حقتده بکی نشر ایشدیگمی مهم اثرینی، و «قومانلر» حقتده «ماسپه رو» نک مشهور «اقوام قدیمه تاریخی» فی توصیه ایله اکتفا ایدلم.

نجیب عاصم

کوپری بلی زاده محمد فواد دارالفنون تورک لسانه تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی و تورک تاریخی مدرسی



جهان ناي محمد تورك كبر و مدنيتي



برنجی قسم : تورك تاريخك تكملي - ۵ -

توركلر و ايرانييلر

نوشيروانك خلفي «هرمزاده» (۴۵۹۰ م) زمانده توركلر حقمسز اوله رق كنديلرندن آلتنان يرلري استرداد ايلدكلري كي جيخوني ده كچهرك ايران ايجريسنه قدر كيرديلر . بو كره ده ايران سپهسالاري « بهرام چوبين » بو تورك استيلاسنی طوردوره ييلدي .

شبو صره لرده تورك خاقاناني خانداني آراسنه تفاق دوشدي . داخل اختلال بر چوق زمان دوام ايتدي ، نهايت خاقانلق شرقي وغربي ديه ايكي به آيرلدي . ايران بو كره ده تورك استيلاسندن قورتلدي ، اما ماوراءالنهری غيب ايتدي ، بوراسي غرب خاقانلغده قالدي .

شو تفرقه دن قومشو بو بوك دولتلر استفاديه قالقشديلر ، چين ، شرق خاقانلغني تابعيت دركسنه آيندريدكي كي غرب خاقانلغني ده ايرانك خراجكذاري اولدي . بعض مورخلر خراجيه باغلانان توركلر بهرام چوبينك مغلوب ايتديكي توركلردر ، ديورلر سده ونلر ايران داخلنده قاهره عجم تابعينه كيرمشلردی ؛ اصل وركي وركي قبول ايدن غرب خاقانلغني ايددي . بونك سبي ايسه كنديلرندن قوتلي اولان شرق خاقانلغني ايله اوغراشمه لري دوام ايتكده ايكن برده جنويده ايرانييله مشغول اولماق ايددي . وركي وركي قبول ايدن خاقانلغك مؤسسې [آپو] خانمي ، بوقسه خليفې اولديني معلوم دكلدر .

غرب توركلرينك ايرانه بوخرجكذاري «توم شسهو» خان زمانه قدر سوردي . [۶۱۹-۶۲۸] . بو خان ملكك شساني اهلا ايتدي ؛ فتوحاتي سسلفارندن ده ايلرله كوتوردی ، سمرقنداييني الله ايتدي . بوندن سوكره معيتمده كي بوز بيك تشيك براردو ايله ايرانك شرق اياقلارينك بر قسمي ضبط ايلدي . غرب طرفندن حدوديني كنيشلتديكي مملكتمك ايجاب ايدن برلرينه «كهرلي رسا» و «تورن» عنواني مأمورلر تامين ايلدي . شو موققتلر غرب ملتلرينه دهشت وركدي ، بونلر چينك حمابه سنه التجايه قالقشديلر . ايلك اول سمرقنداييلر چينه ايلچي و هديه لر كوندريدلر [۶۲۳ م] . چينيلر بوني وركي ديه قبول ايتديلر . «شاسن» و «آرار»

توركلر ، ايران ايله توران آراسينده حدود صابيلان جيخوني بك اسكي دورلده بر چوق دفعه لر كچهرك ايرانه كيرمشلردی . بز بوراده اساطيره قاريشان وقعله ره كير . يشميه رك يالكنز ساساني - تورك مناسباتي خلاصه ايدم جكنز .

ايران حكومتی بر اداره آلتنده جمع ايدن « ساسانيان » خاندانك مؤسسې اردشير [۲۲۶ - ۲۳۸ م] مملكته شالدين وقوع بوله جق تعرضك بك تهلكه لي اوله جغني حساب ايتمش ايددي . بوندن دولاني جيخونك شالنده بر چوق يرلري اطاعتي آلتنه آلديني حالده بيله بونهرك جنوينده كي خراسان خطه سنك غرب طرفني تحكيم ايتدي . بورايي باختريمين [شرق خراسان] دن هند حدودينه قدر ايرانك شرقه يايلان تورك اولوسلرينه قارشى بر استنادكاه حائنه قويدی . خراسان ايله طبرستان آراسينده كي دار مدخلی ده چين اصولجه يابديرديني سد ايله توركلره قاپاندي . چينك شالنده كي تانارستانده حكم سورن «هون» حكومتی ايكي به آيرلش ملت ده بالطبع ايكي به بولنمش ايددي . بونلردن شال هونلري اوزون زمان وحدتليغي محافظه ايدمديلر ، طاغدييلر . ايسته بونلردن بر قسمي سيخونك شالنه كمش ، بونهر ايله جيخون آراسينده ايرانيارك « صوغد-سغد » و صوكره عربلرك « ماوراءالنهر » ديدكلري يره كيرمش و بورانك اسكي ساكنلري اولان «بوشي» لري جيخوني كچهرك دهها جنويه ايتكده مجبور ايتمشلردی . بوشي لري هجرته مجبور ايدن بوتوركلر اسلام تاريخارنده « هياطه » ديه آ كيلورلر . بونلر ماوراءالنهرده بر حكومت تشكيل ايتد . كلري كي اردشيرك خلفارندن بعضلرينك اداره سزلكيندن فرصت بولديلر ، جيخونك جنويندن كچديلر ، شرقي خراسان [باختري زمين] ي ، غربني خراسان [طنجارستان] ي ده الله ايتديلر . فرصت دوشسورد كچه ايران ايجريلر سده كيرديلر .

توركلرك بو پنجاوزلري بر چوق زمان سوردي ، ايرانييله اوزون مجاريلر ايتديلر ، ايران شاهلري و مملكتي اوزرنده بو بوك نفوذ قازانديلر . فقط تاريخار مزده عدله ايله مشهور اولان شالنه كمش ايله توركلر مناسباتي

جنوبندن كچديار ، شرقى خراسان (باختر زمين) ، غربى خراسان (طنجارستان) ده الله اينديار . فرصت دوشسورد كچه ايران ايجريارنده كچديار .

توركلرك بو بخاوزلرى بر جوق زمان سوردى ، ايرانيارله اوزون محاربهلى اينديار ، ايران شاهارى وملكى اوزرنده بويوك نفوذ قازانديار . فقط تاريخار مزده عدله ايه مشهور اولان نوشيروانك (۵۳۱-۵۷۹) تدبيرى ايله بويخاوزه نهايت ورتلى .

نوشيروان توركلرك انه دوشن شرقا « سند » نهرينه ، شمالا جيجونه قدر محللارى استرداد ايندى . بوشيارك حكومتارى يلكز غربى هندده قالى ، هياطلهده جيجونك جيوندهكى ايران طوراقلردن چكلديار ، يلكز ماورا الهرى محافظه ايلديار . فقط بورادهده جوق زمان استتلاللرى محافظه ايدمديار : اولاجونلرك مهاجرله بيه خيفله ديار ، صور كرده تورك خاقانلى طرفندن منقرض ايلديار . هياطله دن شرقى ايرانه ايلانلر ايران حكمدار لرينه ، ماورا الهردده قالا نلر تورك خاقانلغنه تابع اولديار . هجرتك برنجى عصرى نهايته قدر آدرلى محفوظ قالى . عربلرك ايران و بوركلره اولان محاربه لرندن بعضارينه اشتراك اينديار .

نوشيروان ايرانك اسكى حدودنى الله ايندن صور كره جدى ارد شيردان زياده خراسانى محكم ايلدى .

ديكر طرفدن تورك خاقانى « موغان خان » هياطله حكومته نهايت ورتدن صور كره جيجونه قدر ملكنى توسيع ايتش ايدى ، موغان خان عقى باشنده ، فنوحانن زياده اقتصادا ملتلك رفاه قازانه جتى مدرك بر حكمدار ايدى . بوسيله جيجون حكومتى ايجون بر سرحد صايمش ، ايرانه تعرض ايتك دكل ايران ايله بحارى مناسبت پيدا ايتك املنه دوشمشدى . بونك ايجون بر سفارت هيتى كوندردى ، نوشيروان ايسه توركلرك بوكوزل و فائدهلى تدبيرى تقدير ايدمدي . بوتون ملت رجه قبول اولان « ايلچى به زوال بوق ! » دستورنى بيله چيكنه دى ، ايلچىلرى زهرلدى . موغان خان نوشيروانك بوكوتو معامله سنه قارشى حربه قالقيشدى ، سمرقنده قدر كلدى . بر طرفدن نوشيروانك بويوك تدارك كرده بولماسى ، ديكر طرفدن چينده چيقان بر اغتشاشدن ده زياده منفعت تامينى ممكن كورونمى حساسيله مصادمه ميدان و برمه دن شرقه دوغرى چكلدى كيندى . نوشيروان ايسه بوفرصتى غنيمت بيلدى ، ماورا الهر و صفد و فغانه بى ضبط ايلدى .

ايلدى . غرب طرفندن حدودنى كنيشتنديكى مملكتنك ايجاب اينن بر لرينه « كهرلى رسا » و « تورن » عنوانى مأمورلر تعين ايلدى . شو موقتيلر غرب ملت لرينه دهشت وردى ، بونلر چينك حابه سنه التجابه قالقشديار . ايلك اول سمرقنديلر چينه ايلچى و هديهلر كوندرديلر (۶۲۳ م) . چينيلر بونى ورتى ديه قبول اينديار . « شاسن » و « آرار » جواربده قانقلى توركلربنك هديه سنى ده توركلر آراسنه نفاق صوقق املهيه چين ايمپراطورى قبول ايندى (۶۲۹ م) .

تورك خاقانى ايران اوزرنده مطلق بر نفوذ بيداسى املنده ايدى ؛ خسرو پرويزك خلع وقتى ائناسنده (۶۲۸ م) ايران ايشارنى كوروب كوزتمك ايجون او طرفاره رضابط كوندرمشدى . خسرو پرويزك خاقانى (شرويه) توركلره تابع اولق ايستمدى . خاقانده ، تبعه سنه اينديكى ظلملردن طولانى چيقان بر اختلاله مقتول اولدى . ايرانده اختلال اكسيك دكلدى ، هرايكى طرف كندى دردينه دوشدى ، بر برى اونودى .

حرب استيلا سنه ياتين بر زمانده ايرانده زادگان ايله كاهنلر آراسنده حاصل اولان منافرت حكومتى ضعيف دوشوربيوردى . هر نه قدر بعض شاهلر حكومت نفوذنى اعاده به قسما موقق اوليور ايديسه لرده دواملى بر استقلال حاصل اوله ميوردى . عرب استيلاسى باشلايه جتى هنگامده تام معناسيله بر آتارنى حكم سوريبيوردى . خسروك و فائندن صور كره اوج دورت ييل ايجنده بر برى آرقه سندن آلنى غاصب نخته چيقدى .

ايرانيار هر نه قدر زردشت مذهب سالك ايديسه لرده ، مختلف اسايبدن دولانى اواساحده نسطوريلك بيله كنديسنه سالك بوله بيلديكى جهته ، اسلاميتكده چاوجق ائتشارى كوج برايش اوليه حقدى . ايران ايللاسى عربستانى آ كدرديغندن عربلرده بوراده كنديلرنى يايلاخى ايللرده كورميه چكلردى .

ايران حكومتى « قاده سيه » ده طالع ده نه مه حربنده بوتون وارلقنى غيب ايندى . پاى نختى ترك اينن زردجرد ايلات ايلات طولاشه شرق نهايت ممالكنك شرق شماليسى اولان خراسانه قدر كلدى . احف بن قيس اداره سنده اولان اسلام اوردوسى ، مقر اخاذ اينديكى « مرو » ياخود « مرو الشاهجان » دن « مروالروذ » چكلمكه مجبور ايندى . زردجرد بورادن كوندرديكى نامرله تورك خاقانندن ، صفد حكمدارندن ، چين ففغورندن استممد ايدوبوردى ؛ لکن بو استممداد نامرلربنك جواى آلمدن . كنديسى تعقيدن خالى

قالمان احف ايله (بلخ) جوارنده حرب مجبور اولدى . ايديلن بو حربدهده مغلويت شاه طرفنده قالى ، چكيلوب جيجونى كچدى ، ماورا الهره كيندى . احف بوغاليقنى ، خراسان فتحك اتمامى حضرت عمره عرض ايلدى . خليفه حضرت تارى ده جيجونك شماله نجه مسمى امر ايلدى .

بو تاريخده غرب توركلرى خاقانى « ئى-بى-طولو » خان ايدى . بوذات زياده قوت قازانمش ۲۱ هجرى بيلنده كوندرديكى « شاسن » و اليسى واسطه سيله رقى « شار » بورلور شهوه ، خانى ازاله ايله مملكتنى اداره سنه آلمش ايدى . طولوخان بوموقتيدن صور كره طنجارستانه كبردى ، اوراللى اوردى ، يانماه بولنان چين ايلچيلرنى ، شجاعت دعواسنده بولنان ففغوردن ده شجيع كوسترملك ايجون زورله آليقويدى . بونلرى ايرنسى ييل حزر دك زبنه قدر سيحون بوبونده اولان (قام-كيو Kam-Kiu) لر اوستنه آجدينى بر سفره برابر كوتوردى . بولده « مى » قرالغنى محو ، اهايسنى اسير ايندى . اوروق باشلردن « مى-شوشه » طوتساقلرك عسكره طاغيتنامه سنه حدت ايندى ، خانده بونى اولد برتدى . شو حركت ريسلره اغير كلدى ؛ خان نهايت فراره مجبور اولدى . شوچير كين وقعه دن اول زردجردك استممداد نامه سى كلش ايدى . خاقان وقعه نى باصديرمق ايجون كتيرديكى امداد قوتى ده اوردوسنه علاوه ايندى ،

جسيم بر قوت پيدا ايلدى . زردجردى ، معيته الهرق خراسانه كبردى ، طنجارستانك مر ندى اولان بلخ اوكنه قوندى . اورادهكى اسلاملر « مروالروذ » رجعتله احف ايله برلشديار . احف ابى برمدافعه موضى ايدى . خان بو موقع قارشيسنه كلدى ، فقط حربه كيريشمه دن نصلسه تشم ايدمرك بر كيجه حربى ترك ايدنجه رجعت ايندى . اورادن ده زردجردى ده الهرق ماورا الهره عودت ايلدى . خان فراره بگزه ين شسو حركتنك موجب اوله جتى فنانغه مانع اولق ايجون زردجرده

يارديم ايجون حربه كيده چكى اعلان ايندى . ايشته توركلره عربلرك قارشى قارشى به كليشلى ايلك دفعه اوله رق بونار بخنده واقع اولدى (۶۴۲-۸۷۲) .

طولو خان زردجردى عالمه سيله فرغانده اقامت ايندروب ننديسى توركستانه كيندى . حضرت عمر ك شهادتى بورارده حرب اردوسى تهلكه الفا ايلدى . برر شورشلر چيغمه باشلادى . ايشته بو قارغه شه لقتن استفاده اينلردن بريسى ده عرب تاريخلربنك (نزن) ديه قيد ايلدكلرى بر تورك ترخان در . بوذات ايران شرقى ، يعنى شمديكى افغانستانك شمالى ، طنجارستان و خراسانده خيمه نشين تورك عشيرت لرنى اداره سنه آلدى ، بر حكومت تشكيل ايلدى . حتى ايران اوزرنده دعوا سى بر اقامق قانوسيله اوچنچى زردجردك اتلافى ايلهده مظنونلر .

ظهور اسلامدن ، يعنى ايران حكومتنك انقراضندن اوله عائد اولان شو خلاصه تاريخيه بزه ايرانك توركلره رلشميه رلرك حكومتلربنك زوالنه سبب اولدق لرنى صراحة كوستر بيور . اكر نوشيروان توركلره مساعيسى برلشديرمش اولسه بدى حكومته توركلرى بر ظهير پيدا ايدمك ؛ حكومتى هيچ اولماز سه شانلى بر صورتده اسلامه اقباء ايتش اوله جق ايدى .

بيلبايوغرافيا

كچن مقاله ده « توكو » لك تاريخى حفته ذكر اينديكيز ماخذلردن مايدا . « نولهده » طرفنده عرب ماخذلردن مكملاجم و التقاطص رتيله وجوده كتيريلن « ساسانيلر » حفتهكى اثره اساسا المانجه اولان بو كتاب فرانسجه بده ترجمه اولونمشدر [« بولوزى » لك « متوح البلدان » ، « تاريخ طبرى » ، « مسعودى » لك « رانسز به ترجمه اولونورق عرجه منله رار باصديريلان « سروج الذهب » ، « سراجت ايديله ايدر .

نجيب عاصم كور بىلى زاده محمد فواد دارالفنون توركلسان تاريخى دارالفنون تورك ادبى تاريخى مدرسى



جنگ ایران و تورک و مدینه نای



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی

- ۶ -

تورک و عرب

- ۱ -

شهری لندن آلدران «رمز شاه» تورکر دن
استمداد ابتدی . قهرمانغه عاشق اولان
تورکر بویه وجودی نادر برذانه قلنج
چکمه چکارنی بیلدیردیلر .

حضرت عثمانک شهادتی ، حضرت علینک
معلوم اولان غائله لرله اوغراشمه سی ، امویلرک
ایلک اوکجه موقعلرنی تحکیمه مجبور اولیشلری
غرب تورک خاقانلغنی انقراضه سوق ایدن
داخلی اغتشاشلردن عربلرک استفاده سنه میدان
ویرمدی .

هجرتک ۴۶ نجی ییلنده غرب خاقانانی
منقرض اولماسی ، برطاق سرکرده لریک موقع
دعواسنه قالمشملری چین سیاستنه موافق
ایدی . بو سرکرده لریک هیچ بریسی دیکیش
طوندره مادی . بونکله برابر تورک اولوسلری
اسکی عادتلری وجه ایله اونه بری به طاغیامدیلر .
برلرنده قالدیلر ، بک راحتسز اولانلردن بر
قسمی خراسانه کچوب وطن ایدیلر . بونلردن
عرب تاریخلرینک «جغوه» ۱۱ دیه قید اولمیش
بریسی طنحارستانه کچه لرنشدی . یوقاری
آدی کچن «نیزک» بونک امراسندن ایدی .
«قهبستان» تورک مهاجرلرینک کلدیکنی عرب
تاریخلری قید ایدرلر .

معاویه ، ربیع بن زیاد الحارثی بنی خراسانه
امیر نصب ایددی ، برتورلو عربلره ایصنه میان
ایرانلر آراسنده خرج مقامنه قائم اولق اوزره
بصره و کوفه دن طائله لرله برلرکده الهی بیک کشی بنی
اورایه نقل ایدیردی . بونلر بونلردن سو کره
التجایدن عربلر معاویه نیک املنی تأمین ایلدیلر .
ربیع بن زیاد طنحارستانی صلحا ، قهبستانی عنوة
ضبط وراست کتیردیکنی تورکلری قیلنجدن
کچیردی . تورک مهاجرتی طوردردی .
جیغوه به طنحارستانک یوقاری طرفلرنی
ویردیکنی کچن «نیزک» ی ده یرنده ابا ایددی ،
فقط امویه حکومتنه ضعیف کلدیکنی زمان تورکر
ینه خراسانه آقین ایدرلر .

عراق والیلکنه تعیین اولتان ظلمله ،

سیاستیله مشهور حجاج بن یوسف ماورالنهر

وتورکستان قوتوحانه کرسی ویرمک چین بوللرنی

قرون وسطانک ابتداسنده آدریاتیق
دکزینک شمالدن یچلی کورفرینک شمالنه
قدر چکبله جک برخط مستقیمک یوقاریسندنه
منتشر تورک ملتلرندن آسیاده کیلرینک حکوم-
متلری چینک دوندوردیکی سیاست فیرلداغندن
آنارشی حالنه کیرمش ، انقراضه یاقلاشمش
ایدیلر ، آوروپاده بولونان خزرلر قوتلی
ومتظم بر حکومته مالک اولوب آوارلرایسه
مستولی شکلنده طاغنیق برحاله بولنیورلردی .

بو بویه اولقله برابر تورکرک عصیبتی
بوزولامش ایدی . اسلام دینی نشره عزم
ایدن عرب مجاهدلرله لرلرنده کی برلری مدافعه به
قرار ویردی . تورک قهرمانلری ، ابرانک
سقوطی ابله قارشی قارشی به کلمش بولنیوردی ،
بویکی قوتک چارپشمه سی زورلو اوله جق
ایدی واوله ده اولدی . تورکرک واقعا مغلوب
اولدیلر ، فقط کندیلرینه آجیلان غرب بولی
واسطه سبله عراق و فرانسه توجه ایدرک دنیا نیک
الک کوزل معموره لرینه صاحب اولدقلری کچی
غربی آسیا و شرقی آوروپا سیاستنده مهم بر
عامل اولدیلر .

بوندن اولکی «تورکرله ابرانیلر» سر-
لوحه لی مقاله ده غرب تورکلری خاقانی طولو
خان ابله احضف بن قیس اردولرینک بلخ
جوارنده ایلک دفعه اوله رق قارشی قارشی به
کلدیکنی ، خاقانک تشمله حربدن چکلدیکنی
عرض ایتمش ایدک . اسلام اردولری برطرفدن
بویله جه شرقده ، جیغوه جوارنده تورکرله
قارشیلادقلری کچی غربنده قفقاس طاغیرینه
طایتمش ایدی . لکن بو طرفده عرب اردوسی
ایران و خراسانده اولدینی کچی مسعود بر نتیجه
الده ایدمه مدیلر ، فی الواقع ایلک اوکجه خزرلری
بوزدیلر ، پای تختلری اولان (بلنجر) .
کیردیلر سسه ده خزرلر مدافعه ده دوام ایتد-
کلرندن حضرت عثمان دورنده اورایه مأمور
ایدیلن اردونک باش قوماندانی عبدالرحمن بن
ربیعنه نیک شهادتی اوزرینه رجتمه مجبور اولدیلر .
(۲۳۳) .

غرب تورک خاقانلغنی انقراضه یاقلاشمش

اولدینی برزمانده بیله عرب اردولرینه قولایچه

ایده بده مدینه، بی توابع بیت و ...
بوزدیله، پای تختلری اولان [بلنجر] .
کیردیله سه ده خزر لر مدافعه ده دوام ایتد-
کلرندن حضرت عثمان دورنده اورایه مأمور
ایدیلن اردونک باش قوماندانی عبدالرحمن بن
ربیعہ نك شهادتی اوزرینه رجعتہ مجبور اولدیله.
[۲۳۸] .

غرب تورک خاقانلی اقراضه یا قلاشمش
اولدینی بر زمانده بیله عرب اردولرینه قولایچه
بویون ا کمدیلر ، حتی چوق دفعه لر غالب
بیله کلدیلر ، جیحونی کچدیله ، خراسانه ،
کیردیله ، اسلامبری اورادن طرد ایده جک
قدر شهرت کوستردیله . سو کره اللرنده
بولنان سیحونک جنوبنده و جیحونک شمالنده
بولنان محله لری ، یعنی اولجه کندی یوردلری
اولیان ماورأ النهری آدیم آدیم مدافعه دن
سو کره عربله نسام ایتدیله . حضرت عمرک
شهادتی ایران و خراسانده عکس تأثیر اجرا
ایدی ، بریر اختلالر چیقدی ، بونلری
باصدیر مق ایچون قوتلر صرف اولندی .
حتی سوک شاه بز دجرد بوندن استفاده
ایچون طولو خانک اقامتنه تخصیص ایلدیکی
فرغانه دن قالدی ، فارسه کلدی ، فقط
اختلالجیلرک عربلر مغلوبیتی اوزرینه خراسانه
قاچه یه مجبور اولدی . ایشته « نيزك » طرفندن
بوراده قتل ایلدی . [۳۱۸] .

خراسان والیسی اولان [عباد بن زیاد]
تسف ، بیکند طرفلرنده بخارالیرله حرب
ایده رک عودت ایتکده ایکن یولده قونار
کوجر بر تورک فرقه سنه تصادف ایتدی .
تورکر مغلوب اولدی . ایشته تورکرله عربلر
آراسنده جیحونک شمالنده کی شو مصادمه
ایلك مصادمه در [۵۴] .

تورکر ۶۴ سنه سی قیشنده خراسانده
قصر الباهلی محاصره و اطرافنی غارت ایتدیله .
اوراده [ازد] قبیله سنه منسوب اهالی خراسان
حامی مشاهیر شجاعتدن عباد بن حازم دن
استمداد ایلدیله . اوده زهیر بن حیانی
کوندردی . زهیر تورکرلی بوزدقدن سو کره
کیجه شدتله تعقیب ایتدی . صفوقدن النده کی
مزراق طو کمشدی .

خراسان والیسی عباد بن حازم بنی
تیممک تصدیقیله معینی طاغیلد قده [۷۲] اوغلی
موسایه جیحونی کچه رک جوار حکمدار ویا
قلعه لدن بریسنه التجانی امر ایتش ایدی ،
موسی ۲۲۰ آتلی ایله مروه دن چیقدینی حالده
جیحوندن ۴۰۰ آتلی ایله کچمش ، ماورأ-
النهرده برچوق وقعه لر تصادف ایلش ایدی .
نهایت « ترمذ » ی الله ایتدی . عربلر دن
ماورأ النهرده ایلك تمکن ایدن ایشته بوموسادر .

کچیردی . تورک مهاجرلی طور دوردی .
جیحوبه یه طنحارستانک بوقاری طرفلرنی
وردیکی کب « نيزك » ی ده برنده ابقا ایتدی ،
فقط امویه حکومتنه ضعف کلدیکی زمان تورکر
ینه خراسانه آقین ایدرلردی .

عراق والیکنه تعیین اولنان ظلمیله ،
سیاستیله مشهور حجاج بن یوسف ماورأ النهر
وتورکستان قوقاخانه کمی و برمک چین بوللرنی
آچق امانه دوشدی . مشهور قتیبه بن مسلم-
الباهلی بنی خراسان عاملی نصب ایتدی . [۸۶]
قتیه سیاست و حماستی جامع بر شخصیت
دکل ایدی ، بک ابی برفالغ ایدی . « مرو »
کلیز کلز بر خطبه ایراد ایدرک خلقتی حرب
محریر ایتدی . مروه دن طالقانه کلدیکنده بلخ
بکلری کندیسنی استقبال ایچون شهره کورتور دیله .
شو صورتله قیلنجه حاجت قلله دن طنحارستان
ایشلری یولنه کیردی . یعنی بوراده کی چغتانیان
حکمداری نیش [الاعور] النده کی شهرلرک
آناختارلرنی تسلیم ایتش ، « آخرون »
و « شومان » ملکلرنی خراجه راضی ایلش
و حتی بونلرک « نیشی » دن حقسز اوله رق ضبط
ایلدیکلری بر طامش شهرلری ده اعاده ایتدیر مشدر .
بوایشلر تسویه دن سو کره مروه عودتنده
حجاجدن بر تکدیر نامه آلدی . سببی ایسه
حکمدارلرک برلرنده اقباسی ایدی .

قتیه مروه عودت ایدر کن قرداشی
صالحی طنحارستانده بر اقبش ایدی ، اوده نصر
بن سیارله برلکده فرغانه خطه سنه آقینه
باشلادی ، یول اوستنده بولنان کاششان ،
اورشت و حکومت مرکزی « اخیسکت » ی
ضبط ایتدی . فقط چوق زحمت چکلدیکی
حالده اوردونک رجعتی ایله بورالری الدن
چیقدی .

قتیه « بادغیس » صاحی نيزك ترخانه ،
کندی طرفندن سبیت و برلکده ، اوزرینه
حرب ایتیمه چکی تعهدنی حاوی بر مکتوب
کوندردی و بالمقابله کندیسنک ده عرب اسیرلرنی
اعاده و امویه حکومتنه خرچکدار لغنی تأمین
ایدی . [۸۷]

تورکر - هر بلر مقاله سنک ایکتچیدی
بازار ایتسی نسخه مزده

نجیب عاصم کو ربیلی زاده محمد فواد
دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
وتورک تاریخی مدرسی

۱ [عرب تاریخلرنده بولله جیبوه ، جنبوبه شکنده
یازیلور و حکمدارک آدیله . دیلیور ، بیرونی
حقیقته دهها یا نالاشه رق اوغوز حکمدارلر نك هنو ایدر
دیور . بزجه حکمدار خالد ایتدن « شاد » یعنی
ولی عهددن سو کره سکن ذالک عنوانی اولیورکه
طوغریسی اورخون کتاپه سنه کوره « یغویا یغوی » در .



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی

-۷-

تورکلو و عربلر

- ۲ -

تورکلر و عربلر حقیقده مقاله سنک ایلک قسمی کچن بجهشبه کونکی ۲۲۰ نومرولو نسخه مزدهر

فقط فراریلرک قادین وجوجقلر آغلاشهرق قاجانلرک آتلیسک باشلرینه اوره اوره کیری چوریدیلر ، بو کره عربلر تورکلری بوزدیلر بو عماره ده عربلر عادنا بیلمش ایدی . بی تمک ا کال ناموس ایچون کوستردیکی فدا کارلق سامه سنده موقیت الله ایدلی . حتی بورکلرک هزیمتی تمام کوزلمد کجه کله باشنه بوزدرهم ورنله حکم حقیقده کی اعلانک بیله تأثیری اوله مادی . هزیمت قطعیشد کدن صوره خلقه جسارت کلدی .

بو محاربه ده قتیبه ایله برلکده اولان « نزلک ترخان » قاقیتندن تورقیدی ، اذن آلهرق صاویشدی . قتیبه وردیکی مساعده دن ندامته تکرار جلی ایچون امر وردیسه ده نزلک طنحارستانه قایقی آتمش بولندی .

نزلک بلخ اسپهرنی ، مروالروذ ملکی باذاتی ، طالقان ، قاریاب وجوزخان حکمدارلریله ایلک بهارده حرکت ایچون اتفاق ایتدی . کابل شاهک موافقتی استحصال ایدلی . اصل طنحارستان حاکی ونزلک افندیسی اولان جیفوبه بوکا مخالف فقط کندیسی حکمدن ساقط اولدیقندن آلتوندن زنجیرله حبس ایدلی ؛ طنحارستان حاملی ده طرد اولندی .

قتیبه لازم ککن ندراکلری کورد کدن صوره یازین حرکت باشلادی . ابتدایان حکمدارینی بوزدی ، اهالینک اکثرینی اعدام ایتدیردی . ودرت فرسخ بولک ایکی طرفنده کی جویر آفاجلرینه آصردی . (۹۰)

قاریاب وجوزخان اطاعت ایتدیلر ، قاریاب حاکی برنده ایقاولندی . جزجانکی قاقچش بولندیقندن برینه خاندانن بر دیگر نصب ایدلی .

قتیبه حلم در بندنی خیلی اشدی ، « بغلان » ده بولنان نزلک اوستنه کتدیسه ده نزلک فرغانه وادیسینی آشهرق (کرز) قاپادی . موقعا بک مستحکم اولان بولقله نکل محاصره سی اوزا دیقندن قتیبه ساخته اماننامه ایله نزلکی الله ایتدی . نزلک حججاک امرطه بالذات قتیبه طرفندن اولدیرلدی . جیفوبه ده خلیفه اولدی کوندر ایله . نزلک ، باندنه انا نته کل دن

خراسان و اطرافنه هاند ایشلر بویله جه بولنه فونلقدن صوره قتیبه جیحونی کچدی ، بیکنده ایتدی . بخارا خطه سنندن معدود وجیحونه اک یاقین اولان بو شهره متانندن طولابی « شهرستان روین » دینلر ایدی . اهالیسی بخار و صاحب یسار اولدقاری لای فرودن چینه تجارت ایتکله قناعت ایتیرک بحرآده ایش کورلر ایدی . بو مناسبتله ده شهره « مدینه لبحار » ده دیرلر ایدی . شهره آز کیمسه واردی . فقط جوارد کی تورکلر و صفدیار شهر ایله نهر آراسنده کی بوللری قاپادیلر . قتیبه محاصره سی برافرق بولرله اوشراشمه مجبور اولدی . بو حال اوزابوب کیدیور ، قتیبه نه حجاجدن خبر آله بیلور ، نه ده حالی اوا بیلدیر مکه بول بوله بیلور ایدی . حجاج بو حالن صقیلیور ، جمعه کونلری مبدلرده سورغانام او قونتمه سی امر دن باشقه برشی یاه میوردی . تورکلر صور کته قدر حربه دوام فکرنده ایدیلر ، متقلری اولان بخار الیر ایسه ایشی چابوق بیترمک ایستورلردی . بونک ایچون عجم جنسندن « ندر » اسمنده بریشی باره ایله قاندر دیلر ، قتیبه به کوندر دیلر . ندر ، قتیبه نکل یانه ایتدی : « خلوت ایسترم » دیدی . قتیبه الکر « ضرار بن حصین » ی آلیقوبدی ، دیگر لر نی چیقاردی :

ندر — حجاج عزل ایدلش . سنک بریکده باشقه بریشی . امداد کملک ده زمانلره باقار . بکا قالیسه عسکری مروه چکسه ک خیرلی اولور ، دیدی .

قتیبه نندرک بویقی برغلامه اوردر دقندن صوره هزاره دوندی . بو خبری ایکی مژدن باشقه بیان قالدی ، بن فاش ایتیم ، شاید طویله جق اولورسه سنندن بیایرم . او حالده سنی ده جاسوسک یانه کوندر برم ، آغزینکی بک طوت . اسلامک هزیمته سبب اوله ! » دیدی .

ایرته سی کون ایدیلن حریده تورکلر بوزولدی ، شهره قاقچدی . شهره صلحه راضی اولدی . قتیبه اورایه بر حامل نصب ایتدی . خراسان بولنه دوندی .

ایده بیله جکلری اعلان و « غوزک » ی دیگر طرفلر ده حکمدارلر ده ایقا ایتدی .

قتیبه ، سمر قنده قرداشی عبداللهی عامل نصب ایتدی و مجوسیلردن شهره کیرمک ایسته نلرک اهرینه اوزری مهرلی یاش ریلاجه چامور ویریلرک بوچامورک قورویه جنی قدر زمان شهرده قاله بیلمه لرینه مساعده ایدله بیله جکی امر ایدلی . چاموری قورودینی حالده چیمایانلرک بولرده کجه شهرده قانلرک اوزرلرنده سلاح بولنانلرک همان قناتی امر ایدلی (۹۳)

ایرته سی بیل قتیبه بخارا ، کشی ، نسف و خوارزم دن یکریمی بک کوندر ایدلی . بونلری « شاش » اوزرینه کوندردی . کندیسی ده « خجند » اوستنه بوریدی خلقک شدتلی مقاومتی سامه سنده بورانی آلهمدی ، فرغانه نکل مرکز اولان (کاشان) ایتدی . « شاش » کدن عسکرده راست کلدکلری بولر . طغما ایله یانه کلدیلر ، ایدن مروه

قتیبه تندرك بونی برغلامه اوردرقدن
صوكره حزاره دوندی. «بوخبری ایکیمزدن
باشقه بیان قالدی. بن فاش ایتم. شاید
طویله جق اولورسه سندن بیلم. او حالده
سندی جاسوسك یانته کوندررم. آغزیکی
بك طوت. اسلامك هزیمته سبب اوله!»
دیدي.

ایرتسی کون ایدیلن حربده تورکلر
بوزولدی. شهره قاجدی. شهرده صلحه
راضی اولدی. قتیبه اورایه بر عامل نصب
ایتدی. خراسان بولنه دوندی.

قتیبه شهردن بش فرسخ قدر اوزاقلاشدینی
اثناده بر اقدینی عاملک اکابر شهردن برینک
قیزلری آلماسی بوزندن اهالی غلیانه کلمش.
کوک حامل و کر که معینتک بورون و قولاقلری
کسیلوب جسدلری یاقلمشدی. وقعه بی خبر
آلان قتیبه عودتله شهری بردها محاصره
ایتدی. تسلیم تکلفی رد ایله بر آهی محاصره دن
صوکره شهره کیدی. بالذات کنیدی دال
قیلنج اولدینی حالده بونون تورکلری قیردردی.
رئیسلری اولان نیس الاعور یعنی صوقور
[بك چشم] نیشک نش بیك فلورد و ایکی بیك
آقچه قیمنتده برچین قاتانی قیده تکلیفی رد
ایله اعدام ایتدی. برنجی تسلیمده شهره بر
شی یابلمش ایدی. بوره بونون نالری قیلدی.
حلق تماماً صوییلدی. عرب غازیلرینه
طاغیدی لان غنایم خراسانك تماماً فتحنده
آلانندن زیاده اولدینی مرویدر. دیشارنده بولنان
بیکنند بخارلری کلدکلری زمان فلاکتی کوردیلر.
اسیرلرک فده سنی وردیلر. خراج راضی
اولدیلر. شهرک اعمالنه مساعده آلدیلر.
قتیبه نك ایکی بیلدر ماورالنه رده اجرا
ایتدی غنار. کنیدی سنك اوراده و لند قچه
بر خراج کذا لق تأمیندن عبارت قالیوردی.
حجاج ایسه بورانک اشغالی امل ایدیش و ایسه
ابتدا بو خصنك جنوده ولان بخار احکومتندن
باشلامه سنی مناسب کوریوردی. حجاج
بو خصوصه دائر یازدینی نامه ده: «فلنکه
توبه ایت. دوشایندن یوز چورنارک جزاسنی
خاطرله!» دیش ایدی.

اوزمان بخارا حکمداری «طغشاه بخار
خداة» و والده سنك وصایتند بولنان برچوجق
ایدی. ایرانك حکمدار خاندانندن اولوب
اجدادی «وردانه» زعامتیه اکتفا ایدن
«وردان خداة» حکمدارک بوجالندن استفاه
ایده رک تغلب ایتمش. اصل حکمداری
کولکده راقش ایدی. قتیبه حجاجك امرنی
اجرا ایچون وردان خداة ایله ایکی کون ایکی
کیچه حرب ایتدیسه ده موفق اوله مدی.
حجاج بخارانك رسمنی ایستدی. یازدینی
امر نامه ده تعرض نقطه لرینه اشارتله قتیبه نی
تکدیر ایتدی. قتیبه تکرار بخارا اوستنه
بوریدی. اوردوسی فنا حالده بوزولدی.

حا که برنده ابقا اولندی. جز جانکی قاجش
بولند یفتدن برینه خاندانن بر دیگر نصب
ایدی.

قتیبه حلم در بندنی خیلی اشدی. «بغلان» ده
بولنان نيزك اوستنه کیتدیسه ده نيزك فرغانه
وادیسنی آشهرق [کرزاه قاپادی. موقعاً
بك مستحکم ولان بو قلعه نك محاصره سی
اوزا دیفتدن قتیبه ساسخته اماننامه ایله نيزکی
الده ایتدی. نيزك حجاجك امرله بالذات
قتیبه طرفندن اولدیرلدی. جبقوبه ده خلیفه
ولیده کوندرلدی. نيزكک یاننده بولنان تورکلردن
اعدام ایدیلنلرک مقدارنده مورخار اختلاف
ایدلر. برطاقی ۷۰۰ برطاقی ده اون ایکی بیك
دیرلر. بو وقعه ایله تورکلرک شرقی خراسان
وطن حارستانه تجا اولزلی کسیدلی. فقط بو
زوالیلرک اعدامی خیلی تأسفی موجب اولدی.
قتیبه بونون صوکره «شومان» ی قهرآ
ضبط «کش» ی و «نسف» ی تسخیر
ایتدی. بو اثناده کوزورلی دوشانی «ورادن
خداة» وفات ایتدیکندن بلا مدافعه بخارای ده
آلدی. عصیان ایدن «قاپاب» ی ده یافدی.
«طغشاه» بی بخارا حکومتنده ابقا ایتدیلر
و کنیدی لردن مخالفت مأمول اولانلری احیا
ایدیلکندن طغشاه اسلام اولدی. بخارا بر
جوق دفعه تقض عهد ایدیلکری جهته اهالینک
طوبراقلری یاری یاری به آندی. اسلامله
ویرلدی. بو صورتله بخارا بر اسلام مملکتی
اولدی.

صفد حکمداری «طر خون» عربلره بیلده
ویرکی و رومی قبول ایتدیکندن تبعه سنك
کوزیدن دوشدیکندن کنیدی خلغ و حبس
ایدیلر. اوده: «حکم لمدن کیده جک. باری
حکم المده ایکن اوله م!» دیسه قیلنجنک
قبضه سنی یره قووب اوچی کنیدی کوده سنه
دایوب اوستنه دوشدی. قیلنج آرقه سیندن
چیقدی ۱۹۱ رینه «غوزک» احباب اولندی.
بخارانك فتحندن صوکره مروه هودت ایدن
قتیبه آنسزین خوارزم اوزرینه یسدوب
خروجه باغلاقدن صوکره صفده توجه
ایتدی. سمرقندی قسماً محاصره ایله
صفدیلر باشلرینه کن فلاکت کنیدی لره ده
سرایت ایده جکنندن محثله خاقانن. ششاش
حکمدارنن. فرغانه اشیدیدن استمداد
ایتدیلر. اونلرده کسجه مچوقلری کوندر.
دیلرسه ده وقتیه ایشدن خبر آلان قتیبه
بونلری پوصویه دوشورتدی. نهایت صفدیلر
مقاومت امگال قالدینی کوردیلر. بیلده یوز
بیك درهم. بیك توانا اسیر. آتشکده لرک
صنملری و برمک و برمسجد اشاسیله قتیبه نك
شهره کوروب نماز قیلیمسه مساعده ایدلک
اوزره صلحه راضی اولدیلر. فقط قتیبه
سمرقنده کیردکن صوکره شهردن چقمق
ویا اوراده قاتق ایسته یلرک ماللرنی محافظه

جکنی امر ایلدی. جاموری قورودینی حالده
حقیقه ایانلرک بونلرده کیچه شهرده قالانلرک
اوزرلرنده سلاح بولنانلرک همان قتانی امر
ایدی (۹۳)

ایرتسی بیل قتیبه بخارا. کشی. نسف
و خوارزم دن یکر می. کور می. کور می. کور می.
بونلری «شاش» اوزرینه کوندردی.
کنیدی ده «خجند» اوستنه بوریدی خلقک
شدتلی مقاومتی سایه سنده بورای آله مدی.
فرغانه نك مرکزی اولان (کاشان) ایتدی.
«شاش» کیدن عسکرده راست کلدکلری
یرلری یاغما ایله یانته کلدیلر. اورادن مروه
عودت اولندی. هجرتک طوقسان بشنده
حجاجک وفای خبری قتیبه نك زیاده سیله کدرنی
موجب اولدی.

قتیبه عسکر سنك اولادو عیالی سمرقنده
بر اقدیره ق ابتدا صفد بولنی طوتدینی حالده.
اورادن فرغانه اوستنه دوندی. بوراده ده
خلیفه ولیدک وفای خبر آلدینی حالده بونون
متأرا اولیره ق فرغانه خطه سنده شرقه طوغرو
حر کتده دوام ایلدی. چین حکومتی اداره سنده
اولان تورک مملکتلرک و جهندن اک غریبنده
بولنان کاشغر در بندنی اشدی. «کیرن فلان»
اسمنده کی بر مفرزه قوماندانی واسطه سیله
کاشغری ضبط ایتدی. کنیدی ده کیرن
فلان کی راست کلدیکی رلری ضبط و اهالیسنی
قتل ایده اید اصل چین حدودنه یاقلاشدی.
امپراطورک طلی اوزرینه اوراه کوندردیکی
وجیه و طلیق اللسان ذوات ففغوری تهدید ایله
جزیه کوندرمکه و قتیبه نك قاری اوخشامغه
مجبور ایتدیلر.

ایشته عرب قو حای چین حدودنه قدر
ایصال ایدن قتیبه خلیفه قارشى عصیان ایلد.
یکندن خلقک غلیانیله قتل اولدی ۱۹۱۱.
قتیبه نك اونیل سورن بخارله ریده ماورالنه ردن
بخارا و سمرقند اسلام اله دوشمکه برابر
صفد. شاش. فرغانه. اسروشنه کی اوافق
برطاق حکومتلر استقلالرنی محافظه
ایدی بوردی.

قتیبه زماننده غرب تورکلرک خاقان
«رشک» لردن «صوقو» ایدی. بونون
ماورالنه رک حا کمی اولان بو ذات قتیبه نك
تعرضلرینه مینی چینه اطاعته مجبور اولمش ایدی.
صوقو خان چینه اطاعته خارجاً مملکتی
تأمین اتمکه برابر قرداشی (چه - نرانی) ده
حکومه تشریک ایدرک داخل مملکتی ده
صارصیتیدن صیانته نشب ایشدر. فقط چه نو
بونون اداره بی اله اتمک خیالیله شرق
تورکلرینی کنیدی مملکتی علنه جلب ایلدی.
شرق تورک خاقانی «مهجو» ایکی قارداشک
اعتراج ایدمه جکنی کوروب ایکیسنی ده اعدام
ایدی. بو وقعه ده قتیبه نك قتلی اثناسنده
اولدی.

نجیب حاصم کور بیل زاده محمد فواد
دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک لسانی تاریخی
تورک تاریخی مدرسی مدرسی

تیمه تک هر موقتیت خریدن ممنون اولان
وهنوز نخته چچمايان سليمان بن عبدالمك
زنده بولان « يزيد بن مهلب » كمال نصر ايله
بخت ايدر ، اوده : « جرجان بوجالده اولمقجه
اوموقتلردن خيركلز » دردی . قتيبه ايسه جرجانك
تأميني اوزلر ايدسه ده موقتيكسرك انديشه سبيله
حجاج مساعده ايتزدی .

تيمه تک بويجه وكيح بن اسود تيمه اولنده .
طوقوز آي صوكرده . يزيد بن مهلب نصيب ايدنده .
امويلر استيلا ايلدكاري يرلرده ده عسك آلمقه ،
قولتري آرتيرمه باشلامش اولدقلى جهته بوندن
صوكره « عرب اوردوسي » تيميري يرته « اسلام
اوردوسي » ديمه انتضا ايدر ، ايشته از جهله
يزيد بن مهلبك مقداري يوزيكي بولان اوردوسنده
موالي و متطوعه دن ماعدا شام ، عراق وخراسان
افزادى ده بولمقده ايدى . يزيد جرجانده « هستان » ي
محاصره ايدى . توركلر خروج حركتيله اسلام
اوردوسني زده ليكده ايديلر . بر كره برتورك قهرمانى
كورن « محمد بن ابى سبرة » بونك اوزرينه صالحديرمش ،
براى حمله بوشه كيتكدن صوكره توركلر اوردى
توغله سنده قالمش ، كندى فلنجيندن خصمه تك قانى
آقتده اولدى حالده عودت ايلمشدر . يزيد
محاصره يي شدتلنديردى جهته « صولو » كندى
وعائله سرك جان ومالنه طوقوعامق شرطيله قلعه يي
تسليم ايتدى . يزيد بوراده اولن بونك كيمي يي
اعدام ايتدى . جرجان بلامقاومت تسليم اولدقندن
صوكره يزيد طبرستانه كيتدى . بوراده كي موقيتسرك
اوزرينه جرجان توركلرى ينه قيام ايتديلر ، آلرجه
سورن حردن صوكره فرق بيك كيمي تلف ايدرك
آسايشي احاده ايدى . بوضورته يوردلردن آيريلوب
ايرانه كيرن توركلر اسلامك اطاعتنه كيرديلر . (۹۸)
خليفه يزيد بن عبدالمك عراق والياكسه
قرداشي مسلميني تيميك ايتمن و بوده يزيد بن مهلب
عزل ايله يرته دامادى سعيد بن عبدالعزيز نصيب
ايلدى . بو آدام قانى آغير وسوسه مائل اولدى
ايچون خراسانيلر طرفندن « اوقادى » معناسته
اولدق (خذيه) لغتي و يرلمشدى . بويله قوف بر
آدامك ماورق خاقانه صفدك فورناريله رق اسلاملى
بيحونك جنبونه آتمق فكري و بردى . بوامل
ايله صفدليلرى ده آيا فلانديره رق عائله لر احداث
ايدى . نهايت سعيد بو ايشك اري اولدى
آكلاشيله رق يرته معهور « سيدالحرش » تيمين
اولمقده توركلر سمرقند ايله ائتفا ايدرك صفدى
ترك ايتديلر . توركلره هر بلر آراسنده ۱۱۳ سنه سته
قدر دوام ايدن محاربه نهايت صفد و بخارانك ترى
ايله نتيجه لندى .

بوندن صوكره خراسانده خروج ايدن « حرث
بن شريح » ك عصيانى تام آلتق بيل دوام ايدرك
كوچلكه باصديردى ، حتى كنديسى اله ايديله .
ميردك طنحارستانده قالمى .

عصيانك باصديرلمه سنى متنايب خراسان واليسى
« اسيد بن عبده القسرى » اولان طنحارستان ،
صوكره ، « جيويه » به جاپول ايتدى . بونى خبر
(جهان تاريخنده توركلر ومدائيلرى) سلسله مقالتي
۴۰۷ ، ۴۱۰ ، ۴۱۶ ، ۱۷ ، ۲۴۰ ، ۲۴۴ نومرولو
نسخه لر مزمه مندرجدر .

ابكن امراسندن « كورصول » ايله سطر پنج اوبنا .
دقلى اناده آرالنده منسازعه چيقدى ، كور
صولى بر كيجه متزهنى غايل بولمق اولدردى .
حصوله كلن قارغشه لنى ده باصديردى كنديسى
خاقان اعلاق ايتدردى ، ماورا النهره كيردرك
خاقانك ملكنه صاحب اولدقنى اعلاق ايدى .

كورصول كندى معيق و حرثك توابعي ايله
مقدارى اون يش بيك واراق اوردوسنى آلدق
سيحوق نهرى كنفارينه كندى ، اوراده « شاش »
خطله سسه غزايه كيتمكده اولان نصر بن سيارك
اردوسنه ملاق اولدى .

بالذات اجرا ايلديكي بر كشف اناسنده عربلرله
اسير دوشدى ، تكليف ايتديكي قده يي نصر قبول
ايتدى . يتمش ايكي حرب كورن ، مقداري تيمين
ايدمه يين بو اختيار خاقان نئل اولدى . بونك
اوغلى « كوركور » عربلرله نده مقتول اولدى
كبي يرته كچين قرداشي ده ينه نصر الله اعدام
اولدى . بو و تمه دن صوكره توركلر ماورا النهر
ايچون عربلرله اوغراشمله ليك صوكره اولدى (۹۹) .
توركلر بر طرفدن اسلام ، ديكر جهتن
چينيلر طرفدن ضمه دوشمه سى حسيله چينيلر
ماورا النهرده عربله قارشى بر سياست احداث
ايلديلر .

خراسانده كي عرب قبيله لرى آراسنده ده
مجادله لر واقع اوليوردى بو سبيله « نصر بن سيارك »
اوراده ده برايش آچماق ايچون ماورا النهر غزالينه
خاتمه و بردى .

ايشته بو قارغشه قعدن ابو مسلم استفاده ايله
خراسانى اله ايتكدن صوكره خلافتك عباسيله
انتقالى تأمين ايتدى . عباسيه دورنده تورك
عائله سى اكسيك اولدى ؛ بالخاصه بونلرله سامانيلر
خزلي اوغراشديلر . شاش اهابيسى مملكتملى فتح اولدى
انواده اسلام اولمشردى ، ذاتا اوچورده متمكن توركلر
اراسنده اسلام اولانلر وازايدى . بومدت صوكره
اسلامق قبول ايدن اسياجباختى كندى همچنلسرينه
قارشى يكي همدنلرني محافظه ايشلاديلر . بوضورته
شاش واسياجباخت شمانده كي دورته اوردوانى
جهته ده اعلايت سر ايتدى .

(شاش) و (قازاب) آرمه سنده تحكيم ايديلن
سرخدك برى طرفنده بولنان اراضيه غرب
توركلرى ، قاروقلر اوغوزلردن پك چوق قبيله لر
كيرديلر ، واسع سرمالنده كندى حاللرنده ، حيوان
يقتدريمكده اكلنديلر . نهايت ايكي يوز بيك چادر
خلفندن عبارت اولان بو توركلر اسلام اولديلر .
(۳۴۶)

سامانيلر بوضورته مملكتملرينه ايديله جاك
خارجي آقنلردن قورتمش اولديلر .

عربلر ، بالخاصه امويلر اسلام دينه كيرنلر
احوت اسلاميه قبول وتلطيف ايتسه لردى توركلر
اسلامه دخوللرى بولدر اوزامازدى . عباسيلر ،
سامانيلر ك حسن يتلر طالانه نه بيرلر بو بويوك
ايشي ميدانه كتيردى .

نجيب حاصم كور بيلي زاده محمد فواد

نادالغونو تورك لسانه تاريخى مارالغونو تورك لاجايى نادى نى
وتورك تاريخى مدرسى مدرسى



جوانان و سواران تورک و مازنیانی



برنجی قسم : تورک تاریخچه تکمیلی

اسلام دیارنده تورکلر

خلیفه حضورینه بلااستیذان کیریلرکن بر «حجابت» منصبی احدات و سراینده مراجعت ایدنلرک بکلمه سی ایچون بردارنه بنیاد ایتدی . حاجبک موقننده ایلک دفعه اوله رق تورکلردن «حماد» ی نصب ایتدی . نظام پرورده واته توجیبی انتضایدن حجابته اکثریا تورکلر تمین ایدیلر ایدی . هاملکده ایلک دفعه تورکلردن «زهیر» تمین ایدلدی ، کیت کیده بونلر چوغالدی . مأمون بوتون ولایتلرده عربلرک یرینه تورکلرک تحصیللر نصب ایتدی . معصم بالله ایسه تورکلری دیوانه داخل ایتدی . یعنی تورکلردن تشکیل ایتدی . خاصه عسکرینک ارزاق و معاشنک خزینه دن ویرله سی ایچون اسملری «دیوان چنده» قید ایتدی . یعنی کیم بونلردن اسرالع ندر چیقانلری ده «دیوان» . یعنی مجلس و کلابه ادخال ایدلدی . معصم بالله و والده سی تورکک جاریه سی ایدی . کندیسسی خلیفه اولمازدن اول برچوقی تورک کوله سی تدارک ایتش ایدی ، معصمک برادری مأمون خلافتی الده ایتدکن صوکرده برچوق زمان خراسانده قلش ، بغدادده همجه سی ابراهیم قیام ایله خلافت اعلان ایتش ایدی . اوزمان بغدادده بولنان معصم قرداشی نامه برحرکت قالدیته مادی ، حق اوزاق بربرده ظهرده کن براختلالی تسکین ایچون ابراهیم طرفدن مأمور ایدلدی . معصمک میتنده ک عسکر اختلاجیلره مغلوب اولدیلری حالده یاننده بولنان بر آووج تورک کوله سی بونلری مغلوب ایدرک آسیغی اعاده ایتدی . ایشته شوموقیت اوزرینه تورکلرک قیمتی معصم عندیده آردی . هرکون تورک کوله سی آلمغه چالیشدی .

معصم خلیفه اولججه تورک کوله سی مقدارنی آرتیرمی ایچون بغداد اسپر بازارنی کافی کورمدی خراسان والیسته ، مقطوع ویرکینک برقسمنه مقابل کوستربشلی ، عسکره الوریشلی تورک کوله لری کوندرمه سی اسم ایتدی . خراسان والی لری و ماوراء النهر طاملری بواسری کرک معصم زماننده وکرکه کندیسندن برخیلی زمان صوکرده قدر اجرا ایتدیلر .

معصم بالله تورک کوله لردن تشکیل ایتدیکی خاصه اثرادی آراهده طوموش ، آت اوستننده بوومهی ، یعنی خاقه سوزده اولدیلردن بغداد سوقاقلرنده آت قومده پروپ ، سلاحله اوتنارلر ، بو یله اهالی دن بضایرک بیروح دوشه سینه سبب اولورده . طبیعی بوندن متأثر اولان خلق ایله عسکرلر آراسنده مشامه و مضاربه وقوع هکجه ، نهایت شهرده خشنودسزلنی و حتی غلیان ظهورینه باشلاهی .

شوموسف حاله قارشی خلیفه عسکری ضبط وربط آلتنه آله ماهی ، خلیفه حقی شکایتلری ده

امویلر تام معتاسیله بر عرب دولتی ایدی . عباسیلر ایسه تماماً بر اسلام دولته در . عباسیلر ایلک اوکجه اموی طرفدارلرینک چیقارده قری اختلاللری باصدمرق مجبوریتنده قالشلردی . بونلردن صوکره مره خارجیلره تلش ایدی . عباسیلر امویلرک اسباب ضعفندن بری اولان خارجیلره چوق اوغراشقله برابر اولرکیم ضعفه دوشمیلر ، چونکه خارجیلر امویلرک یکانه مدار استنادی اولان عربلیق قوتنه طوقوشوردی . عباسیلرک مدار استنادی ایسه اسلامه کیرن ملقر ایدی ، اولملر ایسه خارجیلره طرفدار اوله مازلردی . عباسیلرک مخالفلردن بریسه ده علویلر ایدی . بونلر ایچون کرک اسلام ملقری وکرکه بالذات عباسیلر بر حق طانیورلردی . امویلرک صوکره کونلرند و محمد بن علی المباسینک خلافتی اکتسابندن صوکره علوی و عباسی خاندانی آراسنده ایکی طرفک خلافتی استرداد ایچون چالیشمه سی و برطرفک موقیتی حالنده دیکرینک اوکا معاوضه ایتیه سی قبول ایدلدی . بو مقوله ایکنجی خلیفه ابو جعفر المنصورک اجرا ایتدیکی تضحیات اوزرینه منفسخ اولدی . بناء علیه علویلر حقلری استرداد دعواسنه قالدیشیلر . عباسیلردن دردنجی خلیفه هارون الرشید و آلتنجی خلیفه مأمون زماننده علویلره قارشو مصلحانه سیاست تعقیب ایتدیلر ، دیکرلری تضحیتدن خالی قالدیلر .

نهایت علویلرده بر استراحت دوره سینه کیره ییله ناک بولنی بولدیلر . اوده شمعی به قنبر کندیلرینه بالکنز عربدن طرفدار تدارکی سیلا . متندن واز کچه رک بوتون اسلاملره مراجعت ایتدیلر . بالخاصه عباسیلرک الک زیاده کونکنکلی ایرانلری کندی طرفلرینه قازاندیلر .

ایشته بوندن صوکره وقوعه کلن علوی اختلاللری عباسیه دولتی اساسندن صارسمنه باشلاهی . مغرب انصاده ، جریره العربیه مختلف یرلنده علوی حکومتلری شکل ایتک باشلاهی . خلافت عباسیه نکه استغنا ایتدیکی قوت اسلامیت و اسلام ملقری آراسنده ایرانلر و بالخاصه بونلردن خراسان مجاهدلری ایدی . ایشته بو سببه یعنی عباسیه اوردولری عرب و خراسانلردن حبارت ایدی . فقط هر بلرده اسکی حاست قالماشدی . بونک سببی ایسه مذهب اختلاللری ایله ملکته حاصل اولان رقاه ایدی . اوکونلرده اسکی دورلده نکه زیاده عرب قوتی الده بولندیلر . یعنی حاله اوقاق یرانس اولرینه قارشی طورینه میورد ، خراسانلرله تلافی مافات ایدیلور ایدی .

خراسان اردوسی عباسیه خلافتک داخلی افتخاشلری

خراسان مجاهدلی ایدی . ایسته بوسیه منی عباسیه اوردولری حرب وخراسانلردن . حیارت ایدی . فقط هر بلده اسکی حاست قالمشدی . بوتله سبی ایسه مذهب اختلافلی ابله مملکتده حاصل اولان رفاه ایدی . اوکونلرده اسکی دورلردن بلكه زیاده حرب قوتی الده بولنسیرلندی حالده اوقاتی بیزانس نولزیننه قارشلی طوربله میور ، خراسانلرله تلافی ماقاه ایدیور ایدی .

خراسانده بغداده جلب اولغان ، برسمی خراسان اردوسی عباسیه خلافتلرله داخلی اتمقاشلرلی تسکین ، خارجی دوشمانلرلی تشکیل ایچون ایمراتورلرله هر طرفنه جالسارانه قوشاردی . نهایت بوقوتده باغضه بغدادده تروت ورفاهلرله تزیایدی ، بوتوق مملکتک ضابط وربطی النده بولمسه حسسیله تقسخ ایتدی .

تا اوچنچلی خلیفه مهدی زماننده بوحاله فارسی تنسیقات اجراسنه احتیاج کورولدی . برمکیلردن خراسان والیسی فضل بن یحیی ولایتی داخلنده بولنان ایرانلردن عسکرلکه الورشلی اولانلردن « عباسیه عسکری » دیبه قید ایتدردی . بولنلردن بکرمی بیکنی بغداده کوندردی . متبایقسق اصره منتظر اولارق اوراده براقدی .

خراسان والیلکننده کندیسینی وسخاوتی وعدالتی ابله هرکسه سودیرمیش اولان مأمون بوقوته استغاه ابله فرداشی محمدالامیه دن خلافتی آلدی . ایسته عباسیلرک خراسانلرله مراجعتک وخراسانلرک عباسیلرله مظاهرتنک صوکی بووقمه در .

خراسانلرله ده رخاوت کلش ، اسکی عصیتلری قالمشدی . بناء هلیه بیک برتنسیقاته لزوم کورولدی . بوکره ایمراتورلرک هر طرفنه مراجعت ایدلدی . ازجمله مصرک « خوف » دیه مشهور اولان جسور اهالیسندن « مغاریه » فرقه سی تشکیل اولندی . ایرنده ملیت فکریه ، اتراق امللری حاصل اولمش ایدی . بولنرله مراجعت ایدیه مدی ، ایران و تورانک افراتقندن حاصل اولان ماوراءالناس خانی جغرافی موقعلری حسسیله شالده کی قومشورلینه قارشلی داتما سلاجه مقاومت مجبوریتنده بولنیورل ایدی . بولنرله هر بلرک تورکلرله سورن برصراق مجادلرلی اناسنده مجاوردن مصون قالمش اولدی . قلرندن زیاده آرتمش ایدیلر . مأمون بولنلری اوردوبه آلتی ایچون زردشت مذهبک محوئی ، اسلامک تعیمی و عسکره جلیلرلی ماوراءالناس مانقرینه اسرا ایتدی . برچوق اسرا بغداده جلب اولندی ، حتی قلینلر حقتده حربه مراجعت ایدلدی . فرغانه ، شاسنی ، اشروسنه ، بخارا رصتد کچی یزلردن جلب ایدیلن افرادک چوقی فرغانه لیلردن اولدیغندن بولنلرک شکل ایدن فرقه « فراغنه » دئیلدی .

معتصم بالله دورنده ختامه ایرن برتنسیقاتلرله خراسان مجاهدینی برینی طوته بیه جی آکلاشلدی . براوچنچلی تنسیقات اولتی اوزرده تورکلرله مراجعت ایدلدی . خلیفه معتصم باللهک تورکلردن تشکیل ایتدیکی برفرته بوکا اساس اتحاد ایدلدی .

تورکلرک عباسیه خدمتنه قبولی بوندن دما چوق اول باشلار . عباسیلردن ایلک مأموریلر احداث ایدن ابوصفر المنصور ، کندلی زمانته قدر

(جهاه تاریخنده تورکلر ومدنیلری) سلسله مقالعه ۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۳ ، ۲۱۷ ، ۲۲۰ ، ۲۲۲ ، ۲۲۷ نومرولو نسخه لر مندر .

معتصم بالله دورنده تورکلرک خدمتنه قبولی خاضه افرادی آزاده طومش ، آت اوستاننده بوروبمش ، یعنی خاقانه سوزانده اولدیغندن بغداد سواقلرلنده آت قومدیروپ ، سلاجه اونازلر ، بویله اهالیدن بمضارینک مجروح دوشمه سنه سبب اولورلرله . علیمی بوندن متأثر اولان خلقی ابله عسکرل آراسنده ششانه ومضاربه وقوعه کلمک ، نهایت شهرده خشنوده سزلی وجعی غلیان ظهورینه باشلادی .

شوموسف حاله قارشلی خلیفه عسکری ضابط وربط آلتنه آلتنه ماهی ؛ خلیفه حقلی شکایتلرلی ده سکوت ابله کچیشدیره مدی ؛ بغدادده اون ایکی فرسخ مسانده « ساحر » شهرلی تأسیس ایتدی . یاپدردی سربانله اطرافنه عسکرلر ایچون قشله لر وجوده کتدردی ، اورایی بای تخت ایددی .

معتصم باللهک شوخاصه عسکری دورت بیک تورکلدن عبارت ایدی . بولنلری بیکر بیکر دورده آردی وباشلرینه ده ایلری کلنلردن اشناس ، ایتاخ ، بوغا ورضیفی قوماندان نصب ایتدی .

اساسی دورت بیک نلردن عبارت اولان شو تورک فرقه سی کوندن کونه بلكه زیاده آرتدی ، بوده مبابیه و مقطوع وریکی محسوبی اولارق ماوراءالنهر دن کلن افرادک چولغندن دکل ، اوراده تورکلرک بویله دبده ودارائی کورن وایشیدنلرک خلیفه خدمتنه جان آتمه لرندن ایدی . بوکلرلر تکر تکر کیمسهر اولدیکی کچی قبیله سی افرادی ابله کلن ریسلرله بولنور ایدی . حتی اونقلرل غازی اجدادن برینلرله ده اوله جه کلدیکی محو دیبائی جم جم آینه روایت ایدر .

تورکلردن برطاقلری اوغقرلی خلفایه تقدیم ایدرلردی . بولنلردن برخلی رجال بشدیکی تاریخلرده کوریلور .

خلیفه تک خاصه خدمتنده بولنوب کوله صورتیله ندارک ایدیلنلر « مولی » دئییلردی . خاصه اردوسنک ارکان و اسراسی بولر میانندن قشیر ایدی . کندیلکلرندن کلنلرله ایسه ساده جه « تورک » دیرلردی . بولنلردن بدایه ایلرینلر اولدیسه ده نظام بوزولدجه بولنلردن ایلری کلنلر بئشدی . مولی « قول » دئییلر ایدی که بوتیمیر بیکچیر بلرک صوکنه ندر بزده ده جاری ایدی . خراساننده طاهر بلرک موضعی هنکاریلرله قایدیرمسی و سامانلرک استقلال حسسیله و برکوبه محسوباً کوله ندرک لغو ، مبابیه اصولیله ده تانص ایتدی . فقط عباسیه اورده سونه دخلت محوسی آرتدی . تاریخلر پارلاق زمانلرده بولنلرک یوز بیکه وادیفنی قید ایدرلر .

معتصمک تأسیس ایتدیکی تورک اوردوسی ۲۲۳ سنه سی بیزانسه قارشلی آجیلان حربک ظفرله نتوجنه باعث اولدی ، پاراولقنی فعلاً اثبات ایددی .

معتصمک اوغلی وخلقلی « واثق باه » باباسی کچی حرکت ایتدی . تورکلرله انتظامدن آریلدیلر . لکن واقک برادری وخلقلی متوکل علیاه تورکلرله التفاتی کسمله برابر حقلرله جبرودته قالمشدی . ایشته تورک اوردوسنک صدافتی دیسپلینی ایلک بوزان متوکل اولدی . بغدادده تورکلر خلفا ورؤسا آراسنده چیقان مناسنه مناسبتیلر رومانک « پره نوری » عسکرینه بکزه دلدی . مورخرلر بغداد خلافتک اسباب ضعفندن بریمی اولتی اوزره بوتورکلرلی کوستریلر . وانما ایسته طاهر کوزیله باقر ، تاریخلی صرف « حکمدارلرک مدخانمسی » کچی تلق ایدر ایسه ک بو حکم طوغری اولور . فقط

دنیا تک ائی عسکری اوقاق بر حاده ابله اک مهم مهلک بر قوت اولاجنی حساب ایتدیر . « ظفر نپولری آجان تلنج اتخار آلتی ده اولور » هنر بوسلاهی قولانه بیلمکده در . ازجمله اونوز بر مارت حاده سنه اک منتظم عسکر من بولک ضمیمه لزه سبب اولدی حاده اک آزعین ییلدی عسکری خاقان مجلوهک حسن همتی ابله کیمسه به ضرر و برمدی .

ازجمله خلفاد « مقتدر » هر بولر فضاثلدن محروم قادیلر و حرم آغلرینک النده محکوم خلق کندیسندن متفر اولدی حاده مونس الحاد مک حمیت و همتی سایه سنده هنوز تأسس ایدن قاطمبون و بیزانسلرله قارشلی طوربله ییلدی . مونس الحاد « المنظر و امیرالاسرا » کچی عنوانلر آلمش ایدیه ده « راضی بالله » ک ۳۲۴ حکومتده کندیسنه تشریتک ودها طوغریسی کندیسنک کولک حاننده قالمه سی موجب اولان « ابن رائق » ک واخلانک امارتی بوس بونون باشقه ایدی . فقط بزجه بغدادده تورک عسکرینک انتظامی بوزولدق صورکری احوال تورکلک دکل عباسیه خلاقته عاقل اولدیغندن سراق ایدنلر اوکاملتی تاریخلری توصیه ایدرلر .

نحیب حاصم کوریللی زاده محمد فواد
دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیات تاریخی مدرسی



مصرده طولون و اخشیدلر

خاندانیه امرا و عساکرنی احتیاطاً بغداده کتیردی (۲۹۲).

او توزیل قدر مصر دوغریدن دوغری به عباسیلرک النده بولوندی ، ۳۲۲ده بوراده اخشید نامه بیکیدن تورک حکومتی تشکیل ایتدی . خلیفه معتمد بالله فرغانه اخشیدلری یعنی حکمدارلری اولان « جف » آدی بر تورک برسنی بغداده کتیرتمشدی . بونک اوغلی « طقیح » طولون دولتی امراسندن ایدی . « طغج » اوغلی ابوبکر محمد رجوق حادنه لرده بولندقدن صوکره ، مقتدر بامرالله طرفندن دمشق والیکنه ، راضی بامرالله جانبندن ده مصر والیکنه تعیین اولندی (۳۲۲) .

اودورده عباسیه خلیفه لری امیرالامرالر و سائر النده او یوحیاق اولمش ، مملکت شورش و فساد ایچنده قالمش ایدی . ایشته محمد بو حالدن بالاستفاده والیکنک ایکنجی سنه سی استقلالنی اعلان ایتدی . خلیفه ده بونی تصدیقن باشقه چاره کورمه دی (۳۲۴) . حتی آرادن بر زمان کچد گدن صوکره خلیفه سوریه بی ده ملکته ضم و اجدادینک سائز اولدقلری « اخشید » یعنی « آق کونش » عنوان حکمداریسنی ده توجیه ایدی .

سوریه مشهور ابن رشک النده بولندیقندن محمد بورایی بر مدت اشغال ایده مدی ؛ فقط ابن رائق ایکنجی دفعه اوله رقی بغداد امیرالامرالننی الله ایدوب ده موصل حدانیلری طرفندن قتلندن صوکره سوریه بی اشغال ایدیبیلدی . بو کرده حدانیلردن مشهور سیف الدوله ایله بیلارجه اوغراشمغه مجبور اولدی .

ابوبکر محمدک وفاتندن صوکره اوغوللری ابولقاسم ابوجور محمد و ابوالحسن علی زمانلرنی کوله سی مشهور کافور اخشیدی اداره ایتدی و حتی افندی زاده سنی بر آراق بر طرف ایدرک طوغریدن طوغری به حکومتی الله ایدی .

کافورک وفاتنده اخشید محمدک طورونی ابوالقواس احمد بختنه چیقدی ، فقط عائله آراسنده چیقان منافسه مملکتی آجینیر برحاله قوبدی ، بوندن یزار اولان رجال دولت فاطمیلری دعوتله اخشید حکومتته نهایت بر دیر (۳۵۸) .

بربری اوزرنه آرالرنده آزر فاصله ایله ، مصرده تشکل ایدن شو ایچی تورک سلطنت خاندانک وجوده کتیردکلری ایله اوزرنده شخصی وملی تأثیر بر اقدقلرنه شبه بوقدر . ایشته بو نقطه بی نظر دقته آلهرق او وجه ایله بونله عائد نأرعتیقہ تدقیق ایدیلر سه مثبت بر نتیجه به . واصل اولنور .

نجیب عاصم کو بریل زاده محمد قواد دارالفنون تورک لسانی تاریخی داندلنون مورک ادبیاتی تاریخی و تورک تاریخی مددی .

(جهان تاریخنده تورک و مدنی تاریخی) سلسله مقالات تورک ۲۰۰۷ ، ۲۰۰۷ ، ۲۰۱۰ ، ۲۰۱۲ ، ۲۰۱۷ ، ۲۰۲۰ ، ۲۰۲۲ ، ۲۰۲۳ ، ۲۰۲۴ ، ۲۰۲۵ ، ۲۰۲۶ ، ۲۰۲۷ ، ۲۰۲۸ ، ۲۰۲۹ ، ۲۰۳۰ ، ۲۰۳۱ ، ۲۰۳۲ ، ۲۰۳۳ ، ۲۰۳۴ ، ۲۰۳۵ ، ۲۰۳۶ ، ۲۰۳۷ ، ۲۰۳۸ ، ۲۰۳۹ ، ۲۰۴۰ ، ۲۰۴۱ ، ۲۰۴۲ ، ۲۰۴۳ ، ۲۰۴۴ ، ۲۰۴۵ ، ۲۰۴۶ ، ۲۰۴۷ ، ۲۰۴۸ ، ۲۰۴۹ ، ۲۰۵۰ ، ۲۰۵۱ ، ۲۰۵۲ ، ۲۰۵۳ ، ۲۰۵۴ ، ۲۰۵۵ ، ۲۰۵۶ ، ۲۰۵۷ ، ۲۰۵۸ ، ۲۰۵۹ ، ۲۰۶۰ ، ۲۰۶۱ ، ۲۰۶۲ ، ۲۰۶۳ ، ۲۰۶۴ ، ۲۰۶۵ ، ۲۰۶۶ ، ۲۰۶۷ ، ۲۰۶۸ ، ۲۰۶۹ ، ۲۰۷۰ ، ۲۰۷۱ ، ۲۰۷۲ ، ۲۰۷۳ ، ۲۰۷۴ ، ۲۰۷۵ ، ۲۰۷۶ ، ۲۰۷۷ ، ۲۰۷۸ ، ۲۰۷۹ ، ۲۰۸۰ ، ۲۰۸۱ ، ۲۰۸۲ ، ۲۰۸۳ ، ۲۰۸۴ ، ۲۰۸۵ ، ۲۰۸۶ ، ۲۰۸۷ ، ۲۰۸۸ ، ۲۰۸۹ ، ۲۰۹۰ ، ۲۰۹۱ ، ۲۰۹۲ ، ۲۰۹۳ ، ۲۰۹۴ ، ۲۰۹۵ ، ۲۰۹۶ ، ۲۰۹۷ ، ۲۰۹۸ ، ۲۰۹۹ ، ۲۱۰۰ ، ۲۱۰۱ ، ۲۱۰۲ ، ۲۱۰۳ ، ۲۱۰۴ ، ۲۱۰۵ ، ۲۱۰۶ ، ۲۱۰۷ ، ۲۱۰۸ ، ۲۱۰۹ ، ۲۱۱۰ ، ۲۱۱۱ ، ۲۱۱۲ ، ۲۱۱۳ ، ۲۱۱۴ ، ۲۱۱۵ ، ۲۱۱۶ ، ۲۱۱۷ ، ۲۱۱۸ ، ۲۱۱۹ ، ۲۱۲۰ ، ۲۱۲۱ ، ۲۱۲۲ ، ۲۱۲۳ ، ۲۱۲۴ ، ۲۱۲۵ ، ۲۱۲۶ ، ۲۱۲۷ ، ۲۱۲۸ ، ۲۱۲۹ ، ۲۱۳۰ ، ۲۱۳۱ ، ۲۱۳۲ ، ۲۱۳۳ ، ۲۱۳۴ ، ۲۱۳۵ ، ۲۱۳۶ ، ۲۱۳۷ ، ۲۱۳۸ ، ۲۱۳۹ ، ۲۱۴۰ ، ۲۱۴۱ ، ۲۱۴۲ ، ۲۱۴۳ ، ۲۱۴۴ ، ۲۱۴۵ ، ۲۱۴۶ ، ۲۱۴۷ ، ۲۱۴۸ ، ۲۱۴۹ ، ۲۱۵۰ ، ۲۱۵۱ ، ۲۱۵۲ ، ۲۱۵۳ ، ۲۱۵۴ ، ۲۱۵۵ ، ۲۱۵۶ ، ۲۱۵۷ ، ۲۱۵۸ ، ۲۱۵۹ ، ۲۱۶۰ ، ۲۱۶۱ ، ۲۱۶۲ ، ۲۱۶۳ ، ۲۱۶۴ ، ۲۱۶۵ ، ۲۱۶۶ ، ۲۱۶۷ ، ۲۱۶۸ ، ۲۱۶۹ ، ۲۱۷۰ ، ۲۱۷۱ ، ۲۱۷۲ ، ۲۱۷۳ ، ۲۱۷۴ ، ۲۱۷۵ ، ۲۱۷۶ ، ۲۱۷۷ ، ۲۱۷۸ ، ۲۱۷۹ ، ۲۱۸۰ ، ۲۱۸۱ ، ۲۱۸۲ ، ۲۱۸۳ ، ۲۱۸۴ ، ۲۱۸۵ ، ۲۱۸۶ ، ۲۱۸۷ ، ۲۱۸۸ ، ۲۱۸۹ ، ۲۱۹۰ ، ۲۱۹۱ ، ۲۱۹۲ ، ۲۱۹۳ ، ۲۱۹۴ ، ۲۱۹۵ ، ۲۱۹۶ ، ۲۱۹۷ ، ۲۱۹۸ ، ۲۱۹۹ ، ۲۲۰۰ ، ۲۲۰۱ ، ۲۲۰۲ ، ۲۲۰۳ ، ۲۲۰۴ ، ۲۲۰۵ ، ۲۲۰۶ ، ۲۲۰۷ ، ۲۲۰۸ ، ۲۲۰۹ ، ۲۲۱۰ ، ۲۲۱۱ ، ۲۲۱۲ ، ۲۲۱۳ ، ۲۲۱۴ ، ۲۲۱۵ ، ۲۲۱۶ ، ۲۲۱۷ ، ۲۲۱۸ ، ۲۲۱۹ ، ۲۲۲۰ ، ۲۲۲۱ ، ۲۲۲۲ ، ۲۲۲۳ ، ۲۲۲۴ ، ۲۲۲۵ ، ۲۲۲۶ ، ۲۲۲۷ ، ۲۲۲۸ ، ۲۲۲۹ ، ۲۲۳۰ ، ۲۲۳۱ ، ۲۲۳۲ ، ۲۲۳۳ ، ۲۲۳۴ ، ۲۲۳۵ ، ۲۲۳۶ ، ۲۲۳۷ ، ۲۲۳۸ ، ۲۲۳۹ ، ۲۲۴۰ ، ۲۲۴۱ ، ۲۲۴۲ ، ۲۲۴۳ ، ۲۲۴۴ ، ۲۲۴۵ ، ۲۲۴۶ ، ۲۲۴۷ ، ۲۲۴۸ ، ۲۲۴۹ ، ۲۲۵۰ ، ۲۲۵۱ ، ۲۲۵۲ ، ۲۲۵۳ ، ۲۲۵۴ ، ۲۲۵۵ ، ۲۲۵۶ ، ۲۲۵۷ ، ۲۲۵۸ ، ۲۲۵۹ ، ۲۲۶۰ ، ۲۲۶۱ ، ۲۲۶۲ ، ۲۲۶۳ ، ۲۲۶۴ ، ۲۲۶۵ ، ۲۲۶۶ ، ۲۲۶۷ ، ۲۲۶۸ ، ۲۲۶۹ ، ۲۲۷۰ ، ۲۲۷۱ ، ۲۲۷۲ ، ۲۲۷۳ ، ۲۲۷۴ ، ۲۲۷۵ ، ۲۲۷۶ ، ۲۲۷۷ ، ۲۲۷۸ ، ۲۲۷۹ ، ۲۲۸۰ ، ۲۲۸۱ ، ۲۲۸۲ ، ۲۲۸۳ ، ۲۲۸۴ ، ۲۲۸۵ ، ۲۲۸۶ ، ۲۲۸۷ ، ۲۲۸۸ ، ۲۲۸۹ ، ۲۲۹۰ ، ۲۲۹۱ ، ۲۲۹۲ ، ۲۲۹۳ ، ۲۲۹۴ ، ۲۲۹۵ ، ۲۲۹۶ ، ۲۲۹۷ ، ۲۲۹۸ ، ۲۲۹۹ ، ۲۳۰۰ ، ۲۳۰۱ ، ۲۳۰۲ ، ۲۳۰۳ ، ۲۳۰۴ ، ۲۳۰۵ ، ۲۳۰۶ ، ۲۳۰۷ ، ۲۳۰۸ ، ۲۳۰۹ ، ۲۳۱۰ ، ۲۳۱۱ ، ۲۳۱۲ ، ۲۳۱۳ ، ۲۳۱۴ ، ۲۳۱۵ ، ۲۳۱۶ ، ۲۳۱۷ ، ۲۳۱۸ ، ۲۳۱۹ ، ۲۳۲۰ ، ۲۳۲۱ ، ۲۳۲۲ ، ۲۳۲۳ ، ۲۳۲۴ ، ۲۳۲۵ ، ۲۳۲۶ ، ۲۳۲۷ ، ۲۳۲۸ ، ۲۳۲۹ ، ۲۳۳۰ ، ۲۳۳۱ ، ۲۳۳۲ ، ۲۳۳۳ ، ۲۳۳۴ ، ۲۳۳۵ ، ۲۳۳۶ ، ۲۳۳۷ ، ۲۳۳۸ ، ۲۳۳۹ ، ۲۳۴۰ ، ۲۳۴۱ ، ۲۳۴۲ ، ۲۳۴۳ ، ۲۳۴۴ ، ۲۳۴۵ ، ۲۳۴۶ ، ۲۳۴۷ ، ۲۳۴۸ ، ۲۳۴۹ ، ۲۳۵۰ ، ۲۳۵۱ ، ۲۳۵۲ ، ۲۳۵۳ ، ۲۳۵۴ ، ۲۳۵۵ ، ۲۳۵۶ ، ۲۳۵۷ ، ۲۳۵۸ ، ۲۳۵۹ ، ۲۳۶۰ ، ۲۳۶۱ ، ۲۳۶۲ ، ۲۳۶۳ ، ۲۳۶۴ ، ۲۳۶۵ ، ۲۳۶۶ ، ۲۳۶۷ ، ۲۳۶۸ ، ۲۳۶۹ ، ۲۳۷۰ ، ۲۳۷۱ ، ۲۳۷۲ ، ۲۳۷۳ ، ۲۳۷۴ ، ۲۳۷۵ ، ۲۳۷۶ ، ۲۳۷۷ ، ۲۳۷۸ ، ۲۳۷۹ ، ۲۳۸۰ ، ۲۳۸۱ ، ۲۳۸۲ ، ۲۳۸۳ ، ۲۳۸۴ ، ۲۳۸۵ ، ۲۳۸۶ ، ۲۳۸۷ ، ۲۳۸۸ ، ۲۳۸۹ ، ۲۳۹۰ ، ۲۳۹۱ ، ۲۳۹۲ ، ۲۳۹۳ ، ۲۳۹۴ ، ۲۳۹۵ ، ۲۳۹۶ ، ۲۳۹۷ ، ۲۳۹۸ ، ۲۳۹۹ ، ۲۴۰۰ ، ۲۴۰۱ ، ۲۴۰۲ ، ۲۴۰۳ ، ۲۴۰۴ ، ۲۴۰۵ ، ۲۴۰۶ ، ۲۴۰۷ ، ۲۴۰۸ ، ۲۴۰۹ ، ۲۴۱۰ ، ۲۴۱۱ ، ۲۴۱۲ ، ۲۴۱۳ ، ۲۴۱۴ ، ۲۴۱۵ ، ۲۴۱۶ ، ۲۴۱۷ ، ۲۴۱۸ ، ۲۴۱۹ ، ۲۴۲۰ ، ۲۴۲۱ ، ۲۴۲۲ ، ۲۴۲۳ ، ۲۴۲۴ ، ۲۴۲۵ ، ۲۴۲۶ ، ۲۴۲۷ ، ۲۴۲۸ ، ۲۴۲۹ ، ۲۴۳۰ ، ۲۴۳۱ ، ۲۴۳۲ ، ۲۴۳۳ ، ۲۴۳۴ ، ۲۴۳۵ ، ۲۴۳۶ ، ۲۴۳۷ ، ۲۴۳۸ ، ۲۴۳۹ ، ۲۴۴۰ ، ۲۴۴۱ ، ۲۴۴۲ ، ۲۴۴۳ ، ۲۴۴۴ ، ۲۴۴۵ ، ۲۴۴۶ ، ۲۴۴۷ ، ۲۴۴۸ ، ۲۴۴۹ ، ۲۴۵۰ ، ۲۴۵۱ ، ۲۴۵۲ ، ۲۴۵۳ ، ۲۴۵۴ ، ۲۴۵۵ ، ۲۴۵۶ ، ۲۴۵۷ ، ۲۴۵۸ ، ۲۴۵۹ ، ۲۴۶۰ ، ۲۴۶۱ ، ۲۴۶۲ ، ۲۴۶۳ ، ۲۴۶۴ ، ۲۴۶۵ ، ۲۴۶۶ ، ۲۴۶۷ ، ۲۴۶۸ ، ۲۴۶۹ ، ۲۴۷۰ ، ۲۴۷۱ ، ۲۴۷۲ ، ۲۴۷۳ ، ۲۴۷۴ ، ۲۴۷۵ ، ۲۴۷۶ ، ۲۴۷۷ ، ۲۴۷۸ ، ۲۴۷۹ ، ۲۴۸۰ ، ۲۴۸۱ ، ۲۴۸۲ ، ۲۴۸۳ ، ۲۴۸۴ ، ۲۴۸۵ ، ۲۴۸۶ ، ۲۴۸۷ ، ۲۴۸۸ ، ۲۴۸۹ ، ۲۴۹۰ ، ۲۴۹۱ ، ۲۴۹۲ ، ۲۴۹۳ ، ۲۴۹۴ ، ۲۴۹۵ ، ۲۴۹۶ ، ۲۴۹۷ ، ۲۴۹۸ ، ۲۴۹۹ ، ۲۵۰۰ ، ۲۵۰۱ ، ۲۵۰۲ ، ۲۵۰۳ ، ۲۵۰۴ ، ۲۵۰۵ ، ۲۵۰۶ ، ۲۵۰۷ ، ۲۵۰۸ ، ۲۵۰۹ ، ۲۵۱۰ ، ۲۵۱۱ ، ۲۵۱۲ ، ۲۵۱۳ ، ۲۵۱۴ ، ۲۵۱۵ ، ۲۵۱۶ ، ۲۵۱۷ ، ۲۵۱۸ ، ۲۵۱۹ ، ۲۵۲۰ ، ۲۵۲۱ ، ۲۵۲۲ ، ۲۵۲۳ ، ۲۵۲۴ ، ۲۵۲۵ ، ۲۵۲۶ ، ۲۵۲۷ ، ۲۵۲۸ ، ۲۵۲۹ ، ۲۵۳۰ ، ۲۵۳۱ ، ۲۵۳۲ ، ۲۵۳۳ ، ۲۵۳۴ ، ۲۵۳۵ ، ۲۵۳۶ ، ۲۵۳۷ ، ۲۵۳۸ ، ۲۵۳۹ ، ۲۵۴۰ ، ۲۵۴۱ ، ۲۵۴۲ ، ۲۵۴۳ ، ۲۵۴۴ ، ۲۵۴۵ ، ۲۵۴۶ ، ۲۵۴۷ ، ۲۵۴۸ ، ۲۵۴۹ ، ۲۵۵۰ ، ۲۵۵۱ ، ۲۵۵۲ ، ۲۵۵۳ ، ۲۵۵۴ ، ۲۵۵۵ ، ۲۵۵۶ ، ۲۵۵۷ ، ۲۵۵۸ ، ۲۵۵۹ ، ۲۵۶۰ ، ۲۵۶۱ ، ۲۵۶۲ ، ۲۵۶۳ ، ۲۵۶۴ ، ۲۵۶۵ ، ۲۵۶۶ ، ۲۵۶۷ ، ۲۵۶۸ ، ۲۵۶۹ ، ۲۵۷۰ ، ۲۵۷۱ ، ۲۵۷۲ ، ۲۵۷۳ ، ۲۵۷۴ ، ۲۵۷۵ ، ۲۵۷۶ ، ۲۵۷۷ ، ۲۵۷۸ ، ۲۵۷۹ ، ۲۵۸۰ ، ۲۵۸۱ ، ۲۵۸۲ ، ۲۵۸۳ ، ۲۵۸۴ ، ۲۵۸۵ ، ۲۵۸۶ ، ۲۵۸۷ ، ۲۵۸۸ ، ۲۵۸۹ ، ۲۵۹۰ ، ۲۵۹۱ ، ۲۵۹۲ ، ۲۵۹۳ ، ۲۵۹۴ ، ۲۵۹۵ ، ۲۵۹۶ ، ۲۵۹۷ ، ۲۵۹۸ ، ۲۵۹۹ ، ۲۶۰۰ ، ۲۶۰۱ ، ۲۶۰۲ ، ۲۶۰۳ ، ۲۶۰۴ ، ۲۶۰۵ ، ۲۶۰۶ ، ۲۶۰۷ ، ۲۶۰۸ ، ۲۶۰۹ ، ۲۶۱۰ ، ۲۶۱۱ ، ۲۶۱۲ ، ۲۶۱۳ ، ۲۶۱۴ ، ۲۶۱۵ ، ۲۶۱۶ ، ۲۶۱۷ ، ۲۶۱۸ ، ۲۶۱۹ ، ۲۶۲۰ ، ۲۶۲۱ ، ۲۶۲۲ ، ۲۶۲۳ ، ۲۶۲۴ ، ۲۶۲۵ ، ۲۶۲۶ ، ۲۶۲۷ ، ۲۶۲۸ ، ۲۶۲۹ ، ۲۶۳۰ ، ۲۶۳۱ ، ۲۶۳۲ ، ۲۶۳۳ ، ۲۶۳۴ ، ۲۶۳۵ ، ۲۶۳۶ ، ۲۶۳۷ ، ۲۶۳۸ ، ۲۶۳۹ ، ۲۶۴۰ ، ۲۶۴۱ ، ۲۶۴۲ ، ۲۶۴۳ ، ۲۶۴۴ ، ۲۶۴۵ ، ۲۶۴۶ ، ۲۶۴۷ ، ۲۶۴۸ ، ۲۶۴۹ ، ۲۶۵۰ ، ۲۶۵۱ ، ۲۶۵۲ ، ۲۶۵۳ ، ۲۶۵۴ ، ۲۶۵۵ ، ۲۶۵۶ ، ۲۶۵۷ ، ۲۶۵۸ ، ۲۶۵۹ ، ۲۶۶۰ ، ۲۶۶۱ ، ۲۶۶۲ ، ۲۶۶۳ ، ۲۶۶۴ ، ۲۶۶۵ ، ۲۶۶۶ ، ۲۶۶۷ ، ۲۶۶۸ ، ۲۶۶۹ ، ۲۶۷۰ ، ۲۶۷۱ ، ۲۶۷۲ ، ۲۶۷۳ ، ۲۶۷۴ ، ۲۶۷۵ ، ۲۶۷۶ ، ۲۶۷۷ ، ۲۶۷۸ ، ۲۶۷۹ ، ۲۶۸۰ ، ۲۶۸۱ ، ۲۶۸۲ ، ۲۶۸۳ ، ۲۶۸۴ ، ۲۶۸۵ ، ۲۶۸۶ ، ۲۶۸۷ ، ۲۶۸۸ ، ۲۶۸۹ ، ۲۶۹۰ ، ۲۶۹۱ ، ۲۶۹۲ ، ۲۶۹۳ ، ۲۶۹۴ ، ۲۶۹۵ ، ۲۶۹۶ ، ۲۶۹۷ ، ۲۶۹۸ ، ۲۶۹۹ ، ۲۷۰۰ ، ۲۷۰۱ ، ۲۷۰۲ ، ۲۷۰۳ ، ۲۷۰۴ ، ۲۷۰۵ ، ۲۷۰۶ ، ۲۷۰۷ ، ۲۷۰۸ ، ۲۷۰۹ ، ۲۷۱۰ ، ۲۷۱۱ ، ۲۷۱۲ ، ۲۷۱۳ ، ۲۷۱۴ ، ۲۷۱۵ ، ۲۷۱۶ ، ۲۷۱۷ ، ۲۷۱۸ ، ۲۷۱۹ ، ۲۷۲۰ ، ۲۷۲۱ ، ۲۷۲۲ ، ۲۷۲۳ ، ۲۷۲۴ ، ۲۷۲۵ ، ۲۷۲۶ ، ۲۷۲۷ ، ۲۷۲۸ ، ۲۷۲۹ ، ۲۷۳۰ ، ۲۷۳۱ ، ۲۷۳۲ ، ۲۷۳۳ ، ۲۷۳۴ ، ۲۷۳۵ ، ۲۷۳۶ ، ۲۷۳۷ ، ۲۷۳۸ ، ۲۷۳۹ ، ۲۷۴۰ ، ۲۷۴۱ ، ۲۷۴۲ ، ۲۷۴۳ ، ۲۷۴۴ ، ۲۷۴۵ ، ۲۷۴۶ ، ۲۷۴۷ ، ۲۷۴۸ ، ۲۷۴۹ ، ۲۷۵۰ ، ۲۷۵۱ ، ۲۷۵۲ ، ۲۷۵۳ ، ۲۷۵۴ ، ۲۷۵۵ ، ۲۷۵۶ ، ۲۷۵۷ ، ۲۷۵۸ ، ۲۷۵۹ ، ۲۷۶۰ ، ۲۷۶۱ ، ۲۷۶۲ ، ۲۷۶۳ ، ۲۷۶۴ ، ۲۷۶۵ ، ۲۷۶۶ ، ۲۷۶۷ ، ۲۷۶۸ ، ۲۷۶۹ ، ۲۷۷۰ ، ۲۷۷۱ ، ۲۷۷۲ ، ۲۷۷۳ ، ۲۷۷۴ ، ۲۷۷۵ ، ۲۷۷۶ ، ۲۷۷۷ ، ۲۷۷۸ ، ۲۷۷۹ ، ۲۷۸۰ ، ۲۷۸۱ ، ۲۷۸۲ ، ۲۷۸۳ ، ۲۷۸۴ ، ۲۷۸۵ ، ۲۷۸۶ ، ۲۷۸۷ ، ۲۷۸۸ ، ۲۷۸۹ ، ۲۷۹۰ ، ۲۷۹۱ ، ۲۷۹۲ ، ۲۷۹۳ ، ۲۷۹۴ ، ۲۷۹۵ ، ۲۷۹۶ ، ۲۷۹۷ ، ۲۷۹۸ ، ۲۷۹۹ ، ۲۸۰۰ ، ۲۸۰۱ ، ۲۸۰۲ ، ۲۸۰۳ ، ۲۸۰۴ ، ۲۸۰۵ ، ۲۸۰۶ ، ۲۸۰۷ ، ۲۸۰۸ ، ۲۸۰۹ ، ۲۸۱۰ ، ۲۸۱۱ ، ۲۸۱۲ ، ۲۸۱۳ ، ۲۸۱۴ ، ۲۸۱۵ ، ۲۸۱۶ ، ۲۸۱۷ ، ۲۸۱۸ ، ۲۸۱۹ ، ۲۸۲۰ ، ۲۸۲۱ ، ۲۸۲۲ ، ۲۸۲۳ ، ۲۸۲۴ ، ۲۸۲۵ ، ۲۸۲۶ ، ۲۸۲۷ ، ۲۸۲۸ ، ۲۸۲۹ ، ۲۸۳۰ ، ۲۸۳۱ ، ۲۸۳۲ ، ۲۸۳۳ ، ۲۸۳۴ ، ۲۸۳۵ ، ۲۸۳۶ ، ۲۸۳۷ ، ۲۸۳۸ ، ۲۸۳۹ ، ۲۸۴۰ ، ۲۸۴۱ ، ۲۸۴۲ ، ۲۸۴۳ ، ۲۸۴۴ ، ۲۸۴۵ ، ۲۸۴۶ ، ۲۸۴۷ ، ۲۸۴۸ ، ۲۸۴۹ ، ۲۸۵۰ ، ۲۸۵۱ ، ۲۸۵۲ ، ۲۸۵۳ ، ۲۸۵۴ ، ۲۸۵۵ ، ۲۸۵۶ ، ۲۸۵۷ ، ۲۸۵۸ ، ۲۸۵۹ ، ۲۸۶۰ ، ۲۸۶۱ ، ۲۸۶۲ ، ۲۸۶۳ ، ۲۸۶۴ ، ۲۸۶۵ ، ۲۸۶۶ ، ۲۸۶۷ ، ۲۸۶۸ ، ۲۸۶۹ ، ۲۸۷۰ ، ۲۸۷۱ ، ۲۸۷۲ ، ۲۸۷۳ ، ۲۸۷۴ ، ۲۸۷۵ ، ۲۸۷۶ ، ۲۸۷۷ ، ۲۸۷۸ ، ۲۸۷۹ ، ۲۸۸۰ ، ۲۸۸۱ ، ۲۸۸۲ ، ۲۸۸۳ ، ۲۸۸۴ ، ۲۸۸۵ ، ۲۸۸۶ ، ۲۸۸۷ ، ۲۸۸۸ ، ۲۸۸۹ ، ۲۸۹۰ ، ۲۸۹۱ ، ۲۸۹۲ ، ۲۸۹۳ ، ۲۸۹۴ ، ۲۸۹۵ ، ۲۸۹۶ ، ۲۸۹۷ ، ۲۸۹۸ ، ۲۸۹۹ ، ۲۹۰۰ ، ۲۹۰۱ ، ۲۹۰۲ ، ۲۹۰۳ ، ۲۹۰۴ ، ۲۹۰۵ ، ۲۹۰۶ ، ۲۹۰۷ ، ۲۹۰۸ ، ۲۹۰۹ ، ۲۹۱۰ ، ۲۹۱۱ ، ۲۹۱۲ ، ۲۹۱۳ ، ۲۹۱۴ ، ۲۹۱۵ ، ۲۹۱۶ ، ۲۹۱۷ ، ۲۹۱۸ ، ۲۹۱۹ ، ۲۹۲۰ ، ۲۹۲۱ ، ۲۹۲۲ ، ۲۹۲۳ ، ۲۹۲۴ ، ۲۹۲۵ ، ۲۹۲۶ ، ۲۹۲۷ ، ۲۹۲۸ ، ۲۹۲۹ ، ۲۹۳۰ ، ۲۹۳۱ ، ۲۹۳۲ ، ۲۹۳۳ ، ۲۹۳۴ ، ۲۹۳۵ ، ۲۹۳۶ ، ۲۹۳۷ ، ۲۹۳۸ ، ۲۹۳۹ ، ۲۹۴۰ ، ۲۹۴۱ ، ۲۹۴۲ ، ۲۹۴۳ ، ۲۹۴۴ ، ۲۹۴۵ ، ۲۹۴۶ ، ۲۹۴۷ ، ۲۹۴۸ ، ۲۹۴۹ ، ۲۹۵۰ ، ۲۹۵۱ ، ۲۹۵۲ ، ۲۹۵۳ ، ۲۹۵۴ ، ۲۹۵۵ ، ۲۹۵۶ ، ۲۹۵۷ ، ۲۹۵۸ ، ۲۹۵۹ ، ۲۹۶۰ ، ۲۹۶۱ ، ۲۹۶۲ ، ۲۹۶۳ ، ۲۹۶۴ ، ۲۹۶۵ ، ۲۹۶۶ ، ۲۹۶۷ ، ۲۹۶۸ ، ۲۹۶۹ ، ۲۹۷۰ ، ۲۹۷۱ ، ۲۹۷۲ ، ۲۹۷۳ ، ۲۹۷۴ ، ۲۹۷۵ ، ۲۹۷۶ ، ۲۹۷۷ ، ۲۹۷۸ ، ۲۹۷۹ ، ۲۹۸۰ ، ۲۹۸۱ ، ۲۹۸۲ ، ۲۹۸۳ ، ۲۹۸۴ ، ۲۹۸۵ ، ۲۹۸۶ ، ۲۹۸۷ ، ۲۹۸۸ ، ۲۹۸۹ ، ۲۹۹۰ ، ۲۹۹۱ ، ۲۹۹۲ ، ۲۹۹۳ ، ۲۹۹۴ ، ۲۹۹۵ ، ۲۹۹۶ ، ۲۹۹۷ ، ۲۹۹۸ ، ۲۹۹۹ ، ۳۰۰۰ ، ۳۰۰۱ ، ۳۰۰۲ ، ۳۰۰۳ ، ۳۰۰۴ ، ۳۰۰۵ ، ۳۰۰۶ ، ۳۰۰۷ ، ۳۰۰۸ ، ۳۰۰۹ ، ۳۰۱۰ ، ۳۰۱۱ ، ۳۰۱۲ ، ۳۰۱۳ ، ۳۰۱۴ ، ۳۰۱۵ ، ۳۰۱۶ ، ۳۰۱۷ ، ۳۰۱۸ ، ۳۰۱۹ ، ۳۰۲۰ ، ۳۰۲۱ ، ۳۰۲۲ ، ۳۰۲۳ ، ۳۰۲۴ ، ۳۰۲۵ ، ۳۰۲۶ ، ۳۰۲۷ ، ۳۰۲۸ ، ۳۰۲۹ ، ۳۰۳۰ ، ۳۰۳۱ ، ۳۰۳۲ ، ۳۰۳۳ ، ۳۰۳۴ ، ۳۰۳۵ ، ۳۰۳۶ ، ۳۰۳۷ ، ۳۰۳۸ ، ۳۰۳۹ ، ۳۰۴۰ ، ۳۰۴۱ ، ۳۰۴۲ ، ۳۰۴۳ ، ۳۰۴۴ ، ۳۰۴۵ ، ۳۰۴۶ ، ۳۰۴۷ ، ۳۰۴۸ ، ۳۰۴۹ ، ۳۰۵۰ ، ۳۰۵۱ ، ۳۰۵۲ ، ۳۰۵۳ ، ۳۰۵۴ ، ۳۰۵۵ ، ۳۰۵۶ ، ۳۰۵۷ ، ۳۰۵۸ ، ۳۰۵۹ ، ۳۰۶۰ ، ۳۰۶۱ ، ۳۰۶۲ ، ۳۰۶۳ ، ۳۰۶۴ ، ۳۰۶۵ ، ۳۰۶۶ ، ۳۰۶۷ ، ۳۰۶۸ ، ۳۰۶۹ ، ۳۰۷۰ ، ۳۰۷۱ ، ۳۰۷۲ ، ۳۰۷۳ ، ۳۰۷۴ ، ۳۰۷۵ ، ۳۰۷۶ ، ۳۰۷۷ ، ۳۰۷۸ ، ۳۰۷۹ ، ۳۰۸۰ ، ۳۰۸۱ ، ۳۰۸۲ ، ۳۰۸۳ ، ۳۰۸۴ ، ۳۰۸۵ ، ۳۰۸۶ ، ۳۰۸۷ ، ۳۰۸۸ ، ۳۰۸۹ ، ۳۰۹۰ ، ۳۰۹۱ ، ۳۰۹۲ ، ۳۰۹۳ ، ۳۰۹۴ ، ۳۰۹۵ ، ۳۰۹۶ ، ۳۰۹۷ ، ۳۰۹۸ ، ۳۰۹۹ ، ۳۱۰۰ ، ۳۱۰۱ ، ۳۱۰۲ ، ۳۱۰۳ ، ۳۱۰۴ ، ۳۱۰۵ ، ۳۱۰۶ ، ۳۱۰۷ ، ۳۱۰۸ ، ۳۱۰۹ ، ۳۱۱۰ ، ۳۱۱۱ ، ۳۱۱۲ ، ۳۱۱۳ ، ۳۱۱۴ ، ۳۱۱۵ ، ۳۱۱۶



جہان نایب خاندان تورک اور مہندستان



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی - ۱۱ -

«آپ تکین» لر - «غزنوی» لر

- ۱ -

خراسان حقندہ کی معاملہ لری تصحیح ایچون برچوقی مراجعتلرہ بولندی . قبول ایبتدیرہمدی . نہایت ایش قیلجہ طایاندی . خراسان بر قاج دفعہ بر طرفدن ڈیکر طرفک الله کچدی کچدی طورددی ؛ بخارادہ چیقان اختلاللر سامانیلرک قوتی اورایہ جانب ایبتدیکندن غلبہ محمودہ قالدی ، تورک خانقانی ایلک خان طرفندن سامانی حکومتہ خانگہ ویرلہمدی ہورائک اللہم استقراری تآمین ایبتدی . سامانیلرکدہ برنجی ملکتنہ الحاق ایبتدی ایلک خان سلطان محموددن ایلک اوکچہ اورکدی ، فقط صورکردن محمودک کوژی اسلام اولک لندہ اولیوب مشرکین اللہہ بولنان یلردہ اسلامک نشرواعلاسنہ معطوف اولدیقنہ قناعت کتیردی . شو صورتلہ ایلک خان محمودک خراساندہ ، بودہ اونک ماوراء النہردہ مستقلاً حاکمیتلری تصدیق ایبتدیر .

فقط ایلک خانک سامانیلر اوزدینہ قازاندیقنی موفیقیتلہ فتوحات اشتماسی آپیلیمش ایبتدی . سلطان محمودک ہند سفریلہ اوغراشمہدیغندن استغزادہ ایلہ خراسانہ تجاوز ایبتدی ، محمود ییلدیرم سرعتیلہ اورایہ قوشدیی ، متعرضی دغ ایبتدی . فقط بو مغلوبیت ایلک خانی منبہ ایبتدی . جیحوکنک شہاندہ برلشن تورک اولوسلری سلطان محمودک ہنددہکی مشغولیتندن فرصت بولدی خراسانسی یاغمایلہ ایندکلمری کچی ، اکثریا ایلک خان بونلری اوبولہ تشویق ایلر ایبتدی . غزنہ عسکریدہ ہوش وقت بولدیجہ بوجا بولجیلری تشکیل ایدلر ایبتدی .

بو حال سلطان محمودک صوگ کونلریہ قدر سوردی ، حتی او دملردہ سلطان بالذات جیحونی کچدی ، شدتلہ بونلری تادیب ایبتدی . ایشتہ بوسفریندہ ہر طرفہ شایع اولان سطوت وعدالتی حسیلہ بخارا و سمرقند اہالیسی کندیسی سو بختلہ قارشولدی ، قدومنی تیریک ایبتدی .

یوقاریدہدہ عرض ایلدیکی اوزرہ سلطان محمودک اصل املی ہندستان ایبتدی . بو مقصدلہ اورایہ اون یدی سفر اجرا ایبتدی . سندو پنجاب خطلری کمالاً الہ کچیردی .

سلطان محمود ہند فاتح لریک اوچینجیلی بورادہ نشر دینہ اک زیادہ موفق اولاندیر .

محمود غزنوی کندی آرزوسیلہ اسلام اوزرینہ قیلجج چکمدی . غرشتان ، سیستان ، سجستان ، خوارزم و عراق عجمہ استقبالی ہب بو ملکاتلر ملوک و حکامنک وردکلمری سیدیندن ایلری کلش ، ہند سفر لری ایسہ بولرہ کفارت ایچون اجرا ایلدیکی سولر مش .

سلطان محمود حالا بوتون اسلاملر آراساندہ صبتی محفوظ قالان بر حکمداردر . (مدنیہ خدمتی ایلریدہ عرض ایلہ کچدی) .

آلش بر یاشندہ وفات ایبتدی سلطان محمود حکم کن بولناد سلالہدہ ، سلالہ لاری ایلک

خلافت مرکزی اولان بغداددہکی سوادارہ تورک لری و امیرالامراک تغلب و بر بولرہ بوغوشملری انتاج ایتمکہ قالدی ، اسلام ایچرا طورلی خارجندہ اندلس خلافتک حدودنہ سبب اولدی کچی طوغریدن طوغری بہ عباسیہ مالکی ایچندہدہ بر « طوائف ملوک » تأسسنہدہ بادی اولدی . ایشتہ ملامصر دہکی مولون اوغلاری و اخشیدلر بونلردن اولدی کچی خراسان و ماورالنہردہ وجودہ کن « سامانیہ » حکومتہدہ بوقیلندیر .

سامانیلری مؤرخلردن بر طاقی تورک و بر طاقی دہ ایران نسلندن حایارلر . علمک حال حاضرندہ شو ملیت مسئلہ سنک تعیننہ امکان یوقدر . فقط بو حکومتدہ کورین عدالت ، علوم و معارف خدمت ، دینہ و سلطنت جہداً پارلاقدر ، بو اعتبارلہ بوسلطنتک تأسسی انسانیتہ بویوک بر خدمت اولشدر .

سامانیلرہ ، عباسیلر کچی ، ازدولندہ تورک کولہلری قوللانمہ ، ایچلردن تمیز ایدلری یوکسک سرتیلرہ چیقارمہ باشلادیلر . بویلہ بویوک موقعلرہ چیقازندہ دائرہ لری تورک قوللریلہ تولدیلر . سامانیہ حکمدارلردن عبدالملک بن نوح تورک کولہلردن سردارلہ قدر چیقان « آپ تکین » کی خراسان کی مہم بر ولایتہ تعیین ایچشدی . عبدالملک خان آپ تکیندن اورکدی ، اللہ ایدلہسنہ چارہ آرامفہ باشلادی . آپ تکین حاضر اولدی قدرت و سطوتلہ برابر افندیلریہ قارشی یک نعمت شناسی ایبتدی . بوسیلہ ولی اللہ زادہسنہ قارشی قیام ایچدی . ولایتی برافندی ، یاشندہ بولنان تورک لری آلدی جنویدہ سامانیلرک اہمال ایلمکلمری زابلستانہ چکدی . رئیس لردن صوگ نفرینہ قدر قول جنسندن درت یک تورک کولہلردن عبارت اولان بو ہیئت « غزنہ » شہری مقر ایبتدیلر (۳۵۱) .

مختلف تورک اولوسلریہ منسوب اولان بو ہیئت یک کوزل او بوشدیلر ، برچوق یلردن دہا تورک کولہلری کتیردیلر . جاہل لری ، قوتلری آرتیدیلر . بولہجہ قوتی آرتیران آپ تکین کابل و قندھاری حکومتہ علاوہ ایبتدی . سامانیلر بوندن قوشقو لاندیلر ، اوزرینہ عسکر یوللادیلر . آپ تکین بوکرہ بختی مدافمہدہ بولندیقندن صلحہ یاغفہ مجبور اولدیلر .

آپ تکینک وفاتی اوزرینہ (غزنہ) تختتہ اوغلی ابواسحاق چیقتی ، سامانیلر طرفندن جالوسی ممنونیتلہ تصدیق ایلدی ، فقط بلاولہ وفاتی مملکتدہ ، بر معناد ایلری کانلرک کلاہ قاعتی ہوسنی او یاندردی . غزنہ تورک لری آراساندہ ہنوز اجتراس کولکشمہ مش ایبتدی ، بر آرز اغتشاشدن صور کردہ امرائک اتفاقیلہ « سیکتکین » « سہووک تکین » اقتدار موقنہ انتخاب اولندی (۳۶۶) .

سیکتکین حکومتک باشنہ کچنچہ ایلک ایشی

اویدیگی قدرت و سلطنت بر او برآوردند. در این زمان که او در سن ۳۵۱ (۳۵۱) ...
یک نعمت شناس ایدی، بوسپله ولی الزم زاده سته
قارشلی قیام ایتدی. ولایتی بر اقدی، یاشنده بولنان
تورکانه آلدی جنوبده سامانیلرک اهل ایلدکاری
زابلستانه چکدی. رئیس لرندن صوگ نفرینه قدر
قول چنسنندن درت بیک تورک کوله لرندن عبارت
اولان بو هیئت «غزنه» شهرینی مقر ایدیلر
(۳۵۱) .

مختلف تورک اولوسلرینه منسوب اولان بو هیئت
یک کوزل او بوشدیلر، برچوق برلردن ده تورک
کوله لرلی کتیردیلر. جاهلرلی، قوتلرلی آرتیردیلر.
بو یله جه قوتی آرتیران آلپ تکین کابل و قندهاری
حکومتیه علاوه ایتدی. سامانیلر بوندن قوشقو-
لاندیلر، اوزرینه عسکر یوللاندیلر. آلپ تکین
بو کره بختی مدافعه ده بولندیقندن صلحه یا تمغه
مجبور اولدیلر.

آلپ تکینک وفاتی اوزرینه (غزنه) تختیه اوغلی
ابواسحاق چیقدی، سامانیلر طرفندن جلوسی
ممنونیتله تصدیق ایدلدی، فقط بلاولده وفاتی مملکتده،
بر معتاد ایلری کاتلرک کلاه قایق هوسنی او یاندردی.
غزنه تورک لری آراسنده هنوز اجتراس
کوکشمه مش ایدی، بر آرز اغتشاشدن صو کره
امرائک اتغایله «سیکتکین» «سه و و تکین»
انقدار موقعه انتخاب اولندی (۳۶۶) .

سیکتکین حکومتک باشنه کچینجه ایلک ایشی
مملکتی کنیشتمک اوله جنی طبعی ایدر. ایران ایله
هند غربنده فعالیتیه باشلایان کن بوقوتلی عنصردن،
تورک لرندن هند راجه لرلی قوشقو لاندیلر، پنجاب
راجه سنک اطرافنده اتفاق ایله تورک ره قارشلی یوزیدیلر؛
ایکی طرف آراسنده وقوعه کن عسار به لر هیب
سیکتکینک لهه انکشاف ایتدی، بو صورته
ملکی او جه تدن خلی کنیشلدی .

سیکتکین بویله هند راجه لرله اوغراشمقده
ایکن خزانده سامانیلر علیه مه مهم بره صیان چیقدی.
سامانی حکمداری نوح بن منصور سیکتکین دن
استمداد ایلدی، اوده هم ولی نعمت زاده سته بر
خدمتده بولتیق، هم ده او جه تدن ده سیاسی بر
موقیت اله ایتک ایچون فدا کارانه بر صورتده
عصیانک باصیدر یلماسنه همت ایتدی. نوح بن منصور
بو خدمته شکرانه اوله رق سیکتکینه «ناصر الدین»
عنوانیله هرات شهرینی، اوغلی محمود ده نیشابوری
توجیه واعطا ایلدی .

اوتهدن بری شجاعت و جسارتله معروف اولان
خراسانیلرک عصیانله سیکتکین بر خلی مدت ده
اوغراشدی، اوغلی محمودک اورا والیلکنده
بقاسنی تأمین ایلدی .

سیکتکین ۳۸۷ ده وفات ایتدی. یاننده
بولنان کوچوک اوغلی اسماعیل تورک وراثت
اصولجه رینه تختیه چیقدی ایسه ده اوتهدن بری
عسکر باشنده، ایش ایچنده یتیم محمود فرداشی
بر طرف ایدره تختیه او طور دی (۳۸۸) .

تورک ره بر وراثت قاعده سی وار ایدی،
اسلامده ایسه بو خصوصده یا وصیت و یا انتخابیه
سراجت ایدیلوردی. ایشته بوندن طولایی
اسلام حکومتلرنده ایکنجی سلطان بایزید زمانه قدر
وراثت دعوا سی سورمکلی، بوندن ده اسلام
مملکتلرنده بیک چوق صار صیبتیلر حاصل اولدی .
محمودک نیشابوردن غزنه اوزرینه حرکتی،
یعنی ایکی فرداش آراسنده تخت غوغالی چیقدیغنی
کوردن سامانیلر خراسانه کندی طرفلرندن بروالی
تعیین ایتدیلر. عباسیه خلیفه سی «قادر بالله»
محمودک اقتدارینی تقدیر ایله طوائف مالوکه خلفا
طرفندن ویرله سی متناد اولان عنوانلردن «بین
الدوله» لک منشورینی کوندردی .

اسلام حکمدار لری ایچنده ایلک دفعه
«سلطان» عنوانی آلان محمود سامانیلرک

وقت بولدیجه بوچا بولچلری تکین ایدر ایدی .
بو حال سلطان محمودک صوگ کونلرینه قدر
سوردی، حتی او دملرده سلطان بالذات جیحونی
کچیدی، شدتله بونلری تأدیب ایتدی. ایشته
بوسفرته هر طرفه شایع اولان سلطوت و عدالتی
حسیله بخارا و سمرقند اهالی سی کنده یسی سو بویه
قارشولدی، قدومی تبریک ایتدی .

بو قاریده عرض ایدیلدی اوزره سلطان محمودک
اصل املی هندستان ایدی. بو مقصدله اورایه
اون یدی سفر اجرا ایتدی. سندو پنجاب خطله لرلی
کاملاً له کچیدی .

سلطان محمود هند فاتح لرینک اوچنجیلی و بوراده
لشر دینه اک زیاده موفق اولانیدر .

محمود غزنوی کندی آرزوسپله اسلام اوزرینه
قلیچ چکدی. غرستان، سیستان، سجستان،
خوارزم و عراق عجمه استقبالی هیب بو مملکتلر
ملوک و حکامنک ویردکاری سببندن ایلری کلش،
هند سفر لرلی ایسه بونلره کفارت ایچون اجرا
ایلدیکنی سویلر مش .

سلطان محمود حالا بوتون اسلاملر آراسنده
صیتی محفوظ قالان بر حکمدار دیر. (مدینه خدمتی
ایلدیه عرض ایدیله چکدر) .

آلپش بر یاشنده وفات ایدن سلطان محمود
چیرکین بر تانار سپالی ایدی؛ بوندن طولایی تبعه سنک
کنده یسی سوه میه چکنی دوشونور ایدی؛ وزیری
کنده یسی: «انسانی سود برمک فی فضائل قلبیه،
محاسن اخلاقیه دره، بونلردن جمله تبعه استفید اولور،
حکمداری تبعه سندن یوز سیکده بری کوره مز،
بناء علیه کوزل یوزلردن آنجق او قدر کشتی ممنون
اولور» دیدی .

سلطان محمود تبعه سندن بری مراجعت ایدر،
بر تورکک اوینی بارینی، چولوق چو جوغنی ترک
ایتدیرمک ایچون اجبار ایتدیردیکندن شکایت ایلر.
محمود او تورکک کلدیکی زمان کنده یسیه معاومات
ویرله سی امر ایدر. اوچ کون صو کره شکایتچی
متعرضک اوده اولدیغنی عرض ایدر. محمود همان
اوه کیتدی، موملری سوندردی، توری اولدردی،
صو کره ینه موملری یاندیروب، اولن تورک
کوردکن صو کره سجده به قاپاندی، صوگ تک
ایستدی، مشتکی بوحر کتک سببی صوردی .
محمود: «متعرضی اوغلا مردن بری صایوردم.
بابالق شفتی مانع اولور تورقوسپله موی سوندردیم،
اونلردن بری اولدیغنی کوردکن صو کره تکرری به
شکر ایتدم، کدره دن اوچ کوندر آغزیمه لقمه
کیرمدیکندن تک ایتدم» دیدی .

محمود عراق حجه می ضبط ایتدکن صو کره
بورادن هندستانه کیدن بر کروانی حرامیلر صومش،
وقه آنسانده بر خاتونک اوغلی ده وفات ایتدی.
خاتون بادشاهه شکایت ایتدی: «عراق یا تختیمه
تک اوزافدر، اورالده و نواتک منی ایچون
کوجدر» دیدی، خاتون ده: «اداره ایدمیه-
چککن قدر برلر آیلورسکنر. یارین تکرری به
نصل بونک جوانی و بره چکسکنر» دیمش .

سلطان محمود بر کروانه یوز نفر محافظ قومش
فقط بونلر اشقیایه کافی کلمه میه چکندن شوپله بر حیله
بایمش، عسکره برچوق زهرلی ارزاق ویرمش،
بونلره مناسب بریده بونلری اونومش کچی بر اقله لرلی
اسرا ایتش. اشقیا بو ارزاق یاغما ایتش. یینلر
اولمش، قالانرده اولدرلش .

نجیب عاصم کوپر بیل زاده محمد قواد

دارالفنون تورک لسان تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
و تورک تاریخی مددی

(جهان ناولینده تورک لری و مدنی تاریخی) سلسله مقاله لارک
بوندن اولکی مقاله لرلی (۲۰۰۲، ۲۰۰۷، ۲۰۱۰، ۲۰۱۲، ۲۰۱۷،
۲۰۲۰، ۲۰۲۲، ۲۰۲۳، ۲۰۲۴) نومرولی نسخه لر مزده در .



جهان نامه خندان نور كبر و مدنيتك



- ۱۲ -

برنجی قسم : تورک تاريخنک تکاملی

« غزنوی » لر - « غوری » لر

- ۲ -

قبول ایتدیرمیش ، غزنیه تابع اولوق شرطله امارت حالده حکومتلری ابقا ایتمش ایدی . ایشته بومعاوله غور حکمدارلرینک قلبنده اوکولماز بریاره آچمش ، کندیلری انتقام آلمه به سوق ایتمش ایدی . غور حکمدارلرین « غیاث الدین ابوالفتح محمد » ک قرداشی « شهاب الدین ابوالمظفر محمود » غزنویه سلطنته نهایت ویری ، ملکلری ایدله ایدلی (۵۷۹) .

بو شهاب الدین قرداشنک وفاتندن سوکره برینه کچه رک سلطان محمود غزنویک طوتدی بی سبقت تعقیب ایتدی . اسلامک هندستانده انتشاری خدمتمنده اوک قدر همت و ستردی .

شهاب اولاد صاحبی اولمديفتدن تورک کره لرلی صابتهن آیر ، تربیه ایدر ، لیاقت اولانلری ایلرلیتیر ایدی . هنده غزایه کیدرکن برهنده ایلله شهید ایدلی (۶۰۲) .

کوله لرین تاج الدین یلدوز مقری غزنیه اولوق اوزره زابلستانده ، « قطب الدین آئی بک » هنده ؛ ناصر الدین قیاجه « سنده » و « مولتان » ده « سیف الدین آئی تنکیز » کابلستان والی کلرکنده بولنیورلریدی . بونلر ، شهاب الدین خلیف اولان « غیاث الدین محمود » اطاعت ایتدیلر .

غیاث الدین بوکوله رک دماغنده کی سودایی بیلدیکی ایچون کندیلرینه عتقنامه لر کوندردیکی کچی دهاده ایلری کیده رک بهضارینک برلرنده استقلالیه ده تصدیق ایدلی .

ایشته استقلاله نائل اولانلر ایچنده هنده بولنان قطب الدین آئی بک عقل و درایت ، نسر معرفت ، عدل واحسان ایلله تاریخده نام قازانمش بر بونوک حکمداردر . قطب الدین آئی بکک رفایله برینه کچیریلن اوغلی بهرام شاه ، بر طرفدن سند و مولتان حاکمی ناصر الدین قیاجه به مقاومت ، دیگر طرفدن آیانلان هند راجه لرینک تعرض و عصیانلری تسکین ایدمک براقتمارده دکلدی ، بونک اوزرینه اهانک اتقالی ایلله نصب الدینک دامادی شمس الدین ایاتمش محمد تخته چیقاردلی .

بو ایاتمش ک ماجراسی بوسف علیه السلامی آ کدیرر : کندیس قرق خطا هشیرتلی زبیرلرین برینسک اوغلی ایکن اسپر دوشمش ، قطب الدین آئی بک طرفدن بوسکک بره ایلله صابتهن آله رقی تربیه و والیکه قدر ارتقا ایتدیرلشدی ، نهایت قاین برادرینک برینه تخته چیقادی و ملکتک آسایشی احاده ، شای اعلای ایتدی .

نجیب عاصم کو بریلی زاده محمد فؤاد

دارالفنون تورک لسائی تاریخی دارالفنون مورک ادبیاتی تاریخی و تورک تاریخی مدرسه .

(جهان نامه خندان نور کبر و مدنیتک) سلسله مقالاتورک بوندن اولکی مقالدری (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۲ ، ۲۱۷ ، ۲۲۰ ، ۲۲۲ ، ۲۲۳ ، ۲۲۴) نومرولی نسخهلر مزده در .

سلطان محمود غزنویک وفاتنده برینه ، تورک توره سنجیه ، کوچک اوغلی کچدی . فقط آرزمان ایچنده غزنیه امراسنک اتقالیه محمد حبس ایدلی . برینه بویوک قرداشی مسعود کچیرلدی (۴۲۱) . سلطان مسعود ماوراءالنهرده بولنان و دانما جنوبه ایتمکک حریص اولان اوغوزلره بالخاصه بونلردن سلجوقلره تابع بولنانلره قارشی اوزون مدت اوغراشدی ، فقط بونلره قارشی نسیات ایدمدی ، خراساندن ، ایرانک ساتر ایتدیرلرین واز کچمکک مجبور اولدی . بورالی الدن قاجیران غزنویه دولتی زابلستان و کابلستان ایلله هندستانده کی ممالک مفتوحه بی محافظه ایتدیکندن بینه بویوک بر ایبراطورلق حالنده قالدی .

سلطان مسعود دورنده سلجوقلره باشلایان محاصره اوتوز بیل سوردی ، ایکی سالله آراسنده کی صهریت ده بونی تسکین ایدمدی . نهایت آرتق خراساندن چیقیمی جق درجه ده برلشمش اولان سلجوقلرک زبوسی « جفری داود » بک ایلله سلطان مسعودک اوغلی ابراهیم آراسنده صلحه قرار بوردلی . سلجوق غائله سی غزنویلری ضعیفلاشمش ، خاندان ایچنه نفاق دوشورمشدی : غزنویلردن آرسلان شاهک ظلم و جوریندن قرداشی بهرام شاه سلجوق سلطانی سنجره اتجا ایتدی ، بوده غزنیه بی ضبط ایتدیکدن سوکره بهرام شاهی تخته چیقاردی . (۵۱۰) .

بهرام شاه سیاست و عدالتی کندیسینه رهبر ایدتمش خلوق بر حکمدار ایدی ، فقط سلطان سنجرک تحکمی قارشیسینه نهایت قیام ایتدی ، غزنیه تک ایکنی دفعه اوله رقی سلجوقلر اینه دوشمسه سبب اولدی ، هله دامادی اولان غور حکمداری « قطب الدین محمد سوری » بی اعدایی بویوک آدمک آدینی لک لکله قالدی ، آل سبکتکینک اتراضنده بادی اولدی .

غوریلر ، حکمدارلری قطب الدین محمد سوریک اوجنی آلمه قالدیلر ، غزنیه بی آلوب یاقدیلر ، بهرام شاهی هندستانه قاجیردیلر (۵۴۷) .

هندستانده وفات ایدن بهرام شاهک اوغلی خسرو شاه آرتق زابلستان و کابلستان واز کچدی « لاهور » ی پای تخت ایدمیدی ، هندستان ، ایلله اکتفایه مجبور اولدی .

واقعا هندستانده ال سبکتکین انده قالان یزر بر ایبراطورلق حالنده ادامه موجودیته ایدی ؛ فقط تأسس ایتکلری برلردن اوزاقلاشمه لرلی شائلرینه قیصه ووردیکی کچی غوریلرک تعرضندن هندستانده حاکمیتلری ادامه ایدمیدیلر .

غوریلر ایرانک اسلام الله دوشمه سی متعاقب هندوکوش طاغنک تیه ووادیلرنده برانغان برینسک اداره سنده برلشهرک دورت عصر قدر ملیت و مذهب لرلی قوزومشلا ایدی . محمود غزنوی ملکتلری اسقیلا ایتمش ، کندیلرینه اسلامی



جہان نایب خاندان تورک تارخنامہ



برنجی قسم : تورک تاریخنامہ تکاملی - ۱۳ -

سلجوقیلر

اور کوئدی ، حق محرابہ قرار وردی . بونک اوزرینہ ایی فرداش تورکستان حکمداری بوغراهارون خانہ التجا ایلدیلر . بوندده امین اولدقزلی ایچون ایی فرداش برلکده خاک باندده بولمازلری . برکون بوغراخان طغرلی طوتوردی . جفری بیده الله ایتک ایچون عسکر کوندردی . کان عسکری جفری بوژدی . خاندده طغرلی آزاد ایتدی . بونک اوزرینہ ینه چنده کلدیلر .

ارادن برچوق زمان کچدکدن سوکره ماوراءالنهر ایلک خانلر کچدی . سلجوقلر اوغلی ارسلانک سامایلره یاردیمی نتیجه سز قالدی . رمدت سوکره ایلک خانلر عالمه سندن اولوب خاقانک محبسندن قاجار علی تکینه بخارانک استیلاسنده یاردیم ایتدی . علی تکین خراسانده قصب وغارنه باشلا دیغندن اون محمود غزنوی تکینه قالدشدی . علی تکین قاچدی . ارسلانده اسمائله طوتلدی . حبس ایلدی . میدان طغرل ایله جفری بکاره قالدی . شوایی فرداش ، سلطان محمد چکدکدن سوکره میدانه چقان علی تکینه مغلوب اولدی . خراسانده چکدیلر . خراسانده اهلانی بک صیغشده بردیلر . محمود غزنویک اوغلی مسعود بونلری عسکر سوقیه نهدید ایلدیور ایدی .

نهایت سلطان مسعود بونلرک اواجغه ایچیر دیکک اوزره بوتون قوتیله صالحه بردی . سلجوقیلر ما یوسانه حربه کیردیلر . مسعودک باشنده عسکر طایغیلدی . کندیسی بر مقدار خاصه عسکر یله جانی فورناره بیلدی . ایشته بوقته سلجوقیلرک خراسانده حاکم اولمالری ویله بولرینک پارلامه نی انتاج ایلدی . طغرل بک « یشاور » ی ضبط ایله ادبته خطبه اونودهرق استقلالنی اعلان ایتدی (۴۳۱) ذاتاً خلیفه قائم بامرالله آل بوهدن بیقیمش غزنویلردن یوز چورمهش طغرلی بغدادده دعوت ایتشدی .

سلجوقیلر خراسانی بک ازمشردی . بوسیله خلق کفدیلرینه اوزول مدت ایصته مادی . نقطه ایرانک ضبطی فولای اودی . بورانک ضبطنه جرجان و جارسنان (۴۳۳) دن باشلانورق بریل سوکره خوارزم و قهستان . همدان (۴۳۷) ، اصلهان (۴۴۳) سنه لرندده ضبط ایلدیلرک آذربایجان و خورستانده سلجوق سمالکته الحاق اولندی . ایرانک مختلف خطلری بالکرمقن و برکی و برکم ایله سلجوقیلره سهولته ربط اولوندی . بالکرم بغدادده امیرالاسرائلی الله ایدوب عباسیه خلافتی هیچه ایندیرن « آل بویه » ایله بونلرک فرزندن عراق عجمده حکومت ایدن « نجی کاکویه » بک دولترینه نهایت فرلدی .

طغرل بک عراق جعی ضبط ویرانی حکمنه رام ایتدکدن سوکره فریضه چکک اداسی . سوربه و مصرک فاطمیلردن استغلاصی شایه سیله پای تخت ایدندیک « دی » دن حقدور . ایتدی .

گاشغر و هندستاندن اعتباراً بوتون غربی آسیایی الله ایدن سلجوق تورکلی چینلیرک « هورک » . عربلرک « غز » دیکلری اوغوزلردنر . بونلر چینلیر وختنیلر طرفندن شمالی آسیادان چیقارلقدن سوکره ماوراءالنهر کتلردی .

اوغوزلرک « فنی » بویندن اولان « سلجوق » ک بابایی دقاق (دوقاق) و بقاق (بوقاق) ده ایکی شکله ضبط ایلدیش ایسه ده . بو برنجیسی تورکیه نک شرق و ایکنجیسی غرب لهجه سنه کوره اولان برتلفظ فرزندن باشقه برقی دکدر . معناسی ایسه عالی و منوردر .

شمدی به قدر اسلامی تورک دولترین حقدده و بریدیکز معلوماندن اولرک کولرل و توزونیلر ایله تاسیس ایلدی بری تصریح ایلدشدی . حال بوک سلجوقیلر شمدیکی سلطنتیزک اساسلردن بریسنی تشکیل ایدن سلجوق حکومتی حر . صاحب شعور برهیت طرفندن وجوده کثیرلش مشروع بردولتدر . « بوقاق » اویغور حکومتی نیمه سندن ایدی . کندیسی بونلر برسلایه منسوب اولدینی حالده کیاست و شجاعتی ساقه سیله « بیغو » خانه قرین اولشدی . تورکر کندیسنه « سرتکان » مناسنه اوله رقی « نحر و بایغ » لقبی و برمشلردی . بقاقک و قائنده برقدینی اوغلی « سلجوق » اویغور خانی بیغونک توجهی قازاندی . مقدم الجیش . یعنی قوماندان دیک ولان « سو باغی » باه سنه نائل اولدی .

سلجوقلر بویله ایلر یله همی مسائر امرانک حسدنی جاب ایتدیکی کبی برکون کندیکی بیغونک اقامتکننده قانون و تکلیف (یعنی حریمی الله براسلرک) اوست یاننه اوطورمه سی قانونک حدنی موجب اولدی . بیغویه : « سلجوق آرقن بک ایلری وادریور ، طولادینی قوتنه کوره نیور . بر آژدها کوز یومارسق باشره ایش آچه جفته شبه بوق » دیدی .

بوسوزک تأثیری ایله بیغونک سلجوق حقدده کی معامله سی کوشه دی ، سلجوق برلاکککک یانلاشدینی آکلادی ، مملکتی ترکه قراروردی . یوز آتلی ، بیک بنش یوز دوه ، یوز الی بیک قوبون ایله سمرقند بولنی طوتدی . « چند » نواحیسنه واردی . ولایت والیسنه بر آدم کوندره رک : « بو طرفه کلیمه سب ایمان و اسلام سلکنه سالک اولق . بو بادیه مرکش لرینه انتظام برمکدر . بزه برهالم کوندرک که بزه اسلامی تلقین و قرآنی تلمیم ایتسون . » دید برندی . والی برالتامی قبول ایتدی . سلجوق بوتون هونه سیله اسلام اولدی . چنکدک بایر بریرنده اوطورمه به فرار وردی .

اوا-اده ماوراءالنهر حاکم اولان آل سامان انحصاطه میل ایتش . داخلی قاریشقلردن تماماً ضعه دو شمش ایدی . بو مناسبتله ماوراءالنهر قطع سنک شمال و شمال شرقی حدودی شرفدن کان تورک قیلر لینه احق قالدشدی . اهالی حکم متدن امدکده ش .

بوسوزک تأییری ایله بیغونک سلجوق
 خفته کی معامله سی گوشه دی ، سلجوق برهلاکتک
 یابلاشدیغی آکلادی ، عملکتی ترکه اروروردی .
 یوز آتلی ، بیگ بش یوز دوه ، یوز الی بیگ
 قوبون ایله سمرقند یولنی طوتدی ، « چند »
 نواحیسته واردی . ولایت والیسته برآدم کوندردک :
 « بوطرفه کلیمه سبب ایمان واسلام سلکنه سالک
 اولتی ، بوادیه سرکسلیرینه انتظام ویرمکدر ،
 بزه برهلم کوندردک بزه اسلامی تلقین وقرآنی
 تعلم ایشون . » دیدرندی . والیه برانفاسی قبول
 ایشدی . سلجوق بوتون عونه سیله اسلام اولدی .
 چندک پاییز بربرنده او طورمه به فرار وردی .
 اولاده ماوراءالنهر حاکم اولان آل سامان
 انحصاطه میل ایش ، داخلی قاریشقلردن تماماً
 ضعه دوشمش ایدی . بو مناسبتله ماوراءالنهر
 قطعه سنک شمال و شمال شرقی حدودی شرفدن کن تورک
 قبیله لینه آجیق قالمشدی . اهالی حکومتدن امید کسمش ،
 نجات یوانی بوکن تورکاره ورگی ویره رک نوروقنده
 بولمش ایدی . بو تورکار سلجوقلردن ورگی
 آله به کلدیله ، سلجوق : « مسلماناره مشرکاره
 ورگی ویرمک حرامدرا » دهرک کلنلری قوغدی ،
 بونی متغاب کندیسنی تأدیبه کن بر قوقی ده شهر
 خلقی ایله بر اوله رق طرد ایلدی . ایشته بو وقته
 ساچونک اشتها رینه سبب اولدی . بوسیهله تاؤز
 کستانک ایجیریلندن ، شاش ایله ایلاق آره سنده کی
 یایلاره بریکن تورکار سلجوق اطرافنه طولاندیلر ،
 کندی آدی آلدیلر . سلجوق دوستلرینک حرمتی ،
 دوشمانلرینک حسدی دعوت ایلدی .

سامانلرک ضعیف شرق و شمالده قومشورلی
 اولان ایلك وقای خانلری میرالمرینه قوتنه تحریرص
 ایشدی کی تاؤرکستان ایجیریلنده بولان تورکارده
 اسلام ممالکنه کچمک ایچون ماوراءالنهر حدودنده
 طولانی یوردی . « نازلو » کچیدن صوکره
 اسلام ممالکنلرینه کیدن بولک اکه مهم قطعه سی بولنان
 « چند » جوارینه برلشن سلجوق پی دینک
 کندیسنه ویردی کی عزم ایله سامانی حکومتی مدافعه به
 صادتا قوی برسیه اولدی .
 سلجوقک آرسلان ، میکایل ، موسی ، بولس
 آدی دورت اوغلی وارایدی . ایچرلندن اکه زیاده
 میکایی سوردی : فقط بو سوکلی اوغلی مشرک
 تورکار انده بولسان بر نامه پی محاصره ایدرکن
 شهید دوشدی ، ساچونک کندیسنه اولان محیی
 براندی طغرل وجفری به انتقال ایلدی . بوسیهله
 قبیله ریاستی بویکی طورونه براتی امانه دوشدی .
 لکن بو بولک اوغلی آرسلانک باشی و اقتداری
 بولمک قوه دن فله کچه سی کولچشدر بیوردی .
 سامانی حکمداری ، ملککنک بعض برلری
 آله ایدن ایلك خانلردن بفر (بوغرا) هارون
 خانه قارشی سلجوقدن استمداد ایش اوده آرسلانی
 کوندرمشدی . ارسلان مأمورینی حسن ایفلا ایلدی .
 ماوراءالنهر صحرا لنده قونار کوچراوغوز شیرتلی
 سلجوقک مو قبتلرینه منجذب اولمشلردی . سلجوق ده
 بولری بر آرایه طویلامق ایچون کندی معیتدن
 بر قسم اوغوز آیددی ، هیسنی بر آرایه کتیرمک
 اوزره ارسلان معیتنه وروب اورایه کوندردی ،
 اوده موفق اولدی .

سلجوق یوز بدی باشنده وفات ایشدی .
 بری طورونلری طغرل وجفری به براندی . قطع
 بولر کجبلکلری حبسیله ده ده لردن قالان موقع
 معنوی وحقیقی محافظه ایده مدیله . « چند » نواحیسی
 براندیلر ، صفدک جنت کی صحرا رینه پایله یلر .
 بویهله بو بولرک بشارایه یابلاشمه لری سامانی حکمدارانلی

سلجوقلر خراسانی بک ازمشلردی . بوسیهله
 خلق کشف بلرینه اوزون مدت ایصنه مادی . نقط
 ایرانک ضعیفی فولای اولدی . بورانک ضعیفه
 جرجان و جارستان (۴۳۳) دن باشلانمق بریل
 صوکره خوارزم و قهستان ، همدان (۴۳۷) ،
 اصفهان (۴۴۳) ، سنه لنده ضعیف ایدیلرک آذربایجان
 و خورستانده سلجوق ممالکنه الحاق اولندی .
 ایرانک مختلف خطله ری یالکز مقن ورگی ویرمک
 ایله سلجوقلره سهولته ربط اولوندی . یالکز
 بغدادده امیرالاسرائلی اله ایدوب عباسیه خلافتی
 هیچه ایشدن « آل بویه » ایله بولرک فروغدن
 عراق عجمه حکومت ایدن « نجی کا کویه » بک
 دولت رینه نهایت فیرلیدی .

طغرل بک عراق عجمی ضعیف و ایرانی حکمه
 رام ایشدن صوکره فریضه بک اداسی ، سوریه
 و مصرک قاطمیلردن استغلامی شایه سیله پای تخت
 ایدندیک « ری » دن چقیدی ، اوتدن بری
 کندیسنی دعوت ایدن خلیفه بک پای تختی اولان بغداد
 اوکنه کلدی . کمال حرمتله دارالسلامه آلدی
 ۴۴۷ رمضانده نامه خلیفه ایله برکنده خطبه
 اولوندی ، « بویه » خاندانک امیری رحیمی
 طوئدروپ حبس ایشردی .

ملك الرحمة اتباعندن بساسیری الجزیره ده
 فساد قیامقنده ایدی . « بویه » لرک کوکلی قازینق
 ایچون موصله طوغری کیتدی . موصل و سنچارک
 اداره سی آنا برقداشی ابراهیم بناله ویره رک ینه
 بغداده کلدی . خلیفه قائم باسرا برهتتم دیوان
 قوردردی . طغرل بک بروک بر آرای ایله حضوره
 کیردی ال اویدی . خلیفه محظوظ بقی بیان ایله
 تبعه سی عدل ورفق ایله اداره ایتمه سی توصیه
 ایشدی . سلطان بردها ال اویدی . یوزیه کوزینه
 سوردی . خلیفه بومعامله پی بالذات کندی ادا مازندن
 کورمشدی . خلیفه حکم ایلدی کی بدی اقلیمدن
 بر کوله ویردی ، آره سنه بدی خلعت ایکی
 آلتون قلیچ ویردی .

بساسیری تکرار عصیان ایلدی کی جهته سلطان
 بونی باصدردی کرار عصیانق هفوانان ابراهیم
 بنال بوکرده محل مأموریتندن ایرانه قاچهرق
 عصیان ایشدی کی جهته یانه لاؤب ، خاندان اولدی پی
 جهته قانی آقیدلادن . پای کیشیله بوغولدی .

سلطان طغرل ابراهیم بنال ایله مشغول ایدن
 بساسیری فرصت بولدی . بغداده کیردی . خلیفه پی
 سوردی . خطبه پی قاطمیلردن منصور بناله آدینه
 چوریدی ، قائم باسرا الهامک وزیرینی بر دوه
 اوسلنده محقر ایشردکن صوکره یاری بلندن
 آصدردی نهایت سلطان شعله پی بیتدکن صوکره
 اوچینی دنه بغداده کلدی . بساسیری یانه لندی باشی
 سلطان کوندردی . آسایش ااده اولندی (۴۵۱)
 بوندن طولانی خلیفه سلطانک « رکن الدوله »
 عنوانی رکن لدینه تبدیل ایشدی خراسان حکومتنده
 بولنان « جفری داود » بوییل وفات ایشدی .
 آلپ آرسلان ، سلجان ، قاورت آدی اوغلاری
 معروفدر . آلپ آرسلان باباسی برینه کچدی .

سلطان طغرل بغداددن جبساله کیدرکن
 کورجستان و فرانه جوار یزاس و بولرک
 اداره سنده بولنان ارمستانه و « آسپاراقان »
 آقینلر باشلادی ، امپراطور قسطنطین دوقاسی
 تورکارک امرضنه قارشی بر اردو کوندردی .
 یزاس اردوسی درمه چامه برشی اولدیندن تورکار
 بوکا اهمیت ویرمدیلر . سلطانت اردوسی « آنی »
 جوارندن کچرکن ارمستاننه محافظه سنه مأمور
 اولان لا بقدر اس « ک نشا بطری تدماره امرضنی

ایتدیله ، سلطان بولک اوزرینه رحمت ایدرک
 برقاچ کونده « آنی » جوارانی ضعیف اید پیوردی .
 مقصدی اصل مملکتده کی اغشاشی تسویه اولدیندن
 بولنه دوام ایلدی .

۴۵۳ ده سلطان تکرار بغداده کلدی ،
 مقصدی خلیفه بک قیزی آلمق ایدی . بوسیهله
 بر بیل قدر سوروندکن صوکره نهایت خلیفه
 شخصاتی کسملک تهیدینه طایانامادی ، قیزی
 ست سیدیه پی وردی .

سلطان المعظم رکن الدین طغرل بک تبریزدن
 « ری » به کیدرکن صیحا ق اوردی ، نرف دمدرن
 وفات ایلدی (۴۵۵) .

سلطان طغرل عادل ، دبدبدن آزاده برحیانه
 مائل ایدی . تبعه سنه کندیسنی سوپرمش ایدی .
 نیشابورک قنده کندیسنه تقدیم ایدیلن بادم حلوا سندن
 برقاچ لقمه یدکن صوکره « کوزل توتماچ اما
 صارمصاخی یوق ا » دبه جک قدر بسیط ابتدائی
 بر آدمدی . بویه قبا برحیاندن بشریتک الی بوسک
 زنبه سنه چیقان بوذات تواضع و محبتی محافظه
 ایش ایدی .

نجیب عاصم کو بیلی زاده محمد قود

دارالفنون تورکلسانی تاریخچی دارالفنون تورک ادبیاتی عارفی
 و تورک تاریخی مددی

(جهان ناوشنده تورکار ومدنیلری) سلسله مقاللارک
 بولدن اولکچلری (۲۰۱۴ ، ۲۰۱۷ ، ۲۰۲۰ ، ۲۰۲۳ ، ۲۰۲۷)
 ۲۰۲۰ ، ۲۰۲۲ ، ۲۰۲۳ ، ۲۰۲۴ ، ۲۰۲۵ ، ۲۰۲۶ ، ۲۰۲۷ ، ۲۰۲۸ ، ۲۰۲۹ ، ۲۰۳۰
 صحیفه جریده ده



جہانگیر ایجنڈا کی تاریخ و مبنیاتی



پہلی قسم : تورک تاریخک تکاملی - ۱۴ -

سلچوقیلر - آلپ ارسلان

۲ -

ایستہ یئرک چکامکده مختار اولدقلرنی اعلان ایئتیردی .

الندن اوقی، یانی آندی، قیلنجی قوشاندی، کندسی الیه آتیک قوروغنی باغسالادی . بوتون اردو کندنی تقلید ایئتدی، آلپ ارسلان یاضلر کیندی، قوقور سوروندی، « اولورسہم مزارم بوراسی اولسون ا » دیدی . تعرضہ باشلادی . ظفرک نہ طرفہ میل ایدهجکی اکلاشامیور، غلبہ یوزانسالوردہ قالجق کبی کورینیبوردی، آفشام اوستی ایبراطور مستحکم اردو کاهنک تورکلر طرفندن یانما اولونماسی اندیشہ سیلہ رجعت کوسی چالیدردی . ایبراطورہ پافین بولسانلر منتظمأ چکادیلرہ اوزانده کیلر بونی فرار ساندیلار . اورہ دویہ پریشانق کیردی، ہزیمت باشلادی . تورکلر ہجوہہ قوت ووردیلر . ایبراطور سوک درجہ غیرت کوستردی . نہایت یارالانہرق اسیر دوشیدی . کندیسنی طوتان « شادی » ادلی برکولہ اییدی . آباغندن یاقالادی، سلطانہ کتیردی، آلپ ارسلان بوتک ایبراطور اولدیفقہ وقتیلہ استانبولہ کوندردی ایچیلرینک شہادتیلہ ایناندی .

روم و اسلام مؤرخلری سلطانک ایبراطورہ حرمت ایئتیکنی بیانده اتفاق ایلہ ایکی حکمدار آرمستہ کی شو محاورہ فی قید ایڈرل :
آلپ ارسلان — بن اسیر دوشوسیدم نہ یاپاردک ؟

رومانوس — قامچیلایردم .
— یا شمدی بن نہ یاپہ جغہ صانیورسک ؟
— یا اولدیرہ چکسک، یا اسیردہ شہر شہر نی تھہر ایئتیرہ چکسک . یا خود ہیچ اومماورم اما بتدن فدہ ورنہ آھرق صالورہ چکسک ا سلطان برلیون دینار فدہ ویرلک، بوتون اسلام اسیرلری آزاد اولنق شرطیلہ ایبراطوری براندی (۱)

آلپ ارسلان ایبراطورلہ صلح معاہدہ سنی عقدایت کدن سوکرہ کندسی تختہ برلکدہ اوٹو- رندی، اسیرلری آزاد ایلدی، اون بیک دینار خراجق ووردی، کندیسنہ ومیعتہ قانتار کیدردی، یانہہ محافظلر ووردی، مملکتہ کوندردی . مصالحہ شرطلری ایچندہ حلب جوازندہ کی « منیج » و « مورنہ » نیک دہ سلچوقیلرہ ویرلہ سی مقید اییدی، مظفریت ظفر نامہل ہر طرفہ اشاہہ اولندی . ایبراطور سلطاندن آریلیبرکن کوردی ہلو جنبہہ قارشہ ہونکور ہونکور آغلادی .

بیرانسدہ ایبراطورک اسارتی طوبولدی، برینہ اوکی اوغلی « میخال پارایناس » چیقندی، دیویہ بیس ایکی یوز بیک قدر آلتون بولوب بولو- شسدیروپ سلطانہ کوندردی و عددرل دیلہ دی . استانبولہ کیدرکن ارمنی قرالی زوالی بی طوئدی . کوزلینسہ میل چکدیردی و مناسرتہ قاپاندی، اورادہ اولدی .

سلطان طفرلک وفاتیلہ بوخاندان ایچندہ قادین پارمنی، سرای اتترقیہ سی کورونکہ باشلادی . سلطان بلاولہ وفات ایتمش اییدی، پرنی فرداشی جغری داود بکک اوغلی آلپ ارسلانہ پراقق یئتندہ اییدی، حتی آلپ ارسلانی جغریٹک یرندہ، خراسان حکومتندہ برافیشی دہ بوکا مینی اییدی، فقط جغری داودک براندی قادینلرندن بریسق آلمش، قادین دہ ایلک قوجاسندن طوغوردی سیلانی ولی عہد ایئتیرمش اییدی . طفرلک وفاتیلہ وزیر عیدالمک کندی سیلانیک سلطنتی اعلان ایئتیردی . سنلردن بری خراساندہ نیم مستقل حکم سورن آلپ ارسلان شوکت وقوتی نسبتندہ خلقکدہ محبتی جلب ایتمش اییدی . سیلانیک سلطنتی قبول ایچدی، فرقیدہ کندسی آدیہ خطبہ اوقوئدی، سلطنتی ہرکس طرفندن تصدیق ایلدی (۴۵۶) .
آلپ ارسلان خلیفہ نک قیزی، یعنی شہکسی بغدادہ اعادہ ایلہ خطبہ نک کندسی آدیہ اوقوئہ سنی یلیدردی . خلیفہ دہ کندیسنہ « عضدالدولہ » ہنواخی ووردی، سلطان طفرلک وزیر عیدالمک قادین سوزیلہ سلیمان بی تختہ چقارنی تدبیر سزلکنندہ بولندیفندن سو ادارہ و اسراف ایلہ اتہام ایلدیلرک اعدام اولندی . کندسی وزیر نظام الملک بوتون ایبراطورلک وزارتہ کچدی .

آلپ ارسلان مملکتندہ یگانہ حاکم بولنق قناعتندہ اییدی . بوسیلہ ماورائالنہر حکومتندہ بولنان حموجہ زادہ سی بیغوبن میکایل بن سلچوق الندن برطاق مہم موقلری آلدی کی « صاغانیان » ی دہ ضلع ایلہ حاکمی موسابی حبس ایلدی .

خاندان سلطنتدن قوتولمش (قتلش) ممیتندہ کی بووک اردوہ استناداً آذربایجانک استقلال دعواسنہ قائلشدی، « رعد » جوازندہ اییلن حریدہ « قوتولمش » مقتوللر ایچندہ بولندی، آلپ ارسلان بوخاندون متاثر اولدی، آغلادی . قوتولمش روم سلچوقیلرینک جد اھلا سیدر، آلپ ارسلان ۴۵۷ دہ تکرار ماورائالنہر کلدی، دہ دہ سی سلچوقک جنندہ کی سزارینی زیارتدن سوکرہ، حاصیلر الندہ بولنان خوارزمک پای تختی کرکاجی قورناردی، اوغلی ملک شاہہ ووردی . اورادن خراساندہ امام علی رضانک مشہدی زیارتلہ « زادقان » بولنی طوئدی . بولندہ غایت فرحلی بر پردہ بوتون اردوسیلہ اییدی، بر « کنگش » یعنی ایوان مجسی طوبولادی، ادفع ملک شاہک ولی ہولکسی بولنرہ قبول ایئتیرہرک آند ایچیردی .

اسرادن قرہ ارسلانک « کرمان » دہ « غیر قابل تسخیر » دہ مشہور برقلہ بہ خزینہلر بیغورق استقلالی اعلان ایئتدی خبر ویرلکہ ضابطہ وزیر نظام الملک کوندردی . وزیر عدم موفقیترہ قورقارکن قلہ صوسزلقندن تسلیم اولدی .

ماورائالنہر و خوراسان ایشلری بولندونندن سوکرہ صیرہ سورہ ایشلریٹہ کلدی (۴۵۸) .

قوتولش روم سلجوقلری بئیک جده افسانیدر. آراب
آرسلان ۵۷۴ دە تکرار ماوراء النهر کلدی، دده سی
سلجوقک جنده کی مزارینی زیارتدن صوکره، صاهیلر
النده بولنان خوارزمک پایتختی کرکانشی قورتاردی،
اوغلی ملک شاهه ویردی. اورادن خراسانده امام
علی رضانک مشهدینی زیارتله « زادقان » بولنی
طوندی. یولده غایت فرحلی بر پرده بوتون
اردوسیه ایندی، بر « کنکش » یعنی اعیان
مجاسی طوبلادی، ادغ ملکشاهک ولی همدلکنی
بولنره قبول ایتمه رنک آند ایچیردی.

اسرادن قومه آرسلانک « کرمان » ده
« غیر قابل تسخیر » دبه مشهور برقله به خزینه لر
بیغهرق استقلالنی اعلان ایتمدی خبر ویرملکه ضبطنه
وزیر نظام الملک کوندردی. وزیر عدم موفقیتمزه
قورقارکن قلعه صوسزلقدن تسلیم اولدی.
ماوراءالنهر و خراسان ایشلری یولنه قونقدن
صوکره صیره سوربه ایشلرینه کلدی (۴۵۸).
موصل حاکی شرف الدوله مسلم بن قریشه و تکریتی
ویردی. معره النعمانی اصلاً بر تورک خاننه
ویردی. بوده باشنده بولنان تورک، دیلی،
کورد و کورجیلره اووايه کلدی.

سوربه یاییلمش اولان بوتورکلر ملاطیه
طرفلرینده بولن روملری راحتمز ایتمکدن خالی
قالبورلردی. حتی ملاطیه روملری بوزدیله،
کیکیایه قدر قوغلا دیله. اورانی چارول ایلوب
کیری دوندیله، حلیه قدر چکلدیله. تورکلره
پوسفرده قلاغوزلق ایدن وقتیه یز انسلیلر خدمتمنده
بولنان آمربتیق Americ آدی بریمی ایدی.
تورکلر، آراب آرسلاننه تابع اولان نجی
مرداسدن حب حاکی محمود ایله برلشدیلر،
انطاکیه حوالیسنه چارول ایلدیلر. استانبول
ایمپراطوری نیکفور بوتانیات قومانداسیه مکمل
بر اردو کوندردی ایسه ده خستدن بایمیسزلقدن
اردو طاغیلدی، برایش کوریه مدی.

یزانس ایمپراطوری « رومانوس دیویه نیس »
تورکلرک، ازجاجندن وایلریده طمعلری آرنه رق
مملکته دهاویوک فناقلر ایده بیله چکارندن اندیشه به
دوشدی، اییی بالذات یولنه قویغه عزم ایتمدی.
تورک چابولجیلرینک آت اوینادقلری شرق ایاتلری
برر بر قورتاردی، اسلام سرحدینه قدر طایاندی.
سلطانده حلبدن آذربایجانه کلشدی. آرتق ایی
طرف آراسنده صوکل طالع لده، یک ضروری
ایدی. تورکلردن اخلاط قوماندانی « صدق »
روم اردوسنک پیشدارنی بوزمش، قوماندانی
اسیرایدنرک سلطانه کوندرمش ایدی. ایمپراطورده
بوکا قارشنی ملاز کردی تخریب، محافظلری اعوام
واعالی به درلو مظالم اجرا ایتمدی.

(رومانوس) ک معیننده بولنان یوز بیک
کشیه قارشنی آراب آرسلانک اول بش بیک
آتلیسی ورا ایدی. بوسیهله حرم و خزینه سن نظام
الملکک تودیع ایله پای تختنه کوندردی، صکر
جیمی ایچونده اطرافه نامه لر بوللادی. دیگر
طرفندن ده ایمپراطورله صلح مذاکره سنه کیریشدی.
ایلیپلر کوندردی. رومانوس « پای تخت (ری) بی
ورسه صلح قابل دکلدن، بوتون اسلام مملکتی
وحق بغداد بیله حسابه داخلدرلر » دبه ایلیپلری
حقارتله رد ایتمدی.

امداد یتشمه مش، صلح رد اولمش، آرتیق
نه یهاسنه اولورسه اولسون حربی قبول ایتمک
ضرورت حکمنه کیرمش ایدی. ۴۱۳ سنه سی
ذی القعدة سنک یکریمی آلتنجی جمه کونی سلطان
جمه نمازنی قیلدقدن، آفحق شهدا قائنه بر قراج
دامله کوز باشی آیتدقدن صوکره حریدن قاجینتیق

آراب آرسلان ایمپراطورله صلح معاهده سنی
عقدایتدکن صوکره کندی تختنه برلکده اولور.
رتدی، اسیرلری آزاد ایلدی، اول بیک دینار
خرجلی ویردی، کندیسنه و معینه قانتانلر کیدیردی،
پاینه محافظلر ویردی، مملکتنه کوندردی. مصالحه
شرطلری ایچینده حلب جوارینده « مندیج » و « اورنه » نکه ده
سایچو قیلره و برله سی مقید ایدی. مظفریت ظفر نامه لر
هر طرفه اشاهه اولندی. ایمپراطور سلطاندن
آریلیرکن کوردی بی علر جنايه قارشنی هونکورد
هونکورد آغلادی.

یزانس ده ایمپراطورک اسارتی طوبولدی،
یرینه اوکی اوغلی « میخال پاراپناس » چیتدی،
دیویه نیس ایکی یوز بیک قدر آلتون بولوب بولو.
شده پروب سلطانه کوندردی وهدرلر دیله دی.
استانبوله کیدرکن ارمنی قرالی زوالی بی طوندی.
کوزلرینسه میل چکدیردی و مناسسته قایاندی،
اوراده اولدی.

سلطان معاهده نک بوزولدی قوردی،
ایمپراطورلره استیلا قوتلری سوق ایتمدی. دیگر
طرفندن ده کورجستانی کاملاً ضبط ایتمدی،
کورجیلرک طاشسبیک عادتنده اولدیله کورسنتک
و کردانلیق برینه قولاق برینه نال (نعل) طاندردی،
بو حقا رتدن قورتلنی ایچون برچونلری اسلام اولدیله.
منیع برلده قالان حصارلرک فتحنده اوغلی،
ملکشاهه اصهارلادی. ولی همدک بوراده تصادف
ایتمدی ای ک کوچ قلعه، ایچینده برمریم آنا
کلیماسی بولمهنسندن طولانی « میریام نشین » دییه
شهرت الان موقع ایدی.

یزانسلیلرک ملاز کرد مصالحه نامه سنی فسخ
ایتمه لرینه مبنی سلطانده اولنره قارشنی حرکتنده
سربست قالدی، و ایمپراطورلرک شرقنی، یعنی
اورادن ضبط ایلمه چک برلری تقسیم ایتمدی که
دانشمندر، منکوجله، ساقلر اوامرانک اولاد
واحقادندلر.

سلطان مملکتک غرب جه تاریخی سلطوت سیاستله
تأمین ایتمدی، مکده نامه خطبه واقوعغه موفق
اولدی. شمعی حکومتنک بل کیکنی تشکیل ایدن
ماوراءالنهرده حاصل اولان اغتشاشک دفنه صیره
کلشدی، ایی یوز بیک آتلیسی جیحون اوستنه
آندیردی کورپیدن یکریمی کونده کچیردی.
بوزاده خوارزمیلردن « یوسف » ک النده بولنان
« رزم » قلعه سن شدتلی بر محاصره ایله ضبط ایلدی.
یوسف اسیر ایلدی، سلطان اسیری آغیرجه
تکدیر ایلدی، اوده آغیر جواب ویردی، سلطان
چارمیه چکلهمه سنی اراده ایتمدی، یوسف خنجرله
سلطانک اوستنه یوریدی. قوتنه، و اوقجیلده کی

مهارتنه مغرور اولان سلطان یوسف کندی ایله
اولدی برمک ایسته به رنک طوتولماسنی اراده ایلدی.
یوسف سلطانه صادیردی، و سلطان تختندن اینرکن
خنجرنی بوکرینه صالحلادی. سلطان دیگر بر اوتافه
نقل اولندی، یوسف تپه ایتمدی. سلطانک یاره سی
مهلاک ایدی. صوکل دی یافلاشدی یعنی اکلاتیه
ندیلرینه دیدی که: « بکا وقتیه بر اختیارک
ویردی ایی نصیحت خاطر مه کلدی. برنجیمی
کیسه بی حقیر کورمک، ایکنجیمی ده اصلا نفسی
بو یوک کوروب وتنه کوندمه مک، بونک ایکی سنی ده
صوکل کونلرده امانل ایتدم. دون یوکسک بریردن
سیر ایتمدی کم صکر مک چوئلنی بکا کیسه مک قارشنی
کله میه چکی فکرنی ویردی. بو کونده قوتنه،

(۱) النجوم زاهره فدیله نک (۵۰۰،۰۰۰)
دینسار اولوب سنسوی (۳۶۰،۰۰۰) ده ویرکی
باغلاندی یعنی یازی یور.

مهارتمه کونکندم، یوسفی طوتدیردم. کندم
اولدی برمک ایستدم. شیمیدی بوتون بادشاهلرک
قوتی، بوتون انسانلرک مهارتی نضا وفدره قارشنی
طوره میه چقنی کورویورم، کندی خطام سیته سیله
اولیورم. « اوغلی ملکشاهی وزیر نظام الملک
اصهارلادی، حکومت ارکانی اوکا صداقتدن انحراف
ایتمه چکلرینه عین ایتمدیردی. « سرو » نقل و نقل اولندی.
سلطانک جنازه سی « سرو » نقل و نقل اولندی.
جسارت، سخاوت، عدالت و تقوی ایله متصف
ایدی. روایته کورمه خاک پاینه ایی یوز حکمدار
ویا شهزاده یوز سوزمشدی.

نجیب عاصم کو بریلی زاده محمد قواد
دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون مورک ادبیاتی تاریخی
وتورک تاریخی مدرسی مدونی

(جهان تالیفنده تورک رومدینتاری) عنوانی ساسله مقاله لره ک
بولدن اولکیزلری (۲۰۴، ۲۰۷، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۷،
۲۲۰، ۲۲۴، ۲۲۷، ۲۳۱، ۲۳۴، ۲۳۸، ۲۴۱، ۲۴۵)
نومرولی استخرا مزنده د.



تاریخ خاندان ساسانی



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی - ۱۵ -

سلاجوقیلر - ملکشاہ

۳ -

بر آوردو ایله جیحونی کچیدی ، بخارا یه کیتدی (۴۸۲) . سرفندی اطاعت آلتنه آلدی . اورادن « اوزکند » واردی . کاشغره سکک و خطبه بی آدینه چوربتدی . طراز ، بلاساغون ، امیجاب سکمدارلی و برکیه باغلاندی .

ایشته بوسفرده نظام الملکی پادشاهک کوزندن دوشورمک ایسته بن رقیبلر قسماً موفق اولدیلر . ملکشاہ خراساندن بغداده کلدی ، بوتون اعرا و حتی شام حاکمی اولان فرداشی توش- توش ، حلب امیری آق- سوتورده معینده ایدی . ملکشاہ بغدادده برکوزل جامع یابدردی .

مملکت نام آسایش ایسته کیرمیش ایکن سرای انتریقلمی یکی حادثه لر تولید ایندی .

ملکشاهک سوکیلی حرمی (ترخان) هنوز چوچی اولان اوغلی محمود ولی عهد ایتک ایسته بور ایدی . نظام الملک بویوک شهزاده « برکیاروق » یی مناسب کورسوردی . ترخان سلطان کندی امنک حصوله مالک کوردیکی نظام الملکی

اوزنه دن قالدیرمه هزم ایندی . اولانجه فوتیله پادشاهه سعایتیه بولندی . ملکشاہ قازینه قالدی . نظام الملک برآدم کوندردی . مأموریلری بلاستیدان توجیه ایتمکندن حکومت اوزنه قالی اولدیقی سوردی ؛ وزارت هظمی هلاق اولان « بوزک » ایله « دووات » یی استرداد ایده چکنی سولندی .

نظام الملکده : « بن سلطانک قولیم ، فقط پادشاهده نیم تدیرم ایله حکومته نائیل و مملکنده آسایش حاصل اولدی . ملکشاہ یی توجیه ایله توفیر ایندی ، شدی آسایش زماننده نمازله اوپورور ، لیکن شونی بیلمله که ایشر بورک ایله بودوات اونک ترج و نختته اوله بر صسوزنده سر بوطدرکه بو دورت شیدک بربردن آیری بقا بولماسی امکانه بورد » .

بو جواب سلطانق اغصاب ایندی ، مان وزیر ی عزل ایله برینه ترخان سلطانک مجلس زوسی و نظام الملک رقیبی « تاج الملک قی » یی نصب و اونی وزیر سابقک اموالی تقشیه مأمور ایلدی .

ملکشاه اصفهان دن بغداده کیدرکن- ناولنده یکی وزیرک تعلیمی ایله بائیلردن برسی نظام الملکک مهلک برختچر صالح لادی . اولوم درجه سنده یارالانان شو حکومت آدمی متبینه شونی یازدی : « هکشاها ! سایه شهر بائیلرینده حرمک بر قسقی نک کزدن عبدالعزیزکی قالدیرمه صرف ایتم . خده تم ائنا سنده قازاندیم شرف و هنوانک ، کوستردیکم صدائک ، کوردیکم ایشرک حسانی حضورباری به عرض ایده چکم . قولاربه احسان بوپورولان القابیلر امضای هار نظری ایله موشخدر . تاروبود حیانتک صفقان اوچ باشده کی ایلی برختچر ایله کسایدی . بوندن سوکره اوزون خدمتلمه دوام ایچون اوغلی برانیور ، کندیمنی اولاجناب حقه ، سوکره ذات- لکدارلرینه تودیع ایلیورم . » (۴۸۵)

ملکشاه صادق وزیردن سوکره چوق یاشامدی ؛ بغدادده اوسنه رمضان یایرانک اوچنده وفات ایندی . یک بویوک پادشاه اولان ملکشاہک اوتوز سکر باشنده ارتحال اسلام و تورک تاریخنده بر مشوم و اناهدر . ترخان سلطانک ادبکی فساد قوجه سلاجوق ایمپراطورلوقی خراسان و عراق عجم ، کرمان ، حلب و شام ، روم سلاجوقلری ده دورده آیدردی .

نجیب عاصم کوپرلی زاده محمد قواد
دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
تورک تاریخی مددی مددی

(جهان نوظفنده تورک و روم دیتیری) عنوانی سلسله مقالمه
بولدن اولکیلی (۴۰۴ ، ۴۰۷ ، ۴۱۰ ، ۴۱۲ ، ۴۱۷ ، ۴۲۰ ، ۴۲۲ ، ۴۲۴ ، ۴۲۶ ، ۴۲۹ ، ۴۳۱ ، ۴۳۴ ، ۴۳۸ ، ۴۴۱ ، ۴۴۵ ، ۴۴۸)
۴۲۸) نومرولی بخشلر زدهدد .

وزیر نظام الملکک حسن تدیری سایه سنده اوچه ایمپراطورلقده برصاقت حاصل اولدن آب آرسلاک برینه ولی عهد ملکشاہ تخته چیددی ، یکی پادشاه اختیار و امکدار وزیرک بوخنده تکلیفات اولورق اسی مالکانه لرینه علاوه خراساندی « طوس » شهرنی و « آناک » هنوائی ویردی . دیگر طرفدن خلیفهده یکی پادشاهه « معزالدینا » والدین ، جلال الدوله ابوالفتح « الثاقبی » توجیه ایندی .

ملکشاهک بویله ارکان حکومت و مشور خلافتله سلطنتی قبول اولندیقی حالده ، کرمان حاکمکنده بولان موجهی « فاورد » بتک سلطنت دعواسته قاقیشورق « ری » جوارینه کلدی ، اوزاده ایلیان شدتلی بر محاربهده اختیار « فاورد » اوغلی امیرانشاه و سلطان شاه ایله برلکنده یانه ایله واردی ؛ اوپورده برقلعهده حبس ایلدی ؛ سوکره « فاورد » کندی یاپنک کیریشی ایله بفرولدی (۴۶۶) .

« فاورد » اوزنه دن قالدیرمه سایه ملکشاہک موتی امنیت کسب ایندی . خراسان عسکریتک بورق قازمشدی . بویوک ضابطلری نظام الملکک صراجهله تخصیص ائیلرینک بر مثل آرتیرماسنی عکس حالده « فاورد » یی تخته چقارمچقلری سولیلر . وزیر تخصیص ائیلرینه ضم ایچون پادشاهه رجا ایده چکی و عدله بولری ساودی ، وجودی دائمی برفته اوپورق اخیالی اولان اختیار فاوردی فدا ایندی . ایرتمسی کون جواب آلمه یکن ضابطلره ، پادشاهک بتک زیاده کدری اولدیندن مروضانده بولنه مدیقی سولدی ؛ اولدرده طاغلوب کیتدیلر .

ایرتمسی سنه (۴۶۷) خلیفه قائم باسرالله ارتحال ایلدی . برینه دیکرینک نصی اذن سلطانی به متوقف اولدیندن نظام الملکک اوغلی مؤید الملک بغداد اشرف و علماسنکرایله مقصدی بئلاک نصبه مأمور اولدی . ملکشاہ ، دیکر قالدین و کوزده آلامق شرطیه والی بیک آتول جواز ایله قیزیده واردی . آرتیق سلاجوقلر خلیفه تک حرمته قدر کوردی . دیکر طرفدن بغداد شجه لکننده بولان مؤید الملکک قیوسنده بیش وقت ثوبت چالینوردی . ملکشاہ آتاطولی مسئله سته صراحت ایندی ، پایسی طرفندن آورده ایله بیله چک آراسنده اقامته مأمور ایلیان قوتولمشک اوغلی ساییانی قزیل ایرماتی ایله فرود کز بونغازی آراسنده کی برلی فتح ایشک مأمور ایندی ، آچیله چق یرلده اسکان ایچونده معینه بوذ بیک چادر قدر تورکن ویردی . بو آساده نیکفور - بو توتایس ، میخال پارانیاس الدن ایمپراطورلی آله به قانشدی ، اوده کندیمسته امداد و برکمه فتوحه باشلادی . سلیمان ظفر آزه سنده اوشارکن ملک شاهده کندی آدینه منسوب مشهور جلالی توپمنی تنظیم ایتمه بریوردی . ملکشاہ ۴۷۴ ده خراساندن سوریه به کلدی . بعض اصلاحانده بولندی ۴۷۸ ده هنوز کیده . مدعی بغداده کیتدی . خلیفه به وردیکی قیزیده بلشقه بربولدن اوزایه کلدی . امراسندن برسی میاقارین و جبر برین حرمده حکم سورن « قی سنوان » حکومتته خانه چکدی . بوسیاست بوتون اوقاق حکومتاره قارش تطبیق ایلمشدی ، حتی محمود بن شرف الدوله سلطانک قیز فرداشی ذلیخا ایله نکاحلاندی ، کندیمسته حران ، سروج و خابور شهرلریده تمیک اولندی .

سلطان بغدادده بریل آو ایله وقت کچیردی ، ۴۸۰ ده اصفهانه کیتدی ، اورادنده چه کیتدی . بو مناسبتله چوق یازمه صرف اولندی . جولده قصبه لر تأسیس ایلدی ، قوبور آچلدی ، حاجیلر ارزاق طایفیدلی . جیدن سوکره ملکشاہ بویوک



جہانگیر خاندان کی تاریخ اور تمدنی ترقی



برہمی قسم : تورک تاریخنگ تکاملی -۱۶-

آناطولیہ کی استیلاسی

تربیہ کورمیش ، نہایت عراقی سلجوقی ترقی زدندہ
بک زیادہ توفیق ایدلش ایدی .

سوریہ و الجزائرہ پر یارلش اہل صلیب اردولری
ممالک اسلامیہ دن (ماردین ، موصل ، بغداد)
قابولینہ قدر دایا یور ، قارشیلرینہ کوندیلین
سلجوق اردولری اساسی بر موقیت اللہ ایدمہ میور
ایدی . نہایت سلطان مسعود کفایت و یانمتندن
امین اولدین عہدالدین زینبی موصل والیلسکنہ
وصلیلرک تکلیفہ مامور ایدتی (۵۲۱)

عہدالدین زنگی درہدہ ایلدیکی وظیفہ مک
علویت و قدسیتی آکلادی ، حرکتندہ سربستہ سی
تأمین ایچون استقلالانی ایدہ ایسکے قرار و بردی .
سلطان مسعودک قوہ تنکیلہ سنہ قارشی اسلام قانی
دوکولہ مک ایچون باش اتمککے راربرینہ استقلالانی
الدن بر اقدی ، «قسیمیہ» آنا بکککینی تاسیس
ایدتی . ملکینی توسیسیمہ قرار و پروپ صیاسی
خلیفہ سنہ مغلوب اولدی ، فقط طفنتکینلر اللہہ
بولنلن شام و ملحقانی ایلہ ارنقلر اللہہ مک ماردین
و حصہ تکلیف دن ماعدا بر طاقم اصرا اللہہ بولنان
برلری ضبط ایلہ قوتلی بر حکومت وجودہ کثیردی .
یعنی طاغیلان اسلام قوتی کندی اللہہ طوبلادی ،
بوہلجہ قازاندین قوتی صلیب لہ توجیہ ایدمہ مرک شدتی
ضربہ لرلہ بولری زبون و بی مجال بر اقدی . «اوس» یعنی
اورقہ بر سلککینہ خانہ چکدی . بر موقیت اور زوبادہ
درین نازلری موجب اولوب ایکنسجی بر اہل
صلیب تشکندہ سبب اولدی .

عہدالدین زنگی جہر قلمسی محاصرہ سنہ
ایکن بر کچہ کولہ لری طرفندن شہید ایدلدی (۵۴۰) .
بو بویوک آدام ادارہ سنہ آلدینی برلر دن صلیب لرک
تجاوزنی منع ایدتیکی کی اسکی حکومتلرک ضمیمندن
طولانی وجودہ کان اشقی او جانلرینی دہ سوئدردی ،
خاق آسایشہ ، ہدائتہ قاووشدیردی . مشہور
«عرب زنگی» افسانہ سی عہدالدین زنگینک عامہ مک
خاطرہ سنہ بر اقدینی خیال دن باشقہ برشی دکلدر .

عہدالدین زنگینک شہادتندہ یانندہ بولنان
اوغلی نورالدین محمود باباسنک پارمغندن یوزو کینی
آلدی ، حلب کیتدی ، استقلالانی اعلان ایدتی .
قرداشی سیف الدین غازی دہ موصل دہ استقلال
پیدا ایدتی . شو صورتلہ حکومت ایکی بہ آبولدی .
حلب آتابی اولان نورالدین محمود حکومت

ایشلرینی بولنہ قوید قدن سوکرہ بوتون ہمت و قوتی
فرنگلرہ اوغراشیمہ صرف ایدتی . بودہ ایکنسجی
صلیب سفیرینک تسمیرینی موجب اولدی . آلمان
و فرانسہ صلیب لری آناطولیہ کلی ضعیفات ویرہ
ویرہ سوزیہ بہ کلہ ییلدی ، اورادہ قس قرائی ایلہ
برلشہ مک شامی محاصرہ ایلدی . شام ، طفنتکینلر دن
سجیرالدین آبی اللہہ ایدی ، نورالدین بولنک شام دن
غیری بوتون برلرینی اللہن آلمش ایدی . بوندی
طولانی شامک قورقارلسی ایچون نورالدین دکل قردشی
موصل آتابی سیف الدین غازی بہ صراحت ایلدی .

سلجوقیلر دن سلطان آلب ارسلان «ملاز کرد»
مظفر بتندن سوکرہ یزاسی قیسری «رومانوس» لہ
عہد ایتدیکی معاہدہ حکم سن قالمش ایدی .
بنامہ طیبہ یزاسیلرلہ حال حرب تکرار ہودت
ایدتی ، بحرینی عمادی ایتدیمرک ایچون نورکن
بکرندن علی ابن ابوالقاسمہ از ضرورم جہتی و برمش
و بونک اوغلی «صلتق» کندی نامہ اورادہ
بر حکومت تشکیل ایلش ایدی . بونلر بر چوق
زمان کورجیلرہ اوغراشدیلر . نہایت سلجوقیلرہ
تابع اولدیلر .

آلب ارسلانک بولہ فتحہ نامزد ایتدیکی
نورکن بکرندن «منکوچک» غامری دہ ارزنجان ،
کاخ و قرہ حصار شرقی بی اللہ ایدتی . بونلر دہ
کورجی و آنجا زلہ مجاہدہ بولند قدن سوکرہ
مملکتلری سلجوق ایلنہ قابلدی .

اساساً تدریسات ایلہ مشہور اولدینندن
طولانی «احمد دانشمند» دیہ آکیلان بر نورکن
فقیری دہ یزاس ایلنہ ایدین آقینلر دہ یارارلق
کوستردیکنندن آلب ارسلان بوگادہ سیواس
طرفلرینک قتیعی اصہار لامشدی .

سیواسی آلدقندن سوکرہ «ملک» عنواندہ
احراز ایدن احمد دانشمند آسایشہ ، نوقاد ،
نیکسار ، عٹا بقی ، چوروم کبی قلعلری حاوی
اولان قبادوویا خلہ سی ضبط ایتدکن سوکرہ
قبیل ایرماغی دہ کچدی ، «غالانیا» دن کنگری
«پانلا فونیا» دن قیسری شہر لری آلدی . جاپک
طرفلرندہ بر قلمہ بی محاصرہ ایدرکن شہید دوشدی
«نیکسار» دہ تربسی زیارتکامدر .

دانشمند خاندانی بوتون آناطولیہ ضبط
ایدمہ ک درجہ دہ اقتدار کوستردیلسدہ سوکرہ لری
آزہ لرندہ منافسہ چقمقہ سی ، حکومتلرینک ایکی بہ
آرلماسی کی سبیلرہ مملکتلری آناغولی سلجوقیلرینہ
الحاق اولندی .

جیرتک دردنجی مصرینک صوک و بشتچینک
ایک زمانلرندہ تورکستان اختلالرندن بیقوب
اوصانان اوغزلر صاماتیلرک عادل ادارہ لری سایہ سنہ
ماوراءالنہر دہ کال آسایشلہ یاشا ، شلردی . سوکرہ لری
«نورکن» آذنی آلان او اوغزلر ساماتیلرک
صوک دورلرندہ کی اختلالر دن قاجینق ایچون
آذربایجان واقفاسیانک جنوبنہ ایشلردی . ایشتہ
آلب ارسلانک بو قاریدہ آناطولیہ فتحہ مامور
ایتدیکی خبر ووردیکن بکر بونورکنلرک سرگردہ لری
ایدی .

بو نورکنلر دن بر قولدہ خافہ لر مملکتک
ششمہ سنہ منجذب اولہ رق عراقہ طوغری ایشلر
ایدی . بونلر دہ ایلری کلنلری بر بر بویکسہ لرک
حکومتلرک کینہ موفق اولدیلرک اونلر دہ «اسیک
اوغلی آرتق» صوبیندن اولان «بی آرتق» ایلہ
موصل و حلب ، اربیل ، فارس ، آذربایجان فارس

آب از سلامت یو قاریده اما طولی فتنه مامور
ایتدیگی خبر ووردیکه ز بکار بونور کسنگلک سرگرد لری
ایدی .

بونور کسنگردن بر قولده خافه ل ملکستک
شخصه سته منجذب اوله رق عرافه طوغری ایشلر
ایدی . بونور کده ایبری کنگلری بر پر بوسله رک
حکومتلر تشکیلنه موفق اولدی لکه اولورده « ا کسک
اوشلی آرتق » سویندن اولان « بی آرتق » ایله
موصل و حلب ، اربل ، فارس ، آذربایجان فارس
آتابککاری درگ بونوردن جهان تاریخنه قاریشانلری
بوراده ذکر ایده جکتر :

آرتق ل : ساچوقیلر خدمتده ترقی ایدن آرتق
سوریه حکومتی الده ایدن نقش (نوتوش) طرفندن
قدس و ایلیکنه تعیین اولنشدی . وفاتنده برینه
کچن اوغلاری سقمان (صرفان) ایله (ایغازی) تک
الندن قدسی فاطمیلر آلدیلر . بونورده معیتلریله
الجزیره چکمه که مجبور اولدی لر .
شو ایکی فرداشدن سقمان رها (روها)
یعنی اورفه به چکلدی . تشک قتلده مالکندن
« سروج » ی آلدی . موصل ایبری (موسی-
الترکائی) تکده قتلنده « حصنکیف » ی ده
آلهرق بر حکومت تشکیل ایتدی (۴۹۴ هـ) .

سقمان خاندانندن نورالدین محمد صلاح الدین
ابویینک بوتون مجاهده لرده صادقانه وفدا کارانه
خدمت لرده بولندی . صلاح الدین ده فتح ایلمدی
دیاریبری کندیسنه وردی . شوصورتله (دیاریبری
خرپوت ، حصنکیف) بونور تک بلاد مشهوره سندن
اولدی .

صلاح الدین ابویینک وفاتنده ساچوقیلر بوملکستلره
ال اوزانغه باشلادی لر ، بالخاصه صوک حکمدار
ملک مسعود ده خانی جانندن بزدردیکسندن ابویینردن
ملک کامل کلوب دیاریبری ضبط ایدن حکومته
نهایت وردی .

سقمانک فرداشی اولان ایغازی ایسه قدسین
چیقارلده لکن صوکره اوزون مدت بغداد سخته لکنده
بولندی . فرداشنک وفاتنده کلوب بکننه قالان
ماردنی آلدی . آبرجه بر حکومت توردی (۴۹۸) .
قدس قرالری حلبه قدر نیجاوزه باشلا شلر
ایدی . اوراده حکومت ایدن ساچوقیلردن
« سلطان شاه » مدافعه دن عاجز ایدی . خلقک
دهوق اوزرینه بونورک امدادینه نوشدی ، حلبی ده
ملکنه الحاق ایتدی . بوصورتله قوت واقتداری
آرتان ایغازی منفرداً و یا شام ملکی ایله متفقاً
صایبیلرله جنکدن فارغ اولدی . اکثریا اولرله
غلبه لرچالدی . بوسبیله تاریخده (ایغازی) نامی کمال
حرمت و تعظیم ایله یاد اولور .

ایغازیینک خلفلری موصل و حلب انا بکاری
و ابوییلرله خوش کچینه مدکارندن مملکتلری تک
بر چوق قسمی الدن چیقاردلری حالده اوزون مدت
« ملک » و صوک زمانورده « سلطان » عنوانیه
ماردینده حکومت سوردی لر . بو خاندان افرادی
مان عمومیتله صلاح ارباشندن اولدیلری ایچون
خلاقک توجهه نائل اولمشلردی .

موصل و حلب انا بکاری ، بودوقی مکشاهلک
کوله سی قسیم الدوله آق سمنقر بر سبی تک اوشلی
عماد الدین زنگی تأسیس ایلدی .

عماد الدین زنگی باباسنک نقش سفرنده مقتولتی
اوزرینه ققیم قالمش ، بابا دوستلری تک حمایه سیله

فرنگلرله اوغراشیه به صرف ایتدی ، بوده ایکسچی
صلیب سفیرنک تسریعی موجب اولدی . آلمان
و فرانسز صلیب لری اما طولیده کلی ضایعات ویره
ویره سوریه به کله سیلدی ، اوراده قدس قرالی ایله
برلشورک شامی محاصره ایلدی . شام طفتیکنلردن
مجدالدین آبی النده ایدی ، نورالدین بونورک شامدن
غیری بوتون برلرینی الندن آلمش ایدی . بوندن
طولانی شامک قورنارلمشی ایچون نورالدین ده کل قرد شی
موصل آتابی سیف الدین غازی به مراجعت ایلدی .
ایکسچی اهل صلیب سفیرنی اداره ایدن آلمان
ایمپراطوری و فرانسه قرالی محاصره به آلدیلری
شامی اسقط ایده مدیلر ، قدس قرالنه بر مقدار
عسکر بر اووب گیری دوندی لر .

سلطان نورالدین بونک اوزرینه صلیب لره ده شته
صالدیردی . الزنده قدس ، الطایبه ایله سوریه
ساحلنک بعض نقطه لرندن باشقه بر بر ارفادی .
شامی طفتیکنلردن آلدی ، بوتون سوریه به حکمدار
اولدی . فاطمیلرک ضعیفی ، صلیبیلرک تعرضی اوزرینه
مصر دن استمداد صدازی کلدی . نورالدین ،
اسرا سندن « شیر کوه » بر فرقه ایله مصره کونوردی .
شیر کوه ، فاطمه خلیفه سی « حاضر الدین الله » ک محافظلری
بر طرف ایتدی ، وزاری دره ده ایلدی ؛ آره سی
چوق کچه دن وفات ایتدی کسندن برینه برادر
زاده سی مشهور « صلاح الدین یوسف بن ایوب » کچمیدی .
صلاح الدین فاطمیه خلافتنه و بونورک عقیده سته خاتمه
چکلدی ، شامی مذهبی اعلان ایله برار کندی
امارتیله مصری نورالدین محمود اداره سته نقل ایلدی .
صلاح الدین ایوبی شو مو قرت اوزرینه استعقال
هوسنه صایدی ، متبوع مفخمی ایله آزالری آچیلمه
باشلادی ، ایکسچی آراسنده حرب آلاولنه چکی
صیره ده نورالدین ارتحال ایلدی (۵۶۹) .

بو بونورک حکمه ازار تاریخارده « ملک عادل نورالدین
شهبذ » عنوانیه یجل ایدیلر . بکری سکزییل سورن
سلطنتی ایچنده دین اوضرینه مان برکون مجاهده دن
فارغ اولماش ، منصور ساجخانی هیچ بروقت
سرنسکون ایدیله مشدره

حکومت ارتکانک انقائیه برینه او طوردیلان
اون بر یاشنده کی اوشلی « ملک صالح اسماعیل »
صلاح الدین ایوبی ابتدا خطبه و سکنی کلمج متبوی
آدینه او قودوب کسیدر مش ایسه ده صوکره امرا سیله
احداث ایلدیکی اختلافی و سبیله الحاق ایتدی .
سوریه تک اشقانه باشلادی ، کادی حای محاصره
ایلدی . هنوز اون ایی یاشنده اولان ملک صالح
اسماعیل ، باباسنک بو قدر نامنی کورن صلاح الدینک
بوتون مملکتی آلفله کتفا ایتمه رک حلیمده کندیسته
چوق کوردیکنی آغلا بهرق خلته شکایت ایتدی .
سلطان مقفورک سایه سنده بیلارجه راحت ایدن
حایلیلر صوکره قدر مدافعه ایده چکلرینه عهد
ایله یلر . بحق حصوله کان شو غلیان اوزرینه
صلاح الدین ایوبی محاصره نی قادره مجبور اولدی .
مع مافیه ایکی حکمدار آره سنده بر قاچ کره حرب
تکرر ایتدی . نهایت ملک صالح اسماعیل بلاولک
وفات ایتدی ، مملکتی صموجه زاده لرندن موصل آنا
بکی عزالدین مسعوده وصیت ایلدی .

شجیب عاصم کو بر بیلی زده محمد فواد

دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون مورکد ایلی تاریخی
و تورک تاریخی مدوعی مدرسه

(جهان تاریخده تورک لسان و مدنیتی) عنوانی صلاحه مقالهمورک
بولندن اولک کبری (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۴ ، ۲۱۷ ،
۲۲۰ ، ۲۲۴ ، ۲۲۷ ، ۲۳۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۸ ، ۲۴۱ ، ۲۴۵ ، ۲۴۸)
۲۵۸ (۲۰۲۲ نومردی ایختر مزده دورک)



جہان نایب خاندان تورک اور ماہنامہ



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی - ۱۷ -

آناطولی سلجوقیلرینک تاسیسی

- ۱ -

تورک آتیلرینہ اسکدارہ قدر پول آچدی، آرتق
تورک قارشیدن « بیزانس » ک دارات واحتماتہ
حریتانہ باقیہ باشلادیلر .

واقعا سلیمان بیزانسہ قدر گلش ، دایانمش
ایدی سہ سہ ساحل بولرندہ کی قلعہ لردہ ، تا اوزا فلردہ
اورنہ ، خربوت وانطا کیہ دمہ حالا بیزانس باراغی
دالغہ لایوردی . بورا لردہ شو بیزانس علامتک
بقاسنہ سبب بورادہ کی - بزم تعبیر مزجہ - تکفورلرک
جواردہ کی اسلام امراسنہ ویری ویرمہ لری ،
مطاوت کوسترمہ لری ایدی .

انطا کیہ دمہ کی روم والی ایلہ اوغلی آراسنہ
نفاق کیرمش ، شہری تسلیم ایچون سلیمان دعوتنامہ لر
آلمشدی . واقعا انطا کیہ سلیمانک مقری اولان
ازیتہ بک اوزاق ایدی ، فقط اوزمان بک مہمور
بر قلعہ اولدیغندن اختیار ایدیلہ چک کلغی دکر
ایدی . سلیمان کیتدی ، شہری تسلیم ایدی
(۴۷۷) . انطا کیہ بک بولہ چہ سلجوق ایلہ اتحاق
ممالک اسلامیہ سونجیر او باندیردی کی ملکشاہک
دیواندہ آلتیشلاندی . سلیمان متبوعتک برقات دہا
کوزینہ کیردی ، قتلذوالی بہ شو موقت اوغور
کلدی .

عربلردن « عقیل » قبیلہ سنک زینسی اولوب
اولجہ بولندی بی « بحرہ » قطعہ سنکدن الجزیرہ بہ
ہجرت ایدن محمد بن مسیب موصلدہ حکومت ایدن
بی حدانہ استمداد لری بہ مبنی یاردم ایشم ،
صوکر قازاندی موقت و شہرتک یاردمی ایلہ
موصلی الہ ایدہ رک بر حکومت تشکیل ایش
ایدی (۳۸۰) . بونک اخلاقی سلجوقیلر حایہ سنندہ
اولہرق یوز اون ییل حکمہ سوردی لر . ایشتہ
انطا کیہ ، او زمان موصل و حلب امیری اولان
بوخابداندن شرف الدولہ مسلمک حایہ سنندہ اولد -
یغندن سلیمان بونکہ جنکہ مجبور اولمش ، غلبہ دمہ
چالیش ایدی ؛ فقط سلیمان بونکہ دمہ قناعت ایچہ رک
حلیہ ایددی . حلیہ شرف الدولہ تک والیسی
اولان ذات سوریدہ بولمقده اولان سلجوقیلردن
تشمہ مراجعتہ حلیہ سلیماندن قورناروب آلماسنی
تکلیف ایددی . تشمہ بونی قبول ایلہ سلیمانک
اوسنہ بوردی ، مغلوب ایددی ، سلیمان یاسندن
انخار ایددی (۴۷۹) .

ملکشاہ سلیمانک ارتحال اوزرینہ اوغلی قلیچ
آرسلانی باباسنک برتہ کوندردی ، ایرانہ کتیروب
حبس ایددی .

سلیمان انطا کیہ بہ کیدرکن ازینق محافظہ سنہ
وزیری ابو القاسمی برافش ، دیگر برلر دمہ محافظلر
تعبین ایشمسی . وفاتی خبری اوزرینہ بو بکار
ہر اتقلا .

دہا سلطان طغرل زماندہ ، بیزانسک شرق
حدودینہ طویلانان تورک لره قارشہ حرکتی ، حتی
اسلام ممالکندن بر ایکسنی محاصرہ سی و اورادن
قویان استمداد سداسی اوزرینہ سلطنت خانداندن
ملک شہاب الدولہ قلمش [قوتلش] آذربایجان
و ایران جہلرینہ کوندردی .

قتلش او طرفلردہ طویلانان تورکنلری
سایغانی آلتہ آلدی ، قافقاسیا و شرق آناطولی
ایچنہ آقنلرہ طالدی . طغرل بک صوک زمانلردہ
باشندہ کی تورکنلرہ ایرانہ کیرہ رک استقلال دعواسنہ
قالغشدی . طغرلک وفاتی ایسہ بو فکری تقویہ
ایدی ، لکن آلب ارسلان ایلہ ایتدی کی حربہ
مقتول دوشدی (۴۵۶) .

آلب آرسلان ، قلمشک اوغللرندن دہ شہہ
لنہ رک ازالہ لریہ نیت ایددی ، فقط وزیر نظام الملکک
شفاغی ایلہ اونیندن واز کجیدی ، کندیلرینہ
منور سلجوق ایلہ ادخال ایدیلہ مہین بیرہ چک ایلہ
اورنہ آرمہ سنہ کی برلری ویدی .

مملکت ضبطندہ سلجوقیلرہ پشداراق ایدن
تورکنلردن بر طاقم قبیلہ لر الجزیرہ دن سورہ بہ
کیرمشلر ، قلمشک اوغلی سلیمانہ اسکان ایچون
تخصیص ایدیلن برلرہ بایلمش لردی . ایشتہ سلیمان
اسلام اولک لری ایلہ بیزانس آراسنہ بولان بو
مملکتدہ تورکنلرہ برلکدہ قالدی .

مشہور « ملازکرد » محاربہ سنکدن صوکرہ
اورا لردہ بولان تورکنلرہ دہا ایچیریلردن کلنلردہ
التحاق ایلہ بیزانس مملکتی ایچنہ آت اوتانمقہ
باشلا یرق قیزیل ایرماغہ قدر کیدیورلردی . حتی
دانشمند حکومتک . روسی اولان احمد بو ایرماغی دہ
آشوب « غالاتیا » بہ کیردی کی زمان قارشوسنہ
کوندربان بیزانس قوماندانلری مشترک دشمنی برلہ
نہرق بربرلرہ اوغراشمہ بہ باشلامش اولد فلرندن
بو کوزل برلرک قولایچہ الہ ایدیلہ چکنہ امیدلر
آرمشدی .

آلب ارسلانک خلق ملکشاہ آناطولی ایلہ
جداً اوغراشمہ بہ قرار ویدی . وتیلہ باباسی
طرفین اورنہ ایلہ بیرہ چک آراسنہ اقامتہ محکوم
ایدیلن سلیمان قیزیل ایرماق ایلہ قرہ دکر بوغازی
آراسندہ کی برلرک قنقنہ مأمور ایددی . اہالیسنک
اسیلا سبیلہ چکلمہ سی بوزندن بوش قالہ چق برلرہ
اسکان ایچوردہ یوزیک خانہ خاق ویردی روایت
اولنور (۴۶۷) .

ملکشاہک بولہ غربی آناطولی بی اشغالنہ
سبب دہ قافقاسیانک سلجوقیلرہ الہ کچمہ سی ، دا -
تشمندیلرک آچدیلری برلردہ قوتلہ برلشمہ سی
حسیلہ غارتلہ کچین تورکنلرہ طوبوملق تدارک
انگ ایدی . بولرہ سلیمانک رئیس اتخانی ایسہ

اشوب «عاشيا» به برديني زمانه سرسوز
کوندريان بيزانس قوماندانلری مشترک دشمنی برآ
فهرق بربريله اوغراشمه به باشلامش اولدولرندن
بوکوزل پرلرک فولايجه الده ايديله چکمه اميدلر
آرتمشدی .

آلب ارسلانک خلقي ملکشاھ آناملولي ايله
جدا اوغراشمه به قرار و بردی . و نتيله باباسی
طرفندن اورده ايله بيره چک آراسنده اقامته محکوم
ايديلن سلیمان قیزیل ايرماق ايله فرهد کز بوغازی
آراسنده کی پرلرک فتحته مأمور ایتدی . اها ایسنک
استیلا سبيله چکلمه سی یوزندن بوش قاله حق پرله
اسکان ایچونده یوزیک خانه خانی و بردی روایت
اونور (۴۶۷) .

ملکشاهک بویه غربی آناملولي بی اشخانته
سببده قافقاسیانک سلجوقیلر الله کچه سی دا -
لشمندیلرک آجدقلری پرلرده قوتله پرلشمه سی
حسیله غارتله کچین تورکنلره طوبوملق تدارک
ایتمک ایدی . بونلره سلیمانک رئیس انتخابی ایسه
باباسنک اورالده براندیعی صیتدن استفاده ایچون ایدی .
سلیمان منکوبا بیزانس حدودنده وقت کچیردیکی
زمان بو حکومتک عجز وضعفی کورمش ، ایچه
آ قلامش ایدی . آلدیعی اسر اوزرینه بولندیعی
پردن چیقوب محل مأموریتنه کیتمک ایچون اذربایجانه
کلدیکی زمان اوراده کی تورکنلرک چوغی کندیسنی
آلقیشلرله قبول ایدوب معینه کیردیلر . سلیمان
شرقی آناملولي بی کچدی ، فولايجه قیصریه بی
آلدی ، اورادن آناملولي مرکز یا یلاسنی تعقیب ايله
غریبه طوغری یورومک باشلادی . اوکنه کوندریان
بیزانس قوتلری طاغیلمقده ، عادتا کندیسنه ظفر
یوللری کوسترمکده ایدیلر .

یا لکز ، حکومتلرینک یاردمندن مایوس قالان
خلقي طاقم طاقم طولیاتیور ، حرکتک انسلک اوایوردی .
سلیمان بوکا کوزل برچاره بولدی . انته دوشن
شهرلر خلقي ايله یا لکز ویرکیلرینی ویرمک شرطیله
مقاولهلر پامه به قرار و بردی . بو صورتله هر بر
حق امنیت آنته آلتان خلقدده فولايجه اطاهت
ایددی . بویله جه آرزمانده مرمره قییلرینه قدر
طایندی .

بیزانس شو بوپوک تهلمک قارشیسنده کندینی
طولایله جتی برده تفرقه بی آرتیرمش ایدی . نیکه -
فورس بوتونیادیسی ، میخال دووقه سی تختدن آتوب
برینه کندیسنی چیققی ایچون سلیمانی دعوت ایدییور
اونکله مقاولهلر امضالیوردی .

سلیمان مشهور « ازنیق » ی آلدی ، مرکز
ایدندی (۴۶۹) . « ایدنجوک » ک اشغالی بیزانسی
ایدن اینی به تهدید ایدرکن ، « ازمید » کده سقوطی

اوغری یور اولن بیل حله مسوردیلر . ایسه
انطاکیه ، اوزمان موصل و حلب امیری اولان
بوخاندان شرف الدوله مسامک حایه سنده اولد -
یغندن سلیمان بونکله جنکک مجبور اولمش ، غلبه ده
چالیش ایدی ، فقط سلیمان بونکله ده قناعت ایتیرک
حلی ده ایستدی . حایه شرف الدوله تک والیسی
اولان ذات سوریه ده بولتمقده اولان سلجوقیلردن
تشنه مراجعتله حلی سلیماندن قورتاروب آلماسنی
تکلیف ایتدی . تشنه ده بونی قبول ايله سلیمانک
اوستنه یوریدی ، مغلوب ایتدی ، سلیمان یأسندن
انجار ایلدی (۴۷۹) .

ملکشاه سلیمانک ارتحاللی اوزرینه اوغلی قلیچ
آرسلانی باباسنک برینه کوندردی ، ایرانک کتیروب
حبس ایلدی .

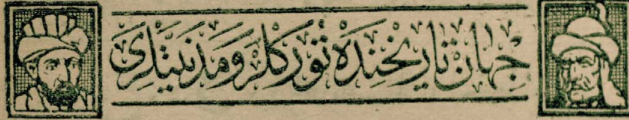
سلیمان انطاکیه کیدرکن ازنیق محافظه سنه
وزیری ابوالقاسمی براقش ، دیگر پرلرده محافظلر
تعیین ایتمشدی . وفاتی خبری اوزرینه بو بکار
هب استقلال هواسنه قایلدیله ، قوتلرینی پارچه لادیلر
یا لکز ابوالقاسم قازانمش اولان سطوقی ادامه به
چالیشدی . آطالر دکزینه قدر قوتو حانی کنیشاندی .
حتی شورادن بورادن تدارک ایلدیکی برقاچ پارچه
درمه چاقه تکنه ايله ساغزه بيله هجوم ایتدی .
بو قورقونج دوشمان روملرک وهمنه طوقوندی .
نه یاپوب یاپوب کولکی آلدیلر ، کندیسنی ايله دوستلق
واتفق ایتدیله ، حتی استانبوله دعوتله آغیرلادیله .
ابوالقاسم ابتدا کهنه بیزانسک اتفائنه دایانیرق
ملکشاهه قفا طوتوق ایستدی ، صوکره بوپوک
چقمیه جفی آکلادی ، بارکانه قدر کیدوب عبودیت
کوستردی . اورادن دولشده بولده تائف اولدی .
ازنیق حکومتنه وکیل براندیعی قرداشی (ابوالغازی) ده
روملرله خوش کچیندی ، فقط بونلرک ازنیق
ساتون آتقی ایچون تکلیف ایتدکاری یاره بی رد
ایددی .

ملکشاهک وفاتی ايله آناملولیده قتلمش
احقادینک بیلدیزی بنه پارلادی . سلطان برکیارن
(بورک بارون) تختنده استقرار بولور بولماز سلیمانک
اوغلی قلیچ ارسلانی دورت بیلدن بری بولندیعی
زنداندن چیقاردی ، باباسنک باشلادیعی بوپوک
ایشی باشارمه مأمور ایتدی . (۴۸۵)

نجیب عاصم کوپرلی زاده محمد فؤاد

دارالفنون تورکلسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
و تورک تاریخی مدرسی مدرسی

(جهان آویغنده تورکلر و مدنیتلری) عنوانی سلسله مقاله لار
بوندن اولکیلری (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۲ ، ۲۱۷ ،
۲۲۰ ، ۲۲۴ ، ۲۲۷ ، ۲۳۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۸ ، ۲۴۱ ،
۲۴۸ ، ۲۵۲ ، ۲۵۵) نومرولی نسخهلر مژده در .



برنجی قسم : تورک تاریخچه تکاملی - ۱۸ -

آناطولی سلجوقیلری - قلیج ارسلان

- ۲ -

سایه‌هاک اشاری ، قلیج ارسلانک درتیبیل سورن محبوسیتینک منکامنده آناطولینک حالینا بوس بوتون دگیشمیشدی . قلیج ارسلان باباسی کونندن قالان صادق بکاری باشنه مولیادی ، ابتدا اوالغازی ائنده بولونان ازیق قورتاردی ، پای تحت ایدندی ، اطرافنده صادق بکاره بوردی . بوئدن صوکره ماسه قلال هوستنده بولونان بکاری برز برز بوله یاتیردی . شرق طرفندن سلجوق ایله نجاواز ایدن دانسه لیلرک اشغال ایلدکلری برلی کیری آلدی . مملکت سلیمانک برافینیه حدودی بولدی . ایش بیلر و جوسوز سنا بطلردن برطافری ده کیرل تدارک ایشدیله . چناق نله اوکئنده قی املردن بر چاقنی الده ایشدیله . آرتق ، باباسی سلیمانک زیاده شوکت قازانان قلیج ارسلان ایچون قسطنطنیه یه کوز آتاماق قابل اولمازادی ، آتحاق بولده طبیعه یه فتح ایتمک ایچون قلیج کافی دکلمدی ، دونانعا لازم ایدی . قلیج ارسلان سرسره قیلرندن الکچیددی بیلرده کیرلجه کیرل یایدیرمه به باشلادی . لرومی قدر کئی تدارک ایلدکن صکره فتحه باشلاق طبیعی ایدی . بونی بیز انسلیرده آکلادیلر . فیضیدنجی میخال دوقس بابا بدنجی غره غواره ایلیار کوندردی . غریک فوئته محتاج اولدیننی ییلدردی . (۴۶۶) . بابا بوسراجمک اسماق کلکسا منقشتمه موافق بولدی . کایسارک برلشسه سیله شرق وغرب خرسقیانقلندکده برلشچکنی بوو اتحاد سایه سنده « نس » ک استخلاصی اومیوردی . بوک ایچون غرب دولترندن قرق بیک نرک براردونک ایتانوله کوندرلسنی التماس ایددی ، فقط موافق اوله مدی .

برده قلیج ارسلان کی یایدیرمه قده ، حتی الده ایدین اسیرل ایچنده بولونان اوسته لردن استفاده ایله ایشی تمجیل ایلمکده ایدی . قیصر آنکسی قومینوس ، میخالک رجاسنی تکرار ایددی . تلمکک کوندن کونه بوومکده ، یافلاشقه اولدیننی بابا ییلدردی .

اوانتاده اوروپاده فنا بر روز کار اسمش ، باشقه بحریمان حاصل ایچمیشدی . متردی کشینی پیر Pierre Fermite ک تشویقه فرانسه ک « لرمون » شهرنده طوبلانان عظیم فرولسین (۴۸۹) اهل اسلامه قارشى مقدس حرب اعلان ایچش ، خرسقیانق حاکمی صلیبلر طایفه زرق قدس سفینه سوئه قرار برمش ایدی . آوزویاک هر برنده صلیب اردولری حاضرلانجه ، الی سلاح طوقانلر دین اوفغنه صلیب طائفه به استمجال کوستریوردی . اهل صلیبک ، مقداری یوز بیک اولدیننی روایت ایدینن یشداری قسطنطنیه یه کلدی ، اورادن روملرک یاردینجه آناطولی یه آق آتدی . قدسی قورنارمه یه کیدن بواز دوساچوق ممالکندن کچه جک ایدی ، قلیج ارسلان بونلری بر حله ده بپتردی ، قورتیلاردن آق مقداری بیزانسه دونه ییلدی .

اصل قوه کلبه تک آره دن کلکده اولدیننی خبر آلان قلیج ارسلان کئندی قوتیه قارشى طورومیه چیغ حساب ایدنی ، متوعی سلطان برکیاره عرض ایله استمداد ایدی . برکیارق داخلی غائله له اوغراسیوردی . بنا طیه بر مقدار کؤکللی کوندرمکدن باشته برشی یاهمدی . اهل صلیب قوه کلبه سی (قسطنطنیه) ده طوبانوب استراحت ایشکدن صوکره آناطولی یاهسنه کچدی . یدی یوز بیک مقدارنده اکثریتی کنج ، کافه سی متعصب افراددن عبارت اولان بواز دو طوغری « ازیق » اوسئنه بوردی ، محاصره سنه باشلادی (۴۹۱) .

قلیج ارسلاننه بوکره توجه ایدن خدمت پای نختنی ، مملکتینی ذکال بوتون اسلامی مدافعه وصیانتدن عبارت هاری بر وظیفه ایدی . ایشته بونی ادراک ایدن قلیج ارسلان پای نختنی اوکئنه فوشدی کلدی . مقداری الی بیکه واران معیق

ایله اولقدر دشمنه نه یاه ییلدی ؟ محصورینده وطنه لری مدرک ایدی ، صوکره درجه به قدر مدافعه ده اصرار ایتدیله . نهایت ایچریده بولونان روملرک تشویقه قلمه به بیزانس باورانی چکلدیله . بوسورته نله اهل صلیبک متفق اولان بیزانسلرلر آنه دوشدی ، تحرییدن قورتولدی . اهل صلیب ازیقندن اسکی شهره طوغری بول آیلور ، قلیج ارسلان بونلری آدیم آدیم تعقیب ایله مناسب بر برده بر میدان محاربه سی و برمه نی قوربوردی . اسکی شهر اوکئنده بونلری اجرا یه قویولدی . ایدین حرب هر نله نتیجه نلندن قلیج ارسلان باضرووه چکلدی . آرتق شوموقیت اوزرینه سوریه بندر بولک امین اولدیننه شه ایچین اهل صلیب شوق ایچنده ایدی . قلیج ارسلان دوشانه نسبتله بر آووج اولان قوتیه بوسیلای طوردیرمه چیغ آکلادی . ایکی کوزل تدبیر قوردی . بری ، صوکره روملرک نابولون اردوسنه یایدیلری کی دوشانک کچه چی مهوره لرک تحریقی ، ایکنجیسی چته محاربه لره ده مشیتک تعجیزی ایدی . بوندی بری اجرا ایشکدن صوکره کئندی مملکتک شرق حدودینه چکلدی ، عاقبت انتظار ایلدی . اهل صلیب خرابه زاره دونه برین برده تورک چتلیک نهادی تعجیزی بیک وولو زحمله انطاکیه بواردی . بوسیلک آقوب کیشمه سیه تلمک بر طرف اولماشدی . بونلرک ایکی فره لک برده مقداری قسطنطنیه دن آسیا طورافته کچمیشدی . دیگر طرفندنده قیصر آنکسی قومینوس ده الده ایدیننی ازیق دن باشقه چناق نله بوغازی دیشاریننده کئی آمله لری ، دکتره یابین برلی سلجوقیلردن استرداد ایله ایچر یلره تعرض حاضر کویوردی . بوزالده تورکلر بیک وطنلری برافیلور قلیج ارسلانک یانه کلپوردلر .

قلیج ارسلان دمدر فره لردن دایمباره فرالک اوظلی قومانداننده بولونان برینن محاربه ایدی . بغداد اوزرینه یوزومک عزمنده بولونان ایکنجی فرقه بویوک اوردونک تعقیب ایشدی بولان کیتوبوب براز شیلان ایلرلیور ، دانشنده ایلندن کچمک ایستپوردی . قلیج ارسلان دانشمندرلن ملک کشتکین (کوموش) ایله اتفاق ایدنی ، بونلری ده قبادوقیاده محو ایدنی .

شو ایکی فره لک اعماستدن صوکره نوبت بیزانس قیصرینه کلدی . تام حرکت ایدمکی ائنده ملک کوموش تکین ایله آزارلی آچلیدی . شوله بر زمانده بوزالک اک بویوک ایکی سکمدارینک محاربه به کیریشدی بیک چیرکین ایدی ، فقط اوله اولقله برابر حرب اولدی ، دانشمندرلر آفره وقیصرینه غیب ایتدیله . پیرمان سلجوقی کمداری بیزانسلرله حدلرنی ییلدردی .

قلیج ارسلان سلطان برکیاره قارشى اصلا وضعیتنی دکیشدیرمه دی ، تاپینتندن آیرلادی . فقط بونک وقای (۴۹۸) اوزرینه برینه کچن سلطان محمدی طایمادی ، کئندی استقلالنی اعلان ایله سلطان لقبی آلدی . بونکده ا کئنا ایچمیرک سلطان محمدی اوزرته دن قالدیرمه ، ایران سلجوقیلرینه خانقه ویرمک بویوک برسلطنت تاسیسنه قالدیشدی ، خربوت ، دیاربکر ، موصل طرفلرنده بولونان ایران سلجوقیلری امراسیله مظفر انه مصادمه لده بولندی ، اورالری و الجزیره دن بر طاقم شهرلری ضبط ایلدی . نهایت صوکره بر محاربه ده منهنم اولدی . فراندن کچرک دوشوب بوغولدی (۵۰۰) . نعتی (شمسائی) کوبنه دفن ایلدی .

نجیب عاصم کوپرلی زاده محمد قواد
دارالفنون تورک اساق تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
تورک تاریخی مدعی

(جهان تاریخچه تورکلر ومدنیاتری) عنانی سالیه
مقاله لرک دیکلری (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۴ ، ۲۱۷ ، ۲۲۰ ، ۲۲۴ ، ۲۲۷ ، ۲۳۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۸ ، ۲۴۱ ، ۲۴۵ ، ۲۴۸ ، ۲۵۲ ، ۲۵۵ ، ۲۵۹ نومرولو نسخهلر مدور .



جہان ناری محمد بن قورکاتر و مہاندیشی



برنجی قسم : نورک تاریخک تکاملی - ۱۹ -

آناطولی سلجوقیلری

- ۳ -

قلیج آرسلان صوک زمانلرنده مملکتی اون بر اوغلته تقسیم ایتک کی رغزاتنده بولندی (۵۸۴)، بومقاسمه قرداشلر آراسنده مخاصمه بی موجب اولدی . هپ بربرله اوغراشدیلر ، بابازی خوار و ذلیل مزاره طبقیدیلر (۵۸۸) .

قلیج آرسلان فونییه ای ک کوچک اوغلی غیاث الدین کیخسروه و برمش ، بوده بابانک وفاتنده سلطنتک کندیسنه کچمه سی لازم کله جکی دهواسنه قالدشندی ؛ فقط « رکن الدین سلیمان » دیگر قرداشلرنی ازدکدن صسوکره فونییه ده آلدی ، کیخسروی قاجیردی (۵۸۹) .

رکن الدین سلیمان سلطنتک وحدتی اعاده ایله باباسی ایکنجه قلیج آرسلانک او بوبوک خطابی تمیر ایتدیکی کی ارضرومده حکومت ایدن « صلتق » خاندانی ده اورنادن قالدیره رق شرقی حدودنی ده کنیشندی .

رکن الدین سلیمانک وفاتنده (۶۰۱) هنوز اون بر یاشنده اولان اوغلی اوچنجی قلیج آرسلان برینه چقارلدی ، فقط اپلری کنن امرا بوبله برچوجکک سلطنتی برنورلو قبول ایده مدیلره اون ایکی ییل اول فونییه دن قاجوب آناطولیده ، الجزیره ده طولاشدقدن صسوکره استانبول ره اورادن ده تا آلمانیایه قدر کیدوب ینه استانبول ره عودتله اوزون مدت مسافر قالان غیاث الدین کیخسروی دعوت ایتدیلر (۶۰۲) .

سلطان غیاث الدین کیخسرو بوفدعه کی سلطنتنده انظالیه ایله برابر ایچ ایل ساحلرنی وکیکیانک برقمسی ضبط ایتدی .

بیزانسلیرک قورقیدنی نهایت باشلریته گلش ، اهل صلیب قسطنطنیه نی آلمش ، اوراده برلاتین امپراطورلنی تشکیل ایلش ایدی . بورادن قاجان قصر خاندانندن برشعبه ازیقده برایمپراطورلق فورمش ایدی . غیاث الدین کیخسرو فونییه به کیدرکن ازیق حاکمی بول و برمزلک ایتدیکندن سلطنتک حدوتی حجاب ایتش ایدی . کیخسرو ازیق حاکمی تأدیپ ایچون اورایه کادی ، غالب اولدی . عسکری روم قراکاهی یاغما ایله مشغول ایکن بردشمن نفری طرفندن شهید ایدیلدی (۶۰۸) .

غیاث الدین کیخسروک برینه بوبوک اوغلی سلطان عزالدین کیکاووس چقارلدی . بوکرده ایکنجه قلیج آرسلانک صوک زماننده اولدیگی کی

قلیج آرسلانک ثابت فوجیه سی ، طبق باباسی سلیمانک اتقارنده اولدیگی کی ممالکجه بوبوک ضایعاتی موجب اولدی ؛ فومشور هر یردن باش قالدیره رق پارچه پارچه برلر آلدیلر . آناطولی سلجوقیلرینه تابعیتی قبول ایدن خرپوت ، دیار بکر و موصل امارتلری ینه ایران سلجوقیلری سلطانی اولان مجده دوندیلر . دانشمندیلر قلیج آرسلان قالدرد قلری یزلی کری آلدیلر . هله بیزانس حکومتی فرصتی غنیمت بیلدی . « مندرس » ابرمانی بویته و « آق شهر » ه قدر باییلدی .

ایشته قلیج آرسلانک خلف اولان اوغلی « سلطان رکن الدین مسعود » فونییه ده ایچه برلشدکدن صسوکره واقع اولان ضایعاتی تضمینه قالدیشدی ، عمرینک صوکنه قدر شرقده دانشمندیلر غریبه بیزانسلیر ایله اوغراشدی . الدن چیقان پرلری استرداد ایتدی ، دانشمند ایلدن آتیق پتک اوزافه دوشن شرق قسمندن بر آزی قالدی ، بیزانسلیلر ایسه اسکی حدوده چکماک صوریهله صلحه تائل اوله بیلدیلر .

قلیج آرسلان زماننده آناطولیدن کچن صلیبیون قدسی آلمش ، بر حکومت تشکیلته موفق اولمش ایدیلر . مسعود اولک صوک کونلرنده ، اسلام امراستک ، باطاحسه تورک قهرمانی سلطان نورالدین شهیدک صوکدرجه به وارد برد قلری تضیق طولایسیله آوروپا ینه آیانلشمش ، ایکنجه برصلیب صغریته قرار و برمش ایدی . ابتدا آلمانیایه امپراطوری اوچنجی « قونزاد » ، آرقه سندن فرانسه قرالی یدنجی « لوقی » قوتلی اردورله بالذات سفره چقیدیلر ؛ برنجی صلیبیلر کی قسطنطنیه یولنی طوتدیلر .

روم قیصرلری بوبله آوروپا اردورلینک ایکیده بر ممالکتلرندن کابوب کچمه لرندن بحق فوجوندیلر . اهل صلیب اردوسنی تشکیل ایدنلر هپ متعصب ، قایا قلیج اربابی اولدنلری ایچون شرق کایساسنی محو ایله بر نواب قازانق ، قسطنطنیه کی بر معموره بی ده یاغما ایده رک دنیاق الله ایتک هوسنه دوشمه یی هر زمان ممکن ایدی . ایشه بوتله کدن مذهب و مملکتی قورنارمق ایچون قیصر « مانوئل » آلمانیایه امپراطورینک یوزینه کولدی ، معینده خاش فلاغوزل و بردی . سلطان مسعود امپراطور قونزادی طرسوس کچیدلرنده چوریدی ، اردوسنی طارمه طاغنیق ایتدی . قونزاد یارالی اولرق

منصب و امتیازی تو را مرستی بچون کیست و آنرا کس
آلمانیا امپراطورینک یوزینه کولدی، معینه ده خاش
فلاغر زلر و بردی . سلطان مسعود امپراطور
قوزادی طرسوس کیچدیله چوریدی . اردوسنی
طارمه طاغینق ایتمدی . قوزاد یارالی اولرق
ازنیقدهن رجهته مجبور اولدی (۵۴۲) .

آلمانیا امپراطورینک آرقه سندن کن فرانسه
قرالی ینجیمی لونی امپراطورله ازنیقهده بولوشدی .
قرالک روم بلاغر زلرندن کوزی ییلمشدی ؛ بونله
امنیت ایدهمدی ، آناطولیده صاعه صوله طولاشدی ،
نهایت موقعه معاندندن طرلابی تورکارک « طاش ایلی »
دینکاری (Cilicie pètrée) یعنی « ایچ ایلی »
طاغرلنده سلطان مسعود ایله قارشولاشدی . بروبوک
بحاربه اولدی . اهل صلیبک چوغنی تلف ایلدی ،
قرال لونی تک باشنه برقایا اوسقنده قالدی . کوج بلا
کندیسنی قوزتاره ییلدی .

صالیبیلرک قیاجندن قوزتیلانلری ، بیک مشقنه
ساحله ، انطالیه ایتمیلر . اولجه اورابه تک اوزره
ساراش ایله کارکی کیلر بونلری کاملا آله جق قدر
دکلدی . قرال ایله معینک ایلری کنلری کیلر
یئندیلر ، کری قالانلرده قارمدن انطالیه کیته لری
اسر ایتمیلر . آناطولی بی باشدن باشه آشان
بو صوکره کیلر سلجوق بیته لریک اولمیلر ،
قیزیلرله تلف اولدیلر .

شو قوزقوج یاتیریدن صوکره سلطان مسعود
چوق یاشامادی . الی بیل سورن حکمدارانلی زمانده
قومشورله اوزون اوزادی بحاربه لده بولنه رق
تفرقه بیه دوشن تورک قوتی بر سر کزده طویلاغنه
موفق اولدیمی کی حربدن بوش قالان زمانی ده
مملکتک اعمارینه صرف ایلدی . اعلای دین ایچون
بوتون حیاتی تلف ایدن مجاهد مکریم نورال دین
شهبیدی کندیسنه داد ایلمدیمی کی اونک مجاهده لرنده ده
قیمتلی معاوتلرده بولمشدی .

سلطان مسعودک برینه کچین اوغلی سلطان
عزالدین قلیج آرسلان ثانی (۵۵۱) اوزون مدت
دانشمندلر و قیصرلر ایله اوغراشمغه و اک نهایت
اوجینچی اهل صلیب ایله ده صاواشمغه مجبور اولدی .
ایکینچی قلیج آرسلان دانشمندلرک بیی
حکمداری مشهور باغی بسان (باغی باسان) = دوشهان
باسان (ایله ایتمدیمی بحاربه ده مغلوب اولوب قیصر
« اما بول » دن استمداد ایتشدی . باغی باسانک وقتندن
صوکره باباسنک آرزو آیدوب ده موفق اولمدمیمی
ایشی بایندی . دانشمنده حکومته خاتمه چکدی .

قلیج آرسلانک باغی باسانه قارشلی استمدادی
خضمته سلجوق حکومتی نحو ایده جک رافتداری
حاضر اولدیمی قدر ایدیشندندر . بیزانس امپراطورانی
ایله اوغراشمه سی ایسه حدود منازعه لرندن عبارت
ایدی ، حتی باغی باسان علیه آفاق ایچون تسلط طبیعی بیه
کیدیشنده حقدیه بروبوک هر متر کوسترلمش شهر آیینلر
پایلشدر .

ایکینچی قلیج آرسلان زمانده وقوعه کن اهل
صلیب سفرینده نه آناطولی اولرندن ، نده اولر
تورکوردن اهمیتلی برزبان کورمدیلر .

بو اوجینچی اهل صلیب سفرینک آلمان فرقه سی
مشهور امپراطور نرهدر یق بارباروس معینله
قسطنطینیفه دن آناطولی بیه کچیدی ، یتش بشلک
بر اختیار اولان بارباروس جوانلر غیظه ایده جک
برسر عتله کیکلیک بیه کیردی ، « سلفک » صومنده
یققاتمده ایکن غرق اولدی (۵۸۵)

بردشمن نفری طرفندن شهید ایلدیمی (۶۰۰) .
غیاث الدین کیخسروک برینه بروبوک اوغلی
سلطان عزالدین کیخسروک چیقاردی . بوکره ده
ایکینچی قلیج آرسلانک صوکره زمانده اولدیمی کی
طاله آراسنه نفاق کیردی ؛ صحبه سی ارضروم
حاکمی طغرل ایله قرداشی علاءالدین کیقباد تخت
دعواسنه قاقشدیلر . عزالدین ایچ دهواچی بی ده
یوله یاتیردی . قهرسلیرک الهه ایتکاری انطالیه بی
استرداد ایتمدی . ازنیق و طرزون روم امپراطور
لقری آراسنه هی نفاقدن استفاده ایتمدی سئوب
شهرینی و پادلاغونیا بی اله کچیردی .

(عزالدین کیخسروک برینه کچین کوج قرداشی
وسابق مدعی سلطان علاءالدین کیقباد روم سلجوق
خاندانک صوکره بروبوک بر حکمداریدر (۶۱۶) .
علاءالدین کیقباد مملکتک اداره سنی دره بده
ایلدیمی زمان شرق دولتلری ، بالخاصه اسلام
حکومتلری جنکیزک برر صالدردی اوردورله
پیشان ایلمکنده ، دنیالر آتسه یاقیلمکنده ایدی .
جنکیز ته لکسی بیک یاغلاشمشدی . جلال الدین
خوارزمشاه موغوللر اونکندن قاجه قاجه آذربایجان
قدر کیش ، اوراده بی بر حکومت قورمش ایدی .
علاءالدین کیقباد ایوبیلردن ملک اشرف ایله
خوش کچینمش ، حتی برده صهریت پید ایتشدی ؛
بو سایه ده دیار بکر و ارضرومی مملکنه الحاق
و منکوج حکومتی الفا و جلال الدینی ارزنجاندن
تعیند ایتمدی . بو صورتله دها طویلر تورک
حکومتی وجوده کتیردی . جلال الدینک امانندن
صوکره علاءالدین موغوللرله قارشلی قارشلی بکلدی .
ایشته اصل بوراده ایتدیکی مدارا کوستردیمی
حسن تدبیر و سیاستله مملکتی موغول استیلا سندن
قورتاردی .

بو مناسبتله صوکره زمانه قدر خلق دیلمده تاریخ
صحیفه لرنده « علاءالدین » سلجوق سلطانی معناسنده
قوللانیلور اولدی .

ارباب عالمه حرمتی ، ملکینی اعماره خدمتی
چوقدر . مولانا تک باباسی بونک زمانده قونیه بیه
کلوب حسن قبول کورمشدی . علائیه قصبه سی ده
کندیسنک اثر عمرانیدر .

سلطان علاءالدین سافلری کچی سوریه بی ده
الده ایتک هوسنده ایدی . فقط بونی حربا دکل
صالحا یعنی زمانمز تمییر صحه حول مصاحسانه ایله
اجرا ایتک ایستردی . بو امل ایله ایوبیلردن ملک
معظم بن ملک عادلک قیزی « امکنه عادل » بی
آلدی . بوندن دنیا بیه کن عزالدین قلیج آرسلان
آدی کوچوک اوغلی ده ولی عهد ایلمدی .

فقط وفاتندن صوکره وصیتی طویولدی ،
بروبوک اوغلی غیاث کیخسرو ثانی بی تخت چیقاردیلر .
ایشته بوندن صوکره سلجوق دولتی موغوللرک
النده او بونچاق اولدیمی کی هر طرفه کوچی بئلر
برر حکومت تشکیل ایتمیلر . قوجه امپراطورلری
طارمه طاغین اولدی ، فقط سلجوقیلرک بو احتضاری
تا ۷۰۷ تاریخته قدر سوردی .

نجیب عاصم کوپر بیلی زاده محمد فؤاد

دارالفنون تورک لسانی تاریمی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریمی
و تورک تاریخی مددی

(جهان تاریخنده توکلر و مدنیتلری) عنوانلی مسله ده
مقاله تیزک بوندن اولکنلری (۲۰۰۴ ، ۲۰۰۷ ، ۲۰۱۰ ، ۲۰۱۲ ، ۲۰۱۷
۲۰۲۰ ، ۲۰۲۲ ، ۲۰۲۷ ، ۲۰۲۹ ، ۲۰۳۲ ، ۲۰۳۸ ، ۲۰۴۱ ، ۲۰۴۵
۲۰۴۸ ، ۲۰۵۲ ، ۲۰۵۵ ، ۲۰۵۹ ، ۲۰۶۲) بومر بولونستلر ندرده .



جہان ناری بخند لا نور کلمہ و ما دنیا کی



برنجی قسم : نورک تاریخک تکاملی - ۲۰ -

خوارزمشاہلر

متزلزل اولمش ایکن ، شہزادہ جلال الدین منکوی
بیرق تک اقدامی سایہ سندنہ اوردونک انتظامی اعادہ
ایدلی . کیجہ جوئی پریر آتش یافدی پرورق
خوارزم شہای اغفال ایله کیجہ یاریسی عودتله
ایسی باباسنه ییلدیردی .

چنکیز ۶۱۵ ده خوارزمشاہ اوستنه حرکت
ایتدی . قطب الدین محمد مدافعه قرار ویرمش
ایدی . بوسیلہ قوتنک قسم کلیمسی تورکستان
وماوراءالنہر قلملرینہ تقسیم ایش ایدی .

چنکیز قطب الدینک مدافعه قرارینی آلا دی
کی اوزمان متاتی ایله معروف اولان صمدقندی
اهال ایله بخارا اوستنه یوردیدی (۶۱۷) بخارادہ
قوماندانلر پرخرج حرکتی اجرا ایتدیلر ایسده .
موغوللر طرفندن چکیمک اجبار ایدلی . ایرتسی کون خلق
استبان ایله قبولی آچدیلر . چنکیز خلقک بونومانی
مصادره ایتدی . اونہ یبری یه صابلا تیش خوارزمیلر
بولندیغی خبر ویرلہسی اوزرینہ شہرہ پریر آتش
ویردی . ایچ قلمہ ده کی خوارزم امر اوعسا کریمی ده
تمامیله انا ایتدیردی .

چنکیز شوحر بک اصل مسبی اولان «اتراز»
والیسی اوزرینہ اوغقری «چنتای» ایله «اوکتای» سی
کوندرمش ایدی . طابندک وخیم اولدیغی آکلایان
غایر خان صوک درجده مقاومت کوستردی . حتی
سلطانک کندیسنہ امداد کوندردیکی تومان بیکی
اون بیک بیکی «قرمجه خاص حاجب» ایشک
چیقیمه جغنی آکلامش ، تسلیم اولنہ بی تکلیف
ایش ایدی . غایر خانک ردی اوزرینہ قرمجه
خاص حاجب چیقدی تسلیم اولندی ، بونک چیقدیغی
قیودزده موغوللر قلمہ کیردیلر ، اهالی بی صحرا یه
سوروب کاملاً انا ایتدیلر ، خاص حاجب متبوعنه
وقاسی اولایان برخاش دیه معیتله برلکده پیتدیلر .
ایچ قلمہ ییکری بیک کیشی ایله التجا ایدن غایر
خان معیتی پیتیمه قدر خروج حرکتندہ ومدافعه ده
نیات ایتدی . نہایت اله دوشدی ، اعدام اولندی .

چنکیز اسرادن «آلاق تویان» ایله «سکتو
بوقا» بی بش بیک نفرله «نباکت» اوزرینہ
کوندرمش ایدی . بونلر قلمہ بی اوج کون محاصرہ
ایتدیلر ، نہایت خلق پیشکشله استبان ایدلی .
موغوللر خوارزمیلری اعدام واهالی بی آلوب
«خجند» اوستنه کیتدیلر . بو موقعک قوماندانی
اولان «تیمور ملک» الک بویوک تورک نرمانلرندن دی ؛
شہرک مدافعه سندنہ کوستردیکی جلادت ایسہ تاریخ
صحیفہ لرینی تزیین ایشسدر . تیمور ملک خجند
سویندہ بولنان قلمہ ییک کیشی ایله چکلدی ،
اورادن کیلرله موغوللرک بولندیغی ساحلہ نجرہ
حرب ایله اولتری فوق العادہ ازطاج ایدر ایدی .
نہایت موغوللر ، طوبلا دقلمری الهی بیک تاجیکہ
طابن طاشیدہ رق آظہ بول یابدردلرندن تیمور

تاساسانیلر دورندہ خوارزمده موجود
اولان برحکومتہ بوشوان ویریلیدی . آرلندہ کی
پر روایتہ کورہ بورا اہالیسی ایرانی ارککلرله
تورانی قادینلرک امتزاجندن حاصل اولمشسدر .
دیلمری ده یوقاری ایران دنیان «صفد» لهجه سنہ
یاقین ایدی .

سلطان محمود غزنوی آز جوق بر استقلالی
حاضر اولان خوارزم شاہلرک بو استقلالی محو ایله
بورانک حاکیمینی اسراستدن «آلتون تاش» آدی
پرتورک نیم استقلال ایله توجیہ ایتدی . سلجوقیلردن
ظفرل بک آلتون تاش سلالہ سنہ نہایت ویردی .
سلجوقیلر بورایه «طشت دارلق» باباسنی
قازان کولہ لرینی «خوارزمشاہ» لقبیله کوندرد .
یرلردی . سلطان سنجر زمانندہ خوارزمشاہ بولنان
«آتمز» استقلالی اعلان ایدلی .

آتمز (آتمز) ک بویوک باباسی اوغوزلرک
بیکدی شعبہ سندن اولدیغی حالده سلجوقیلردن ملک
شاہک ابتدا کولہ لرندن صوکر اسراستدن اولان
بلاک تکین (حکیم برنس) ک کولہ سی ایدی .
بلاک تکینک وفاتندہ ملکشاہ برنی «اوشتکین
غرجہ» یه ویرمش ایدی کہ بومہ آتمزک باباسی
اولان قطب الدین محمد در .

ایشته بو قطب الدین «طشت دارلق» ہر سرتیسنہ
قدر چیقمش ، برکیارق طرفندن خوارزمشاہ
نصب ایدلمشدی (۴۹۱) وفاتندہ اوغلی آتمز
(۵۰۱) یرینہ کچھی .

آتمزده باباسی کی سلطان سنجرک یاندہ
بولنہ رق خدمت ایدر ، خوارزمی نیابتلہ اداره
ایلرکن آزارلی آچدی ، خوارزمہ کیتدی استقلالی
اعلان ایدلی (۵۳۵) . سلطان سنجر بر جوق
دفعہ لر بواصی کولہ اوغلتک اوستنه کیتدی ، مغلوب
ایتدی ایسده ہر دفعہ سندنہ لطفنہ دخالتلہ عفو
اولنہ رق موقعی محافظہ ایدلی .

بو خاندان ایچریسنیدہ (۵۶۸) ده مولع
اقدارہ کچن آتمزک طورونی تککش (توکوش) -
دوکوش (خرچین وغیرتلی بر آدم ایدی
خراساندن برخیلی برلر آلدی . ایدین دعوت
اوزرینہ عراق عجم اوستنه یوردیدی ، اورادہ
حکمدار اولان طغرلی اعدام ایله مملکتی ضبط
ایتدی ، بوندن طولانی سلطان عنوانی ده آلدی .
عباسیلر عراق عجمدن بونی جیقارمق ایچون اردولر
کوندردیلر ، موق اولہ مدیلر . تککش برینہ
کچن اوغلی (۵۹۶) قطب الدین محمد بختیارق
وبدبختلکک الک صوکنی طادمش بر حکمداردر .
جلوسنی متعاقب ایکی قوتلی دوشمان قاریسنندہ
بولندی . بو ایکیدن بری اولان غوریلردن خراسانی
وخلط غوری آلدی .
ایکینبی دوشمان ماوراءالنہرہ حاکم اولان

اندازه چینی و غیرتلی بر آدام ایدی
خراساندن برخیلی بر آلدی . ایدیلن دعوت
اوززیه عراق عجم اوستنه بوریدی ، اوراده
حکمدار اولان طغرلی اعدام ایله ممالکتی ضبط
ایتدی ، بوندن طولایی سلطان عنوانی ده آلدی .
هابیلر عراق عجمدن یونی چیقارمق ایچون اردولر
کوندر بیلر ، موق اوله مدیلر . نکشک برینه
کچین اوغلی (۵۹۶) قطب الدین محمد بختیاریق
و بدیختلغک ای سوکتی طادمش بر حکمداردر .
جایوسنی متعاب ایکی قوتلی دوشمان قارشینده
بولدی . بو ایکیدن بری اولان غوریلردن خراسانی
و خطه غوری آلدی .

ایکینجی دوشمان ماوراءالنهر حاکم اولان
« قره خطان » ل ایدی . بونرله ایتدیکی حربک
برنجینده غالب کلس ، ایکنجینده منزه اولمش .
خصمک کندیسنی طایمانه سندن استفاده ایدرک
اسارته دوشمه مش ، اوچنجینده بونلری تامیله
هنریمته اوغرا ده رق ماوراءالنهری قورتارمش .
بوندن طولایی اسلام عالمده « سلطان ظل الله فی العالم »
کبی بو بوک بر عنوانه شهرت قازانمشدی .

قطب الدین محمد بلا حرب « مازندران » ی
آلدی (۶۰۷) ، صوکره ، کرمان ، زابلستان
قطعه لرینی ، فارسی و آذربایجانده ماهدای بوتون ایران
زمینی حکمنه رام ایله می حسینیه « اسکندر مانی »
لقبنی آلمش ، طوقوز نوبت « نوبت اسکندی »
ضرب ایتدیرمک باشلامشدر .
قطب الدین محمد شیعی مذهبنده ایدی . بوسبیله
عباسیه خلیفه لکنی الغابه فرار بوردی ، سید عماد الدین
شیرمندی . خلافته نامزد اعلان ایتدی . فکری
اجرا ایچون ده عراق عرب اوستنه قوتلی براردو ایله
بوریدی . یاغمه یه باشلایان قار و یاغفور حرکتنه
مانع اولدیغندن کیری دوندی .

ایشته بو شانده طهور ایدن چنگیزخان برطاقم
مالکی الله ایدرک خوارزم حدودینه دایتمش
ایدی . چنگیز بی قومشوسو ایله خوش کچینک ،
تجارته رواج ویرمک فکرنده ایدی . حتی قطب الدین
محمد خلافتی علویله نقل ایتمک فکرنده بولدیغندن
طولایی مغبر اولان عباسی خلیفه سی « ناصر الدین الله »
موغولستانه قدر ایلیچی کوندره رک چنگیزی
خوارزمک استیلاسنه تحریص ایتمش ، فقط موغول
جهانگیری بوکا قولاق انعامش ایدی .

چنگیز موغول تجارندن اوج کیشی بی تجارت
تصدیله « ازار-اوتراز » کوندرمش ایدی .
بونلردن برسی اورانک والیسی و قطب محمد دایسی
« غایر » خانه اسکی آدیله خطاب ایتمش ، اوده
بوندن مغبر اوله رق بوتون موغوللری حبس ایله ،
سلطان محمدده بونلرک تجاردرکل جاسوس اولدولری
یازمش ایدی . قطب الدین محمدده بونلرک اعدامی ،
ماللرینک مصادره سنی اراده ایتدی . غایرخان
بوکلن موغوللری تماماً اعدام ایتدی ؛ یالکیز
خدمتکارلردن برسی نصلسه قاچدی ، ایشی چنگیزه
بیلدیردی . بونک اوززیه قورولان مشهورت
مجلسنده خوارزمشاه علمنه اعلان حرب قراری
ورلدی ؛ بوده قطب الدین محمد بیلدیردی .

چنگیز طرفندن تورکستان حدودنده کی خلقی
تسکینه مأمور ایدیلن اوغلی جوچی عودتده ،
اعلان حرب خبری اوززیه موغولستان علمنه
حرکت ایدن سلطان محمد راست کادی . جوچی
حربی قبولدن امتناع ایتدی ، سلطان ایسه بحاربه
اجبار ایلدی . باشلائیلان حربده خوارزم اردوسی

چنگیز امرادلن « الاق بویان » ایله « سندیو
بوقا » بی بش بیگ نغرله « نیاکت » اوززیه
کوندرمش ایدی . بونلر قلمه بی اوج کون محاصره
ایته یلر ؛ نهایت خلق پوشکشرله استیان ایلدی .
موغوللر خوارزمیلری اعدام و اهالی بی آلوب
« خچند » اوستنه کیندیله . بو موقعه قوماندانی
اولان « تیمور ملک » ک بو بوک تورک نغرله مانلردن دی ؛
شهرک مدافعه سنده کوستردیکی جلادت ایسه تاریخ
صفیله لرینی توین ایشدر . تیمور ملک خچند
صوبنده بولان قلمه یه بیگ کیشی ایله چنگیدی ،
اورادن کیارله موغوللرک بولندینی ساحله کچر ،
حرب ایله اونلری فوق العاده ازطاج ایدر ایدی .
نهایت موغوللر ، طولادلری الهی بیگ تاجیکه
طاش طاشیده رق آظه یه بول بایدیردنلردن تیمور
ملک خوارزمه قاچدی .

چنگیز بر طرفدن سمرقندی محاصره یه آلدینی
کبی ، عسکری امراسنه طایغیده رق باشنده آرز
بر قوت بولندردینی خبر آلدینی سلطان قطب الدین
محمدده علمنه مشهور قوماندانلردن « جبه »
و « سو بوتای » ی کوندردی .
سمرقند ، محاصره نک شدنه چوق دایانه مادی .

تورک ترک بوراده کوستردکری خارقه نرعدن فدا کارلقلر
بر فائده ویرمدی . نهایت شهرک شیخ الاسلام
وقاضیسی خلق طرفندن کلدیله ، استیان ایتدیله .
شیخ الاسلام وقاضی یه منسوب الهی بیگ کشیدن
ماعداسی غدارانه بر صورتله اعدام ایلدی .

چنگیز سمرقندی آلفله ماوراءالنهر الله
ایدلش اولدی . قطب الدین محمدده موغوللرک
تعقیبدن قاچه قاچه نهایت یاشنده قالان قراچ کیشی
ایله حزر دکنزده « آسکون » آلمه سنه کچه چک
قدر بروقت بولدی . موغوللر بر طرفدن قایغه اوق
یاغدیردلری کبی صوده تعقیبه قوشانلرده بوغولدیله .
دنیازه صیغه میان . اسکندر مانی ، ظل امق الارض ،
نوبت اسکندری ضاری سلطان قطب الدین محمد
آسکونه خسته کلس ایدی . اوراده کلنجه ایچون
برطای بولمادی وقتانده ایسه بندکاشدن برینسک
کوملکی کندیسنه کفن اولدی !

قطب الدین محمدک آتیه سی تورکان خاتون ،
اوغلنک خراسانه عزیمتدن صوکره خوارزمک
مرکزی اولان « اورکنج » دن قاچدی . بوله
چیقارکن ، موغوللرک ممالکتی صوبیدقندن صوکره
دونه چکری ظننده ایدی . بوسبیله وقتیله اوغلنک
اسیر ایتدیکی ملوک و امرایی موغوللرک رجعتنده
مملکتده شورش چیقارمسونلر دیه کاملاً جیحونه
آندروب بوغدردی .

سلطان محمد خاتله سنک برشاهین بوواسی اولان
« ایلال » و خزینه لرینکده بسطام شهری جواردنکی
« اردلین » قلمه سنه تقانی امر ایتمش ایدی . اردلین
آرزمانده دوشدی . « ایلال » اوزون مدت محاصره یه
دایانیدی ، نهایت سوسزلقدن تسلیم اولدی .
موغوللر ایچری کیررکن یاغفور بوشانغه باشلامش
ایدی . بو صورتله والده تورکان خاتونده اسیر
ایدی .

نجیب عاصم کوربیلی زاده محمد ذواد

دارالفنون تورک لسانی تاریخی دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی
تورک تاریخی مددی مددی

(جهان تاریخینده تورک و مدنیتلی) عنوانی سلسله
مقاله تورک بوندن اولکیلری (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۴ ، ۲۱۷ ،
۲۲۰ ، ۲۲۴ ، ۲۲۷ ، ۲۳۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۸ ، ۲۴۱ ، ۲۴۴ ،
۲۴۵ ، ۲۴۸ ، ۲۵۲ ، ۲۵۵ ، ۲۵۹ ، ۲۶۲ ، ۲۶۶ ،
نومرولو مستهل مزده .



جہان نارا محمد نور کاتب و مہدیناری



برنجی قسم : نورک تاریخک تکاملی : - ۲۱ -

خوارزمشاہلر - جلال الدین

- ۲ -

ساتر و جاہ ایچون کابل و زابستانک طاعلق حدودیتہ
برفرقہ کوندردی .

جلال تویباتی آلدندن سوکرہ ایرتہ سی پیل
ایلک ہارندہ نمرسہ قاققشہرق موغولاری رجعتہ
بچور ایتدی .

چنگیز بوخبر اوزرینہ مان حرکتہ کلدی ،
« کرزوان » قلمہ سی برآئی کندینسی ایلرلیکدن
آیقویدی . بورانک ضبطندن سوکرہ « ہندوکش »
طاغلرخی آشہرق « بامیان » ی محاصرہ ایتدی .
چغتایک اوغلی ، یعنی کندی طورونی براولہ
تلف اولدی . بونک اوزرینہ قلمہ یی شدتلی برجوم
ایلہ ضبط ایتدی . عسکرخی یاغمان منع ایلہ
اھالی بی کاملا قلیچدن کچیردی ، شہری دہہ طاش
طاش اوستندہ براقامق اوزرہ خراب ایتدی .

ایشتہ بوآئنادہ یوقاریدہ چنگیزک زابستاندہ
براقدیغی ستر فرقسہ جلالہ مغلوب اولدی . بونک
اوزرینہ چنگیز اولہ برسرتلہ حرکت ایتدی کہ
عسکری ایکی کون قازغان قاپٹانہ مادی .
اوج آلتی اوزرہ چنگیزک حرکتی خبر آلان
جلال « سند » نری اوزرینہ چکلدی . بوندن
اون بئش کون سوکرہ چنگیز غزنیہ کلدی ،
شہر مقاومتیز تسلیم اولدی .

چنگیز ایرتہ سی کون جلال الدین منکوبرتینک
سند نرخی اونتہ بہ کچمچکنتہ حکم ایتدی . مان
حرکتلہ جلاک دمباری بوزدی ، کیچہ جلال
اوردوسنی اوج طرفدن صامق اوزرہ اوجلری
سند نرینہ متواصل ہلال شکندہ اوردوسنہ
بروضعیت وپردی ، یعنی جلالہ سند نرندن
باشقہ یول براقدی . کونش طوغارکن مجوم
امرخی وپردی . موغوللر جلاک صلاغ وصول
قوللرخی طاغیتیلر . معینتہ یدی یوز نفر
قالان بوآئتہ بارہ جلادت محاصرہ خطنی یاروق
ایچون ، امیدسز بر صوزندہ ہر راست کلدی
نقلہ بہ صالدریوردی . چنگیز جلالی جیالہ
ایتک املندہ ایدی . بونک ایچون اوق آتہندن
عسکرخی منع ایلہ اطرافنی متصل دارلاقمقہ
ایدی . بوضرتلہ حرب اوکلہ بہ قدر سوردی ،
موغول صفلرخی یارمقدن عاجز قالان جلال برآتہ
آتلادی ، صوک بر صولت دھا کوستردی ،
موغوللر اوکندن چکلدی . مان نرہ طوغری
دوندی ، زرہنی چقاردی ، یوکساک بر بردن
آتی مہوزلدی . قالقانی آرتہستندہ ، سانجانی

الندہ ، برلوحہ غرا تشکیل ایتک اوزرہ ، یوزہرک
نہری کچدی . چنگیز بیلہ بولوحہ تک قارشیستندہ
حیرت ایتدی ، نہر کنارینہ قوشدی ، سیرینہ
طلدی ، عسکرخی تعقیبدن منع ایلہ اردوسنہ
واوغللر نہ بوحالی بر حمانت متالی اوللر ق سیر

سلطان قتل الدین محمد خال جہانندہ اوغللرندن
جلال الدین منکوبرتی بہ غزنیہ حکومتی ، ترکن الدین
غورسانچتی بہ (غوردیلری سانجات) عراق حجیم
سلاطنتی ، غیاث الدین پیر شاہہ کرمان ساحلکنتی
ویرمش ایدی .

رکن الدین غورسانچتی موغوللر طرفیدن عراقک
استیلاستندہ مناعی ایلہ مشہور « کرد کوہ » دہ
تخصن ایش ایسہدہ نہایت تسلیمہ بچور اولمش ،
موغول سرداری اوکندہ دیز چوککدن امتناعی
سبیلہ اعدام ایدلشدی .

غیاث الدین پیرشاہ ایسہ باباسنک وفاتندہ کرمانہ
کیتدی ایسہدہ امرادن وقرمخطالردن براق حاجب
ولی التمزادہ سنی قتل ایلہ رینہ حکمدار اولدی .

جلال الدین منکوبرتی باباسنک وفاتندن سوکرہ
خوارزمندہ کی « اورکنج » کیتدی ، اورادہ سلطان
اولان کوچک قرداشی آزلایق « بارلاق » سلطان
ایدی . باشنہ برخی امرایلہ طقسان بیک قدر
« قاقلی » بریکمش ایدی . آزلایق ازادہ صاحبی
اولمقدن خوارزم خلق جلالی ممنونیتلہ قارشیلادی ،
کوچک قرداشی دہ سلطنتی کندینستہ براقدی ،
مقط قاقلیلر جلال لدیندن خوشلانادیلر ، وجودی
اورتہدن قالدیرمق ایچون اتفاق ایتدیلر . بوی
خبر آلان جلال الدین معینتہ کی اوج یوز آتی ایلہ
خوارزمدن چکلدی ، بورانک خراسان حدودندہ
و چولہ کندینسی گوزکندہ اولان موغوللردن
یاقہ سنی فورناردی .

چنگیزک اوغللرندن « جوجی » و « چغتای »
خوارزمہ یورومکندہ ایدیلر ، بوی خبر آلان
شہزادہ « آزلایق » و « آتی » سلطانلردہ قاجدیلر ،
مقط خراسان حدودندہ مقتول دوشدیلر .

سلطانلر خوارزمدن چیققدن سوکرہ والدہ
تورکان خانوتک اقرباسندن و امرادن « ضحار » [۱]
اھالی طرفدن والی و قوماندان نصب ایدلدی .

اورکنج ، چنگیزک ایکی اوغلی طرفندن
محاصرہ اولوندی . ایکی قرداش آراسندہ کی تفرقہ ،
اھالینک مدافعہدہ کوستردیکی فوق العادہ غیرت
وحیت شہرک آتی آئی دایاچکسہ سبب اولدی .
چنگیز اوغللری آراسندہ کی منافقہ تک رمی ایلہ
شہرک تسخیرخی تعجیل ایچوزد بکر اوغلی « اوکتای » ی
کوندردی . خلقک « جانسیارانہ » تعبیرینک فونندہ
کوستردیکی ہمت و حیثہ زعماً موغوللر شہری ضبط
ایتدیلر ، حادثلری اوزرہ تازہ قادین و چوقولردن ،
پردہ صنعت اربابندن ماہدا بوتون اھالی بی قلیچدن
کچیردیلر ، شہرک بدینتہ دہ سیتھرق صوبہ شرق
ایتدیلر ، قتلہ غنواولنان صنایع اربابندن چوغی
سائر اھالی ایلہ شہادت ، دشمنہ معاوحتہ ترجیح
ایتدیلر .

ولی الترمزاده سنی قتل ایله برینه حمله ارا اولدی .
جلال الدین منگوقرغی باباسنک وفاتندن سوکره
خوارزمده کی « اورکنج » کیتدی ، اوراده سلطان
اولان کوچک قرداشی آزلایق « پارلاق » سلطان
ایدی . باشنه برخیلی امرایله طقسان بیک قدر
« قاقلی » بریکمش ایدی . آزلایق ازاده صاحبی
اولمدهنندن خوارزم خانی جلالی ممنونیتله قارشیلادی ،
کوچک قرداشی ده سلطنتی کندیسنه براندی ،
فقط قاتلیلر جلال لدیدن خوشلامادیلر ، وجودی
اورتدندن قالدیرمق ایچون اتفاق ایتدیلر . بونی
خبر آلان جلال الدین میننده کی اوج یوز آتلی ایله
خوارزمدهن پیقدی ، بورایک خراسان حدودنده
و چوله کندیسنی کوزتمکده اولان موغوللردن
یانه سنی فورناردی .

چنگیزک اوغللردن « جوجی » و « جغتای »
خوارزمه یورومکده ایدیلر ، بونی خبر آلان
شیزاده « آزلایق » و « آق » سلطانلرده قاچدیلر ،
فقط خراسان حدودنده مقول دوشدیلر .
سلطانلر خوارزمدهن پیقدن سوکره . والده
تورکان خانویک اقباسندن وامرادن « ضحار » [۱]
اهالی طرفندن والی و قوماندان نصب ایدلدی .
اورکنج ، چنگیزک ایچی اوغلی طرفندن
محاصره اولوندی . ایچی قرداش آراسنده کی تفرقه ،
اهالیک مدافعه کورستدیکی فوق العاده غیرت
و حمت شهرک آتلی آیی دایلمکده سبب اولدی .
چنگیز اوغللری آراسنده کی منافسه تک رفی ایله
شهرک تسخیری تعجیل ایچون دیکراوغلی « اوکتای » ی
کوندردی . خلقک « جانسپاران » تمبریک فوتمده
کورستدیکی همت و جیهه رغماً موغوللر شهری ضبط
ایتدیلر ، عادتلری اوزره تازه قادین و چوجوقلردن ،
برده صنعت اربابندن ماعدا بوتون اهالی قلیجندن
کچیردیلر ، شهرک بدینده بیقهرق صوبه غرق
ایتدیلر ، قتلده غنواولنان صنایع اربابندن چوخی
سائر اهالی ایله شهادتی ، دشمنه مغاوتنه ترجیح
ایتدیلر .

چنگیز ۶۱۸ سنه یی ایلیک بهارنده جیحونی
کچدی . بلخ اهالی طرفندن کوندیریلن مبعوللر
آغیر هدیه لره اقبادلرینی بیلدیردیلر . موغوللر
بویله کندیلکندن مغاوت کورستن شهرلر خلقی
اعدام ایتدیورل ایدی ، فقط جلال الدینک بویوک
براردو ایله غزنه ده بولندیغنی خبر آلان چنگیز ،
برخیلی نفوس حای و مستحکم برموقعی کریسنده
براقای خطرلر سالم کورمدی ، تعداد بهانه سیله
خانی دیشاری چیقارتدی ، کاملاً اعدام ایتدی ،
شهری ده برله برابر ییقدی !

چنگیز « طالقان » ملحقانندن « نصرت کوه »
قلعه سنی آیی محاصره ایتدی . نهایت محصورینک
آتلیلری برخروج حرکتی ایله محاصره خطی یاروب
قاچدیلر ، یادهلر اعدام اولندی . طالقانی ده
آلدقندن سوکره چنگیز میننه اوج اوغلی ده
آلهرق صوک بهار موسسنده جلال الدین منگوقرغی
اوزرینه حرکت باشلادی .

جلال الدین منگوقرغی خراسان حدودنده
موغوللرک التندن یانه سنی فورناردقندن سوکره
غزنه په کیتیک اوزره ، آتیق نیشابورده اوج
کون قالدیلرک سره هله حرکت ایتشدی . موغوللر
کندیسنی هرات حدودینه قدر تعقیب ایتدیلر .
جلال غزنه نی اغتاش ایچنده بولدی ، آلتیش
بیک آتلی اولقی اوزره نوزکدر ، غوریلر و سائر
ملتلردن براردو تشکیل ایتدی .

چنگیز ، جلال الدینک بوموققتی ایشندی ،
حرکاتی توصیه و کندیسنک « طالقان » ده کی حرکتی ده
[۱] هدیه ، پیشکش دیمکدر .

اهالی کاملاً قلیجندن پیچردی ، شهرده طاش
طاش اوستنده براقامق اوزره خراب ایتدی .
ایشنه بوآناده یوقاریده چنگیزک زابلستانده
براندیغنی ستر فرقه سی جلاله مغلوب اولدی . بونک
اوزرینه چنگیز اوله برسر هله حرکت ایتدی که
عسکری ایچی کون قازغان قاینامه سادی .
اوج آتلی اوزره چنگیزک حرکتی خبر آلان
جلال « سئد » نه ری اوزرینه چکادی . بوندن
اون بش کون سوکره چنگیز غزنه په کادی ،
شهر مقاومتی تسم ایلدی .

چنگیز ایزنه یی کون جلال الدین منگوقرغینک
سئد نه ری اونه په کجه چکنه حکم ایتدی . مان
حرکتله جلالک دمداری بوزدی ، کجه جلال
اوردوسنی اوج طرفندن صارمق اوزره اوچلری
سئد نه ریته متواصل هلال شکنده اوردوسنه
بروضعت ووردی ، یعنی جلاله سئد نه رندن
باشقه بونک براندی . کونش طوغارکن هجوم
اسری ووردی . موغوللر جلالک صلاغ وصول
قوللرینی طاغیتدیلر . معینده بدی یوز نفر
قالان بوآتش یاره جلادت محاصره خطی یارمق
ایچون ، امیدسن بر صورتده هر راست کلدی
نقطه په صالدریوردی . چنگیز جلالی حیاً الله
ایتک املنده ایدی ، بونک ایچون اوق آتمه دن
عسکری منغ ایله اطرافنی متصل دارلامقده
ایدی . بوسورتله حرب اوکده قدر سوردی ،
موغول صغرینی یارمقندن عاجز قالان جلال برآته
آجلادی ، صوک بر صوت دها کورستردی ،
موغوللر اوکندن چکادی ، مان نه ره طوغری
دوندی ، زرهنی چیقاردی ، بوکسک بر بردن
آتی مهوزلدی . قالقانی آرقه سنده ، سانججانی
اننده ، برلوحه غرا تشکیل ایتمک اوزره ، یوزه رک
نه ری کچدی . چنگیز بیله بولوحه تک قارشینده
حیرت ایتدی ، نه رکنازینه قوشدی ، سیرینه
طلادی ، عسکری تعقیبدن منع ایله اردوسنه
واوغلرینه بوحالی بر حامت متالی اوله رق سیر
ایتدیردی (۶۱۹) .

جلال هندستانده دهلی په چکادی ، بو قطعه ده
بر چوق دلیرانه حرکتندن سوکره ابرانه عودتله
موغوللره باش اکشی اولان اختیار وعیاش اوزیک
التندن آذربایجان ایلدی . عراق عجمی ده بوکاشم
ایله یکی بر حکومت تشکیل ایتدی (۶۲۲) .

ارض و مده حکومت سورن سلجوق خاندانندن
رکن الدین جهان شام ، قونیه حکمداری رنجی
بو یوک علاه الدینک کندی امارتی سلجوق حکومتته
الحاق املنده بولونه سندن طولانی جلال الدینه التجا
ایلدی . بر طرفدن بویله بر مسئله وار ایکن
جلالک اخلاطه تعرضی ایچی بوس بوتون صابره
صاردیردی . علاه الدین ایوبیلرله اتفاق ایتدی . جلالی
بوزدی ، قاچیردی . بومغلوبیت اوزرینه دیکر
طرفندن موغوللرده تعرضه باشلادی ، جلال مملکتی
توک ایله دیار بکره طوغری قاچدی ، اوراده بر
کورد اننده قتل اولندی (۶۲۸) .

جلال الدین حکومتک انقراضی سلجوقیلرله
موغوللری هم حدود ایتدی . بوده بو یوک علاه الدینک
طوتدیغنی سیاستی اخلاقی طوته مدقنندن قوجه سلجوق
ایمپراطورلغنکده زوال و انقراضی نتاج ایلدی .

نجیب عاصم کوپرلی زاده محمد فؤاد
دارالفنون تورک لسانی تالیفی دارالفنون تورک ادبیاتی تالیفی
وتورک تاریخی ممدی

(جهان تاریخنده تورکدر و مدیترنی) عنوانی سلسله
مقاله تورک بولدن اولکلیلری (۴۰۴ ، ۴۰۷ ، ۴۱۰ ، ۴۱۳ ، ۴۱۷ ،
۴۲۰ ، ۴۲۲ ، ۴۲۷ ، ۴۳۱ ، ۴۳۴ ، ۴۳۸ ، ۴۴۱ ، ۴۴۵ ،
۴۴۸ ، ۴۵۰ ، ۴۵۲ ، ۴۵۵ ، ۴۵۹ ، ۴۶۲ ، ۴۶۶ ،
۴۷۳) نومرولوسلخه نرزه ده در .



جهان نامه بخندک تورکلر و مدنیتک



برنجی قسم : تورک تاریخک تکاملی : - ۲۱ -

ایراندہ و آذربایجانده تورکلر

فارس آتابکری - آذربایجان آتابکری

فارس آتابکری :

ماوراءالنہردن برسیل کی آقوب کلن تورکلر بربر طاغوتلری صبرده « ارض فارس » دنیان ایراندہ سوقولشردی . ایشته بونلردن یعنی اوفوز تورکلرینک « سلفر » قبیلہ سندن « سنقر [سونقور] بن مودود » ده بر حکومت تشکیل ایتدی . بو حکومتک برآدی ده « سلفریلر » در . سونقور عراق سلجوقیلری اداملردن در . سلجوقیلر آراستندہ چیقان منازصلر و حکومتلریجه کورین شہندن استفادہ ایدرک بر مستقل حکومت تأسیس ایتدی (۵۴۲) ؛ فقط ہدہ اولسہ سلجوقیلرہ قارشی اولان قورقو و حرمتدن سلطان و ملک کی بر عنوان آلمدی . اونہدہ بریدہ تورین سائر امثال کی « آتابک » عنوانی آدی .

سونقورک خلقی زنگی ایلک اوکجه مملکتدہ چیقان اغقشاشی یا ایشدیردی . سوکرہ بوقعی دہا زیادہ محکم ایچون عراق سلجوقیلردن سلطان آرسلاک نزدیک شتاب ایتدی ، سلفک خود بخود استقلال اعلاندن طولای ایتدی قباحتی حقو ایشدیردک حکومتی تصدیق ایتدیردی ، بوضورتلہ استقلالنی بر مشروع شکله قویدی . بوسلالہ تک حکمدارلری مملکتی اعمار و عدالت نوزیسنده چوق چالشقلہ تاریخده کوزل بر آد بر ایشلردر .

داخلی بر حصیان ، شدتلی پروایاہ قیتلیق بر آرائی رفاهہ آلیشان خلقی بیزار ایشکدہ ایکن آتابک سعد بن زنگی تک حکومتہ کلیشی ضررلری تلاق و رفاهی زبید ایتدی . کرماک ضبطی ایلہدہ مملکت کیشلہ دی .

آتابک سعد عراق عجمک دہ تسخیرینہ قانقشدی ایدہدہ سلطان محمد خوارزمشاہک الہ اسیر دوشدی . اساردن قورتلی ایچون هر سنہ مملکت حصولتک درندہ بریسی و یرمک و عرض اقیاد ایتک کی فداکارلرہ قائلانہ بے مجبور اولدی . وفاتندہ برینہ اوغلی آتابک ابوبکر کچیدی (۶۲۳) . آتابک ابوبکر بصرہ تک قرب ساحلندہ « لحساء » بنی ضبط ایتدی . مملکتی فوق العادہ اعمار ، علما و ادبایی توقیر ایلدی . شیخ سعدی شیرازینک مبدوعی اولان آتابک ابوبکر بن سعد ایشته بوذاتدر .

بو آتابکک سائر اسلام و تورک حکومتلری کی موغوللر طرفدن الفا ایلدی .

آذربایجان آتابکری :

برآدی قالدی . فقط آتابک بوقطنی حسن ایشدیرمن ولی انیم زادہ سی حضورندہ ال بچہ دیوان طورور ، تنظیمدہ قصور کوسترمزدی .

« ایلدکوز » ک ازخاندن صوکرہ (۵۶۸) برینہ اوغلی « جهان پهلوان آتابک محمد » کچیدی . جهان پهلوان ایلہ فرداشی « نزل آرسلان عثمان » ک آتشلری « نارنج » خانوز ایدی . جهان پهلوان سلطان آرسلاک وفاتندہ کنددی سلطنتہ کچیدی ، فرداشی نزل آرسلاک دہ آذربایجانہ کوندردی . فقط آراسی چوق کچیدن ، هر نہ مطالبہ بے مینی ایشہ ، سلطنتدن واز کچیدی ، تختہ هنوز پدی یاشندہ بولنان شہزادہ سلطان « طغرل بن آرسلان » ی چیقاردی .

جهان پهلوان حسن ادارہ سیلہ خلقہ کندیسینی بکشدیرمش ، سو دیرمش ، دساس بر ذات ایدی . دوشانلردن بریسی طرفسندن آغیرجه یارالاندی زماں امراسنہ کندیسینک وفاتندن صوکرہ سلطان طغرلک کوزلرینہ میل چکامہ سنی وصیت ایتمش ایدی . فقط زوجہ سی « قیبه » خانون سلطان طغرل ایلہ اولتک و بو واسطہ ایلہ اوغلی « قتلغ اینانج » ی امیرالاسرافلہ کچیرمک ایچون بو جنایتہ مانع اولدی . ایشته بو ایتادہ آذربایجانده بولنان نزل آرسلان عثمان اسفهانہ جیقہ کلدی ، بنگسنی نکاحہ آلہرق تختہ کندیسینی چیقدی (۵۸۲) .

سلطان طغرل غصبا اولنان حقنک استردادی ایچون اوغراشیرکن الہ کچیریلوب حبس ایلدی . فقط نزل آرسلان حللی ، سخاوتی و عدالتی ایلہ کندیسینی خلقہ سو دیردک سلطنت سورمک ایسترن بوندن چوق حظ آلامدن بر باطنی فدائیسینی طرفسندن تلف ایلدی (۵۸۷) .

نزل آرسلاک اتلافیلہ مملکت ایکی بے آردلی ، فرداشنک اوغشارندن « آتابک ابوبکر » تجرزدہ قتلغ اینانج دہ ، آنہ سی قیبه خانونک یاردیمی ایلہ عراق عجمدہ استقلاللری اعلان ایتدیلر .

آرادن چوق زماں کچیدہدن سلطان طغرل عیسدن قورتولدی ، قیبه خانونی نکاحہ آلہرق تختہ چیقدی . قتلغ اینانج دہ امیرالاسرا نصب ایتک مجبور شندہ قالدی .

قتلغ اینانج برکرہ طاندینی سلطنتدن بردلو واز کچیددی ، معاونتہ خوارزمیلری چاغیردی . بوضورتلہ عراق عجمدہ سلجوق سلطنتک انقراضہ سبب اولدی کی کندیسیدہ خوارزمیلر ائندہ قتل اولندی .

جهان پهلوانک اوغلی « آتابک نصرالدین ابوبکر » ازان و آذربایجانده بکرہ سار حکومت

سوفور عراق سلجوقیاری اداملرندن دره
سلجوقیاری آراسنده چیقان منازعه و حکومتلریجه
کوردین ضمدن استفاده ایدرک بر مستقل حکومت
تأسیس ابتدی (۵۴۲) ؛ فقط نه ده اولسه
سلجوقیاری قارشی اولان قورقو و حرمتدن سلطان
و ملک کی بر عنوان آلدی . اوته ده بریده
تورین سائر امثالی کی « آتابک » عنوانی
آلدی .

سوتورک خلقی زنگی ایلک اوکجه مملکتده
چیقان اغقاشی یا یاشدردی . سوکره موغنی دها
زیاده محکم ایچون عراق سلجوقیاریدن سلطان
آرسلانک زدیته شتاب ابتدی ، سلفک خودبخود
استقلال اعلاندن طولانی ابتدی قیاحتی عفو
ایتدیردک حکومتی تصدیق ایتدیردی ، بوضورتله
استقلالی بر مشروع شکله قویدی .
بوسلاله تک حکمدارلری مملکتی اعمار و عدالت
توزینده چوق پالشمله تاریخده کوزل بر آد
براقشردر .

داخلی بر عصبان ، شدتلی برویالیه قبتلی بر آرائی
رفاهه آلیشان خلقی بیزار ایتمکده ایکن آتابک
سعد بن زنگی تک حکومته کلیشی ضروری تلاق
ورفاهی زبید ابتدی . کرمانک ضبطی ایلده
مملکت کیشله دی .

آتابک سعد عراق عجمکده تفسیرینه قاشقدی
ایسه ده سلطان محمد خوارزمشاهک انه اسیر
دوشدی . اساردن قورتلای ایچون هرسته مملکت
محصولنک درنده بریسی و برمک و عرض اقیاد
ایتمک کی فداکارله قاتلانیه مجبور اولدی . وقتنده
برینه اوغلی آتابک ابوبکر کیدی (۶۲۳) .
آتابک ابوبکر بصره تک قرب ساحلنده « لحسابی
ضبط ابتدی . مملکتی فوق العاده اعمار ، علما
و ادیبانی توپیر ایلدی . شیخ سعدی شیرازینک
مبدومی اولان آتابک ابوبکر بن سعد ایشته
بوژاندر .

بو آتابکک سائر اسلام و تورک حکومتلری
کی موغوللر طرفدن الفا ایلدی .
آذربایجان آتابکگری :

بو آتابکک مؤسس سلجوقیاریدن سلطان
مسعودک وزیر کی کال سعیرای تک « ایلدکزه » آدی
برقیچاق کولهسی ایدی . وزیر کالک امامعلیه
فدائیلری انده قتلنده بوتون ترکسیله برلکده
« ایلدکزه » دیوان سلطانی انتقال ایتمش ایدی .
سلطان کنندیسی هرکه وریدی ، اوراده کوستردیی
یازارقلرله اماره قدر ارتقا ابتدی . اودورده
سلطانت دیواننده می امرا آراسنده چیقان منافسه
قاریهادی ، کرک سلطان مسعودک و کرکسه
والده سنک توجه و اعتمادی قازاندی . « ایران »
خظه سنده چیقان اختلالی یا یاشدردی . کنتجه
ویاکو شهرلریله شیروان دیارنی یکی باشدن فتح
ایتدی . شو موقت اوزرینه سلطان مسعود
آذربایجان والیبلکنی ده کنندیسه توجه ایتدی (۵۴۱) .
بوراده کوستردیی عدالت و سخاوتی ایله عسکره
و خلقه کنندیسی سودردی .

« ایلدکزه » سلطان مسعودک وقتندن سوکره
دولت ایشلرنده قوژنی بر و تهمک باشلادی . سلطانک
اخلاقندن « سلطان معزالدین ابوالحارث سلیمان
بن محمد » ی خلق ابتدی ، برینه برادر زاده سی
« سلطان رکن الدین ابوالمظفر آرسلان بن طغرل » ی
نخسته چیقاردی . والده سی « نارنج » خانونی ده
کنندی نکاحنه آلدی . سرکشک قاتیلشان امرایی ده
یوله یا تیردی .

ایشته قازاندینی و استعمال ایلدیکی نفوذ ایله
« آتابک اعظم » عنوانی آلان شمس الدین بوتون
دولتک ایشلرنی اله ایتدی . سلطانت قوری

سلطان آرسلانک وقتنده کنندی سلطنته کچیدی ،
فرداشی قزل آرسلانی ده آذربایجان کوندردی .
فقط آراسی چوق کچمه دن ، هرته مطالعه مینی
ایسه ، سلطنتدن واز کچیدی ، نخسته هنوز پدی
یاشنده بولنان شهزاده سلطان « طغرل بن آرسلان » ی
چیقاردی .

جهان پهلوان حسن اداره سیله خلقه کنندیسی
بکندر برمش ، سو برمش ، دساس بر ذات ایدی .
دوشانلرندن بریسی طرفندن آغیرجه یارالاندینی
زمان امراسنه کنندیسنک وقتندن سوکره سلطان
طغرلک کوزلرینه میل چکلمه سنی وصیت ایتمش ایدی .
فقط زوجیه سی « فییه » خانون سلطان طغرل ایله
اولنک و بو واسطه ایله اوغلی « قتلغ ایناج » ی
امیرالاسرافه کچیرمک ایچون بوچنیه مانع اولدی .
ایشته بو ائنده آذربایجانده بولنان قزل آرسلان
خان اصغفانه چیه کلدی ، ینکسنی نکاحنه آلهرق
نخسته کنندیسی چیدی (۵۸۲) .

سلطان طغرل غصب اولنان حقتک استردادی
ایچون اوغرا شیرکن اله کچیریلوب حبس ایلدی .
فقط قزل آرسلان حلمی ، سخاوتی و عدالتی ایله
کنندیسی خلقه سودر بر دک سلطنت سورمک ایسترن
بودن چوق حظ آلامدن بری باطنی فدائیلی طرفندن
تلف ایلدی (۵۸۷) .

قزل آرسلانک اتلافیه مملکت ایکی آردی ،
فرداشنک اوغزلرندن « آتابک ابوبکر » تیرزه
قتلغ ایناج ده ، آنه سی فییه خانونک یاردیمی ایله
عراق عجمده استقلاللری اعلان ایتدیلر .

آرادن چوق زمان کچمه دن سلطان طغرل
عبسدن قور تولدی ، قییه خانونی نکاحنه آلهرق
نخسته چیدی . قتلغ ایناج ده امیرالاسرا نصب
ایتمک مجبورینده قالدی .

قتلغ ایناج برکه طاندینی سلطنتدن بر دلرو
واز کچمه مدی ، معاونه خوارزمیلری چاغیردی .
بوضورتله عراق عجمده سلجوق سلطنتک اقتراضنه
سبب اولدی کی کنندیسی ده خوارزمیلر انده
قتل اولندی .

جهان پهلوانک اوغلی « آتابک نصر الدین
ابوبکر » اران و آذربایجانده بکری ییل حکومت
سودردی . وقتنده برینه کچین اوغلی « آتابک
اوزبک » اول بش ییل سلطنتدن سوکره چنکیزک
قوماندانلرندن مهور جبه ایله سو بوتای محمد
خوارزمشاهک ایشی بتیردکن سوکره تبریز
اوستنه یوردیلر . اوزبک عیاش براختیار ایدی .
موغوللر قارشی قویق زحمتی اختیاردن ایسه ،
بونلره اقیادی ترجیح ابتدی . موغوللر بر ییل
ایچنده تبریزدن اوج کره نکالیف حربیه طولیلاق
صورتیه مملکتی کندیلرینه واردات منیبی اتخاذ
ایتدیلر . اوزبک نخجوانه قاچیدی ، تبریزلر
موغوللر بر دردنجی ورکی دها وبره دک مملکتی
قور تاردیلر .

ایشته بو ائنده جلال الدین منکوبرنی اران
و آذربایجان آلدی « ایلدکزه » خاندانه خانمه وردی .
(۶۲۲) جلاک بو حرکتی نه نتیجه و پردیی خوارزم
مشاهلر مقاله سنده ایضاح اولمشدر .

نجیب عاصم کوپر ییلی زاده محمد فؤاد
دارالفنون تورک لسانی تارشی دارالفنون تورک ادبیاتی کادوسی
تورک تارشی مدرس
برنجی قسمک سوکی
ایکینجی قسمی کله جک هفته دن اعتباراً درجه
باشلایه چفر .

(جهان تاریخنده توکلر و مدنی تری) عنوانی سلسله
مقاله تورک بزدن اولنکیلی (۲۰۴ ، ۲۰۷ ، ۲۱۰ ، ۲۱۳ ، ۲۱۷
۲۲۰ ، ۲۲۲ ، ۲۲۴ ، ۲۲۶ ، ۲۲۸ ، ۲۳۱ ، ۲۳۴ ، ۲۳۶ ، ۲۳۸ ، ۲۴۰ ، ۲۴۲ ، ۲۴۴ ، ۲۴۶ ، ۲۴۸ ، ۲۵۰ ، ۲۵۲ ، ۲۵۴ ، ۲۵۶ ، ۲۵۸ ، ۲۶۰ ، ۲۶۲ ، ۲۶۴ ، ۲۶۶ ، ۲۶۸ ، ۲۷۰ ، ۲۷۲ ، ۲۷۴ ، ۲۷۶ ، ۲۷۸ ، ۲۸۰ ، ۲۸۲ ، ۲۸۴ ، ۲۸۶ ، ۲۸۸ ، ۲۹۰ ، ۲۹۲ ، ۲۹۴ ، ۲۹۶ ، ۲۹۸ ، ۳۰۰ ، ۳۰۲ ، ۳۰۴ ، ۳۰۶ ، ۳۰۸ ، ۳۱۰ ، ۳۱۲ ، ۳۱۴ ، ۳۱۶ ، ۳۱۸ ، ۳۲۰ ، ۳۲۲ ، ۳۲۴ ، ۳۲۶ ، ۳۲۸ ، ۳۳۰ ، ۳۳۲ ، ۳۳۴ ، ۳۳۶ ، ۳۳۸ ، ۳۴۰ ، ۳۴۲ ، ۳۴۴ ، ۳۴۶ ، ۳۴۸ ، ۳۵۰ ، ۳۵۲ ، ۳۵۴ ، ۳۵۶ ، ۳۵۸ ، ۳۶۰ ، ۳۶۲ ، ۳۶۴ ، ۳۶۶ ، ۳۶۸ ، ۳۷۰ ، ۳۷۲ ، ۳۷۴ ، ۳۷۶ ، ۳۷۸ ، ۳۸۰ ، ۳۸۲ ، ۳۸۴ ، ۳۸۶ ، ۳۸۸ ، ۳۹۰ ، ۳۹۲ ، ۳۹۴ ، ۳۹۶ ، ۳۹۸ ، ۴۰۰ ، ۴۰۲ ، ۴۰۴ ، ۴۰۶ ، ۴۰۸ ، ۴۱۰ ، ۴۱۲ ، ۴۱۴ ، ۴۱۶ ، ۴۱۸ ، ۴۲۰ ، ۴۲۲ ، ۴۲۴ ، ۴۲۶ ، ۴۲۸ ، ۴۳۰ ، ۴۳۲ ، ۴۳۴ ، ۴۳۶ ، ۴۳۸ ، ۴۴۰ ، ۴۴۲ ، ۴۴۴ ، ۴۴۶ ، ۴۴۸ ، ۴۵۰ ، ۴۵۲ ، ۴۵۴ ، ۴۵۶ ، ۴۵۸ ، ۴۶۰ ، ۴۶۲ ، ۴۶۴ ، ۴۶۶ ، ۴۶۸ ، ۴۷۰ ، ۴۷۲ ، ۴۷۴ ، ۴۷۶ ، ۴۷۸ ، ۴۸۰ ، ۴۸۲ ، ۴۸۴ ، ۴۸۶ ، ۴۸۸ ، ۴۹۰ ، ۴۹۲ ، ۴۹۴ ، ۴۹۶ ، ۴۹۸ ، ۵۰۰ ، ۵۰۲ ، ۵۰۴ ، ۵۰۶ ، ۵۰۸ ، ۵۱۰ ، ۵۱۲ ، ۵۱۴ ، ۵۱۶ ، ۵۱۸ ، ۵۲۰ ، ۵۲۲ ، ۵۲۴ ، ۵۲۶ ، ۵۲۸ ، ۵۳۰ ، ۵۳۲ ، ۵۳۴ ، ۵۳۶ ، ۵۳۸ ، ۵۴۰ ، ۵۴۲ ، ۵۴۴ ، ۵۴۶ ، ۵۴۸ ، ۵۵۰ ، ۵۵۲ ، ۵۵۴ ، ۵۵۶ ، ۵۵۸ ، ۵۶۰ ، ۵۶۲ ، ۵۶۴ ، ۵۶۶ ، ۵۶۸ ، ۵۷۰ ، ۵۷۲ ، ۵۷۴ ، ۵۷۶ ، ۵۷۸ ، ۵۸۰ ، ۵۸۲ ، ۵۸۴ ، ۵۸۶ ، ۵۸۸ ، ۵۹۰ ، ۵۹۲ ، ۵۹۴ ، ۵۹۶ ، ۵۹۸ ، ۶۰۰ ، ۶۰۲ ، ۶۰۴ ، ۶۰۶ ، ۶۰۸ ، ۶۱۰ ، ۶۱۲ ، ۶۱۴ ، ۶۱۶ ، ۶۱۸ ، ۶۲۰ ، ۶۲۲ ، ۶۲۴ ، ۶۲۶ ، ۶۲۸ ، ۶۳۰ ، ۶۳۲ ، ۶۳۴ ، ۶۳۶ ، ۶۳۸ ، ۶۴۰ ، ۶۴۲ ، ۶۴۴ ، ۶۴۶ ، ۶۴۸ ، ۶۵۰ ، ۶۵۲ ، ۶۵۴ ، ۶۵۶ ، ۶۵۸ ، ۶۶۰ ، ۶۶۲ ، ۶۶۴ ، ۶۶۶ ، ۶۶۸ ، ۶۷۰ ، ۶۷۲ ، ۶۷۴ ، ۶۷۶ ، ۶۷۸ ، ۶۸۰ ، ۶۸۲ ، ۶۸۴ ، ۶۸۶ ، ۶۸۸ ، ۶۹۰ ، ۶۹۲ ، ۶۹۴ ، ۶۹۶ ، ۶۹۸ ، ۷۰۰ ، ۷۰۲ ، ۷۰۴ ، ۷۰۶ ، ۷۰۸ ، ۷۱۰ ، ۷۱۲ ، ۷۱۴ ، ۷۱۶ ، ۷۱۸ ، ۷۲۰ ، ۷۲۲ ، ۷۲۴ ، ۷۲۶ ، ۷۲۸ ، ۷۳۰ ، ۷۳۲ ، ۷۳۴ ، ۷۳۶ ، ۷۳۸ ، ۷۴۰ ، ۷۴۲ ، ۷۴۴ ، ۷۴۶ ، ۷۴۸ ، ۷۵۰ ، ۷۵۲ ، ۷۵۴ ، ۷۵۶ ، ۷۵۸ ، ۷۶۰ ، ۷۶۲ ، ۷۶۴ ، ۷۶۶ ، ۷۶۸ ، ۷۷۰ ، ۷۷۲ ، ۷۷۴ ، ۷۷۶ ، ۷۷۸ ، ۷۸۰ ، ۷۸۲ ، ۷۸۴ ، ۷۸۶ ، ۷۸۸ ، ۷۹۰ ، ۷۹۲ ، ۷۹۴ ، ۷۹۶ ، ۷۹۸ ، ۸۰۰ ، ۸۰۲ ، ۸۰۴ ، ۸۰۶ ، ۸۰۸ ، ۸۱۰ ، ۸۱۲ ، ۸۱۴ ، ۸۱۶ ، ۸۱۸ ، ۸۲۰ ، ۸۲۲ ، ۸۲۴ ، ۸۲۶ ، ۸۲۸ ، ۸۳۰ ، ۸۳۲ ، ۸۳۴ ، ۸۳۶ ، ۸۳۸ ، ۸۴۰ ، ۸۴۲ ، ۸۴۴ ، ۸۴۶ ، ۸۴۸ ، ۸۵۰ ، ۸۵۲ ، ۸۵۴ ، ۸۵۶ ، ۸۵۸ ، ۸۶۰ ، ۸۶۲ ، ۸۶۴ ، ۸۶۶ ، ۸۶۸ ، ۸۷۰ ، ۸۷۲ ، ۸۷۴ ، ۸۷۶ ، ۸۷۸ ، ۸۸۰ ، ۸۸۲ ، ۸۸۴ ، ۸۸۶ ، ۸۸۸ ، ۸۹۰ ، ۸۹۲ ، ۸۹۴ ، ۸۹۶ ، ۸۹۸ ، ۹۰۰ ، ۹۰۲ ، ۹۰۴ ، ۹۰۶ ، ۹۰۸ ، ۹۱۰ ، ۹۱۲ ، ۹۱۴ ، ۹۱۶ ، ۹۱۸ ، ۹۲۰ ، ۹۲۲ ، ۹۲۴ ، ۹۲۶ ، ۹۲۸ ، ۹۳۰ ، ۹۳۲ ، ۹۳۴ ، ۹۳۶ ، ۹۳۸ ، ۹۴۰ ، ۹۴۲ ، ۹۴۴ ، ۹۴۶ ، ۹۴۸ ، ۹۵۰ ، ۹۵۲ ، ۹۵۴ ، ۹۵۶ ، ۹۵۸ ، ۹۶۰ ، ۹۶۲ ، ۹۶۴ ، ۹۶۶ ، ۹۶۸ ، ۹۷۰ ، ۹۷۲ ، ۹۷۴ ، ۹۷۶ ، ۹۷۸ ، ۹۸۰ ، ۹۸۲ ، ۹۸۴ ، ۹۸۶ ، ۹۸۸ ، ۹۹۰ ، ۹۹۲ ، ۹۹۴ ، ۹۹۶ ، ۹۹۸ ، ۱۰۰۰)

اسكى تورك حیات و مدنیتی

اك اسكى تورك شعرلى

برر شخصیت شكننده قارشىلاشديرر ، اولرلى
مباحثه اينديرر ؛ چونكه طبيعتك كوزه لكارينه
بوون روحيله علاقه داردر : يازيل اسهرك قيرلرده ،
او اولرده يشيل ، صارى ، قيرصرى رنگار بربريله
قارشيديني ، درلو درلو چيچكار آجدينى زمان ،
صرعالرده قوبونلر اوتلار ، قيصراقلر كيشنر ؛ او وقت
تورك بكارى آتلىرینه يتهرك دشمن ايللرینه
صالد برلرلر . نرده حرب اولديسه يعنى قهرمان
نرده اولديسه مرثيه جي اوراي آكلاتيپر . « ايرتيسين »
قيلرلندن ، « ايديل » بويلرندن باشقا آسيانك
كيم بيلير نه قدر برلرلى نه قدر مرثيه لرده ترنم
ايدلشدر .

بر حیات اولان حكمدارلره ، ملكلره تقديم
ايديلن مدخناملره ، قوشوقلره كلنجه ، ديوان لغات
الترك مطبوع قسمنده بوقصيده پارچه لرینه
مع التأسف يك آز تصادف ايديليور . يالکز بر
سأونه تقديم ايديله يكي مصرح ايكي بيت ايله ينه
عين قصيدهدن مفرز اولدغيني ظن اينديكم ديك
يتمدن باشقه هيچ برتسيه تصادف ايدمه دك .
بونلردن آكلاشيله بيله يكنه كوره قصيده لر متحد القافيه
ييتلرله - يعنى بوكونكي تعبير ايله مثنوى اصولنه
اتباعاً - يازيليور ، بونده اك زياده اون اوج جمالى
وزنك « ۷ + ۶ » تقطيليسى قوللانيليور .
« ديوان لغات الترك » ه نظراً « قوشوق » شعر ،
رجز ، قصيده مقابلنده مستعدي . شاعرلك
قصيده لرده ناصل بر طور وادا اتخا اينديكارينه
كلنجه ، المزده كي مثالرك محدوديتي بزه بوخصوصى
بيان مطالعه يه امكان براقيور .

مرثيه و قصيده لرده داخل اولدغيني حاله ،
اسكى تورك شعرينك اك رنگين واك قيمتلى قسمنى
قهرمانلى شعرلى تشكيل اينكده در . بوكون بزه
انتقال ايدم بيلن يك محدود بقيله بو حكي
ورمكه مساعده در . آسيانك واسع ساحه سنده
عصرلرجه جنك وجدال حياتي كيره ق تورك ايجون ،
قهرمانلى ، ييكيتلك حسي اك حاكم بر حس اولدغيني
جهتله ، اونك روحندين قوبان بديلى محسوللرده
اك زياده بونك تظاهر لرندن عبارت قالمشدر . مع قافيه
اسكى تورك شاعرلى ، مرثيه و قصيده لرندن ، قهرمانلى
منقبه لرندن باشقا حياتك سائر حادثه لرلى ده ترنم
ايله مشلدر . مرثيه لرده بيله طبيعتك شبن ومسعود
تظاهر لرته قارشى درين بر جنواستغراقى طوبقتدن
كرى قالمايان شاعرلر ، حياته ، طبيعته ، عشقه صميمي
برزابيله ايله باغليدرلر ؛ ياز كلنجه قارلرك اريهرك
بيللرك قوتلرلر ، مسعود چيقتلرك سويغه چكى
سويبهرك حياتك طبيعتلرله قيرلردن ،
او اولرلر ، آتار .

بخت ايدر ، نرجه ربه ، قازره ،
كويوك مو قوشوروش صميمى بر عبت
بختلرلى تشكيل ايجون بولوطلره ، بيله بزلره ،
كونف ، آيه مراجمت ايدر . فقط بوخصوصده
اوتاك بووك موضوع ، ترنم ايجون اك كوزل
وسيله يازك كلمه سدو : مبدول غنيمتلرله تنوج
ايدم چك آقبن كولرلى دوشونتهرك يايلاقره
چيچاركن ، توركك صميم روحندين قوبوب كان
نيله .

كچن هفت مقاله مزده بحث اينديكمز « ديوان
لغات الترك » ، بزه تورك شعرينك اك اسكى
نويه لرلى كوسترملك اعتباريله ، بوكونه قدر معلوم
ولا بيلن اك قيمتلى بر مأخذدر . مؤلف مختلف
كله لرهمثال اولق اوزره كاه برپيت وكاه برقطعه دن
عبارت شعر پارچه لرلى اثرينك مختلف برلرینه
سرپشدرمشدركه ، بوكون بزه انتقال ايدن اك
اسكى ادبيات منيه بقاياسى ايسته بونلردن عبارت
كيدر . بو اثرك انتشار ايدن ايلك جلهدى ايله
هنوز انتشار ايجمن قسملرى اوزرنده كمال دقتله
اجرا اينديكمز تدقيقى ، تورك ادبياتك منشأى
حقتده كي تبعاً نزه مزاج و اكال ايدرك « تورك
ادبياتى تاريخنه مدخل » عنوانى اثرمه درج
اينكده ده ، اونك انتشارينه قدر قارلره بومهم
مسئله حقتده بعض عموى ومختصر معلومات عرضى
فأرددن خالى بولمايور .

« ديوان لغات الترك » ده كي نظم پارچه لرلى بزه
يالکز بشنچي عصر مجريده كي تورك ادبياتى حقتده
دكل ؛ حتى بلكه اسلاميتدن اولكي زمانلرك ادبياتى
حقتده بيله يك صريح معلومات ويره بيلير . بزه
خلق آراسنده دونوب دولاشان شوقلرك ؛
دستانلرك عصرلر اتناسنده نه قدر آز تحوله
اوغراديني وزن و موضوعك حتى لسانك بنويى
كحوللرى نسبتده بيله دكيشمه مديكى ؛ هنوز بر « تورك
خلفيات » تشكيل ايدمه مكله برابر ، تدقيقات علميه
ماهه سنده يك قولاي آكلاشيلير . بناء عليه ،
« ديوان لغات الترك » ده كي منظومه لر تماماً بشنچي
عصره عائد اعتبار ايدلسه بيله - كه بوده قوتله
بوله ايديله بيله چك بر فرضيه دكلدر - اولر واسطه
سيله حتى اسلاميتدن اولكي تورك شعرلرنيك
بوضوح وماهيتي حقتده شمديك تقري بر فكر
ايدنيله بيلير .

ايسته بونقاط نظر دن حركت ايدرسهك ، المزده كي
اثرلك اك اسكيسى اولق اوزره مرثيه لرلى ،
دستانلرلى ، قهرمانلى شعرلرلى كوستره بيليرز .
اولا اولن حكمدارلرك ، قهرمانلرك مناقبى النده كي
سازيله ترنم ايدن شاعرلر ، ياواش ياواش ياشايان
حكمدارلرك ، « خانون ملكه » لرك مدخل بيله ده
اوغراشمه لردر . تورك لسانك تشكيلدن برى
ياشايان ، آغردن آغره دولاشان بو ادبيات ،
ياواش ياواش موضوعلرنيك دائره سنى كيشله تهرك
نهایت حياتك بوون حادثه لرینه معكس اولمشدركه ،
المزده كي محدود بقيله بوتى تماميله اثبات ايديليور
فى الحقيقه بوكون عمود كاشغرى نك ايلك مطبوع
جله نده ، درت مهم واوزون مرثيه دن ماعدا ،
برطاق مرثيه و قصيده لرك ، حكمتاركده متفرق
پارچه لرلى موجوددر . ايلك مرثيه « آلب اورتىكا »
عائد اولوب هر برى درت مصراعلى آتق طعه دن ؛
ايكنچي مرثيه « ياقو » لرله كچن بر حادثه يه عائد
نولوب يكرى قطعه دن ، اوچي مرثيه كيمك حقتده
اولدغيني آكلاشيلمايان اون قطعه دن ؛ درنهي
مرثيه ده « تانكفوت » اميرنه عائد اولوب اون
قطعه دن مركبدر . مؤلف برنجي مرثيه مستثنا
اولق اوزره ، ديكر اوچنك يكديكيرينه هر بو طبيعى
حقتده هيچ بر افاده ده بولمايور ؛ مع قافيه كرك

اولا اولون حکمدارلرک ، قهرمانلرک منافقنلرک انده کی
سازیله ترم ایدن شاعرلر ، یاواش یاواش یااشایان
حکمدارلرک ، « جانون ملکه » لرک مدخلرله ده
اوغراشمیلردر . توزک لسانک تمکندن بری
یااشایان ، آغزدرن آغزه دولاشان بو ادبیات ،
یاواش یاواش موضوعلرینک دائره سنی کیشله تهرک
نهایت حیاتک بوتون حادثه لرینه معکس اولمدرکه ،
لمزه کی محدود بقیه لر بوتی تمامیه اثبات ایدیور .
قی الحقیقه بوکون عمود کاشغری نلک ایلك مطبوع
جلنده ، درت مهم واوزون مرثیه دن ماعدا ،
برطاق مرثیه وقصیده لرک ، حکمتلرک ده متفرق
پارچه لریموجرددر . ایلك مرثیه « آلب ارتشکا »
عائد اولوب هر بری درت مصراعلی آتی قطعه دن ؛
ایکنجی مرثیه « بیاقو » لرله کچن بر حادثه یه عائد
نولوب یکریمی قطعه دن ، اوچجی مرثیه کیمک حقیقه
اولدنی آکلاشیلامایان اون قطعه دن ؛ درتجی
مرثیه ده « تانکفوت » امیرینه عائد اولوب اون
قطعه دن هر کبدر . مؤلف برنجی مرثیه مستثنا
اولتی اوزره ، دیگر اوچنک یکندیگینه هر بوتی
مقننه هیچ بر افاده ده بولمادیور ؛ معافیته کرک
قافیه لرینک دلالتندن ، کرک موضوع اعتباریه
آرالنده بولونان مناسبتندن ، کرک وزنلرندن ،
دیگر مرثیه نلک ده مختلف پارچه لرینی طولایله بیلدک .
کتابک دیگر جلدلرنده ده بو مرثیه لرک سائر
پارچه لريله دیگر بعض متفرق شعرله تصادف
اولوندی .

بو بوک قهرمانلر حقیقه تنظیم ایدلش اولان
بو مرثیه لر ، هر بری بدی ویاسکز جمالی درت
مصراعدن مرکب قطعه لرله یازیلور . هر قطعه نلک
ایلك اوچر مصرعی کندی گنبدیسنه - دیگر
قطعه لرندن مستقل اولورق - مقفادر ؛ یالکز هر
قطعه نلک درتجی مصراعلری قافیه ده متحددر .
مرثیه لرعمومیتله اوزون اولور : تولونک فسیلتلری ،
حیاتنده کی جنکلی ، قهرمانلی ، دشمنلره ناصل
صالدیردنی ؛ محاربه لرده ییندیگی آتیک اوصافی ،
او جنکلرک نره لرده اولدنی ، ناصل تولدیگی ،
د تولن ایچون بوتون ملنک حتی بوتون طبیعت
محیطه نلک نه قیدر جوق متأثر اولدنی برر برر
لصور ایدیلور . بولرده « ساغوجی : مرثیه جی »
مرثیه یی یا کندی آغزندن سویلر ، یاخود توله نلک
آغزندن نقل ایدر . بو اثرلر ابتدائی اولغله برابر ،
بوتون برجاعتی تهییج مقصدیله سوله ندیگی ایچون
بدیی بر قیمتی حائز وعمومیتله جوق غلیانلی در .
ایلك زمانلرده یعنی اسلامیتدن اول دینی مراسم
انسانده ، ومؤخر دورلرده دهها زیاده بدیی برغایه
کوزه تیلهرک « قوپوز » لرک [تورک شاعر لرینک
نولاندقلری اک اسکی ملی ساز] رفاقیته ترم
اولونان بو نغمه لرده شاعر دائما جوشار ، تولونک
نغم و مکرم اولدنی ، علو جانبی نهایت فلکک
اوقته ناصل هدف اولدنی آکلاتیرکن کندی ده
طبیعتله برابر آغلار ؛ داغلی ، بولوللری ،
کونقی المنه تشریک ایدر مجانه لر بسیط و ابتدائی
بولغله برابر ، صمیمی ، دوغرو ، ورنکلیدر .
تورک شاعری استعاری افاده لرندن جوق خوشلانیر .
مرثیه ده مناسبت کتیره لرک یازله قیسی جانلی

قهرمانلق ، بیکیتمک صمی اک حاکم برحس اولدنی
جهتله ، اولک روحندن قویان بدیی معقولرله ده
اک زیاده بوتک تظاهرلرندن عبارت قالمشدر . معافیته
اسکی تورک شاعرلری ، مرثیه وقصیده لرندن ، قهرمانلق
منقبه لرندن باشقا حیاتک سائر حادثه لرینی ده ترم
ایله مشلردر . مرثیه لرده بیله طبیعتک شن ومسعود
تظاهرلر قارش درین بروجنواستغراق طوعندن
کری قالمایان شاعرلر ، حیاته ، طبیعتنه ، عشقه صمیمی
بر رابطه ایله باغلیدرلر : یاز کلنجه قارلرک اریه لرک
بلبلرک توله سکی ، مسعود جیقفلرک سویله جکی
سویله لرک حیاتک طبیعتله باغلیدرلر ، قیرلردن ،
اولونان ، آتیک

بوت ایدر ، قازله ،
کرچونک مو قوشلر اوش صمیمی بر رعیت
، مجانه لرینی تشکیل ایچون بولولطره ، بیلدیزلره ،
کونقه ، آیه صراجت ایدر . فقط بو خصوصده
اونا اک بو بوک موضوع ، ترم ایچون اک کوزل
وسیله یازک کله شدور : مبتدل غنیمتله تنوج
ایده چک آقین کونلرینی دوشونهرک یابلاقله
چیشبارکن ، تورکک صمیم روحندن قویوب کلن
نغمه لر جدا بیدیدر : « هر طرفده درلو درلو
چیچکلر آچدی ، صانتکه برلره بر قالیجه سریلش ؛
بر یوزی طبیعتی جنته بکر بیور . آرتق قیش صیج ،
هیچ کله به چک ! » . یالکز ملنک روحندن ملهم
اولان اسکی تورک شاعر لرینک ، بوندن اون اون
ایکی عصر اول قوپوزلرک نغمه لريله مترافق اولارق
انهاد ایندیلری بو منظومه لر ، قیمت بدیعه اعتباریه
جدا بولورک برشمر رایجانه نمونه سی عدالونه بیلور .
اسکی تورک ادبیاتک اولدنیجه واسع ساحه سنده
« تالیبی - دیداقتیکی) اثرلر ، اجتماعی حیاتده رهبر
اوله بیله چک دستورلر ، اخلاق پارچه لرده مقفود
دکلدر . قسماً شرب مثل ماهیتی حائز اولان بو
پارچه لر ، ملی تورک اخلاقک اسکی عمده لرینی
کوسترمک اعتباریه ده جوق شایان دقتدر . مجا
وزنک آلتیلی ، بدیی ، ویاسکزلیسیله یازلش
قطعه لرندن ، یاخود اون برلر ، اون ایکیلی ،
اون اوچلی ، اون درتلی ییتلردن ترکیب ایدن
بو پارچه لرده بخل وحسدک فثانی ، اکرام وانعام
ایله ایل آره سننده شهرت قازاعه نلک نرزی ،
قهرمانلرک فائده سی ، اللهمک بو بوکلکی ، بو بوکلری
وابوینی صیایوب اولره اطاعت ایتک ضرورتی ،
دنیاک مشقتلرینه قائلایق احتیاجی ، خلاصه تورکک
روحنده حالا بوکون بیله بر حیات اولان اخلاقی
تأثیر ، ساده وموجز بر افاده ایله آکلاتیلیمقددر .
ایشته بیون بو معلومات عمومیه کوستر بیورکه
دنیاک اک اسکی واک بیوک ملنلرندن اولان تورک مانی ،
چین حدودلرندن مجارستان اووالرینه قدر عصرلرجه
حکومت سورن بولمت ، پک اسکی برمدتیمه ، پک
اسکی برادیبانه مالکدر ؛ اولری علم واسطه سیله تدقیق
ایدرک تورکره شانلی ماضیلرینی وزنکن مدنیتلرینی
اوکره تمک تورک ارباب علم رتدقیقنک اک بیوک
وملی وظیفه لریدر . ماضینک میدانه چیقماسی ،
پک ممکندرکه ، اجنبی تأثیرلر آلتنده بوللی شاشیرمش
اولان بوکونکی زوالی ادبیاتزه جانلی بر یول
کوستره بیلدین ! کوسریلی زاده محمد قواد

اسکی تورك حیات و مدنیتی

اسکی استانبول و شاعر لر من

اسکی شاعر لر من خارجی حیاتک کوزه لکاربیه لاقیدیلر ، اونلرک کندی روحلرینه چوریلش کوزلرینی جذب ایچون طبیعت چوق فسونکار صفهلر کوزلرینی ، عشرت مجلسلرینه جلوه گاه اولاجق کوشلره حسنتک بوتون شرابی دوکه لیدی . غزللرینی قایه لکه بور قدجلرده ایچی دانه سنه بکزر جرعه لر آرایان اورند ودریا دل ذوق پرستلر مشجره لرده قوشوشان روزکاری نیلرک فریادینه بکزه دیک ایچون ، غروبک آتین رنکارینی ده شراب دالغاجلرندن آلدینی ایچون سوه لر دی . تصویرنه اوزون پینلر تخصیص ایتدکاری سرو وشمادلو ، مطلقا ، دایرک ایدامنه بکزه م لیدی . صنعتکار لر منک طبیعت قارشیی بو قدر لاقید اولان روحلری ، اسکی استانبولک افسانوی کوزلرینک قارشیسینه بوسیتون بارد قالامادی . اسکی تورك فاتح لری کبی کوزلرینه یکی اقلیلرک نهایتسز خیالی طوتوشان ایکنجی سلطان محمد ، مظفر وحشتلی اوردوسنک باشنده بیزانسک اوصصر دیده پای نختنه کیرنجیه ، اوکا ظفر قصیده لرینی سوله بن شاعر لر بولا هو ق بلده یی ده بیچیل اشدیلر . اساساً اودورک بوتون قهرمان نورکاری وطیبیی هرکیدن ده فضا شاعر لر ، بولده یی اوزون سنه لر دن بری آشنا وروحاً مشتاق ایدیلر ، نیلر سونی کنسارنده ، هر یخ و طریقه قییلرنده غزالر ، تورکولر انیصاد ایدن صنعتکار لر من ، عشرت بخاریله دوامالان کوزلرنده چوق دفعه کوزدل بیزانسک خیالی کورورلر دی . حتی برچوقلری آناطولی حصارینک زمره تپه لر دن استانبولک شفاف سمانی کورمشلر ، بوغازک توپو ییشیل ساحل صولرینه امید و تحسیر لری دوکشلر دی . ستورلره سوسلو سوتافلری ، کیتیش میدانلری ، موزائیکلر ده دولو کایسارلیه بوتون عثمانی بادشاهلرینک رؤیاسنه کیرین بولده یی هیچ کیمسه ، بلکه بیزانس حکمدارلی بیله ، تورککله یابانجی کورمبور دی : روحانی بر اشارة اسلامه موعود اولان استانبول ، ده فتح ایدیله دن اول ، تورك پوردینک معنوی بر پارچسی دیکدی .

فاتحک استیلاسنیدن بک آز زمان صوکارا استانبول بوتون معناسیله برتورک و مسلمان شهری اولدی : بر بر بوسکه لن مناره لر دن آقشاملری بوتون معصیتلری بیقاییان رحمت دالغاری طاشیور ، شمید تره لر نه بانان قندیلر اذان سسلرله هم آهنگ صالانلور دی ... یاواش یاواش شهرک هر طرفی جامع لر ، تره لر ، کاشانه لر ، سرایلره دولدی ؛ واسکی بیزانس بر یوزندن سلینه رک اونک برینه ده کوزل و صنعتکارانه برتورک شهری قائم اولدی . اسکی شاعر لر من فاتحک سوکیلی مصاحی برسه لی احمد باشادن باشلاهورق ، تورك روحنک

بو عمارتلر که مرمر دن بایلمش شوره ده حشر اولنجه باقی قالیر کرچه عالم فانیدر بحر عمان چوره سنده اوچ یانندن دو محیط اورتده کندسی داخی آدمک عمانیدر آفرین بزازلر بازارینه کم صاتیلیر هر زمان برت کرشک یوسف کنعانیدر هر که صفت کورسه بازار ی ایله جمعی دیر آفرین اول شهر باره کم بو شهر ستانیدر عنبرین بودر هوا لطفندن آنده میوه لر آبی روح افزا چومیدر میلری ریخانیدر باده کلر نکلرک رنگنه باقی کیم شیشه ده آلدنر یاقیمیزی صانکیم کورکچین قانیدر

شاعر « عینی » نک استانبول ایچون یازدینی شرقی ، سعیدین ده از صنعتکارانه اولغله برابر دهامفتونانه در : « کاسنانک رونق آتیمق استانبولده اولدینی » سوله بن شاعر ، « بو شهرک طوبراق وجامورله پایمقله برابر جنتک یا آلتنده یا اوستنده اولدینی » آکلانیر ؛ « شهرک هر طرفنده عالی قصرلر یاییوب جنته بکزه تیلدیکنی ، هر طرفک ارباب علم وکال ایله طولدینی ، جمه کونلری محفلرده خوش الحان حافظلرک قرآن او قودق لری ، غلطیه کچلرک باده و خوبان ایله مست و مستغرق اولاجقنی » صافدلانه بر ادا ایله آکلانان « عینی » دن صوکارا ، تاجی زاده جعفر چلی ، استانبولک بلکه الک کوزل فتحنامه سنی یازان بو قاضل صنعتکار ، « هوسنامه » عنوانی مثنویسنده « یایزدولی » دوری استانبولنی ماها بر رسام کبی بر رنگ و حیاتی بر صورتده ترسیم ایدر : فاتح جامع ومدرسه لر ، استانبول سرایلری ، آیاصوفیه جامی ، کاغذخانه مسیره سی ، سورلرک داخلی وخارجی ، خلاصه اودور استانبولنک بر چوق منظرلری « هوسنامه » ده کوروله بیلیر . « بووک ، کولکلی آغاچلرک بر بر یله معاظه ایدر کبی قارشیلشمه سی ، ال اله طونان سرو وشمشاد اوزرندن چیلقین روز کارک سکیرده رک کیمه سی ، چنلر آراننده آقان قان رنگنده ایرماغه سوکود دالارینک دوشمه سی » ، خلاصه طبیعتک بولسه لر ی جعفر چلی نک ماها فیرچه سیله عاداتا جانلانیر . استانبول الک چوق سوهن شاعر لر دن بری ده ، طاشلیجه لی یحیی بکدرک « شاه وکدا » سنده استانبول قلعه سنی عجبانه تصویر ایدر : « استانبول بر ماه بیکردرک سوردن کوموش خنجر قوشانیر ؛ بحر ایچینه کیرمش فقط دریا اونک دیزینه چیقماشدنر . شهرک هر بری مصنع و معمودر . قوروشون تورونلر قه لر بلکن آچمش کیلری خاطر لانیر » یحیی بکدن صوکارا بر چوق شاعر لرمثنویلری ، قصیده لر ی ، غزللرله کوزدل استانبول مدح و تحییل ایتدیلر . جامع لر ، سرایلر و بالخاصه مسیره لر ، اسکی

طشروه ده حفظالصحه مؤسسه لر ی حلب ۲۷ مایس (م . آ) — حلب ، بیروت ، ناصریه ، قدس ، بئرالسبعده ارد هاپون طرفندن حفظالصحه مؤسسه لر ی آجیلش اشبو مؤسسه لر ده امراض ساربه آشیلری اح اولنقده در .

ارتحال — مبرالوقدن متقاعد آصف با حلیله سی وشرکت خیره مدبری علی بک افند همشیره لر ی خاتم برمدتدبری دوچار اولدینی خ لکدن رهایاب اوله میرق ترک حیات ایله بکرت جنازه سی بوکونکی بازار کونی پاشای مشارال طوخشانه لی اوغلتیده کاتر خانلر دن قالدیر لره بشکلاشده سفان پاشا جامع شریفنده اوکابن جنازای بعد الادا یحیی افندی درکاهی حظیره سه دفن ایلده جکدر . رحماهه تعالی

تدریسات مجموعه سی — یکی نسخه سی چققد علمی ، تاریخی قیمتدار مقاله لر ی احتوا ایدییو توصیه ایدرز .

مکتب تنزه لری دن — مکتبیک یکریمی بشد یچشمه کونی صاری یار پرتویال والده سیه وقف مکتبی طبه و هیئت تعلیمی یی طرفند سلطان صوینده اجرا ایدیلن تربوی تنزه سرعت ، آتلامه ، مقاومت بیستک کبی بر مسابقه لر اجرا ایدلشدنر .

حربییه نظاری معاملات ذاتیه مدبرینده ایکنجی فرقه قوماندانلق امر بری ایکن بر قول اردوچه ۳۴۱ سنیسی جزیراتی طرفنده چاوش زنبه وحصصاتی ایله دردیجی صنف معا استخدام اولق اوزره دارالفنون خسته خانه واخیراً انا جمعی مجروحین خسته خانه سی اعا مأمورلغنه تعیین اولنهورق درت ایدنبری د ایتمکده اولان سرچاوش رضا فکری افند ایکی کون طرفنده معاملات ذاتیه مأمورین ق مراجعت ایتمدیک حالده حقیقده معامله قانونیه اولنجه ای اعلان اولدور .

مرکز قوماندانلقندن : مأذونا درسعاد بولیان جراح توری اوغلی خیراه افندیکنک در مرکز قوماندانلقنه مراجعت .

تجزیه ایدیلن مرکز قوماندانلقندن : خانه سننده عناصر عثمانیه یی یکدیگری علی تحریکی مضمین و حسیات ملیه یی رعیتده ایدر اوراق مضره ظهور ایدن بک اوغلتده اصصه مسجدده قصاب خرستونک اوچ سنه ، مقر کوبنده جویرلکده ساکن قره بت ولد بوفص بر سنه حبس لر نه ، مقاوله رسمیه یه مخالف اولور جهت عسکر یی اضرار و اغفال ایدچک صورته اعمال ایتدکاری فوطینلرک بعض اقسامی تنه و تشدیش ایتدکاری ثابت اولان ناریکله و مار بوجاری ذوالکفل افندی ایله چاپاده اعمالات حدی قاریقه سی مدبری طاغستانلی شاهین افندی دن اویبیک درت یوز الی اوچ غروش اوتوز

استانبول بوتون معنایه برتورک و مسلمان شهری اولدی : بر بر یوکسه لن مناره لردن آقشاملری بوتون معصیتلری بیقایان رحمت دالغاری طاشیور، شهید تره بزلده یانان قنديللر اذان سسلرله هم آهنک ساللا نیوردی ... یاواش یاواش شهرک هر طرفی جامعلر ، تره لر ، کاشانه لر ، سرایلره دولدی ؛ واسکی بیزانس بر یوزندن سیلینره اونک برینه ده ا کوزل و صنعتکارانه برتورک شهری قائم اولدی .

اسکی شاعرلرمز فاتحک سوکیلی مصاحبی بروسه لی احمد باشادن باشلایه رقی، تورک روحنک یاراندنی بو الهی بلده یی ترنه باشلادیلر ؛ بعضیلری غزل و قصیده لرده استانبولک مسیره لرینی ، عالی بنالرینی ، بوستانلرینی ترسیم ایتدیلر ؛ بعضیلری « شهران کیز » لر یازدیلر ؛ حتی « لطیفی » کبی صنعتکار نازلرده اونک بدایینی تصویره رساله لر حصر ایتدیلر . اکر بوکون دده لرینک نه قدر بدیعه پرور اولدیغی آ کلامق ایستین قدر شناس بر متتبع چیقاجق اولورسه ، « تون اوکی ویتقه ره استناد ایدره ک استانبولک هر دورده کی کوزه لاکارینی آری آری میدانه چیقاره بیلیر . سرای شاعرلری دکال علی الناده دستانچیلر بیله استانبولک محاسنه حیران قالارق بر جوق بسیطه صمیمی دستانلره حسلی ترنم ایتملر ، بزه اولورده بر جوق محصوللر بر اقلشدر .

یکی سرایک پایلمه سی ، بیزانسلی مورخ قرتودولوس قدر شاعر احمد باشادی ده متحسس ایتدی : بروسه نک اوغولتولی چشمه ساره لرینی ده ا بشیکنده دیکله مکله برابر « اختیار کیش » ک قیوریتیلی انکارنده روحاً بر « اصفهان » ، بر « هرات » حباتی کچیرن احمد پاشا ، ولی نعمتک یکی سراینه تاریخ سوبلک شرفی بشقه سنه بر اقامازدی :

اول سرورکه دیوارکه نقش ایلدی نقاش
تشییه اولنقه یاراردی آکا طویا

اول سرور دلاریه هوادار درر آب
کیم دوشدی بو قصر آیاغنه بی سرو بی یا

شادیله کچر عمر کبی تازه وخرم
اول سوکه سرایکده همیشه اولور اجرا

کوثری پویا شربت جلاب روان بخش
یا نهرلین کا بتدی (که ایتدی) جنان باغی اسقا

بو حوضی یا چشمه خورشید جهانتاب
بو فرش ی یا جام جهان بین مجلا

دولاب اولور آشفته بستان سرایک
یا بلر در کوین ناله قیلور واله و شیدا

یکی سرایک انشائی بو او زون قصیده سیله تسعید ایدن احمد پاشادن سوکرا ، سلطان چک ندیم ومداحی سروزی « سعیدی » استانبول ایچون یازدیغی نفیس بر قصیده ده شهرک بوتون کوزه لاکارینی برر برر آ کلتیر :

شهر استانبول که جالده کوزلر کانتیر
دنیاک عارفلری قننده مصر ناندیر
اولری ذات الارم مسجدلری ذات العباد
صورتی هر برینک رشک بهار مانیدر

مسجد اتقا آیا صوفیه سیدر کویا
ملک میدان سعادت داخی آت میدانیدر
جامع سلطان که رشک جنت فردوسدر
چرخ الخراس قبه سیدر ساق عرش ارکانیدر

استانبولی الک جوق سوئه شاعرلردن بری ده ، طاشلیجه لی یحیی بکدرکه « شاه وکدا » سنده استانبول قلعه سنی عیثله تصویر ایدر : « استانبول بر ماه بیکر در که سوردن کوموش خنجر قوشانیر ؛ بحر ایچینه کیرمش فقط دریا اونک دیزینه چیقمامشدر . شهرک هر بری مصنع ومعموردر . قودوشون قودتولی قبه لر بلکن آچش کیلری خاطر لاتیر . »

یحیی بکدن سوکرابر جوق شاعرلر متبولری ، قصیده لری ، غزلریله کوزل استانبولی مدح و تحییل ایتدیلر . جامعلر ، سزایلر وبالخاصه مسیره لر ، اسکی دیوانلر ضده اعتنا ایله تصویر ایدیلشدر . « نفی » ومعاصر لرنده ، بالخاصه احمد ناک شاعر لرنده استانبولک اک حار و پرستشکار قصیده لرینه تصادف ایدیلر : « بو شهر استانبول که بی مثل و بهار هر خاکه کینه یکپاره عجم ملک فدادر » دییه چک قدر حرارت وغلیان کوسترن « ندیم » استانبولی خورشید درخشان ایله طاریتلاجق امثالسز بر ایچی به بکزه تیر ؛ او دور شاعر لرینک نظر نده آرتق اصفهان کبی الک عنعنوی محاسن مقلری بیله استانبوله قیاس ایدیله من . سعد آباد شاعر لرندن سوکرا « شیخ غالب » ک ، حتی اندرونی فاضل وواصف بکارک شرفیلری بو خصوصه نه قدر رنگین ومعینلردر ؛ بالخاصه « شیخ غالب » ده سلم ناک دورینک سزایلری ، مهتاب عالمی ، چراغان اکلیجه لری بر نلک و حیات اولارق کورولور ...

چنک سانچاغنی آچدقلری زمان قارشیلرنده هیچ بر قونک دایانه مدینی قهرمان وفداکار دده لرمنه ، حیاتک بوتون ذوقلردن الک کنیش بر صورنده استفاده ایده چک قدر بدیعه کار و بدایه پرست ایدیلر . ملی روحزی غائب ایتدیگمز مشغوم زمانلر انشاسنده ، دده لرمندن قالان هرشی کبی ، کوزه لاکه و حیاته قارشی متحسس اولق قابیلندن ده محروم قالشدق : و روحک حدودلری دارالمشدی . تورک روحنک یاواش یاواش هر مساحده او یاندینی شو صوک مسعود زمانلر ضده ، آرتق قلمزک اسکیمی کبی کنیشه دیکینی دو بیورز . بوکون چنک میدانلرنده او یاندیغی کوسمترن ملی روح ، یارین عجلده ، صنعتده ، ادبیاتده ، موسیقیده ده خارقه لری اراته چق و اسکی استانبولک الهی کوزه لاکینی اصل او نسل بوتون وسعتیله حسن ایدیه بیله چکدر .

معصوم وهیجانلی قلملرک بیوک « فاتح » ی الهیلر ونظقلره تجییل ایتدکاری شومبارک کونده ، اسکی تورک استانبولک فصل بدیی بر خارقه اولدیغی آ کلامق ایچون یازیلان شو سطرلر ، چاناق قلعه شهیدلرینک عزیز خاطر لرینی تکرار یا شامق ایچون نه مسعود بر وسیله در : تورک وجدانی ، بتون معنوی وارفتنک تمثال و یادکاری اولان بو شهرک لاهوتی کوزلکینی او قیدر درین حس ایتمه من اولسه ، دشمنلرک دمبر و آتش قاصیرغه لری قارشیسنده ، عصرلرک کورمدیکی و تصور ایدمه دیکی قدر علوی بر قهرمانلق اهرای قوره بیلیر میدی ؟

کوه سبلی زاده محمد شرف

مخابره به مباشرت — قونیه ولایتده تکه مستجابی داخلنده افسکی قضایی مضافتدن ابرادی ناحیه سنده تلغراف مرکزی کشاد اولنهرق السنه شرقیه ایله مخابره به مباشرت ایدیلشدر .

رأی مضره ظهور ایدن بک اوغنده اصمعه مسجدده قصاب خرستونک اوچ سنه ، مقر کوننده جو بزلکنده ساکن قره بت ولد بقوص بر سنه حبسلرینه ، مقاوله رسمیه مخالف اولور جهت عسکریه یی اضرار واغفال ایده چک صورته اعمال ایتدکاری فوطینلرک بعض اقسامی ایتد و تفشیش ایتدکاری ثابت اولان نارکیله و ما یو تجارتی ذوالکفل افندی ایله چاپاده اعمال حدی قاریقه سی مدبری طاعستانلی شاهین افندیدن او بیسک درت یوز الی اوچ غروش اتوز و قوندره منتهدی لطفی افندیدن دخی اوچ آلتش آلتی غروشک جزای نقدی اوله رقی اخذی ساخته نفوس تدکره سی استحصالیه بیله رک استه ایلدیکی ثابت اولان باقی بازارنده طاروقچی ارکر دکاتنه پرمدیل الکسینک ایک سنه حبسه مترات متخنه خلافه ممالک عثمانیه خارجه ن آلتون کوتوردیکی ثابت اولان آیاتیقولا کیمی صا واسیلک اوزرنده بولن تمش بش لیرانک صادره و آریچه اوچ ماه حبسته ، نبقولا نامه عسکری وثیقه یی استعمال ایدرک مأمورین رسم اغفال ایدن دیون عمومیله ده ما کنیست اونی اوچ سنه حبسته و یوز لیرا جزای نقدی اخذی و وثیقه سنی صرفه اعطا ایدن شمدنوفر قوندوکت لرندن نبقولانک ایک سنه حبسته و آلتش ایک جزای نقدی اخذینه ، جبراً فعل مشیع اجرا تصدی ایدن کوچک بازارده کی فرونده کتفه محمدک ایک سنه مدتله حبسته ، اسکدارده او سواقاننده میخالک بقال دکاتنده مقیم یانه لی میخ درت سنه مدتله حبسته ، حیله و دیسیسه استمه عسکر محمدی طولاندیران سلانیکلی نها رجب صبرینک سکز ماه حبسته و اون لیرا جزای نقدی اخذینه و ترجه انقده مستخدم عسکر به دن محمد شرف الدینک بر سنه یکری حبسته ، کندیسنه مأمور سوسی و بره رک اوته بریکنی طولاندیردینی ثابت اولان غلطه ده چ میداننده ساکن آستانلی خالکد ایک سنه حبسه و بش لیرا جزای نقدی اخذینه ، ترلا باشنده دمه حاجق و دعوی و کیلارندن حامپار سومک اوچر حبسلرینه و بش لیرا جزای نقدی اخذینه ، اضرار آرسنی بالتهدید طولاندیران بجزیه کور عمله صالحک الی ماه حبسته و اون بش لیرا جزای نقدی اخذینه ، صلاحیت و مأذونیتی اولمدینی حالده او نیقورمه سنی اکتسا ایدن داود پاشاده سا کمال بن کنعانک اوچ ماه حبسته ، از عسکر به یی اثنای نقسده سرقت ایدن کور عیانچق حسدک بر سنه ، کور خاللردن احمد رچاک بر بیچق ماه حبسلرینه ، مال ، سروق بیلا صانون آلان بلاطده اسکیمی آورام و چارش کوفه چی پتورکه لی علینک ایکیشر ماه پرافته لکارینه ، ساوری اسکله سنده کراسته تجاری قیودانک ایک ماه حبسته ، حریق اثناسنده از سرقت ایلدکاری ثابت اولان بوکورده سا پولاسلردن ابراهیم افندی ایله افسرایده سا صبری افندیکنک اوچر ماه حبسلرینه ، قویون سر تصدی ایتدکاری ثابت اولان طوخنانده ننا صالح ایله دبره لی عباسک اوچر ماه حبسلر مصر بر نسلردن ابراهیم پاشانک کوشکننده سا ایقاعته تصدی ایتدکاری ثابت اولان کدک پاش ساکن قوندره چی برتورک طوخمه و سورمه لی خبر

آناطولیده تورک ظفرلری

ملازگرد میدان محاربه سی

[۲]

غرب منابع تاریخچه سینه کوره

وردی. بو مقصدله ائک منتخب بر سواری قطعه سوله کایتلی
پیاده دن مرک بر قوتی « تراخانوت » ک قومانداسی
آلتنده « اخلاط » ، « اورسل » ، اردوسنه
التحافه کوندری . احتیاط کاک « تراخانوت »
بوئک احتیاط سزجه بر حرکت اولدیقی ، آپ
آرسلانک بیزاس اردوسنه قارش کلدیکی حقدنه کی
روایتلرک نظر اعتباره آلتاسی سوله دیسه ده موفق
اولامادی و حرکت کجبور قالدی . تام بو ائشاده
سلطانک یاقلاشمقه اولدینی خبری کادیسه ده مغرور
ایمراطور بوئک رجعتی ستر ایچون علی اعاده بر نورک
قوماندانی طرفدن بیایان ایمیتمس بر حرکت اولدینی
فکرکی اصلا ترک ایتدی . بر آرز سوکرا تورک
اوفاق تفک ازعاج حرکتلی باشلادی . ایمراطور
بوخصوصه تکرار « باسیلاس » ک و ایی استمزاج
ایندی ؛ صافدل جنرال بوئک اخلاط محافظلرندی
مرک اوفاق بر قوت اولدینی و بر آووج
آدمه حقدن کلنه بیله کجکی تا کیدایتدی . بو قوت
قارش سوق ایملن « نیگفور بریبن » هیچ
اوعدینی برمدانه یه مغرور قارلر برچوق قنات
وردی ، حتی یازلاندی ؛ و سریم آوردوبه خبر
کوتده زهرک امداد ایسته دی . امداده ککن « باسیلاس »
قوتک تضییق قارشینده تورکک منتظماً رجعت
جبور قالدیلر . « باسیلاس » ، بریشان برحاله
اولان « بریبن » قوتک کندیسی تقیب ایتدیکی
هیچ نظر اعتباره آلتایان تورکلری شدت و جراثمه
اوردو کاهلرید قدر تقیب ایندی . لکن او زمانه
تورک ، اعتباری وجهله بردن بره کری
دوبو بیزاس صفرلیته آیدیلر . بو قدر آتی ،
غیر مأمول ومدعش بر هجو مدی که بیزاسلیلر
فاجعه بیله وقت بولامهرق کاملاً عو و بریشان
اولدیلر . یاز الوب آنتندن دوشنجه
قدر کال جسامتله مدافعه ایدن « باسیلاس »
اسر ایدیلرک او ائشاده قرق بیک سواری ایله
اوردو کاهه مواصت ایدن سلطانک حضوریه
کتیرلیدی . « باسیلاس » کال معتزله ایشکنجه لره
منتظر ؛ لکن عالی جناب سلطان ، اوقرقق
ایله کندی چادیرینه کتیره رک قوت وسططوتی
کوسرتد ککن سوکرا بیزاس اوردوسنک احوالی
حقدنه استجواب ایندی . مزاجه کورده کرکی ائی بیلی
« باسیلاس » ، سلطانک قوت حقدنه یک زیاده قدر ائتمه
بولونده برار ، ایمراطورک معظم اوردوسی
حقدنه برچوق ایضاحات وردی ؛ وسططوت
جهانی بیلرندمه یاقلاشمه لری ایجاب ایدن بواکی
بوئوک حکمدارک کندیلی ایچون مشغوم نتیجه لره
وردیه چیک بر حردن قوت ایتلری تنبسی
ایلری سوردی .

« دیوهن » بولاکت خیرخ آیر آماز ،
دشمن اوردوسی حقدنه بر فکی ایدیک ایچون
بالنات ایلرله دی ؛ آقتشاه دوشرو بر تیره
مواصت ایدنده لک اطرافه باقیسیدی . دشمنندن
اثر کورمه نتیجه ، تورکک قورقوند کندی
قارشینده کوریه مدکنرته حکم ایسیدی .
قسط کیچه ، اوردو کاهنه دوترکی ، تورک
سواریلرینک تمادی ازعاجات و تضییقانه
اوشرا بقر کوجله عودت ایدمه یلادی . تورک
بوئون کیچه بیزاس اوردو کاهنک اطرافده دولا
شعرق دشمنلری ازعاج و تخویف ایدیلر . ایتسی
صباح ، بیزاس اوردوسنک تمادی جناحتده
بولونان « اوژ » تورکاردن مرک بوئوک بر سواری
قوتک قوماندانلر بیله براردشمن صفرلیته اتفاق ایددیکی
کوردلی . تمکلیکی کوردهن ایمراطور « اورسل » له
« تراخانوت » قوتلری کری چوریمک ایچون
آدملر کوندر دیسه ایش ایشدن کیمشدی .
« دیوهن » حرب ایچون صفرلی تنظیم
ایتمکی سیراده ، آپ آرسلانک اباچیلری کادی ،
قان دوکک ایسته م « علی جناب سلطانک صالح
تکلیفی ، ایمراطورک غرور و جسارتی بر قانداها
آرتدیرمشدی . « ۲۶ اگستوس ۱۰۷۱ » .
مصادف اولان بو جمعه کونی آراق حرب اولان .
جدقی . بیزاس اوردوسی کتله واحده کلکنده
ایدی . سلطان بوکا قارش اوردوسی مختلف
قسملره آیدردق بیزاس اوردوسی اطرافده بر

جلوسندن بری تورکله تمادی محاربه بولونان
ایمراطور « دیوهن » ، بو مستله کی کونکدن
کسوب آتی ایچون ، ایراق استیلا ایدرک
صافرق سلطوتی تا چاکا کندن وورمق ایستوردی .
« ۱۰۷۱ » سنه سی ، واسع استحضار ائمه
بولونندن سوکرا ، مازک اون اوچنده استایلون
حرکت ایندی . بیزاس ، مورخلریک روایتنه
کوره ، بو سفرك شامنه نتیجه له کجکی داها ابلک
آلردن اعتباراً کوزوکشدی : ایمراطورک
کنده یسندن بوئوک خدمنلر بیکه دیک « ماؤنل فومن »
پر فولا ق خسته نی نتیجه سنده تولدیکی کی ،
ایمراطورک مسافر قالدینی بر آوده یانین چیتورق
« دیوهن » جانی زوره قوتاره بیلمدی .
بیزاسدن چقان اوردو ، آناطولیده کونرکله ده
الحاقه بیک چو قالدینی ایچون ، ایمراطور بوغله نی
تسبیق لزومی حس ایندی . اسکی محاربه لره
پورغون دوشمش عسکرلره شخصیتلریته اعتاد
ایتمک شایلی آیددی ؛ حالوکه بر آیرلر
آرسلنده « نیگفور بوتانیا » کی برچوق دکری ،
شیمچ قوماندانلر واردی . بوکا مقابله نرندمه
آلیقودینی شاطرک چوخی ساخته بر وضع
صداقت و شجاعت آلتش دکر سز کیمسه لردی .
« دیوهن » ، بو ذبیک پیاده برچوق سواریدن
مرکبولان جسم اوردوسیه « فزبل ایراق » ی
کیدی و صفرلیته یاقلاشمده بر افرق « سوئوس »
مزله مواصت ایسیدی . اوردو ، بو واسع و زنکین
صاحده بک ائی بارینه بیلیدی . لکن ایمراطور
بر تاج کون اینه بجه بر اوارندن نام اولدی ؛
پر غیر متجانس وضبط وریطن عروم اوردو ،
پر چکرکه سوروسی کی بو موسور ساحهی
درحال خرابه زاده چوریدی . بالخاصه آلمانلردن
مرک بر خاصه قوتی یقما کرلکده بک ایلری
کیدی . ایمراطور ، تبه سنک حقونی مدافعه
ایچون بولردن بضیلری تجزیه قانجه ، بوئون
او آقان قوت محافطه سی عصیان و فرار علائی
کوسرتدی . ایمراطوره بوئوک اوزرینه ، دیک
قلمنا باریتیه ، بولرک سلاحلری آلدی و عافلاق
وطیه سی کندیلرندن تزع ایتدکن باشقا ،
شیمدی قدر اوردو کک ایلر سینه کیدن
پوقلمانی ائک اکر فدن کک حکوم ایسیدی .
اوردوسنده نظام وانتظامی بوسورتله اعاده
ایتدکن سوکرا ایمراطور « سوئوس »
اواردان « ملازگرد » اوزرینه یوروو رک شیری
ضبط و اچیندک تورکلری قتل عام ایسیدی . بو ائشاده
« آپ آرسلان » ک بیزاس اوردوسنه مقابله
کلدیکی خبر آندی . عقد ایدین برچاس حربده
برطاق ، فرط خلوص کارلر ایران اوزرینه یوروک
و آیدمه بولوندیله سده « ژوزف تراخانوت »
و « نیگفور بریبن » کی تجریه دیده قوماندانلر ،
سواصاده او ایازسه نه تودوسو بولیس : ضرورم
موقع مستحکم و مستعز بنده سلطانک اوردوسی
بیکه مک لازم کلدیکی ، طالع سنی ایلری سوردیلر
قوتنه بک زیاده کوهن مغرور ایمراطور بو عقول
تصییق تقیب ایتدی ؛ ارضرویه کادکن سوکرا
قوماندانلرینه ایکی آراق ذخیره تمارک ایتلری
امری بوردی ؛ مقصدی ایراق استیلا ایدرک
تورک سلطنتی نلندن بیقصدی . « دیوهن »
بو مقصدله تورمانلیق « اورسل » ک قومانداسی
آلتنده بر افرقله اوژ تورکاردن مرک بر قوتی
« اخلاط » ، قدر کندرکی نتیجه لک اوزر سواری
ایندی . کندیسه سلطان طرفدن ضبط ایدلش
اولان « ملازگرد » ی تکرار آلدی . بو ائشاده
« نیگفور باسیلاس » آتی بیزاس جنرال ،
معینده ارمنستان و سوریه عساکردن مرک
پروک بر قوت اولدینی حاله ایمراطوره التحاق
ایسیدی . بو ائشاده آلدینی بعض خبرلر کندیسنک
قوریندن قورقان آپ آرسلانک ایراقی ترک ایله
بناده دوشرو چیکلر کی بیلدی بوردی .
« باسیلاس » طرفنده نه تأید ایدین بو خبر ،
ایمراطوره قورلوسزجه ایلرله مک ایچون جرأت
[۲] برنجی مهال ۸۶۰۱ نوصولی نسخه ده در .

حلال کلکنده موضع آلدردی . حرب کال شدله
باشلادشدی ؛ آقتام اوسق تورک یواش یواش
چیکلی بولردی . بو ائشاده « دیوهن » ، اردو
کاهنن فضله آیرلدی ، تورکله قارش کیچه
حربه دام ایدمه چکی ، مه افه سز قان اوردو کاهنک
تورک سواریلری طرفندن یقما ایدله چکی دوشونه رک
کال انظامله کری چیکله کر اوردوردی . دشمن تقیبده
کابازنی کیمش اولان قطع له بونی کورنجه بردن بره
ایمراطورک قانچدینه ذاهب اولدیلر . احتیاط
قوتنه قوماندانلر « آندونیق دوکاس » اوردو کک
مغزینی بوسبوئون بوزم ایچون ، حاله یپردن
ایمراطورک قانچدینی سوله دی . بوئوک اوزرینه
معظم بیزاس اوردوسنده بردن بره هزیت باش
کوسرتدی ؛ اسما قوتنه منظر اولان و منتظماً
چیکلیمده بولونان تورک ، کال شدله کری
دونه رک دشمن صفرلیته هجوم ایدیلر ؛ بیزاس
اوردوسی ایزام کلیه اوغرا دی ؛ سوکله قدر
مقاومت ایدن « دیوهن » پارالوب آنتندن
دوشدی . اونی اوبله استایلوله کورده کیجه
بک ائی طابان « شادی » آتی بر اسیر اونی
بالالوب سلطانک چادیرینه کورتوردی . لکن وقت
کچکمش اولدینی جهنله سلطانک حضوریه چیتمق
قابل دکادی . « شادی » ، اللدن آیلرل قورقور
سبیه ، اسیرک تم اولدینی سوله بوردی .
ایمراطور او کچه نی علی اعاده براسر کی طوبرق
اوستنده کچیرد ککن مکره ایتسی صباح حکمدارک
حضوریه چیقدی .

بیزاس مورخلری ، برچوق شاطرک شهادته
رغماً « آپ آرسلان » ک « دیوهن » ک ایتیلرک
اولدینه بولرک ایتان دینه ، اکن « باسیلاس » ک
آغلا یقن ایلارینه قانچدینی کورنجه حضورنده کی
شروح اسیرک کیم اولدینی آکلادینی سولرلر .
آپ آرسلان بوئوک اوزرینه برندن فیرلایق
« دیوهن » ی بره یاتردی و آتی بوئوک
اوزرینه فریدی . بو محلوب حکمدارلر قارش
بوئون شرقده و بیزاس سمرایلنده متعامل بر
اسولدی . عالی جناب سلطان بونی یاقن سوکرا
الی اوزان ق ایمراطوری بردن قالدیردی ؛
قوجا لادی و بر حکمدار کی تکمیلانده بولوندی .
بوئون بو تفصیلات کوسرتیبورکه ، غرضکلر
بیزاس مورخلری بیله « آپ آرسلان » ک عاو
چنایی ائنگار جرآننده بولونامه شماردور . وایسته
آناطولی تورک کلکنک مؤسس اولان آپ آرسلان
عین زمانه ، تورک وروکنک ، تورک عوچان بیکده
بیقیماز بر تمایلدر !

کونریله زاده محمد فوؤد
دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

ازمیرده تورکلر

- ۱ -

آناطولی سلجوقیلرینک انقراضندن سوکرا، اسکى بونانلیلرک « ایونیا » دیکلری حوالی آیدین اوغوللرینه قالدی . بوسلایه کندى نامى ویرن « آیدین بک » ، سلجوقیلر دورنده « امیرالسواحل » لقبی آلان « محمد بک » ک اوغلی اولوب ، باباسندن سوکرا کندیسی ده عین موقعه کچش ، وموغوللرک ظلم و تحکمندن احوالی به النجا ایدن نورکن عشرتلیرینک باشنه کچهرک بیزانس امپراطورانی طرفندن لایقيله مدافعه ایدیلهمهین « ایونیا » قطعه سنده اجرای سلطنت ایتدیلر . « آیدین ابلی » ، منجم باشینک قولنه کوره : « تیره ، ازمیر ، آیانلوغ ، کوزل حصار ، آیدین چشمه ، سلطان حصارى ، کستل ، بوزطفسان ، یکی شهرى ، آلاشهر ، برکی ، آریا ، صارت ، کوشک ، بیراملی ، قره جه قوونلی ، آیدین اینه کولی ، اورتاچی بلاط ، نازلی ، قوش آطه سی ، اورله ، کلس ، اذینه ، آتجه شهر ، سفر محصار ، بالامبولی ، بایندر ، قرا برون ، شیف ، آتیه ، قزلحصار » شهر وقصبه لرینی حاوی ایدی . « مسالک الابصار » مؤلفی ، آناطولی بکلکلی حقنده معلومات ویررکن « مملکت برکی » نامیه یاد ایتدیکی آیدین ایلنده « آتمش قدر شهر ، اوچوزدن فضله قلعه اولوب ، آیدین اوغوللرینک یتیم بیگ عسکره وقتلی بردونامیه مالک اولدق لرینی وکرک بیزانسلیلر کرک فرنگلره دائما محاربه ایتدیلرینی « قید ایدیور . فی الحقیقه آیدین اوغوللری ، موقع جغرافیلى اقتضاسندن اولارق دائما جنک وجهادله مشغول اولشلر ، « ایونیا » ساحه سی - ده ا عثمانلیلرک اداره سته کچمه دن چوق زمان اول - تورکلشدیرمشلردر . یوتون اوداغی محاربات ومجادلات آراسنده برچوق مبانی عالیله انشا ایتدیرن وعلوم ومعارفک ترقیاتنه ده بذل همت ایدن یونورک امیرلی حقنده تفصیلا کیریشمه یی استقباله ترک ابله ، موضوع اصلیمزه کیریشه لم .

آیدین بکک حقدی اولان اومورک [سلطنتی ۷۴۹-۷۴۱] ، داهبا باباسی محمد بکک حال حیاتنده « ازمیر » ده اجرای حکومت ایدیوردی . بوئنده « ازمیر » ی زیارت ایدن « ابن بطوطه » نک ویردیکی تفصیلات سایه سننده ، شهرک اهمیتی واوصیراده کی وضعیتی حقنده برفکر ایدینه بیلیرز : « ازمیر » بویوک برشهر اولقله برابر ، متادی محاربات دولایسیله اوآراق قسم اعظمی ویران بولونیوردی . شهرک قسم اعلاسنه متصل بر قلعه سی واردی که ، « اومورک » ومعیتی بوراده اوتوریورلردی : حتی « ابن بطوطه » قلعه داخلنده « شیخ یعقوب » ک زفاعی تکیه سنه مسافر اولشدی . موقع جغرافیسی ایسای اولارق

قرون وسطاده آناطولینک بک مهم بر مخرج اقتصادی تشکیل ایدن واق دکرک بوتون بویوک ایملر بیه مناسباندم بولونان « ازمیر » ، « اومور بک » بویوک واردات تأمین ایتکده ایدی ، وایشته « اومورک » بوسایه ده مهم برفوقه عسکریه وقتلی بر دونایسلیور ، روم ابلی به سفرلر ایلرک کاه بیزانس امپراطوری « یووانیس قانتا کوزینوس » ، کاه دامادی ، « یووانیس » هاله اولغه سو ، « هاردملر ده

بر موفقیت حقیقتاً بویوک نتیجه لر تولید ایده جکدی . لکن قهرمان اومور بک قارشى بویله بر تعرض ، عین زمانده چوق تهلکلی بر ایشدی . وقتیه ازمیرده تشکیل ایتدکلی مهم مرکز تجارتک تورک استیلاسیله اورته دن قالمه سندن دولای اساساً متأثر اولان وندیکیلر بو تکلیفی کمال حرازته قبول ایتدیلر . نهایت ازمیر اوزرینه

بوویوردی . سهرک قسم اعلاسنده متصل بر
 قلعه سی واردی که ، « اوموریک » و معنی بوراده
 اوتوریوردی : حتی « ابن بطوطه » قلعه
 داخلنده « شیخ یعقوب » زفای تکیه سینه مسافر
 اولشندی . موقع جنرافیسی ایجابی اولارق
 قرون وسطاده آناتولینسک پک مهم بر مخرج
 اقتصادینی تشکیل ایدن آق دکرک بوتون
 بوپوک لیمانله مناسبانده بولونان « زمیر » ، اومور
 پک « بوپوک واردات تأمین اتمکده ایدی ؛ و ایشته
 « اوموریک » بوسایه ده مهم برفوقه عسکریه و قوتلی بر
 ده تاجابیلور ، زوم ایلی به سفر لر ایدرک کاه بیزانس
 امیراطوری « یوانیس قانتا کوزینوس » ، کاه
 دامادی « یوانیس پاله تولوغوس » ه باردملرده
 بولونیوردی . حتی بو سفرلرده بالغاناری کیهرک
 بیزانسیلیری حجاب بافارلر و صربلرله محاربه ایتدیکی ده
 اولشندی . آناتولی تورکلی آراسنده « غازی
 اومور پک » لقبیله شهرت قازانان بو بوپوک امیری ،
 « ابن بطوطه » ده فوق العاده مدح اتمکده ،
 قهرمانلنی ، کرم و وجودینی سوبله مکده در .
 اومور پک روم ایله صیق صیق کچه سی ،
 آق دکرده و آطلمرده تورک کیلرینک سر بستجه
 اجرای حرکات ایتلری « پاپا آلتنجی قاهمان » ک
 تأثرینی موجب اولیوردی . « ردوس » شوواله لرینک
 جنک و جدالی اونوتهرق ذوق و سفاصله وقت
 کچیرمهلری ده ، خرسقیانلق عالنده بوپوک بر
 فاشنودی به سببیت ویرمکده ایدی . اسلامله
 قارشلی آق دکر خرسقیان دولترینک برهیت
 اتفاقیه تشکیل ایتلری مفید و ضروری کورن
 پاپا ، ردوس شوواله لرینه آتی سفینه حربیه
 حاضر لاهه لرینی امر ایتدی ؛ « هوغ دولوزینیان »
 درت ، « وندیکیلر » بش ، پاپاق مقامی ده درت
 گهی تجهیز ایده چکدی . بو صورته آق دکرک
 شرق حوالینده و آطلمرده علاقه دار دولتر ،
 پاپانک رهبرلیک و معاوتیله آناتولی تورکلرینک
 بحری تشبهرینه بر ضربه ووراجقلردی .
 متفق دونانغا ، اولجه ویرلش قراره تبعاً ،
 ۱۳۴۳ سنه میلادی سی صوکلرنده « نه غریبون »
 صورلنده طویلندی . هیئت عمومی به « جینغاریا »
 یا خود « زاخاری مارتین » نامنده بر جنوه
 قوماندانده چکدی . تورکلر بوشانده « نه غریبون » ی
 محاصره اتمکده ایدیلر . متفق دونانانک ظهوری
 اوزرنه تورکلی محاصره بی رفع ایله چکله دیلر .
 قولای قازانیلان بوموفیتیدن جسامتلن متقلر
 قوماندانی ، اوافق تفک ایض حرکاتده داها
 بولوندی و بو موفقیتلرک عمره سی پاپاقله وندیک
 آراسنده تقسیم ایدیلدی . قوماندانک بوبله همیتسز
 و نتیجه سز حرکاتدن باشقا برغایه تعقیب اتمه دیکنی
 کورن ردوس شوواله لری ، بوپوک مقصدلره
 معطوف بولونان بوتفاقک علی لعاده قورسانلقدن
 عبارت قلماسنی ایسته مه دیلر ؛ و قوماندانک تبدیلیله
 داها جدی حرکات کیریشیله سنی مصرانه طلب
 ایتدیلر . بونک اوزرنه قوماندانلق شوواله لرین
 « ژان دوبیاندا » به تودیع اولوندی .
 تجربه لی و جسور بر حرب آدمی اولان یکی
 قوماندان ، متقلره پک جسورانه بر بلان تکلیف
 ایتدی : « زمیر » ی ضبط ایدرک تورک
 کیلرینک بومهم و قوتلی مرکزینی اومور پکک
 لندن آتق و بوسورته اونک قوه بحریه سنی
 کورکنن بالعه لاق . بلان پک مکملدی ؛ بوبله

بر موفقیت حقیقتاً بوپوک نتیجه لر تولید ایده چکدی .
 لکن قهرمان اومور بکه قارشلی بوبله بر ترنض ،
 عین زمانده جوق تهلیکلی بر ایشدی . وقتله
 از میرده تشکیل ایتدکلی مهم مرکز تجارتک
 تورک استیلا سیله اورته دن قالمه سنیدن دولای
 اساساً متأثر اولان وندیکیلر بو تکلیفی کمال
 حرارتله قبول ایتدیلر . نهایت از میر اوزرنه
 حرکت قطعی صورتده قرارلشد برلیدی .
 ۱۳۴۴ سنه سی ایلونک صوکلرینه دغرو
 متفق دونانغا زمیر کورفرینه کوردی . غازی اومور پک
 اوسیراده روم ایلدن یکی دوشمشدی . وندیک
 کیلرلی لیانی مدافعه ایدن مانعه بی موفقیتله آتهرق
 لیانه دخول و اوراده کی تورک سفارتنی احراق
 ایتدیلر . صوکر قریه عسکر چیقاره رق شهره
 حاکم اولان قلعه بی ضبط ایچون اوزون مدت
 چالیشدیلر ؛ نهایت ۲۸ تشرین اولده قلعه ضبط ایدیلدی .
 پاپانک و کیلی جامع حاله
 افراغ ایدیلش کلیساری اسکلی حاله ارجاع
 ایتدی . قلعه به مهم برفوقه مدافعه اقامه اولوندقن
 صوکر ، متفق دونانغا زمیری ترک ایتدی [هجری
 ۷۴۵] .
 از میرک اهمیت فوق العاده سی حسیله ردوس
 شوواله لری متعاقباً تکرار قوای امدادیه
 و مبذول ارزاق و مهمات کوندردیلر . فقط « اومور
 پک » ده نه اولورسه اولسون قلعه بی تکرار
 آتق و بومهم لیانی بر اقامق ایتدیوردی . بناء علیه
 مناسب بر فرصته انتظاراً شوواله لری محاصره
 و اولرله دائمی صورتده محاربه ایتدی . اوچ آی
 صوکر ، شوواله لر ماهرانه بر مانورا ایله تورک
 قرارگاهنی آتی بر صورتده ضبط ایتدیله سه ده ،
 پاپا وکیلنک مان اجراه قیام ایتدیکی آیین دینی
 ائسانده کری دوتن تورکلر طرفندن بردنبره
 قوشانلارلق احما اولوندیلر . قوماندانلری
 « فلور دو بوژو » دخی قور تولامادی . از میرده
 بووقایع جریان ایتدیکی ائشاده ، متفق دونانغا
 قارادکره چیقهرق او آرائق تورکلر طرفندن
 تضییق ایدلکده اولان « کفه » ده کی جنویزلیلری
 بوتضییقندن قورناردی . ایکی سنه یته « بیاندرا »
 قوماندانده برردوس دونانماسنک « امپرو »
 آطه سننده یوز بلسکنلیدن متجاوز بر تورک
 دونانماسنی مغلوب اتمه سنه پایلیرسه ، غازی اومور
 پکک قاراده اولدنی کبی دکرده ده دشمنلرله
 اوغراشمقدن فارغ اولادیفنه حکم ایدیلدیلیلر .
 اساساً اومور پک اوسیرالده بیزانس احوالیله
 بنه علاقه دار اولیور ، از میرک ضیاغه رغماً
 نفوذ و قوتی عاظه ایدیوردی .
 - مابعدی ایکنجی مقاله ده -
 کورسلی زاده محمد فواد
 دارالفنون « تورک ادبیاتی تاریخی » ۱۰۰

تسقیذ

زده ملی تاریخ بازبیلیرمی ؟

بوهنته ظرفنده چقان یومی غزته لردن براییکیسی، معارف نظارتک یکی وچوق مهم بر تصورندن بحث ایتدیلمر : هنوز قطعی بر ماهیتی اولمایان بو حواده کوره، معارف نظارتی، مملکتده ملی تاریخک مجهولیت ایچنده بولوندیغنی دوشونهرک بو بویوک نقصانی اکیال ایتمک ایچون متخصصاردن مرکب بر هیئته مفصل بر عثمانلی تاریخی یازدیرمق ایستورمش. «وقت» بو تاریخک اوتوز شو قدر جلد تشکیل ایده جکنی، نظارتک شیمیدین بعضی متخصصره مراجعتده بولوندیغنی، وحتی ایلك جلدی یازمق وظیفه سنک بیله بر ذات طرفسدن درعهده ایدیلمک کنی خبر وبره رک حرارتلی سطرلرله بو بویوک تشبثی تبریک وموقفیت تمنی ایدیور. مملکتتی سه وهن هر کسک، رفیقمزک بوتبریک و تمیلرینه بوتون قایبله اشتراک ایتمه سی طبعیدر. نینه کیم «طنین»، ملی خزینة اورارقک وملی کتبخانه نك داهایا یایلامادینی، وثیقه لرک ترتیب وتصنیف ایدیلمدیکی شو صیراده بویله بر تشبثک مشکل اولاجنی، چوق حققی اولارق، سوبله مکله برابر، نتیجه اعتباریله، بو بویوک تشبثک موفقیتله یایلا بیله جکنه قانع کورونور. مملکتک بک اسکی بر احتیاجنی تطمین ایده بیله جک بو قدر اهمیتلی کنیش بر تشبث حقتده، غزته لر مزک یالکزر قراج سطرلق تبریک وتمنیه اکتفا ایتمه ملی وعلاقه دار اولانلری بومسئله حقتده فکر ومطالعہ لری سوبله مبه دعوت ایله مه لری لازم کلیدی. فی الحقیقه، مطبوعات ستونلرنده متخصصلری طرفدن لهنده علیهنده تورلو تورلو مطالعہ لر، تسقیدلر بوروتولندن، مختلف اجتهادلر آراسنده سربست علمی مباحثلر یایلمه دن میدان قونه جق هر هانکی تشبث، ایسترایسته مز، عقامته محکومدر. بوتون متسدن مملکتسلر ایچون بک طبیعی اولان بو عادتک بزدهده تأسسنه شدتله طرفدار اولدیغمز ایچون، بومهم تشبث حقتده کی مطالعه مزنی آجیقجه سوبله مک احتیاجنی حس ایدیوروز.

مشروطیتک اعلانندن سوکر املکتده بر تاریخ موداسیدر اوایندی : «سینیوبوس» ک اثرلردن باشلا بهرق، بویوک کوچوک برطاقم تاریخلر لسانمزه ترجمه ایدیلمدی؛ وینه اوصیراده، بویوک بر عثمانلی تاریخی یازمق وظیفه سیله مکلف اولارق «تاریخ عثمانی انجمنی» تشکیل اولوندی. بوراده تصداینه لزوم کورمه دیکمز بووداها بوکی تشبثلرک نتیجه سی اولارق، بوکون، هر حالده اهمیتله تاقی په لایق برطاقم تاریخ سیاسی ترجمه لریله، انجمنک بوندن آتی ای قدر اول نشر ایتدیکی بر جلد عثمانلی

تاریخندن باشقا بویوک وعمومی همان هیچ بر تاریخی اثره مالک بولونموروز. آرزوق علمی بر قیمتی حائر اولان مونو غرافیلره کلنجه، بونلر بیله نهایت نهایت آحاد خانه سنی کجه من : تاریخ انجمنک اخیراً نشره باشلا دینی اوفاق وثیقه مجموعه لریله، خلیل ادهم بکک عثمانلی مسکو کاتنه دائر نشر ایتدیکی بویوک جلد بو میانده باشلیجه خاطره کله بیلیر. هر حالده شوراسی محققدرکه مشروطیت، زده، تاریخک هیچ بر ساحه سنده، شخصی وکنیش تبعلر یانمه نامزد برسیا یتشدیره مدهدی. وقعه نویس تاریخلری کندی کیفه کوره تاویل ایله «محا کملی تاریخ» نامی آلتده معناسز جلدلر دولدور انلردن باشلا یکرده، میتولوزی ایله تاریخی، ماصالجلیق یاخود قصیده جیلکله ورخلکی عینی شی ظن ایدنلر بولوندی. مملکتده داهایا «تاریخ» تالقینسک نه قدر ابتدائی بر حالده بولوندیغنی آکلامق ایسترسه کز، انجمن طرفدن نشر ایدنلر تاریخک مقدمه سنی اوقویکز. بومقدمه، بزده کی تاریخ جیلرک داهایا «ابن خلدون» دورینه یتشه بیلمک ایچون داهایا هیچ اولمازسه براییکی عصر بکله مکه مجبور اولدقلرینی کورسه ریور. بو تاریخک متنی حقتده تورلو تورلو تسقیدلره تصادف ایتدم؛ حتی بالذات نهمده اوارک عمومی بلانسه و مدنیت تاریخنه عائد قسملرینه دائر بر چوق تسقیدلرم وار. فقط، بوتون انصافله اعترافه مجبورم که، اومتن اومقدمه کوره هیچ ده فنا دکلدن. مملکتده شیمدی په قدر تاریخ نامنه یایلان تدقیقلر کوز اوکنه کتیریلنجه، بزده «تاریخ» تالقینسک عصری بر ماهیتده بولونمقدن چوق اوزاق اولدینی درحال تسلیم ایدیلمر. تدقیق ایتدیکی هر هانکی حادته حقتده قیمت حکملری ویرمه بن و «تاریخی وقعه» نك نه دیمک اولدیغنی بیلمن مؤرخلر من همان همان یوق دییه بیلیرز. «تاریخ ندر» باشقا مملکتلرده تاریخ تالقینی نه شکلده در، علم تاریخنده بو معرفت شعبه سنک تکاملی ناصل اولدی، بو کون تاریخ حقتده نه کی مختلف نقطه نظرلر وارددر، تاریخ بر علمیدر دکلیدر، عمومی تاریخ اولاییلمی، تاریخده ترکیب ندر» وداها بوکی بر چوق مسئله لر وارکه، مؤرخ، اونلری لایقيله تدقیقندن سوکر «تاریخی وقعه» نك و تاریخک ماهیتی حقتده معین بر قناعته واو قناعته مطابق بر تدقیق اصولنه مالک اولاییلمر. آنجاق، مؤرخ اولاییلمک ایچون بو ایلك فلسفی تربیه ده کافی دکلدن؛ مؤرخ اولاییلمک ایچون، تاریخک معین بردوری داهایا دوشروسی - بو کونکی هنوز بک یکی بر تالقی په کوره - معین بر صنف حادته لری حقتده درین بر وقوف وکنیش بر احاطه صاحبی اوماق، اوکا عائد بوتون وثیقه لری تدقیق و ترکیب ایده بیلمک لازمدر.

اساساً «تاریخ»، بوتون ماضینک تدقیقی وظیفه سیله مکلف

اولیای جهانه، جوق کیش بر معرفت شهبسیدر . هله بو
 کون، علمک عقله حیرت ویرمن ترقیبری تیجه مننده تاریک
 مازون علمبری بیله بر حالک اسله ایدمه به کی قدر مختلف
 کیش بارجه لره آیرلنننر . بو شهبسیدر هر هانگی بریسه
 التماس ایدمه چکلرک اوکره تکجه چور اولدقلری شیره . بریردن
 پک جوق فرقلندر . مثلا اسکی یونان کسایه لریک تدقیقه
 حیات حصیر ایدمه کل بر متعکک اوکره تک مجبور اولدقلری
 شیره لره ، اسلام مسکوکاتی تدقیقه اشتغال ایدمه کل بریرک
 اوکره تمسی ایجاب ایدمن شیره بریریه هان هیچ کیمز مر .
 ایشته یونک کی ، مین بر ملنک یاخود او ملنک حیات ایدمه کی
 مین بر دورملک تاریخیله مشغول اولوب متعکک کیتیکده
 یونان صوکره قابل اولما یه حقدور . بر ملنک تاریخی ، بالکتر
 سیاسی حیاتیاتک حکامتدن عبارت دکلر ؛ او ملنک دخی
 حقوقی ، اخلاقی ، ادیبانی ، کوزمل صنعتاری ، اقتصاداتی کی
 یوتون اسیمچی مؤسسه لری بر مؤرخان آلامای - او مؤرخ
 داهل اولسه وایک عصر یاشایه بیله یمن ممکن اولماز . چونکه
 دخی صلده اید ایدل عاده بریردن جوق فرقلندر ؛ بر ادبیات
 مؤرخان کوزی اوکنه حقوق تاریخی مالد یوتون ماده لری
 بیسه کتر ، قابل دکل او ملنک حقوق تاریخی حقدور دغری
 بر فکر ایدمه سر . طبعی یونک کی ، دین تاریخیله اوشراشان
 بر آدامه ، ادبیات تاریخی مالد یوتون ویشملری تدقیق ایشته ،
 اولنرک افاده ایشته کی اسکی ادبی حیاتی کوزی ایدمه جلاله
 ندریمز . چونکه تاریخ ، جانشز ماده لری اوسته بیتمق
 اولنرک افاده ایشته کی اسکی ادبی حیاتی کوزی ایدمه جلاله
 کیش حیاتی ، ماضیه اولدقلری کی ، یاشایه حقدور . تاریخی بر
 ترکیب ، نه قدره قسمی ، و نه مؤلف ، بر فرضیه ماهیتده
 اولورسه اولسون ، موقتیله یاشایه بیلمک ایچون ساثر ملنلرده کی
 اولسون حادملر حقدور کیش معلومه عساجدر . هانگی
 حسن غله قائده نه کی عسور بولویسه بیک کی ، ارشک مختلف
 اولرکده کی حیوانلرک تکاملی بیله بر آدامه ، ال زکیین
 حفریات تیجه مننده ، میده چقان نیشاهی کیک پارچه لری
 ویریکیز ؛ اولنک یاشایه بیله کی ال یونک غی ، بولاری بر اراهه
 بیوب سافلاقدن عادت اولور . حالبوکه بر مستحالات عالی ،
 اولنلری برلی بریسه قویوق بو کون ارض اوززنده نظری
 قائلمش اسکی حیوان اسکاتلری وجوده کتیر بیلیار ؛ آراهه
 بعضی پارچه لر اکسیلک اولسه بیله ، قایسه طره قله او
 اسکاتلرکی ال تکمل بر سورنده تاملا بیلیار ؛ حتی بعضاً ، بر
 کیمدن یوتون بر اسکاتلر شکل ایستلال ایدیلیر .
 بیته یونک ایچون بو کون مثلا بر ادبیات ، ورشک یولوب

اوکره تکجه چور اولدقلری شیره لره ، حقوق متعکک بیلمک کی بریردن
 جوق فرقلندر . اولرکده یوقدر اختصاص دخی کافی کورولمه کی
 ایچون یولبارک تاریخ شهبسی بیلمکدن اخصاصلره آیرلنننر .
 مثلا فرانسده قرون وسطی ادیبانیله اوشراشانلر ایشته ، اون ایشته
 عصر ایشراشانلر ایشته ، اون ایشته یاخود ایشته کتیر بیلی
 متعکک بیله ایشته ددر . حتی بر عصر ده کی ، و بار قایه مانی تدقیقه
 حیات حصیر ایدمه لره اولور . بولوندا ایشته ، مثلا امان یاخود ایشته
 و یاشایه بیلمک کی اولرکده ایشته ایشته ایشته ایشته ایشته
 آکلامه جالیانلرده یوسو یون آیریدر . یونک دوزولولنک
 اداره می آئنده چقان یورک فرانسز ادیبانی تاریخی لاقول اولنیش
 کیری متعکک بارمشدر .
 حالبوکه زنده ، مؤرخ ، هر دوری و هر مؤسسه یعنی درجه ده
 بیلی ، یعنی ، بولنرک هیچ بری بیلمه یمن تکدر . ملکتمه ، دکل
 یوقدر دار اخصاص دائرله ممالک ماللر ، حتی بر مؤسسه تاریخیله
 اوشراشانلر بو کون ، اولرکده حیدلک تاریخ وجوده کتیر
 چالیشق نهایت نهایت برشوالدر . فقط ، یاکیش آکلامه لری
 زنده اولرکده حیدلک تاریخ یازایه ماز دیپورز ؛ بر ذالمهم
 مشتمل حقدور آیدمه جلد و حقدور کتیر بیله حک غیرتی قللملر
 وارکن ، اولنرک اوچی دردی طریبلر اولوب برلکی شده بیلی حیدل
 جقار مق بیله قابل اولور . فقط ، علم حقدور و بیلی حقدور
 حدی بر مونوغرافی بوله مناسب جلدلره بیلی حقدور .
 ادبیات تاریخی ، اسان تاریخی ، دین تاریخی ، اخلاقی تاریخی ،
 اقتصاد تاریخی ، حقوق تاریخی ، کوزمل صنعتلر تاریخی کی
 ملی تاریخی اصل کورده می تشکیل ایدمه کل معرفت
 شهبسیدر ، چالیشان هیچ بر آدامز یوقدر ، تاریخی
 حقدور کی عرب شملری یاشدن یاشه بیلمک کی ، ملی
 کیشاه سر ، ملی خزینة اولرکده هر روز بر تصور دن عبارتکن ،
 و بیلیک فو قنده ، ملکتمه تاریخ تدقیقی هنوز قرون وسطانی
 شکله بولونورکن ، ملی تاریخ حقدور حتی جوق اکسیلک و جوق
 یاکیش بر قایه وایه بیله بز . اکسیلک سر ایلمه یونک ملی
 کوریشکده ، فالتیلمی ، شمر ساحلر سو قایمک یونک ملی
 فریضه ددر . ملی تاریخ بر آن اولرکده بیلمک یعنی ملکتمه
 قوتل و ساغلام بر تاریخ حیدلک اولرکده بیلمک ایچون نه کی
 بیلیت و ساغلام بولورکن کیمک لایم کتیر کی ، ایجاب ایدمه ،
 آریجه ایضا حقدور مهابز .
 کورینلی زاده کیم زوار

TDV İSAM
 Kütüphanesi Arşivi
 NO ZE. 728

تاریخ مصاصیر:

تاریخ ملیمنزه عائد مهم بر تشبیت

قولانیله می ایچون هرچک سوکته آریجه مفصل
اهلام جدولری وهی الايجاب قیصه لر ، فوطر .
غرافیل علاوه اولونه چقدر .
بو یوک جلد لر حالده انتشار ایده جک اولان بو
اثر لر دن باشقا ، آریجه بو یوک تشکیل
ایده به جک رساله لر ی وسائر وثائق منفردی معنی
اولی و بالخاصه دودست انتشار بو یوک جلد لر حقدده
ایضاحات کافیه و بر مک مقصدیله آریجه « عثمایی
تاریخنه دائر غنطره لر » نامی آلتیده دیگر
بر ساسله داها نشر اولونه چقدر . بو رساله بک
ایلیک دفتر ی « قانون نامه محمدی » نک پروفیسور
« قره لیس » طرفدن بیلان ترجمه سی بو معظم
تدبیت حقدده ایضاحات مفصله معنی اولان چقدر ک ،
بواختیار ایله بزم ایچون بک زیاده شایان دفتر د .

پروفیسور « قره لیس » نک بو معظم و مجل
تشبیت حقدده شتیمدیک بو قدر ایضاحاتی کافی
کوتوبوروز . بو تقریراته دسترس اولور اولان ،
قارن لر صر ، بو خصوصده ده انصل معلومات اعطاسی
احمال ایله جکیز . یالکن ، بو تقریراته بو لر دن
« آوستریا ایچون بو یوک بروطفه مدینه » عیدایین
بوارباب جدوه ت فارشیده ، وجدان طوعان
بیش آبی دوشونیه لر ی آریجه اورته بو یوک
ایستوروز . بر پارچه ا کک احتیاجیله قیورانیان
کوچوک آوستریا جمهوریتی کندیسی بو یوک
علاجه دار ابدن « عثمایی تاریخی » تیزر رساله سی
کندیسی ایچون مدنی بر وظیفه عد ایدر کن ،
بز بو خصوصده شمدی بقدر اولدین کی لاقد
داورانیر سقی عالم مدنیات مواجهه سنده بیله م
نمونه قایز : اوقاف و معارف نظار لری
کندیلرینه توجه ایدن بر طرفه ی آوروپا عالیترینک
ناصل قوت و موفقیتله پایه لیکاری بو تقریرات
ایله کوردک مشورت معنولری اولان ایده .

چکری ؟ اوسانی ایله بیلمه . تاریخ ایچون
یاخود تصدیق رنات ایچون کی شمه یل عنوان
آلتیده ، قرون وسطا دعاغله مجیز انسا لردن
صرک خلیطه لر یاهرق ، یاخود « ایچون عالی
نامیله آیده بیله بر براق کد خانه یارم ساعت
اوغرایرق عرفان مکتبه خدمت ایشکارنی ظن
ایده لر ، استیقال مواجهه سنده دانما
مسئول قالاچقدوز . « ابو حیان اندلی » کی
بر عالیک یونین آتی نصر اول تووک قواعدینه
دائر یازدی اوجاق بر اثر ی « مصر » « فنی روم »
عد ایده جک درجه ده « وجدان یلی » و « ادرک
عالی » دن بی خبر بر « شورا » به مالک اولان
اوقاف نظارته کانه ، اولون تاریخ ملیمنزه عائد
بر خدمت بکده هر حالده نمی عمل قیاندن
اولسه کر کدر . کندیزک بر هم تیز لکزه ، بوجها لقره
بو کدی بیله ده اوزون مدت سوووجک کی
کورون عظامت لقره فارسی و اوروپا لیک بوکی سخی
معظمه سی داها فضاله تدبیر ایشک مجبور ایدن بزم
بزا لکنز کندی حسانزه دکلی بو تووک عالی
نامه « هر لره » ، و سسه سیله پروفیسور « قره لیس
شرفین هورست » نک صمیم تشبیر لر معنی
موفقیت تمیلر یله بر لکده تقدیم ایلر .

کورسینی زاده محمد ذوال
دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

دو نوزک آوستریا ایله نصر لردن بری دوام
ایده ن مناسباتی ، و یانه کتبخانه سی بو کون عثمایی
تاریخنه عائد لک زنگین بر وثائق خزینه سی حاله
صوقدر : « فلوغل » نک و یانه ده ک یازمه شرق
اثر لری حقدده ترتیب ایش اولدین قانلری
کوره لر ، بو حقیق ک ای تسام ایدر لر حاله بو
آوستریا ده اها اولون باشه خصوصی و عمومی
عنائت کتبخانه لر یولون دین کی و یانه کتبخانه سی ده
« فلوغل » نک زماندن بری یکدن بکی بر چوق
شیلر اده ایش و بر قانداها زنگینه شه صدر . اسکی
آوستریا ایبراطورنی ، شرق ایله اولان بو عصر دینه
مناسبانه بو یوک بر اهبت و بر دیک جهله ، ایبراطورنی
داخنده کی دارالفنون لره شرق لسانیا ت و تاریخنه
عائد مختلف کسبلر حتی انستیتور و جوده کتیر مش
واونلر واسطه سیله بر چوق تقریرات مهمه ده یول .
نمندی . مثال اولار ق شو ق سو یله بک « هاه من » نک
یالکنز تورکار دکلی علی العموم اقوام اسلامیه حقدده کی
معظم جلد لری ، باشلیجه ، آوستریا دولتک
بو خصوصده کت یوقاتی سایه سنده بیله کلددر
کدک ماجارستانده ، ماجار لک منشأ عرفیسی
صیح ایچون علی العموم اورال - آلتای اقوام
حقدده لسانی و تاریخی بر چوق تدقیقات بیلدین
کی ، خزینه اورا قرده محفوظ وثائق سایه سنده
ماجارستانده کی عثمایی اداره سی حقدده بر چوق
تدقیقاته یولون دین و یانه تقریرات بیلدی . غنات
وجه لیزک درجه سی آکادمیکه ، بو خصوصیات
مساعیدن خبر دار اولان لر صر احاد خانه سی کده بکی
کی و اولدیلر دن استفاده ایدن بر مورخ لره
داها چقمادی .

شرفده بو یوک بر موقع و تقوی صاصیحی اولان
و ماضی اعتباریله شرق ایضالیه بو یوک
بر علاقه کورسته سی بک طبری یولر نان آوستریا
ایبراطورنی ، « هاسبورگ » لک عصر دینه
ساطن یوز اولوب کندی . اسکی ایبراطور لک
انقادی اوستده استقلال لر ی قزاعش مختلف بیلرک
انظار حرص و عداوتی آرا سنده باشانه جاننشان
اوجاق بر آوستریا جمهوریتی وارک ، یالکن
آچلقدن فوله مک ایچون بیله بیک توولو مشکلاته
قارشیلا شبور . بو یوک و قوی عثمایی ساطنتک
روم ایله کی استاد کاه لری عصر لر جه جانلیدن
صو کرا بیقان هاسبور لک متجاوزه استیلا کده
مضمت آوستریا سانه فارسی و دکزلردن اوزاق
دوت طرف دشمن لره محصور بو کون کی کوچوک
جمهوریتک نه وضع و چاره بر مونی وار !
هر هانکی اکتی بدارک ایچون آوروپا به آسرفا به
باش و وران بو یوتیز جمهوریت اوقاق اسکیمی کی
علوم شرقیه ایله اوغرا شمه وقت بولاماز دیر سکر
دکلی ؟

اگر بویه دوشونیرسه کز ، نامیله آیدان
یغیزی اعتراف ایلر سکوز . چونکه و یانه دارالفنون
هر بوط اولان اسکی « تدقیقات شرقیه جمعیت »
صیه لردن بری نصر ابتدکی مشهور جموعه سی
یکدن نشره باشلادین کی ، و یانه ده کی « هر لره
و شرکاسی کتبخانلی آویج شرکی » نک « شرق
تقریرات شمه سی » ده عثمایی تاریخنه عائد معظم بر
سلسله تقریرات باشلاک اوزره دره . و یانه دارالفنون
تورک - تاتار السنه ادبیات و تاریخی مدرسی
پروفیسور « قره لیس شرفین هورست » کی
لسان و تاریخنه جدا وانف قیبتی بر عالیک تحت
نظارتنده حاضر لاندده اولان بو مهم تشبیت
مکتبه ده تاریخ ایله اشغال ایدنره بیلدیر می
لی بر وظیفه عد ایشکدم .

طبع و وثیق آوستریا حکومتی مطبعه سی طرفدن
درجه ده ایدلکی جهله نفاس سنده شبه جانر
اولایان بو تقریرات ایش ساسه ی اجوا ایده چکدر .
ایلیک ساسله « عثمایی تاریخنه دائر منیر » نام
عمومی آلتیده اولوب شو اقسامه آرا سندر .
۱ - تورک منیرلی : (۱) بو یوک متیل
(ب) اوداق و خابرات رسمیه قیاندن وثائق .
۲ - عرب منیرلی .
۳ - عجم منیرلی .

شیمدیک بوقم ایچون حاضر لیمان اثر لرسایان
قانونیک وزیر اعظمی اعلی باشا نک « شهناده سلطان
مصطفی بن سلیح قانق » نک اثر لردن . [اوداق
و وثائق قسندن ایسه ، باب عالی ایله آوستریا
(و آلتای) آرا سنده کی دیپلوماتیک خابرات نصر
اولونه چقدر . بو تقریراته اولان غنصر بر مقدمه
ایله متن اصل بر جلد تشکیل ایده جک ، ثانیاً مفصل
بر مقدمه ایله منتک ترجمه سی و متنه عائد تاریخی
ولسانی ایضاحات ایکینجی بر جلد حالده نشر اولو .
نه چقدر . بوجلد لک ارباب تدبیر طرفدن قولایجه

تاریخ مصفاہ لری

تاریخ مصفاہ لری

ملی تاریخ لری

احمد رفیق بک برادر مزہ

تاریخ عثمانی انجمنی کتب خانہ سنندھ موجود
ہو «تاریخ آل عثمان» مناسباً نثر ایڈیٹنگ
مقالہ لری کمال اہمیت اور اوقوم . ساجوق تاریخ
عثمانی تاریخک اہلک مجھول دور لری بی بک زیادہ
علاقہ دار ایڈر . بناء علیہ مقالہ کزده موضوع
بحث ایڈیان بعض مسائل حقندہ کی مطالعہ لری
مساعده کزلہ عرض ایتک ایستورم .

«کتب خانہ لری» تاریخ آل عثمان نامی آئندہ
بر چوق اثر لری اولدینی حالہ ، فہرست لری استاد
الردن چیقمانہ سنندھ دولانی یا لرنده مؤلف
اسملری اولمادیفی «سویلیورسکن» فی الحقیقہ
الده موجود فہرست لری ، اورویا کتب خانہ لرنده .
کیلرہ نسبہ ، علی العادہ بر دفتر دن باشقا برشی دکادرہ .
فقط بحث ایڈیٹنگ «تاریخ آل عثمان» لردن
قسم اعظمتک ، مؤلف لری ، معلوم اولمادیفی جہتلہ ،
نہ قدر اعتنالی فہرست لری یا پاپرسہ یا پلسون ، بونلرک
مؤلف لری او کرہ تک قابل اولامایہ جقدر . «برج» ک
بک اعتنما کارانہ تنظیم ایڈیٹنگ بر این قتلوغیہ
«فلوغہل» و «ویو» تک ویانہ ولوندرہ یا زمہ
قانالوغ لرنده بیہ ، مؤلفی آکلا شیلہ مامش «تاریخ
آل عثمان» لری موجوددر . حتی خصوصی کتب خانہ مدہ
موجود بوجنس اوج دور «تاریخ آل عثمان» ک
مؤلف لری بوتون تدقیقہ رعمہ آکلامی قابل اولمادی .
«تاریخ» ویا «منائب آل عثمان» نامی آئندہ
مضبوط و مقید اولوب اکثری ، سلطان یا لرنده
نامی «دورندہ یا لریان بویازہ لری حقندہ شمدی بہ
قدر هیچ بر تدقیقہ بولونمادی . اکثری
بر برینہ بکزمین ، حتی بعض بر لرنده عیناً مطابقت
کوسترن بو اثر لری منبعلری نہ در ، نہ ماہیتدہ در ، کمال
طرفدن ونہ زمان یا لری لردن ، نہ کبی علاوات و تحریفانہ
اوغرامشدر ، بونلر حقندہ صریح و قطعی اولارق هیچ
برفی بیلنہ ور . مثلاً ذکر ایڈیٹنگ اثر لری بر لرنده
کتابک ۸۹۱ دە دیگر بر لرنده ایسہ ۸۷۰ دە
فالیف ایڈیشن کبی کورونہ سی ، بو اثر لری
«اثر القاط *Compilation*» اولدینی بکابی
آکلامتدہ در . بو کبی اثر لری بعضاً مستسخل
طرفدن تدبیل ایڈیٹنگی دە واقع اولور . ایستہ
بوتقلہ نظر دن «تاریخ آل عثمان» عربی ک ہر حالہ
ماشوق باشازادہ تاریخی اوقومش اولماسی حقندہ کی
مطالعہ کزہ ، قطعی بر ماہیتدہ صابیلماز . بک ممکنہ کہ
ہر ایکسی دە دیگر اوججی بر تألیف قدیمدن
استنباط و القاط ایش اولسونلر . «تاریخ آل عثمان»
مؤلف لری ، اکثر سنہ ، «کنندہ لرندن اول یا لرنش
بر چوق تاریخ لرن» استفادہ ایڈیکاری بی اعتراف
ایلہ دکاری جہتلہ ، بو احتمال شدتہ وازد خاطر در .
کم بیلیر بلکہ دە بوتون بونلر «یشی قبیہ» ک
اثرندن استفادہ ایشلردر . بورادہ ایضاحانہ
کیرشمہ مکملہ برابر شوقی سوبلہم کہ ، ہر حالہ
بیلہ برم یا لرنده دورندن اعتباراً عثمانی لریہ عاتہ
تاریخ لری یا لرفہ باشلانمشدر . بو مختلف «تاریخ
آل عثمان» لری تاریخ اصولانہ بحق واقف مورخ لری
طرفدن تدقیق ، مقایسہ و تصنیف ایڈیٹنگ
اولورسہ ، ایوم مجھول قالان بر چوق نقطہ لری
نور ایڈیٹنگی بک طبیعدر .

TDV ISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 25725

بحث ایڈیٹنگ نسخہ دە موجود اولوب نقل

استنباط و النقطه اجماع اولسونلر. «تاریخ آل عثمان» مؤلفی، اکثر شاه، «کندیلرندن اول یازیش برچوق تاریخلردن» استفاده ایتدکاری اعتراف ایله دکاری جهته، بواجمال شدتله و ازدخاطر دره کم بیلیر بلکه ده بوتون بونلر «یشی قیسه» ک اثرندن استفاده ایتلردن. بوراده ایضاحا کیرشمه مکه برابر شونی سویله مکه، هر حاله بیلدیرم یازید دورندن اعتباراً عثمانلره عائد تاریخ یازیلله باشلانمشدر. بو مختلف «تاریخ آل عثمان» لر تاریخ اصولنه بحق واقف مورخلر طرفندن تدقیق، مقایسه و تصنیف ایله جک اولورسه، ایوم بجهول قالان برچوق نقطه لک متور ایده جکی بک طبیعیدر.

بخت ایتدی کیز نسخه ده موجود اولوب نقل ایتدی کیز فقره لک قسم اعظمی، مسائر مختلف تاریخلرده، حتی عاشق پاشا زاده ده موجوددر. بالخاصه «فاصله» سلطنت دیزین دور حقیقه پوتاریخه استناداً در میان ایدیلن مطالعات، عثمانی تاریخک مبادیسیله اشتغال ایده لر نظرنده عادتاً بر «متعارفه» حکمنده در. «امیر ساجان» ایله «موسی چلی» شهره سز ساسله سلطینه ادخال اولوغنی ایجاب ایده ر.

عثمانی تاریخک ایلاک دورلری شور ایچون ایله یازایه جق و ثانی یالکیز بونلردن عبارت دکادر: حدیدی، حمزوی، احمدی کبی ذواتک اثرلریله «بهجة التواریخ» قبیلندن اسکی و قیمتدار معصولاردن ماعدا، اودورلره عائد عرب، عجم، بیزانس، وغرب مورخلری ک اثرلرنده تاریخمه عائد برچوق جهتلر موجوددر. اودورلره عائد کتایبلره و قیهر، محاکم شرعیه سجلاقی، اخبارت رسمیه، اودورلرده یازیلش منظوم و منثور مختلف ماهیتده آثار، مسکوکات کبی شیرده هنوز لایقینه تدقیق اولوغا مشدر. بوتون بونلر علمی اصولدار اثره سفده جمع، تدقیق، تصنیف، طبع اولوغا لیدر که، تاریخک بویلاک دورلری بجهولیتدن قورتولسون. بوقسه یالکیز بو «تاریخ آل عثمان» لک، حتی «بهجة التواریخ، حمزوی، نثری، هشت بهشت» قبیلندن قیمتدار مقلدک طبی عثمانلر دورلری ایلک عصری بجهولیتدن قورتارمه کافی دکادر. هاها طوغروسی ایسترسه کز آناتولویک اسلامی تاریخی، یعنی ساجوقیلرله آناتولیده ک طوائف ملوک تاریخی متور ایتمه دکجه، عثمانی تاریخی آکلامق قابل اولمایه جقدر قناعتمده م. بونک ایچون هر شیدن اول ساجوقیلرله طوائف ملوک عائد و ثانی اورته یه قونولایدن.

مقاله کیزک نه سابتنده، ملی تاریخک تنوری ایچون «تاریخ عثمانی اجمعی» نک یکیدن فعالیتله کلره ک اسکی متون تاریخیه ک کافی السابق نثر ایتمه سی لزومندن بحث ایدیبورسکیز. بونده تمامیه حقیلسکیز. معارف و اوقاف نظارتلری، موجودیت علیه مزک لازم غیر مفارق اولان بوکبی مشکور تعیناته فارشی، شمدی به قدر محافظه ایتدکاری لایقیدی آرتق الدن براقه لی بوکبی مسأله صسنوی اوچر بشر بیک لیرا تخصیصیدن کری دور ماملیدن. فقط بویارا، «عاشق پاشا زاده» و «لطفی» تاریخلری قبیلندن علمی اصولره قطعاً اتباع ایدیلیر لک وجوده کتیریلش نثریاته صرف ایدیا برسه بک کناه اولور.

بیله م کوردیکیزی، آلمان مستشرقلردن «باینتنر» اخیراً «بدرالدین سبای» به عائد نثر ایتدی بک بر مقاله ده، اسکی عثمانی فنون تاریخیه صناک طبی لزومندن، بوخصر صده چوق کری

قالیدیلندن متأسسه بحث ایتدکن صوراً، تاریخ عثمانی اجمعی بوخصر صده ک مساعیسنندن ده بحث ایده رک «عاشق پاشا زاده» نک طرز طبی حقیقه عایت شسدید و آبی تنقید اتمه بولونیور؛ بالنتیجه استانبولده - یعنی تاریخ اجمعینده - علمی اصولره رعایتله متلر طبع ایده بیلر جک کیمسه بولوغا دیغنی، میدانه قونان نمونه کولونج واعتماده غیر شسایان اولدیغنی جهته «نثری، لطفی پاشا» کبی دردست طبع اولره انتظار ایتمک لازم کلدیکینی، اورویا مستشرقلری ک بوکبی ایشلری کندی کندیلرینه یایمیلری سوبولور. یالکیز تاریخ اجمعی ایچون دکل. بوتون تورک عرفانی نامنه نه اغیر ونه آبی برتحقیق! فقط حقیقی اعترافدن چکینمه بهلم: یالکیز «عاشق پاشا زاده» دکل هنوز طبی ختام بولمایان لطفی پاشا تاریخی ده، عاماً هیچ حائر قیمت دکادر. تاریخ اجمعی بونلری بالخاصه هنوز میدانه جیمه ایان لطفی پاشا فورمه لری طوبلا بوب یاقه لیدر که بوکبی اغیر، تحقیر آمیز - و بالطبع بالفه لی - تنقیدلره هدف اولماسون. آورو بالیرک، تاریخ اجمعی نثری یاتسه فارشی نه قدر اعتماد سز اولدیغنی آکلامالی که بروفسور «قره لیج»، لطفی پاشا تاریخی و یانه ده باصدمه مقاله مشولدر.

ایشته عزیزم، بوکبی مناسب سز لکاره محل براقاق ایچون ابتدا تاریخ عثمانی اجمعی قرون وسطایه عائد دماغلرک تحکمندن تیزله ملی، ثانیاً اجمعی خلیل ادجم بک افندی استقامت کبی فعال و اجابات عصره واقف برذاتک بد اقتدارینه تودیع اتمه لی، ثالثاً دارالفنونک اجمعی مساعیسته اشترا کتی تأمین ایله لیدر که بر ایش یایله بیلسین. بوقسه اولورلر صره «حضرلری» عنوانی ویرمه کدن واز کیمه سن، تاریخ ایله اساطیر و خرافاتی بربرینه قاریتمدیران قرون وسطی ذهنتلی انسانلرک لنده، آورو بالیرک اغیر و تحقیر آمیز تنقیدلریسه اوغرامقدن قور تولامیز...

کور سبلی زاده محمد قوام دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

احكام
جلد ۲۲۷

تورک تاریخچه عمومی بر نظر قبل الاسلام

تورک مابن لائل ابی بیک سنه ۱۱۱۱ کوروش براسستلال حیاته مالکدر . ابی بیک سنه ۱۱۱۱ بری بلافاصله بر ملت جا که حانده یاشایان و جهان تاریخی اوزرنده جوق بو بولک تأثیرات اجرا ایدن بو بو بولک مانک ، یالکیز ، شمشع طفرلی دکل قورقون و قازا کانی فلاکت کونلری ده اولدی . الش عظم طفرلی اصل بر آیشقانله طبری کوروب شپارمان ، اعتدالی بو زمان بولت ، الش عظم مصعبیلر قارشینده عین اعتدال و سکینتی کورتردی ؛ قورقادی ، امید و نانی غیب اچهدی ، استقباله دائمایین قور و متراکل آهیلرله یورودی . تورکک ، قونلی و متعدد دشمنلر قارشینده ماده بیکله بیک جوق اولدی ؛ فقط ماضیندن آلدی الهی بر نفعه ، اونی هیچ بر زمان اسیر و محکوم یاشما نادی . هر هانکی بر ساجده قور دینی بر دونک سقوط و انهدای اوکا ، دیگر بر ساجده ها قونلی باشقا بردوات تشکیلی عزمی تلفین ایتدی . بر یوزنده عانظه استتلال اوغررنده بو قدر فدا کار قورده بولونمن ، فلاکتاره قارشی عزم و ایمانی بو قدر قوتله محافظه ایشش بر ملت بو قدر دیبه بیا یوز . تورک تاریخ استتلال آنجق آتی یوز شو قدر سنه ۱۱۱۱ بری باشلادینی ظن و ادعا ایدیلر ، ملی تاریخ می بیه یین بچاره لردر ، حال بوکه عثمانیلردن اول ساچوقلر ، قازاخلر ، خوارزمی ، الخ . کی بر جوق بو بولک تورک دولتلری تأسیس ایشدرکه اسلام مانهدده بولر حننده یک قعلی معلومه تصادف اولونور . مع التأسف ملکتمزده تورک تاریخه عانده تدقیقات بکله ایتدای بر حالده بولوندینی جهله ، دکل صنف متور کراسنده ، حتی تاریخه اها صیق استمال ایدمه زمانه دهده ، ملی تاریخه ک خطوط عمر مهنسی احاطه ایدمه بیلره یک جوق تصادف اولونور . ایشه بز ، بوستورده شمر ایدمه جکیز قورق امداد عضر بر قاج مانه ایله بو بولک ملی نقصان ازله به جالیده جغز . مانمن ایچون یکی بر استقبال آچا دینی شوسیرلرده ، ابی بیک بیالقی ملی حیات جا کیتوره شویله عمومی بر نظر عطف ایتک ، ماضیندن عزم و امید آتی دیکدر .

قبل المیلاد اوچچی عصرده ، هنوز وحدت سیاسی مهنسی تا بین ایدمه معش اولان چینک شمال ساحه سنده تا بین حاکمیت ایچون ابی رقیب قوت بر برله بیدارله ایدیلوردی : « بوغنی » لاله « هونغ » نو ، فر . چینیلرک « هونغ » نو « دیکاری بو بولک اسکی تورککله بیادیمی حننده معلومات بولدر ؛ یالکیز شو قدر بیابوررکه بولر ابتدا کوچیه ایدیلر و ساحه ها کینلری « چلی » دن « بار کول » قدر اوزاتیلوردی . ابی نسواری ماضی اوقچی اولان بو تورکار چین ملکلیرینه صیق صیق آقینلرده بولونورلردی . نهایت قبل المیلاد اوچچی عصرکله ایکنچی نصفده بو کوچیه لوقونلر بر هیت سیاسی تشکیلی ایتدیلر و قبل المیلاد ۲۱۵ دهه چینیلر « جنرال هونغ تیغ » واسطه سیله بولره قارشی سد کیری ایشا ویا عام ایتدیلر . ابتدا « هونغ » نوری تحت حاکم لده طونان « بوغنی » لرا ایشه بو کونکی « قاضو » ولایه داخنده اوتوریلوردی . « هونغ » نو لرا ابتدا اوچچی عصرکله صوکنده ؛ ایکنچی دفعه ۱۷۷ سنه سنده بولری مغلوب ایتدیلر . اصل ملکلیری اولان « قاضو » دن بو صورتله قوغولش اولان بوغنیلر ۱۶۵ دهه « غوی » نک شانده « قوجا » به کینیلر او ایشاده « ابلی » حوضه سننده بولونان « دوسون » لری مغلوب ایتدیلر . بوغنیلر بوشاده « کوچوک » و « بو بولک » عذر اناریله ایتی به آیریلدیلر . کوچوکلر کینیلرله قاریشدی ؛ بو بولک بوغنیلر ایشه « ساقا » لری برلرندن چینه روق کاشغری اشغال ایتدیلر قبل المیلاد ۱۶۳ . لکن « ووسون » لری

جاه ایدن « هونغ » نو) لک مهاجرتی قارشینده بوراددهه طو تونه میوب ، اوکار نده کی « ساقا » لری قوغورق چینچولک جنوبنده کی « نارها » ملکته قدر کادبلر که بورانک مرکزی دهه « لان » شه « شوری ایدی . موسیرو « فون لوقون » ک « ایرانی اصل » حد ایتدیلر بو « ساقا » لره هندک شمال غریبینه ایشا ایدره ک « سند » و « نیچاب » ی اشغال ایتدیلر و صوکنده بوغنیلرله قاریشدیلر . بوغنیلر ، فتوحاته دورم ایدره ک ، قبل المیلاد ۱۲۰ سنه سنده اورته آسیاده کی یونان حاکمیتته نهایت ویردیلر ؛ بو صورتله اسکندریه ک بولره اوراده کی نمرات مغربی اترقی حور اولش دیکدی ، بر آرائی « کیمبر » ی ده اشغال ایدن بوغنیلر ، یاواش یاواش هنده کی حاکمیتلرک برلی بر نسلر الله کونکینکی کوردیلر و بیستچی عصر میلادده « آق هونلر » ک استقبالیله اورته دن قالدیلر . بولرک آسیا تاریخده کی روللری یک مهمدر . « طخار » ویا « هند اسکیلری » دینان بوغنیلرله سیاه سنده « بودیزم » چینه ادخال ایدلی ؛ « و « دولا » ز » اخیراً بولرک یازیلرله ده اله ایتدی . « هونغ » نو » لره چینیلرله عصر لرجه حور یانده بولوندیلر . « مته » نامنده کی حکمدار لری زماننده قوت و شوکتلری اعظمی درجه به واسل اولارق آسیایک لک قونلی دولتی اولدیلر . لکن میلادی برنجی عصر دن اعتباراً بو قوت تر لوله اوغرادی . چینیلرک مهادی مهاجرتی قارشینده غریبه دوغری چکله رک « هون » نامی آتندده جهان تاریخک چریانی اوزرنده بو بولک تأثیرلر ایدیلر « دوقنور هیرت » طرفدن اجرا ایدیلر موشکافانه تدقیقاندن صوکر ، « هون » لرک « هونغ » نو » لره عین جنسندن یعنی تورک اولدیلر اترقی قطنی بر صورتده تبیین ایشدر .

هونلر ، ادرنجی عصر میلادینک نصف اخیرنده باشلیجه ابی بو بولک شعبه به آیریلدیلر : مؤخرأ « آتیلا » طرفندن سوق واداره ایدیلر بر کتله معظمه ، غریبه ، اورویاه دوغرو - اوکنده کی اقوی قاجیه روق - ایلرله دی . وولفا ، دون ، دینیه بر ، دینیه ستر ساجه لر نده کی بر جوق بار بار قوملر ، هون استقبالی اوکندن قاجوب قورقونلر ایچون روما ایمبراطورانی اراضیمی اوزرنه آتیلدیلر . آتیلا اداره سنده کی هونلر ماجارستان و جرمانیان چیکه به برک « شالون » قدر ایلرله دیرلر ده ، رومانیلرک ، ویزنطولرک ، فرانکلر ، بورغرنلرک قوی ، نهمده سنه قوردی مغلوب اولادی چکله یان (میلادی ۴۵۱) .

« آق هون » لرا یخود « افتدالت » لرا ویا « هیطل » لرا نای آتندده طانیان دیکر زمره به کتبه ، بولر « کابل » ده کی « قوشانلر » دولتی ، « عاندهارا » حکومتی حور و ساسانی حکمدارنی « فیروز » ی ۴۸۴ ده مغلوب ایدره ک اورته آسیاده معظم بردوت تشکیل ایلدیلر . بو کونکی « فیض آباد » شهریک شرفته مصادف اولان « بدخشان » بولرک یای تختی ایدی . ساسانیلرک شغفندن بلا استفاده خراسان شرقیکه شمال جهتی یعنی « طخارستان » ساحه سی اله ایدن بو افتدالتلر ایرانه صیق صیق آقینلرده بولونورلردی . « توشیروان عادل » بولرک مهاجرتی مغنیله کینیلرلی ماوراءالنهر ساحه سنه سوردی . مع مافیله افتدالتلر اوراددهه اوزون مدت استقلالی ایدمه به موفق اولامادیلر ؛ اولاشترقندن کمن « جوجن » لرک مهاجرتیه ضمه اوغرادیلر ؛ مؤخرأه ایران حکمدار لریله منفق اولان غرب تورکلری - که « توکیو » نامیه معروفدرلر - طرفندن حاکمیتلرته نهایت ویریلدی .

کوسیبلی زاده محمد فراد
دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

تاریخ معاصر برلین

تاریخ معاصر برلین :

قبل الاسلام

تورک تاریخینه عمومی بر نظر

[*] ۲

حوالیسنده اورایلر طرفندن بایلان مختلف حقایق یافتلر
نجه سننده اسک بر تورک مدنیتک موجودیت
فطریه سنی کورسردن بر چوق یازمه کتابلر، صنعت
الترلی، هیکلر، مینیا تورلر اله کیشدر. اوراده
بالذات حقایق اجرا ایتمش اولان بر آلمان عالی
دیورک :

« یونجهورسوزوقولمنی قطعدهده عصررجه قورتولو
قالین اولان معظم بناثر، هیکلر، دیوار رسملری،
چاقس و کاغده ترسیم اولوشن تصویرلر، کتابلر،
زنگین بر ادبیات بقیه لری، بوراده عالی بر مدنیتک
وجودینه قطعی شاهدرلر . فی الحقیقه قاراخوجا
شهرنده معظم وجیرت افزا بر مدنیت واردی. انکاتره
فرانسه و آلمانیاده بویله شکیلر یوقن کوزل
ویورک بر مدنیت صاحی اولان چدرلیه تورکار
بجق انتخابر ایده بیایرلر... حروفاتی کوزل،
یازما ییشی مکمل اولان بو کتابلرک تجریرنده
تورلو تورلو رنگر قوللانیلمشدر . کتابلر کاغده
ودریه یازیلیدر . ددرلر، شیددی قوللانیلمش
کودری الیورلر کی ایجه ونازکدر . صحیفه
کناورلیشه کمال اعتنا ایله کناهلر چیریلش،
صحیفه باشلیشه تزینات و تصاویر ترسیم اولوشدر.
بو کتابلردن او زمان تورکارنده بدایع حسنتک
یوکسک بردرجهده اولدنی آکلاشیلور. رنگر داها
آهنکدر بر امتزاجه قوللانیلمشدر . بو کتابلرده
حتی اصول تکیفده موجوددر . »

یوایبورلر میلادی سکرنجی عصر اورته لریته
قدر بودا، مذهبه تابع ایذیلر . او اتاده اویور
خان اولان « بوکوک خان » - خورسیتیانلر
زردشتیلک امتزاجندن حاصل اولان - « مانتره نیم »
دینی قول ایذیلر، کبارخلق ایله برابر اهالیکن
مهم بر قسمده اوکا اتباع ایذیلر . خورسیتیانلر
دینی بوراده آتیق یذنی صدردن اعتباراً اهمیت
قازانمشدی . ایشته اویورلرک اصل مسعودوصرفه
ومدنیت اعتباریله ک بوکوک دورلری « مانتره نیم » ک
قولندن سوکرا باشلامش و یوز سنه ندر دوام
ایده بیامشدر . میلادی دو قوزنجی عصر اورته لرنده
اویورلرک شوکی قیرغیزلرک جوریه عو اولاراق
تقریباً ۸۴۳ ده خوجا شهریه ده تخریب ایذیلدی .
بالاخره بو شهر یکیدن یازیلاراق اویور حکومتی
میلادی اون دردیجی عصر سوکوت قدر استقلاللی
حافظه ایده بیایرلهده اسک . موفقی آلاماش
و « جنکیز » استیلاسندن سوکرا یورک موغول
ایمپراطورلی داخله قاربتوب کیتمشدر .

ایسه: اسلامینک ظهورینه قدر تورک ملنتک
تجیردیکی حیات تارویضیه وناسیس ایذیلدی باشلیجه
بورک دولتر بولردو . بو کوزک خلاصه دن
کمال وضوح ایله استدلال ایذیلورکه، تورک ملنی
جهان تاریخینک منی عمومیه سی اوزرنده دانما مهم
برضام اولش، دانما برنجی درجهده رولر ایفا
ایتمشدر . ثانیاً، عصرلردن بری مستقل وحاکم
باشامق و حیاتک هر درلو کرم وسردینه وقار
و توکل کورکس کرمک سایه سنده اولیه بر
« تورک سجهیه سی » تنکلی ایتمشدرکه، بو سجهیه
اونی هر زمان حاکم باشاشن، و هر هانکی
برساجهده استقلالی غائب ایذیلر دیگر برساجهده
اسکیسندن داها قوتلی، داها کتج یکی برهیت
سیاسیه یارانغه نامزد قلمشدر .

تورک ملنتک اسلامیتندن سوکرا کی حیات
تاریخیه سی حقیقهده یاقینده کشر ایده چکمز بر ایک
افاق مقاله، بو « تورک سجهیه سی » ک هک هیچ بر صورتله
خللدار اولدینقی، بالعکس داها زیاده وتله ندیکلی
بوسبو تون میدان سبوته چقا رچقنیز . عادتاً دیه
بیله چکیز که تقدیر الهی بو یورک ونجیب ملنی تاریخ
جهانده یکی دورلر آچن وظیفه سیله توظیف ایتمش
روحنه بوظیفه ک عظمتیه متناسب نوکندن بر عزم
و تمکین، صاصر صبا ماز بروقار و توکل برمشدر...

کوسری زاده محمد قرأ

دارالفنون تورک ادبیاتی تاریخی مدرسی

چین تاریخلریک « توکیو » نای آلتنده قید
ایتمکلی تورکار « هیونگ-تو » لرک بقایا سنلمشدر.
یورکار ییشی عصر میلادین سوکرا یاواش
یاواش قوتله نرک آنتجی عصرده یورک بر اهمیت
قازانیلر؛ و « ایخان » لقبی آلان « تومن »
(میلادی ۵۵۲) ک اولادندن « موغان خان »
زماننده قوره کورفندن « یئر حزر » قدر،
« غوبی » چویده داخل اولدنی حالده یورکارک
انته کچدی (۵۵۴) .

بو صیراده سبجون وچجون اطرافینده کی
ملکنترده « افالیق » تورکاری واردی. توکیولر
اولری مغلوب ایتمکدن سوکرا ساسانیلرله، ناسیانه
کیریشیلر . و « یوشیروان » له برابر افالیق
یکیدن مغلوب ایده رک یاواش ماوراءالنهری
ایله ایذیلر . توکیولر ده ایلک زمانلردن بری
« شرقی » و « غربی » اولق اوزره ایکیه مقسدریلر
فعلاً موجود اولان بو آیرلیق میلادی ۵۸۲ دن
سوکرا سیاسی ده تحقیق ایده رک « شرقی تورکاری »
و « غرب تورکاری » نایله ایک دولت تشکیل
ایتمی . شرقی تورکاری دولتی بواقرفندن یازیم
عصر قدر سوکرا چنیلرک تجاوزاتیه، قرض اولدندن
سوکره (م ۶۳۰)، « قوتلوغ خان » طرفندن
یکیدن ناسیس و تقویه اولوندی . تورکارک ال
اسکی کتابلری دیک اولان « اورخون کتابلری »،
۷۴۴ ده قطعاً انقراض بولان بوشرق تورکارینه
عانددر .

غرب تورکارینه کتبیجه، اولر هان بر عصر
قدر آسبانک یورک برساجه سننده حکمران اولاراق
ساسانیلرله، و یازیلرله مبادی مناسبات سیا.
سیده بولونیلر. آسبانک عمومی مدنیت تاریخی
نقطه سندن بولرک ایفا ایتمکلی وظیفه بک مهمدر.
غرب تورکاری، تقریباً بر عصر قدر، آنتایدن و نایله
« نایرغانی دن » « اندوس » قدر داغیق
قیله لری برحاکمیت آلتنده برلشدره دک اوزمانه
قدر نهایتسز قاریشماغلره، او اولان برساجهده
و درجه قدر نظام و آسایشی عافظه ایذیلر
وصرف بوسایهده چین، هند، یزانس، ایران
آزاسنده اقتصادی و فیکری مبادله لری اجرامی قابل
اولدی . نایله ساسانی مدنی تأثیراتک نازلر نایله
قدر کیده بیامه سی صرف بوسایهده در . بولدن
داها مهم اولاراق، تجارت ماللردن باشقا برطاقم
شکرلر و اعقادلرده یورکوان بولاردن کویوب
کیدورودی . مختلف سباجلرک و « بودیست »
خاجیلرک آسبانک بر اوجندن او بر اوجنه قدر
کیده بیامه لری، « مازده نیم » ایله خورسیتیانلرک چینه
کیریه سی، « بودیزم » ک ینه اوراده قوتله لب
انکشافی هب بوسایهده اولدی .

توکیو دولتی، « اویغور » نای آلتنده کی
تورکارک مهاجرتیه بیقله قدن سوکرا، تورک
استقلال باشلیجه اویغور دولتی عافظه و تورک
شرق اولر طرفندن اعلا ایذیلدی . فی الحقیقه،
اسکی « هیونگ - تو » بقایا سنندن اولان یوایبورلر
میلادی سکرنجی عصرده لایقوله قوتله نرک،
اصل « تورکستان » دن باشقا « موغولستان » ک
برقمیه چیک « فان - سو » ایاتی دخی احتوا
ایدن قوتلی بر دولت قوردیلر .

« فون لوقو » « کورده » بولر اسکیت، ایرانی
و تورک عناصرندن مرکب بر خطیاطه عرفیه ایدی؛
لسانلری توکیولر ککنه بک یقین بر تورک لهجه سیدی.
یورک بر سویه مدنییه ارتقا ایدن ایلک تورک
زهره سی بولردو . بولرک یاشی اولان « قارا
خوجا » شهری معیبدردن، مقبره لردن مرکب
صرف دخی بر شپردی . معیبدردن بری میلادک
ییشی عصرینه منسوب اولوب دیکر لریک زمانی
هنوز تعین ایذیلرله، مشدر . بولرک دیوارلری دخی
منظره لر عرض ایدن یورک لوه لرله مزین ایذیلرکه،
یورساردن بقیه سی ایوم اورویا موزه لرنده در .
اویورلرک پایتختی اولان « طورغان - قاراخوجا »

[*] مابلی ۸۶۴ تورولو نسخه ده در.

اسکی تورك حیات و مدنیتی

رساله تعریفات

لیکن مقاله مزده «فقیری» نك «رساله» تعریفات عنوانی اثرندن بحث اتمش ، و اونجی عصر حیات اجتماعیه سنی آکلامی خصوصتده بونك اولدقجه شایان دقت بر منبع تشکیل ایده جکئی سوبله مشدك . «رساله» تعریفات نك اهمیت و ندرتته بنشاء ، بومقاله منری اوندکي مهم تفصیلاتك نقل و ایضاحنه تخصیص ایدیورز .

«فقیری» ابتدا وزرائك تعریف و توصیفله باشلايهرق اونلری «معین دین و دولت ، فخر آدم ، نظام مملکت ، اصلاح عالم» طرزنده مدح ایستدکن صکره ، قاضیه مسکرلره کپیور : «قاضیه مسکردن هیچ بر قاضی ممنون دکادر . چونکه ایسته دیکنه مهم منصبلر و یروب لطف ایدر ، ایسته دیکنی عزل ایدوب جاتی آلیر» ؛ شاعر دفتردارلر حقدنده بوکا مائل بر مطالعه یوروتیور : «اونلر مال و دفتنه صاحبیدر ، ایسته دکارینك ایضی آلتون ایدرلر ، ایسته مه دکارینی معزول و مقبون ایدرلر . نشانیلر «احکامه عنوان و بربرلر ، اونلرک قلمندن چیقان احکام شاه باشنه زرین کلاه کیمش بر تازده جوانه بکزه» . آغالر ، بکلر یعنی بر شمرک ایلری کئلری حقدنده شاعر حقیقی سوبلیور : «بونلر دائما ذوق و صفا صورلر ؛ دائما کال دبدبه ایله دیوان ایدرلر ، اعیان و ارکان تکمیل اوراده جمع اولور . بونلرک کیمی عدلیله شهری معمور ایدر ، کیمی ظامیه یبقار ، بر باد ایدر» . صولاقلر «طبی سلیمان قوشلرینه بکزرلر ، قاناد آجوب یادشاه دورانی صاقلارلر . یانلرنده کی اوق محفظه لری آلتون قاناد کیدر ، دائما پادشاهک اوکنده یورلر . خشمه یابه ال ووردقلری زمان ، غزا بولنه اوق کبی آتیلرلر» . فقط چاووشلر «راحت و حضور اوچوران ، غضب بوش آدملردر ، اللرنده کی دمیر ششیر یدی باشلی اژدهایه بکزر ، گاه انسانه منصب مژده سی و بربر ، گاه جهانی بر برینه و وورور» اولاقلرده بونلر کیدر : «ولایتلرده کزن جسدودلردن فرقی یوقدر ؛ مرحمت نهدر بیلمز . الله انسانی اونلرک شمرلندن صاقلاسین !» شاعر یکی چریلری قیافتلری اعتبارله صغیر جق قوشلرینه بکزه تیور : «صورغوچلری ایلیکه ، بیچاقلری قوبروغه بکزر ؛ محاربه ده توفکارله صف حرب ترتیب ایدرلر» دیبور . بتون بوتفصیلات او زمانک قیافتلری آکلامی خصوصتده نه قدر مفید ایسه ، خلفک بو مختلف صنفلر حقدنده کی مشترک تلقیسی کوسلرتمک اعتبارله ده بلکه دهآ زیاده معنی ادر .

«فقیری» سیاهیلرله عزله لرتنه صریح بر نضرتله بحث ایستدکن صوگرا ، «صو باشی ، شهرامینی ، عسس ، عمال» کبی مأمورلر حقدنده شدتلی بر لسان قولاتیور : «صو باشینک بیوب ایچدیکی دائما حرامدر . عصاسی بو زطغان ، تسبیحی زنجیردر . فسق ، عصیان ، ظلم ، تزویر اونك نمازیدر . حرامیلر باشی ، خیر سزلر اورتاغی هپ اودر ؛ صانکه ولایتده صاقلی بر حیدوددر . شهرامینی ده بویله در . ایشی دائما آصوب باصمقدر : هیچ بونی ده الله یاراندی دیز ؛ کنشاهنه باقمه دن قازیفه ووزور» . عمالار «دائما خیانتله مال طوبلارلر ، قرا بی صوبارلر . بوندر دیسه ک میری مالیدر دیرلر» . طیبیلر ، رماللر ، بیلانجیلر ریحانجیلر و داها سائر بر جوق مسلیک صاحبیلری حقدنده «فقیری» نك ویردیکی معلوماتی کامللا درج ایتک مقاله منرک نسبتته نظراً قابل دکادر ؛ بالکن اثرک لسان و شکل نظمی حقدنده اوفاقی بر فکر و برمک ایچون بعض پارچه لرینی داها نقل ایله کتفا ایدیورز :

نایزن

عجب سردانه لردر نایزنلر
آنکچون هیچ چالامز نایزنلر
دم اوروب تورلو تورلو پرده لردن
چیقازناله دل افسرده لردن
ی و فی صحبت قوت ایغه آدم
که بو عالمدر آنجاق بر ایکی دم

قانونجی

نهدر قانونجی بیله کیمی آی یار
ولی پرساز اوله دستنده اوتار
اولا قانونه هر لحظه دمساز
قولاغن بوردوغنجه ویره آواز
چالار هر تلدن ایلر سازه آهنک
کوروب حیران قایلر بوینن اکوب چنک

دلال

نهدر بیله کیمی سن عالمده دلال
چاغیردقجه ایده سوق اهلی لال
که اولا مقتدای اهل تشهیر
کیمی مکر ایله کذب ایده تدبیر
به امرح اوله به صوفی به حاجی
ولی تکرار ایده آخر خواجهی

طوغانجی

طوغانجیلر نهدر بیله کیمی آتی
اوچوروب دائم اییله بر طوغانی
کره افشامه دک صحرا و یازی
طوتار اول بر بیچه اوردکله قازی
کیمی شاهینی طوتاز حکم و بویروق
آ کا کلز نه دکاو صالحه قویروق

کویربیلی زاده محمد قنود

«فقیری» مفتیلرله قاضیلر حقدنده ، عمومی تلقی به ترجمان اوله رق ، پک آغیر افاده لرده بولوتیور : «مفتی نك نه باید یعنی صور اوسه ک آکلامه : زاواللی نك بریسی قانی به دوشدیمی ، بر ایکی کونده ایشم بیتر صانیر ؛ حالبوکه هفته لرجه دولاشمه دن ایشی بیتمز . ویردیکی حکمده هیچ حقدنده او تاز» .

بربرینه و ووزور» اولاقلرده بونلر کئیدر: «ولایتلرده
کزن حیدودلردن فرقی یوقدر؛ صراحت نهدر
بیلمز. الله انسانی اونلرک شئرلردن صافلاسن ا»
شاعر یکی چریلری قیاسلاری اعتبارله صیفیرجق
قوشلرله بکزه تیور: «صورغوچلری ایپیکه،
بیچاقلری قوبروغه بکزر؛ محاربهده توفکارله صف
حرب ترتیب ایدرلر» دییور. بتون بوتفصیلات
اوزمانک قیافتلری آکلامق خصوصتده نه قدر
مفید ایسه، خلفک بوختلف صنفلر حقتده کی مشترک
تلفیسی کوسستمک اعتبارله دهه بلکه دهه زیاده
معنیلردر.

«فقیری» مقیبلره قاضیلر حقتده عمومی
تلفی به ترجان اولهوق، پک آغیر افادملرده بولونیور:
«مفتی نك نه یابدیغنی صورارسهك آکلانیم:
زاواللی نك بریسی قانی به دوشدیمی، برایکی کونده
ایشم بیتر صانیر؛ حالبوکه هفته لرحه دولاشمه دن
ایشی بیتمز. ویردیکی حکمده هیچ حقیقته اویماز»
قاضی نك یابدیقلری ایسه بوندن بدتردر؛ هله نائب
افندی «یالین یوزلی کوزه لار مجلسنده دائمی
مسروردر؛ اونك بودتیاده سورده بیکی ذوق قاضیدن
چوق فضله در. باب رشوقی آچمش، ایسته دیکی
کبی اوینار»؛ قسامده بوندن فرقی دکلدن.
بوتفصیلات، اودورده کی تشکیلات عدلیه منرک
مع التأسف پک یوزوق اولدیغنی صراحتله
کوسته ریور؛ اساساً بوتون وثائق تاریخیه،
صوکر ا خلق آراسنده شایع برطاق حکایه لر، مثاللر،
تورک روحنک، بردرلو آلیشامادی بی یو یابانچی
تفکیلات حقتده هیچ برزمان ای بر فکر بسله مه دیکی
آکلانمده در.

«رساله» تعریفات ده شیخلردن، مدرسلردن
اماملردن، واعظ و خطیبلردن، صوفیلردن بحث
ایدیلیرکن، او دورده اولدقجه تعمیم ایدن صرائیک
علیهنده این شیلر سویله تیور. اوزمانلر جامعلرده،
مخفیلرده موزون بیتلر اوقویان خوشبو انارله،
معرفلر بولوندیغنی؛ محله مکتبلرنده خواجه افندیلرک
دایاق آندیقلری مختلف فصللرده اوکره تیور.
مع مافیله، او دور ارباب ظرافتله نسوان برستلری
حقتده ویریلن تفصیلات هپسندن مهمدر: «ارباب
ظرافتک وضع وطوری مکلفدر. دلیندیجی دائمی
براز اگری بروضعیتده در؛ هر برده دائمی ظرافتله
صاتار، شعرلر اوقور»؛ زبیرستلره کانجه «اونلرک
ککزلی دائمی اطرافتی تحریده در. باشلرنده کاکلاری،
الارنده یوزکلری، بللرنده تورونچی دستالاری
واردن؛ یارماقلر نك بر ایکیسی مطلقا قینه لیدر».

اسکی شاعر لر مرده «تورک» کله سنک «قانا
صایا» معناسنه و تحقیر آمیز برماهیتده قوللایلدیغنی
مع التأسف صیق صیق کوروز. «فقیری»
عرب، عجم، رومی، تورک کله لر نك خاق
آراسنده ناصل بر معنا آلدیغنی ونه صورتله تلفی
اولوندیغنی بزه کوسته ریور: «عرب آفیونکش -
نکدن کری دورماز، اکثریا تحته قلعه ده زمانلی
ایدر. عجلر، دائمی عیش و عشرتله مشغول
براضیلردر که کیمی شاهی، کیمی حیدریدر؛
رومیله یعنی عثمانی تورکلر نك ارباب دانشنه
کانجه، «اونلر ظرافتله تحصیل علوم ایش
کیسه لدر؛ کیمی منفی، کیمی شاعردر.
یالکز اثنای صحبتده آرالرنده نفاق اکیسک اوماز».
«تورکک اوستنده کورکی، باشنده بورکی اولور.
ذاتا اهل مذهب آراسنده مشهور مثالر: «اه
عوان چوبان شئریدن صافلاسون درلر». بوتعریف
«تورک» کله سنک او زمانلرده کوبلی، کوچیه
معناسنه قوللایلدیغنی و احوال ص تورک کوبولر نك
باشده بورکاری آرقه لرنده کورکارله قیافتلری
بیله بریور.

ولی تکرار ایده آخر خرابی
طوغانچی
طوغانچیلر نه در بیله کبی آتی
اوجوروب دائم ایله بر طوغانی
کره افشاهه دک صبرا و یازی
طونار اول بر نیجه اوردکله قازی
کبی شاهینی طوغانز حکم و بیروق
آکا کاز نه دکاو صالحه قوبروق
کوبریلی زاده محمد قوراد

اسمى نورك حيات و مهنى

رساله تعريفات

كچن مقاله مزده «فقيرى» نك «رساله» تعريفات
عنوانلى اثرندن بحث ايتش، و اونجى عصر حيات
اجتماعيه سنى آكلامق خصوصنده بونك اولدجه شايدان
دقت بر منبع تشكيل ايده جكنى سويله مشدك .
«رساله» تعريفات لك اهميت و ندرتته بنساء ،
بومقاله مزى اونده كى مهم تفصيلاتك نقل و ابضاحنه
تخصيص ايدييورز .

«فقيرى» ابتدا وزرانك تعريف و توصيفيه
باشلايه رقى اونلرى «معين دين و دولت ، فخر
آدم ، نظام مملكت ، اصلاح عالم» طرزنده
مدح ايتدكدن صكره ، قاضيه سكرلره كچيور :
«قاضيه سكردن هيچ بر قاضى ممنون دكلدر .
چونكه ايسته مديكنه مهم منصب و يروب لطف
ايدر ، ايسته مديكنى عزل ايدوب جاتى آليز ؛
شاعر دفتردارلر حقنده ده بوكا مائل بر مطالعه
يوروتيور : «اونلر مال و دفينه صاحبدر ،
ايسته دكارينك ايشتي آلتون ايده رلر ، ايسته مديكاريني
معزول و مغبون ايده رلر . نشانجيلر «احكامه
عنوان زيررلر ، اونلرك قلمندن چقان احكام
شاهي باشنه زرين كلاه كيمش بر تازمه جوانه بگزهر» .
آغانلر ، بكار يعنى بر شهرك ايلرى كلنلرى حقنده
شاعر حقيقى سويليور : «بونلر دائما ذوق و صفا
سوزرلر ؛ دائما كال دبدبه ايله ديوان ايده رلر ،
ايمان واركان تكميل اوراده جمع اولور . بونلرك
كيمي عدليه شهرى معمور ايدر ، كيمي ظلميله
يقار ، برباد ايدر . صولاقلر «طبق سلبان
قوشلرينه بگزورلر ، قاناد آچوب پادشاه
دورانى صاقلارلر . يانلرندكى اوق محفظه لرى
آلتون قاناد كيدر ، دائما پادشاهك اوكنده
يورلر . خشمه يايه ال ووردقلى زمان ، غنا
بولنه اوق كچي آتيليرلر . فقط چاووشلر
«راحت و حضور اوچوران ، غضب بوش آدملردر ،
الرنده كى دمير ششپر يدى باشلى اژدهايه بگزهر ،
گاه انسانه منصب مزده سى و بربر ، گاه جهاني
بر برينه و وورور» اولافرده بونلر كيدر : «ولايتلرده
كزن جسد و لر دن فرقى بوهدر ؛ صرحت نهدر
بيامز . الله انسانى اونلرك شرلرندن صافلاشين !»
شاعر يوك چريلرى قياقتلرى اعتباريله صيغرجق
قوشلرينه بگزهر تيور : «صوغوچلرى ايبيكه ،
بيياقتلرى قوبروغه بگزهر ؛ محاربه ده توفكارله صف
حرب ترتيب ايدرلر» دييور . بتون بونفصيلات
اوزمانك قياقتلرينى آكلامق خصوصنده نه قدر
مفيد ايسه ، خلفك بو مختلف صنفلر حقنده كى مشترك
تلفيسى كوسترمك اعتباريله ده بلكه ده زياده
معني داردر .

«فقيرى» مقتبلره قاضيلر حقنده ، عموى
تلقى نه تر جان اولورق ، بك آغبر افاده لرده بولونيور :
«مفتى نك نه ياديني صورارسه لك آكلاميم :
زاواللى نك بريسى قايى به دوشديمي ، برايكى كوتده
ايشم بيتر صانير ؛ حالبوكه هفته لرحه دولاشمه دن
ايشتي بيتمز . ويردبكي حكيمده هيچ حقيقته اومانز» .
قاضى نك يادقلىرى ايسه بوندن بدتردر ؛ هله نائب
افندى « يالين بوزلى كوزهلر مجلسنده دائما
مسروردر ؛ اونك بوندياده سوردبكي ذوق قاضيدن
چوق فضله در . باب رشوق آچمش ، ايسته ديكى
كچي اونلر ؛ قسامده بوندن فرقى دكلدر .
تفصيلات ، اهدده كى تفصيلات ، اهدده كى تفصيلات

«فقيرى» سباهيلره غنبلردن صريح بر نرفتله
نشت ايتدكدن صوكرا ، «صير باشي» شهراميني ،
عسس ، عمال» كچي ماسورلر حقنده شدتلى برلسان
قوللايور : «صير باشينيك بيوب ايجديكي دائما
حرامدر . عصاسى بو زطغان ، تسليجى زنجيردر .
فسق ، عصيان ، ظلم ، تزوير اونك نمازيدر .
حراميلر باشي ، خير سوزلر اورتاغى هپ اودر ؛
صانكه ولايتده صافلى بر جيدوددر . شهراميني ده
بويله در . ايشتي دائما آصوب باصمقدر : هيچ
بوفنده الله ياراتدى ديزر ؛ كنياشنه باقنده دن
قازيغه ووروز . عمالار «دائما خيا نسته مال
طوبالارلر ، فقرا يى صويارلر . بونه در ديسه ك
ميرى مايلدر ديرلر» . طبيبيلر ، زمالار ، ييلانجيلر
ريخانجيلر و داها سائر بر چوق مسلك صاحبلى
حقنده «فقيرى» نك ويردبكي ماموماني كاملا درج
ايتك مقاله مزك نسبتته نظراً قابل دكلدر ؛ يالكن
اثرك لسان و شكل نظمي حقنده اوفاق بر فكر
ويرمك ايجون بعض بارچه لرني داها نقل ايلاه كفا
ايدبيورز :

نايزن

عجب مرده لر در نايزنار
آنكچون هيچ چالاش نايى زنلر
دم اوروب تورلو تورلو برده لر دن
چيقارناله دل افسرده لر دن
مى و نى صحبت فوت ايته آدم
كه بو علمدر آتچاق بر ايكي دم
قانونجى

نهدر قانونجى يى بيله كى اى يار
ولى پرساز اوله دستنده اونار
اولا قانونله هر لحظه دمساز
قولاغن بورده و غنجه ويره آواز
چالار هر تاندن ايلر سازه آهنگ
كوروب حيران قالير بوينى اكوپ چنك
دلال

نهدر بيله كى سن علمده دلال
چاغيردقه ايده سوق اهلى لال
كه اولا مقتداى اهل شهر
كچي مكر ايله كذبه ايده تدبير
به اعراج اوله به صوفى به حاجى
ولى تكرار ايده آخر خراجى

طوغانجى

طوغانجيلر نهدر بيله كى آنى
اوجوودب دائم اييله بر طوغانى
كزه اقسامه لك صحرا ويازى
طوتار اول بر نيجه اوردكله قازى
كچي شاهينى طوتماز حكم و بو بروق
آكا كلز نه دكلو صالحه قوبروق

كورسبلى زاده محمد قنواد

چو برینده و ورور، اولادلرده بونلر کبیرد: «ولایتلرده
کزن حیدودلردن فرقی یوقدر؛ صرحت نهدر
بیامز. الله انسانی اونلرک شمرلندن صافلاسنن!»
شاعر یکی چریلی قیافتاری اعتبارله صیغیرجق
قوشلرینه بکزه تیور: «صورغوجلری اییکه،
بیاقلری قوروغه بکزر؛ محاربهده توفکلره صف
حرب ترتیب ایدرلر» دیور. بتون بوتفصیلات
اوزمانک قیافتلری آکلامق خصوصنده نه قدر
مفید ایسه، خلفک بوتختلف صنفلر حقتده کی مشترک
تلفیسی کوسترمک اعتبارلهده بلکه دهها زیاده
معینادردر.

«فقیری» مقبلله قاضیلر حقتده، عمومی
تلقی به ترجان اولورق، یک آغیر افاده لرده بولونیور:
«مفتی نک نه یایدینی صورارسهک آکلایم؛
زاواللی نک بریسی قایی به دوشدینی، برایکی کونده
ایشم بیتر صانیر؛ حالبوکه هفته لرحه دولاشمه دن
ایشی بیتمز. ویردیکی حکمده هیچ حقیقته اویماز.»
قاضی نک یایدقاری ایسه بوندن بدتردر؛ هله نائب
افندی «یالین یوزلی کوزهلار مجلسنده دائم
مسروردر؛ اونک بونیاده سوردیکی ذوق قاضیدن
چوق فضلهدر. باب رشوق آچیش، ایسته دیکی
کچی اونبار؛ قسامده بوندن فرقی دکلدر.
بوتفصیلات، اودورده کی تشکیلات عدلیه صرک
مع التأسف یک یوزوق اولدینی صراحتله
اوسته ریور؛ اساساً بوتون وثائق تاریخیه،
صوکر خلق آراسنده شایع برطاقم حکایه لر، مثلاً،
تورک روحنک، بر دلو آلیشامادینی بو یایانچی
تشکیلات حقتده هیچ بر زمان اینی بر فکر بسله مده کیکی
آکلایمقدهدر.

«رساله تعریفات» ده شیخلردن، مدرسلردن
اماهلردن، واعظ و خطیبلردن، صوفیلردن بحث
ایدیلیرکن، اودورده اولدقجه تعمیم ایدن صرائیک
علیهنده اینی شیلر سوبله نیور. اوزمانلر جامعلرده،
مخفیلرده موزون بیتلر اوقویان خوشسخوانلرله،
معرفلر بولوندینی؛ عماله مکتبلرنده خواجه افندیلرک
بایاق آتدقاری مختلف فصللرده اوکره نیورز.
مع مافیله، اودور ارباب ظرافتله نسوان پرستاری
حقتده ویریلن تفصیلات هیستندن مهمدر: «ارباب
ظرافتک وضع وطوری مکلفدر. دلیندینی دائم
براز اکره بروضه یئندهدر؛ هر برده دائمًا ظرافتله
صانار، شعرلر اوقور؛ زینرستلره کنجیه «اونلرک
کمزلی دائمًا اطرافی تحریدهدر. باشلرنده کاکلاری،
الرنده یوزکلری، بللرنده تورونچی دستلاری
واردر؛ یارماقلرینک بر ایکیسی مطلقاً قینه لیدر.»
اسکی شاعرلرمنده «تورک» کله سنک «قاپا
صابا» معناسنه و تحقیر آمیز برماهیتده قولاییلدینی
مع التأسف صیق صیق کورورز. «فقیری»
عرب، عجم، رومی، تورک کله لرینک خلق
آراسنده ناصل بر معنا آلدینی ونه صورتله تلقی
اولوندینی بزه کوسته ریور: «عرب آقونککش -
لکدن کری، دورماز، اکثریا تحت قلمده رماللق
ایدر. عجملر، دائمًا عیش و عشرتله مشغول
رافضیلردر که کیم، شاعری، کیمیسی حیدریدر؛
رومیلره یعنی عثمانلی تورکارینک ارباب دانسته
کنجیه، «اونلر ظرافتله تحصیل علوم ایش
کیسه لردر؛ کیمی منشی، کیمی شاعردر.
یالکز انشای سنجیده آلرنده نفاق اکسک اولماز.»
«تورک اوستنده کورکی، باشنده بورکی اولور.
ذاتاً اهل مذهب آراسنده مشهور مثلد: «اه
عوان چویان شمرندن صافلاسون دیرلر.» بوتعریف
«تورک» کله سنک اوزمانلرده کوبلی، کوچیه
معناسنه قولاییلدینی و احوال تورک کولولرینک
باشنده بورکاری آرقه لرنده کورکلرله قیافتلری
بیله بریور.

ولی تکرار ایده آخر خراجی
طوغانچی
طوغانچیلر نهدر بیله کی آتی
اوجووب دائم ایله بر طوغانی
کره اقسامه دک صحرا و بازی
طوتار اول بر نیجه اوردکله قازی
کچی شاهینی طوتماز حکم و بوبروق
آکا کلر نه دکلو صالحه قوبروق
کوسریلی زاده محمد نواد

اسی نورک صیات و مدینتی

هبة الحقایق

ایکی قسم

ناشری : نجیب عاصم
مؤلفی : احمد بن محمود بوکنا کی
مطبعہ عامرہ ، ۱۳۳۴

دارالفنون تورک لسانی تاریخی معلمی نجیب عاصم
 بک، بڑے اخیراً تورک تاریخ مدنی نقطہ نظر سے
 بک مہم بر اثر انحال ابتدائی؛ اویغور حرفلیہ
 یازیش لاقول سکیز عصرق لسانی و ادبی بر
 یادکاری، « احمد بن محمود بوکنا کی » نک « هبة
 الحقایق » آدی مجهول اثرینک کرک متنی و کرک
 حل و شرحی و ترجمہ سنی میدانہ قویدی. اویغور
 حرفلیہ یازیش تورک اثرل اساساً بک محدود
 اولوب، شیعہ ہی قدر میدانہ چیقانرکده کمالاً
 مستشرقل طرفندن حل و نشر ایجابی نظر اعتبارہ
 آیتیرسه، برتورک عالی طرفندن یاپیلان بوخدمتک
 اجمعی درحال تسلیم ایذیلیر. اثر، جان بالعموم علمی
 اثرلر کی، معارف نظارتک ہمتیہ نشر ایذیلیر.
 بوکمی محصولات علمیه، دنیاک اکثری ملکترلر
 بیابہ حکومتک و یا علمی جمعیتلرک مادی معاوضی
 سایہ سندن میدانہ چیقایلیر، معارف نظارتک ملی
 حیات و مدنی تہذیبی ملی موجود تہذیبی بوقدر یاقیندن
 تاس ایڈن اثرلری، سائر علم شعبہ لری محصولاتہ
 ترجیحاً و داہا واسع برنسیبندہ میدانہ چیقارمہ سنی
 نئی ایتک، ہر تورک وطن پرورینک وظیفہ سیدرہ
 اگر معارف نظارتی بوہم مسئلہ نک ملی موجود تہذیب
 بوقدر صمیمی برعلاقہ سنی اولدینتی تقدیر ایتہ مش
 اولسیدی، شو بر بیق سنہ دن بری « ملی حرت »
 ساحہ سندن بوقدر قوتلی آدیملر آتیلامازدی . بز
 بو حقیقی تسلیم ایتککہ برابر، بوتون مفکورہ جیلر
 کی، بونکہ دہ قانع اولیابرق داہا بوپوک و داہا
 سرعتی آدیملر ایستبوروز .

نجیب عاصم بک، اون بش صحیفہ لک اوفاق بر
 باشلاقیجندہ ابتدا تورکرده یازیشک اسکیلکی
 حقدہ بعض معلومات و بردکن صوکر، اویغور
 حرفلیہ کپہرک « بو یازی و بونکہ یازیش اثرلر
 حقدہ بک عمومی بعض تفصیلات و بریسیور و اونی
 متعاقب الیوم اللہ موجود اویغورجہ اثرلرک
 اورویادہ ایلک دفعہ ناصل اوقوندینتی آکلاتور.
 بو تفصیلات، مازکی دونواتہ لک سفارق حقدہ
 مورخ آہر و اندال طرفندن نشر ایذیلن مشہور
 اثردہ قسماً موجود اولدینتی کی، اوندن نقلاً
 و تقصیلاً « پاوہ دو قورہ تی » ک نشر ایذیلکی
 « معراجنامہ » مقدمہ سندن دہ موجود دہ نجیب عاصم
 بک او تفصیلاتی براز اختصار ایله اوران آلدن.
 مع مافیہ بو تفصیلات اویغورجہ اثرلرک نام بر
 ییلدیوغرافیسی عد ایذیلہ من؛ اساساً مؤلف دہ بو
 قصہ باشلاقیجندہ بو مقصدی تعقیب ایتہ مش،
 بالکز « تورکیات » ایلہ اشتغالی اولیان بر قارہ
 « هبة الحقایق » ک ماہیت و قیمتی آکلاتق جہتی
 نظر اعتبارہ آشدن. بناء علیہ بوقسمدہ علم عالی
 ایچون شمعی بہ قدر مجهول برشی آرامق، مؤلفک
 مقصدینہ نظراً، جدأ بر حقدنراق اولور.

اویغورجہ اثرلر حقدہ کی بو عمومی تفصیلاتدن
 صوکر، « هبة الحقایق » حقدہ معلوماتی حاوی
 قسملر کیورک، ایتہ « باشلانقیج » ک اکثریت
 قارئین ایچون بلکہ لک جان صیقیقی فقط متخصصر

کریور . اثرک ماہیتی حقدہ بر فکر و بر مک
 ایچون باہرینک اسنی حقدہ نفع ایتہلم
 ۱ - النوع الاول فی منفعۃ العلم ومضرۃ الجهل .
 ۲ - النوع الثاني فی حفظ اللسان و سائر آدابہا
 ورسومہا . ۳ - النوع الثالث فی قلب الدنيا وتغیر
 احوالہا . ۴ - النوع الرابع فی برساخاوة ومذمۃ البخل
 . ۵ - النوع الاخری فی مکارم الاخلاق والتحریر
 علی تخالق بہا . ۶ - النوع الاخری فی ابیات مشرقہ
 ۷ - فی العذر تمام الکلام .
 بو اثرک ماہیت لسانیہ و ادبیہ سی، وزنی ،
 موضوعی . طرز تظہیمی ، اوندن اول وصکرہ
 یازیش بوکمی اثرلرہ آرسندہ کی مناسبت حقدہ
 بر حقو شیلر سولہ بیلیار ، و اثر جدأ بولہ بر
 تدقیقہ لایقنر . فقط مقالہ مزک جمعی بولہ اوزون
 بر تدقیقہ مساعد اولدینتی ایچون بو جہتلر حقدہ
 حتی خلاصہ بیلہ معلومات و برہمیہ جکز . بالکز
 شونککہ اکتفا ایڈم کہ اثرک لسانی، طرز تظہیمی ،
 موضوعی ، اونی آلتجی عصر جہری محصولات
 ادبیہ سندن عد ایتک ایچون کافی درجہ دہ معیندادر .
 وزن و ادا ، عجم تأثیرینی واضح بر صورتدہ
 کوستر مکملہ برابر ، عربی و فارسی کلہرک تورک
 تلفظہ کورہ اوقونسی و عرب و عجم تجویدینہ
 رعایت ایڈنہ سی، بو اثری تورکچہ نک ایلک دورلرینہ
 عائد مؤلفانن عد ایتہ منہ مساعددر . ہر ملک
 ادبیاتندہ التعلیل و داستانتلر دن صکرہ ، بر فکر
 و مقصدی نشرہ مخصوص « تعلیمی » اثرلر کاپر .
 ایتہ بشجی عصر جہریدہ یازیلان « قودائقو
 بیلیک » دن باشلا ییزق ادبیاتزدہ عصر لرحہ
 دوام ایڈن بو تعلیمی اثرلرک لک اسکیلر دن
 بری دہ بو « هبة الحقایق » در . بو اثردہ کی تلقیبات
 اخلاقہ ایلہ ، تورکارک داہا اسکی دورلرہ عائد
 ادبیات ملیہ محصولاتندہ کی اخلاق تلقیل آرسندہ
 بک یاقین مناسبتلر وارد ، مثلاً سماحتک ایسکی
 و خستک رذالتی حقدہ « هبة الحقایق » دہ درمیان
 ایذیلن ملاحظہ لر ، تورکارک عصر لردن بری دوام
 ایڈن بر تلقیلرینک محصولاتدر : « ہر دیل سخی
 آدمک تناسنی ایڈر ؛ سخاوت بوتون عیب کیرینی
 بیقار . جو صرد اولکہ سکا دشنام کلہ سین ،
 چونکہ سخاوت دشنام بولارینی سندن ایڈر .
 دنیا دہ ہیج کیسہ تجیل لکی مدح ایتز ، حالبوکہ
 خواص و عوام سخاوتک مداحیدر . اللہ لک مبارکی
 و برن ، لک اوغور سیزی و برہم سندر . تورکارک
 زینتی جو صرد کیسہ لردر ؛ سخاوت شرف ، جاہ ،
 جمال آرتیر . صوکر ، علم حقدہ کی تاقی دہ
 بک شایان دقتدر : « سعادت بولی علم ایلہ بیلینیر ،
 او بولی بولق ایسترسہ لک علم اوکر دن . بیلنہ
 بیامہ بن ناصل مساوی اولور ! علم صاحبی
 قادیں ارکک مقانندہ اولدینتی کی ، بیلیکیسز
 ارکک دہ قادیں ماہیتندہ در . عالم ٹولسہ دہ
 آدی یاقیدر ، حالبوکہ جاہل یاشارکن ٹولو حکمنندہ در .
 عالم علم ایلہ بوکسہ لیر . جہالت لسانی آلجالتیر .
 ہیج اوصاننہ دن علم اوکرہ مکہ باقی ، چونکہ
 رسول اکرم عالمہ اقلرہ ایڈک بووردی ، جناب
 حق کائنات علم ایلہ بیلینیر ، جہالتندہ خیر یوق
 دیدی . علم ، مالی اولیان ایچون ہایتسز مال ،
 نسی اولیان صوبسزہ ذم ایڈیلز حسبدر . »

نجیب عاصم بک ، بو اثرک نامہ انحال اولدینتی
 « دادسپسالار بیگ » حقدہ دور و دراز تدقیقاندہ
 بولونقدن صوکر ، بونک ، « رشید و طواط » ک
 « جواہر القلاید و عقاب الفراید » ندہ اسمی ذکر
 ایذیلن « دادسپسالاریک » اولدینتی ، و محل حکومتی
 ذکر ایذیلہ مکہ برابر اغلب احتمال « کاشغر »

شیمدی لک ثابت اولاماسندر - « هبة الحقایق » مؤلفی
 صحر قند جوارندہ کی بو « بوغزک » شہر دن عد
 ایتک ضروریدر . اثردہ تقریضلری اولان ذواندن
 « امیر کبیر ازسلان خواجہ ترخان » لک تجور دوری
 و جانندن اولدینتی نظر اعتبارہ آیتیرسہ ، دیگر
 تقریض صاحبی « امیر سیف الدین » ک ینہ
 او دور و جانندن و تورکچہ یازان شاعر لردن
 « امیر سیف الدین » اولدینتی تحقیق ایڈر . آنجق
 اودوردہ کی لسان ناظم ایلہ ، « امیر سیف الدین » ک
 « آرسلان خواجہ ترخان » ک تقریضلرندہ کی لسان
 و ادا آرسندہ مہم بر فرق اولدینتی دہ اونوتہ .
 ملیدر ؛ اگر مقالہ مزک جمعی مساعد اولسہ ، بو
 تضاد حقدہ کی مطالعاتی تفصیلاً آکلاتدق :
 نجیب عاصم بک بو قیمتدار اثری حقدہ اگر
 مطلقاً بر تنقید لازمہ ، « باشلانقیج » دہ ہیج بر
 مآخذ کوستر مہ سنی علم نقطہ نظر دن بر قصور
 اولوزق اوکہ سورہ بیلیارز . مع مافیہ ، بوکمی نادر
 قصورلرہ رغماً ، بو اثر مشروطیتدن بری تاریخ
 ملیزہ عائد میدانہ چیقان بر ایکی مہم محصول
 علمیندن بریدر . کتب دارالفنونک « تورک لسانی
 تاریخی » کی چوق مشکل و اجمیتی بر کر سینی
 اشغال ایڈن شترم مؤلفی بو بک قیمتدار « مونیو
 غرافی » دن دولانی حرارتلرہ تبرک ایتک و دارالفنون
 کر سیدلر دن داہا بوکمی علمی و شخصی محصولات
 بکلہ مک ہر قارئک وظیفہ سیدر .

کوشی دار محمد نواز

حقیقته بعض معلومات وبردکن صوکر، اوغور
حرفلریله کچرک « بو یازی و بونکه یازیلش اثرلر
حقیقه بک عمومی بعض تفصیلات وریبوری واونی
معتاب الیوم الله موجود اوغورجه اثرلرک
اورواده ایلک دفعه ناصل اوغوردهنی آکلاتیور.
بو تفصیلات، مارکی دونواته لک سفارتی حقیقده
مورخ آله رواندال طرفندن نشر ایلدین مشهور
اژده قسماً موجود اولدینی کبی، اوندن نقلاً
و تفصیلاً « یاره دو قورتهی » ک نشر ایشدینی
« معراجنامه » مقدمه سنده موجوددرکه نجیب عاصم
بک او تفصیلاتی براز اختصار ایلدوره ان آشدن.
مع مایه بو تفصیلات اوغورجه اثرلرک نام بر
بیلدیو غرافیسی عد ایدیلدهن؛ اساساً مؤلفده بو
قیسه باشلانمیشده بو مقصدی تعقیب ایتیمش،
یاکنز « تورکیات » ایلک اشغال اولیان بر قارنه
« هبة الحقایق » ک ماهیت و قیمتی آکلاتتی جهتی
نظر اعتباره آشدن. بناء علیه بو مقصد علم عالی
ایچون شمدی به قدر مجهول برشی آراق، مؤلفک
مقصدینه نظراً، جداً بر حقیقراق اولور.

اوغورجه اثرلر حقیقده کی بو عمومی تفصیلاتدن
صوکر، « هبة الحقایق » حقیقده معلوماتی حاوی
کسملر کایورکه، ایسته « باشلانمیش » ک اکثریت
قارئین ایچون بلکه اش جان صیفی فقط منحصراً
عندده اش قیمتدار پارچه سی بودر. هبة الحقایق
شمدی به قدر آیا صوفیه کتبخانه سنده « ۷۵۷ »
نومروده شونام آلتنده بولونیوردی : « مجموعه
رسالة باللغة المغولية المنظومة وبالخط المغولي من قبل
المصالح و کتاب مخزن الاسرار باللغة المغولية والخط
المغولي کل منها محشی بالترکيه ». بو قیمتدار مجموعه ده
« هبة الحقایق » دن باشقا « میرحیدر مجذوب » ک
مشهور « مخزن الاسرار » ترجمه سی، و دو قوزنجی
عصرک اش معروف چغتای شاعرلری عد ایدیه بیاه.
چکنز « لطفی » ایلک « سکاکی » ک بعض غزللری ده
کاملأ اوغور حرفلریله و آلترنده عرب حرفیله صورت
حلی مندرج بولونتی اوزرم موجوددر. اوروا
کتبخانه لرنده، وجود حقیق قسماً منتشر اولان بو اثرلرک
اوجی ده جبری دو قوزنجی عصره عائد اولدقلری جهته،
هیچ بر زمان « هبة الحقایق » درجه قیمتده عد اولونه
مازلر؛ فقط « هبة الحقایق » کرک نسخه یکانه اولماسی
کرک اسکلیکی اعتباریه ادبیات ولسان تاریخچر ایچون
یحوق اهییتلیدر. کتابک اسمی و مؤلفک شخصییتی
حقیقده، اکر اژده موجود تقریض قیلقل اوج
پارچه منظومه اولماسه، مان هیچ بر معلومات الله
ایدیلدهمه چکندی؛ بولر بزه مؤلفک و یاباسنک
« یوکناک » لی اولدیفنی، « احمد بن محمود یوکناک »
تسمیه ایدیلدیکنی، آنادن طوعمه کور اولدیفنی
و « هبة الحقایق » ی اون درت باب اوزره تألیف
ایتدیکنی بیلدیر بیور؛ حالوکه بو کون المژده بولنان
نسخه ده بو قدر باب بو قدر؛ نسخه ده هیچ بر صحیفه
اکسیک اولماسنه باقیلرسه، بو اکسیک کک
یاناسخه، یاخود داها اول استنساخ ایدله نله عائد
اولدینی آکلاشیلور. چونکه بو مجموعه « ۸۸۴ » ده
استانبولده « عبدالرزاق باخشی » طرفندن
استنساخ ایدیلشدر.

اثر « فنون فنون قولن فعل » وژنده،
بو ورتک چوق ابتدائی و نامتناهی تقصیرله مالامل
یرشکایه یازیلشدر. بوتون مسلمان اثرلری کبی
اولا احمد وعت ایلک باشلاقدن و چهاریار حقیقده
بعض منایخده بولندندن صوکر « امیرالاجل داد
سپسالاریک » نامنه اتخاف ایدیلور؛ بو بک
حقیقده کی قصیده دن صوکر، مؤلف کتابی صرف
« دنیا ده داد سپسالاریک آدی قالسون واونی
گورده لیر اوکا دعا ایسون دیبه یازدیفنی و مواعظ
و نبل دوله وردیفنی » سویلور و متقابلاً اصل اثره

دنیاده هیچ کیمسه بچیلرکی مدح ایتن، حالوکه
خواص و عوام سخاوتک مداحیدر. اللارک مبارکی
ویردن، اش اوغورسزی و برمه بندر. تورکارک
زیاتی جو صرد کیمسه لردن؛ سخاوت شرف، جاه،
جمال آرتیر. « صوکر، علم حقیقده کی ناتی ده
بک شایان دقتدر : « سعادت بولی علم ایلدیلدیر،
او بولی بولق ایسترسه ک علم اوکردن. بیلنه
بیلیمه ی ناصل مساوی اولور؛ علم صاحبی
قادین اثرک مقامنده اولدیفنی کبی، بیلکیسز
اثرکده قادین ماهیتده در. عالم نولسه ده
آدی باقیدر، حالوکه جاهل یاشارکن نول حکمنده در.
عالم علم ایلک یوکه لیر. جهالت لسانی آلجالتیر.
هیچ اوصاعتدن علم اوکرده مکه باقی، چونکه
رسول اکرم عالمه افتدا ایلک بو بودی؛ جناب
حق کاشفات علم ایلک بیلدیر، جهالتده خیر یوق
دیدی. علم، مالی اولمان ایچون نهایتسز مال،
نسی اولمان صویسزه ذم ایدیلن حسبدر. »

نجیب عاصم بک، بو اثرک نامنه اتخاف اولوندینی
« داد سپسالاریک » حقیقده دور و دراز تدقیقده
بولوندندن صوکر، بونک، « رشید و طواط » ک
« جواهر القلاید و عقاید الفراید » نده اسمی ذکر
ایدیلن « داد سپسالاریک » اولدیفنی، و عمل حکومتی
ذکر ایدیلده مکه برابر اغلب احتمال « کاشغر »
طرفلرنده « یوکناک » شهرنده حکمران بولوندیفنی
قوتلی بر فرضیه اولارق ایلی سوریور. تاریخک
بودورلری بک قاریشیق رؤیائی ناکافی اولدینی
جهته، بو مسئله حقیقده هیچ بر شی سوبله به میز.
« یوکناک » شهرینه کتجه، نجیب عاصم؛ بو خصوصه
عدم معلومات بیان ایدیلور؛ « حالوکه قدیم
جغرافیا کتابلری هر نه قدر تدقیق ایدیلش ایسه ده
کاشغر قطعه سنده و آکا هم جوار قطعه لرنده بونامده
بر موقعه تصادف ایدیلده مشدر. یاکنز ایلک خانلرک
مؤسس اولان « سابق بغراخان » ک وقوعانده
« یومک » نامنده بر شهرک محاصره و ضبطندن
بعث ایدیلور. بلکه ده نقطه سز اولارق کورون
و ناصل اوقونه جنی کسدر برله، این بو شهر یوکناک
شهریدر. بزه کوره بو احتمال، غایت قوتسز
و چوق بعیددر. « یا قوت » ک « معجم البلدان » نده
سمرقند جوارنده اولدینی ذکر ایدیلن « بوغنک »
شهری، هبة الحقایق تقریضارنده « یوکناک »
طرزنده کوسترین شهردن باشقا بر شی دکادر
اعتقادنده بز. یا قوتده غینک فتحه سی و « نون »
ایلک « کاف » ک سکونیه « بوغنک » شکنده مقید
اولماسی بو احتمال قوتی آراتیر؛ قدیم جغرافیا
و تاریخ اسملریله اوغور استارلر بو مطالبه منی تماماً
قبول ایدلرلر. « احمد بن محمود یوکناک » ک
سمرقند جوارنده دوغدینی حالده، تقریضارده
بیان ایدیلدیکنی وجهله « کاشغر دینی » ایلک
کتاب یازمه سی قبول ایدیلده ریک « یوکناک » ک
مطلقاً کاشغر جوارنده اولماسی ایجاب ایدله چکنه
کانه، بز بو نقطه نظری ده دوغرو کورموروز.
« کاشغر دینی » دیمک، او دورده اورته آسیانک
هر طرفنده ادبیات لسانی اولق اوزره قوللانیلان
و تورک لهجه لرینک او زمان اش مترقیبی ارلان لهجه
دیمکدرکه « محمود کاشغری » ک « خاقان تورکجه سی »
دیبه کوستر دیکده بودر. بناء علیه « احمد یوکناک »
سمرقند جوارنده طوغوب او طور مش اولسه بیاه،
ینه او دورک تحریر لهجه سیله یعنی کاشغر دینیه
اثر یازده چکندی. بو بک قوتلی احتمالدن صرف نظر
ایدلرک، « احمد » ک مؤخرأ او زمان علم و ادبیات
صحرکی اولان کاشغره کیتدیکنی و اثری اوراده
مقبول و مرغوب لهجه ایلک یازدیفنی ده فرض ایدله بیلدیر.
هر حالده، کاشغر جوارنده « یوکناک » اسمی بر فرضیه
بولوندینی قطعیتله ثابت اولامادینی تقدیرده. ک

سهام الهام

خلیل نهداد بك - محمود بك طبعه مسمی ، ۱۹۲۱ - ۳۲۶ صفحه

بعض منظومه لرك اوزونلنى ، قيصه نى ، لسانده كى
بعض خصوصى نلرى ، نظم اعتباريله بردن بره
نقصه كى كوروله چك بعض جهتلرى ، بوتون بونلر ،
تقليد ايدلن اصلره موفقيه اتاخ ايجون بايللمش
ضرورى شيلردزه ، اواصللرى بيلمه نلر ايجون
يكنظرده بر قصور اولارق تانق اولونه بيلير .
فزونى ، ندى ، باقى ، نائل ، نغى كى اسكيلردن
باشلايك ده ، عبدالحق حامد ، رجائى زاده ، فكريت
كى صوك استاذلره قدر برنجوق شاعر لومرك اثرلرى
خليل نهداد بكه برن نمونه تيزيل اولشدر ؛ « سهام
الهام » شاعر نك فنوليدن فكرته و مجاوز نيلاه يازان
صوك شاعرلره قدر ، هر طرزى تقليده كى موفقي
جدا امانلسوزر ؛ و بو خصوصده هيچ كيسه
اونك قدر شامل بر موفقيت . كوستره مه مشدر .
« سهام الهام » شاعر نك اثرلرى ، ادبيات مر اقبلي ربه
مجدول اولادى جهته ، مدناخرى آيات ايجون
ميدول مثاللر ايراديه حاجت كورموزن ؛ يالكر
« وشيقه اتمكى » عنوانيله « فكريت » ك « طوبراق »
منظومه سنى تيزيلا يازدى كى كوچوك بر پارچه نى
ذكردن كنده نرى آلامادق :

بر لزوجلى سيم سياه ماده ،
او كا منته بز غدا ديورز ؛
اختياره ، صي به ، هر فرده
وبره لرك صوكرا « بول شفا » ديورز .

« براقوب شعره استعاره لرى
شونى اسميله ياد ايدك : طوبراق !
بودر آخچاق عاشه نك لوى
يعنى بر زهر ، مظلم و مطلق !

كيجه كوندوز سنكله بسليوك
بزى اولدوردى عاقبت ، اتمك !
سنه نيك ، سويله ، بيادكم اوغدا !

برجاموردن بايلمه هر هسك ،
قارا اتمك ، غدا دكل مسسك !
قوجه بر آفرين ، عاشه سكا !

« وشيقه اتمكى » دورنى ادراك ايدنه نلر ايجون
بو كوچوك منظومه نه قدر بيلدردلر ؛ صوكره بو منظومه
موده اولارق « طوبراق منظومه سنك اتخانى نه ايجو
بر ذكا حصولدردلر ؛ « سهام الهام » ده « فضله ذكا »
بولونادى ادا ايدنه لره اصلا هم فكر دكم ؛ خليل
نهداد بكه هنرلنده بردن بره كوز قاشا مديره چق
قدر كسكين اولمقاه برابر ، ايجو قوتلى بر ذكا
اولدغه قائم . صوكرا بو منظومه لرك هيچ برى
حتى تيزيل ايديله لرى قيردوره چق ، سيكيراند بره .
چك زهرلى بر محصول صايلا ماز . اكثر ايجاق نى
آسى و عربان بر صورتده كوستره ، قاشا اصللرى
طبعتلرى قدرته باشاتان بو اثرلره ، « زهرلى بر
هجو » اداسى بولوناماسى ده خليل نهداد بكه بر
خصوصى و بر موفقيتدر . مشروطيتك بزه
هنه ايشديكى هجو هنرلر عموميله سياسى بر
ماهيتده دن ؛ اجتهامى قصورلر ، كولونج و مضر
عادت و اعتقادلر شمدى به قدر نه بجه نه تيزيل
ايدلشدر . ايشته بوسيله خليل نهداد بكه كتابه نى
تيزيلات ده كاملا سياسى بر ماهيتده دن ؛ رقيق خالده
و فاضل احمدك اثرلنده اولدى كى مع مافه رقيق خالده
اثرلر به بوبوك و خصوصى برقيت و برهن شدت
تېكم و اختراصه ، نه فاضلك نه ده « سهام الهام »
شاعر نك اثرلنده تصادف ايديله مديكى اعتراف
ايجولى تر . قلمى معين بر عقيد و سياسيه نك مخالفلى
ازمك ايجون بر سلاح مقاومتده قوللانان رقيق خالده
قوتلى برجامودر ؛ حالبوكه خليل نهداد بك - فاضل
احمد كى - بلا استخنا بونون سياسى جريالرك
كولونج طرفلر نى كورهن و - نفرت و اجتراسدن
آزاده بر صورتده - كوستره بر مزاج شاعر بيدر .
معين بر زمانى و معين شخصلرى موضوع بحث ايدن
بو كى ايجو و ظريف اثرلرك حياتى عموميله بك
شدد اولور ؛ اوفاق بر تحول ، قيصه بر زمان
فاصله سى ، دون قارى قيه قيه لره كورلورهن بر اثرى
بك چابوق اونوتدوره بيلير . لكن بو كى بوتون
مزاجى اثرلره موعود اولان بونفا عاقبت ، بزى
خليل نهداد بكه بو كوچوك موفقيتى صبويه تبريكدن
منع ايدمه من .

هجو و هنرل ساحه سى ، مشروطيتدن برى ،
ادبياتك ديكر شعبه لره قياس قبول ايجو چك قدر
وسعه ندى . دور جديده ، يالكر شاعر اشرفك
بوبوك بر قدرته - حكومتك تضديقاتنه رغما -
شدد بر شكده باشادى بو وادى ، مطبوعاتك
زنجيرى قيريلجه ، طبيى كيشيله چكدى : تنقد
و تيزيلك هر خصوصه سر بسا اولدى بر دورده ،
سهنلردن برى بوبوك بر سر بسى به مشتاق اولان
خلق ايجون ، بو جنس اثرلره بوبوك بر رغبت
كوستره مك امكانسوزدى . « قره كوز ، اشرف ،
ايجيلى چابوش ، ادب باهو » كى ابتدائى ذوقلرى
اوقشايان مزاج مجموعه لردن باشلايه ريق « طاوول ،
قله ، جم » كى جدا قيميلى محصولره قدر ، بوساحه ده
قوتلى و دافعا مترق بر حركت كوروندى . فاضل
احمد ، رقيق خالده و شو صوك سهنلره خليل نهداد ،
بو حركتك باشليجه سائق و مثاللرى عد اولونه بيلير .
هجو و هنرل اسكى ادبياتده كى موفقى ،
خصوصى بر تاريخيه تشكيل ايدچك قدر مهم
ذكلدر . اسكى ادبياتك هنرل نامه كوستره چكى
محصوللر ، « لامى » و « نيكسارى زاده » نك
- زمانلر نده كى كولونج و شايان تنقيد حاللرى
على العاده بر جدول شكنده كوسترن - « نفس
الامرنامه » لره اكثر مشا نلره تصادف اولونان
بر طاق هنرل آميز مكنوبلردر كه ، « كاتى » بونوع
هنرل اسكى ادبياتده كى بوبوك عملى صاييلير .
« هجو » هكلجه ، عرب و عجم ادبياتلردن منتقل
اولوب جدا جوق شايان تدقيق بر ماضى به مالك
بولونان بو نوع ادبى ، بزده ده ايجو محصوللر
وجوده كتير مشدر كه ، شمدى به قدر « نغى » نك
« سهام قضا » سى بونوعك اكتمل نمونه سى عد
اولوشدر . حالبوكه ، « سهام قضا » ده خدا طرف
و ادبى بر ماهيته مالك حدود پارچه لر باشنده ،
جوق غليظ و مستجن و ادبيات دائره سته ادخال
ايديله چك پارچه لرك چوقدر . بو قصورى
يالكرز « نغى » نك شخصته منحصر ظن ايجو بكنر ؛
عرب و عجم ادبياتك وجوده كتير ديكي هولده ،
اكثرتيه ، آغره آينه ه چق قدر مستجن شيلردر .
شخصى كين و غرضلر نى ظلمين ياخود باشقارلر نى
كولدورمك ايجون سو كوشن بوشاعرلره ، صنعت
نامه تا سب اتمه كى دن كيز . لكن شونى ده
دوشونعه نى كه اسكى شرق حياتى ايجاق بو طرزده
بر « هجو » نك تشكلى اتاخ ايديله بيليردى .
« وىسى » نك كندى زمانلردن شكيات ايجون
يازدى مشهور قصيده سياه « غالى » نك عاوفه
توزينده چك ديكي مشكلك كوستره ن و اوردوده كى
خفيف عصرلرك تقليدى تخوى منظومه سى كى
شيلر بيله ادبياتده بك جوق ذكلدر . يالكرز
بويانده « شيش » نك مشهور « حزنانه » سنى
استخنا اتمك مجبور شده نر ؛ دشمنلر نك كنديه
بايدى فضائى صنعتكارانه بر نتال آلتنده و جوق
نزبه برلسان ايله افاده و تصور ايدن بوئر ،
بونوعك كى بوسك و مع التأسف يكانه محموليدر .
هجو و هنرل واديسى ، تنظيات دورندن صوكرا ده
بوبوك بر انكشاف كوستره مه مشدر ، « ظفر نامه »
صاحبى ضيا باشا ايله ديون عموميه ديرره كتورى
على بكه بعض حدود اثرلرى استخنا ايديله چك
اولوزسه ، شاعر اشرفه قدر ، بو واديه كوزه
چاره چق هيچ بر شخصته تصادف ايديله من .

خليل نهداد بك ، مشروطيتدن صوكرا مطبوعات
طلنه آيلان كتبخار آراسنده جدا امتياز بر موقعه
مالكدر . غرب ادبياتك بر جوق محصوللر نى بك
تيز و سلسلس برلساله ساززه ترجمه ايشديكى كى ،
ادبياتك اسكى ويكى بوتون صفحاتك تكاملنده
امثاله نادر تصادف ايديله چك قوتلى بر صورتده
واقدر . ايشته « سهام الهام » ، باشندن باشه ،
ادبياتك مختلف دورلر نك حتى مختلف و معين
اثرلرك « باسيتيش » سى عد اولونه بيله چك
يارچه لردن هر كيدر ؛ شكل ، وزن ، قافيه ، طرز
اعتباريله شاعر كى دوعرودن دوعروديه محصول
شنتلى صابيله چكمن شيلر بك محدوددر . بنا عليه
بو اثرلردن جدا ذوقياب اولق ايجون ، قارنگه ده -
خليل نهداد بك كى - بو « باسيتيش » ك اصلىلرى
شكنده كافى درجه ده معلومات صاحبه اولمش لازمه نر .

كورسبلى زاده محمد قورؤ
دارالفنون تورك ادبياتى تاريخى مدرسى

مؤلف: محمد امین آبروی

بر اثر، بر حسب حال ...

هدیه: يك شرق مستبخرانه من - «وهدیه» يك فعل - اين مفهومى عصره شرق تدقیقاتی - هر کتابك بر تشریح - اسلام آنروز بودی - آنگاه سده اولی بر تشریح - معارفه دهیت - دارالحکمة الاسلامیه يك ماه فی رمضان - خزینه معادن بشر بره خورشید چن اولی حرام دکلمه؟

تجرباً بر تشریح و اینک عصر اول «دهر یولو» اسمند
بر عالم ، «شرق کتبخانه منی» نامی آئینده اقوام
اسلام، يك تاریخ و جغرافیا سینه عالم بودیك ومهم
بر قاموس نشر ایدرک، بوستالتر حقدنه اوزمانه
قدراورویا محافل عامیه سنجه با بیان تدقیقاتی خلاصه
انجمنی ، مؤخرأ «وینده یولو» آدی دیگر بر عالم
طرفندن بو اثره یازیلان - وبالحاصله تورکلرک اسکی
تاریخلرینه عالم چن منظرلرندن مقتبس معلوماتی
محتوی - بر ذیل ایله بو مهم قاموس بر قاندهاسا
تکمل ایتدی؛ واوزون مدت ، شرق ایشلرله
متوغل زمانه قیمتل بر رهبر وظیفه منی کوردی .
اون دوغوزنجی عصر انشائنده بالمعوم اقوام
قدیمه شرقیه یونلر مابانده اقوام اسلامیه حقدنه
یک جوق تدقیقاتنده بولو تولدی؛ عتاف جمعیتلر
تشکیل ایدیلدی؛ بر جوق موقوف رساله لر ،
کتابلر ، مبداهه جردی؛ و تدقیقات ساحه منی اون
سکوننجی عصرده کلاه قیاس قول اتمه جک درجه ده
دهرینه شدی و کشفلیدی . ایسته اقوام اسلامیه
حقدنه بو قدر کشفلیدن ، دهرینه شن ، مختلف
اختصاص شعبه لرینه آریلان بو تدقیقاتی خلاصه
بر آرایه جمع ایدرک ازیاب تدقیق و تنبیه قیمتل
بر رهبر و بر مک و بولمجه بر شعبه معرفتک مستقبل
ترقیاتی بر قاندها تسریع اتمک فکرنی ، ابتدا
- اکر آلدانیورسه - «اورتخت» دارالفنون
مدرسارندن موسیو «هوتسا» اورته به آندی .
ونهایت فکر فعله انقلاب ایدرک ، یک منجی عصرک
ایلمک سنه لرده ، بالمعوم آقاده میلرک جاهلیتی و مختلف
منظره منسوب بو یولک بر همت علمیه تک معارفله
بو معظ اثر انتشاره باشلادی . «آ» حرفندن
«د» حرفنه قدر موادی احتوا ایدن ۱۹۱۳ هـ
طبعی ختام بولان ایلمک جلدن سوکرا ، شمعی
ایکنجی جلدکده کمال فائزله طبع و تشریحینه دوام
اولوقنده دور؛ حتی بوجلدکده بنش ویا آتی جزوی
الیوم انتشار انجمنلر . «بن اللیل» ماهینده اولان
بو اثرک استحضارینه حرب عمومی یک بو یولک
مانعاً احداث ایدیلدی چینه ، حالا اولرک تماماً
ازالهی و اثرک منتظماً تشریحی قابل اولامیور .
قارلرینه بو اثرک طرز ترتیبی ، اهمیت و وسعتی ،
قیمت علمیه منی حقدنه بر آرز معلومات و برهبرک ،
آوروپا یارک شرقی اوکر انجمن ناسل چالیشقلرینی
بو یولکا قارشو بزم غفلت و جیساترک درجه منی
کوسترک ایستوروز .

فرانسوزجه ، انگلیزجه ، آلمانیجه ، طبعلری آری
آری انتشار ایدن «اسلام آئینده یولک» تک
- تورک و مسلمان اولدیمز حالده - بزم لسانزده
بولونامه منی بو یولک بر نقصاندر . بو یولک
بجهلمزله بولمجه بر اثر وجوده کتیره یلمه امکان
بودی؛ لکن ، اساساً موجود بر اثری لسانزده
نقل اتمک هر حالده کوچ برایش آوانسه کرکلدر .
یونندن بنش آتی سنه اولنجیب عاصم و مرحوم
عارف بکارله برابر بو اثرک صرف تورکلر ، عالم
اقتسامی تصحیح و علاوه صورتله آلوب مفصل بر
«تورک آئینده یولک» وجوده کتیره فکرینه
دوشمن و بعض استحضار ایدنده بولوشوق .
لکن اوزمان معارف نظارتک بولمجه آثار جدیدیه
ذکر خرج عالم اثرلرک طبعنه اهمیت و بره منی ،
حتی اورویا محافل علمیه سننده بو یولک بر اهمیت
و جدیده تقدیر ایدیلان «ملی تدبیر مجموعه منی» فی
بیله نشر اتمه منی ، طبیعی بو تصور مرکز قوه دن
مفصل تاریخ عثمانی یازدیرتی ، کی چو چوچه
و جاهلانه دوشونجه لره قایلان اوزمانکی معارف
نظاری، بولمجه کوچک ایشلره اهمیت بروردی . . .
برکون «دارالحکمة الاسلامیه» نامی آئینده ک
اسلام آقاده منسبک اهم وظائفندن بری و بلکه
برنجیمی ، بو آئینده یولک همت عمومی سینه
فقط لازم کین تعدیلات و اصلاحات تماماً علمی بر
صورتده یابیلدی شریلیله - لسانزده نقلیدر . آراده
بر وعظ اتمک ، اخلاق بیاناته نشر اتمک ضابطه
اخلاقیه و وظیفه منی کورمک ، «دارالحکمة» کی
بر مؤسسه انجمن یولک اهمیت برشیدر . آوروپاده
بوکامائل خریستیان آقاده یولک معظ وقیمتل
تشریاتیله بزم زوالی «مجموعه علمیه» فی دوشونجه
انسانی دهرین بر تأثر استیلا ایدمیور! درت بنش
سنه دنبری بو قیمرمانک بوزیکرجه لزامنی صرف
ایستدیک حالده میدانه الک افاق ، الک بسط بر
آر علمی بیله قویامایان ، حتی «دوزی» تک کینه
و مالامل خطایا «تاریخ اسلامیت» یه قارشو
جدی بر «تاریخ اسلامیت» یازمقدن ده عاجز
اولان بر مؤسسه انجمن یولک طبعنه داغیلمق در .
یونون جهان اسلامه ، یونون جهان مدنیته قارشو
انقلاسیه مکلف اولدنی وظایف ایدمادقدن سوکرا ،
خزینه ملندن کمال لایقیدی و استراحت و جدانه
خوشه چن اولی حرام دکلمدر ؟

«اسلام آئینده یولک» اقوام اسلامیه
عالم تاریخی ، جغرافی ، اتنوغرافی لسانی تک سوک
معلومات خلاصه منی جامع بر اثر اولوب حروف
هیجا ترتیبیه در . اثرک فرانسوزجه ، انگلیزجه ،
آلمانیجه آری آری طبعلری واردور . معارفه من
هینده عیدیدر . اثرک ایلمک جلدی «هوتسا»
وه باسسه ، آرنوله ، هارتان «کی عتاف ملیتاره
منسوب مالرک نظارتی آئینده انتشار اتمش و ایکنجی
جلدک تشریح ایدنه «هارتان» چکبارک برینه
«باور» آدی دیگر بر عالم کلیدیدر . بو همت
تشریحیه اثرک همت عمومی منی ترتیب ایله مکلف
اولوب ، بوقه هر ماده یعنی هر کله او خصوصده
اک جوق اختصاصی اولان عالمر طرفندن آری
آری یازیلقدن در : مثلاً اورته آسیا تاریخنه ،
موغوللاره ، یوریلره عالم ماده لر یازان ذات ،
بو خصوصده شبهه منرک صلاحیتدار اولان روس
مستشرق «پارتوله» در . طبق یولک کی مختلف منظره
و مختلف شعبه لره متعلق ماده لو ، او خصوصده اک
زیاده تخصص اولانلر طرفندن وجوده کتیر ایدنده در .
آراده بر ، مثلاً تورکلره عالم ماده لرده تصادف
اولوندن کی ، بعض شیلرک جوق اکسیرک ویا
جوق یا کایش اولدنی ، یا خود بوسه یونونونون
له منی ده و قددر .
«تورقو یولک» تورکیات «دینان ساحه
معرفتک مختلف شعبه لرینه منسوب متخصصلرک

کوسری زاده محمد فؤاد
دارالفنون «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرس